

Den samfundsfria församlingen och de karismatiska gåvorna och tjänsterna. Den svenska pingströrelsens församlingssyn 1907-1947

Rhode Struble

Skrifter utgivna av
Insamlingsstiftelsen för pingstforskning
Nr 6

Rhode Struble

Den samfundsfria församlingen
och de karismatiska gåvorna och tjänsterna
Den svenska pingströrelsens församlingssyn 1907–1947

Första utgåvan (1982) av denna avhandling, framlagd vid Lunds universitet år 1982, ingår i serien "Bibliotheca Historico-Ecclesiastica Lundensis" (Lunds universitet) och har nummer 11.

Föreliggande utgåva (2009) – andra utgåvan – har tagits fram för att göra avhandlingen tillgänglig i ett digitalt format (PDF); ett mindre antal har tryckts upp i bokform.

Några ändringar har gjorts i samband med digitaliseringen: Fotnotstexterna har placerats i anslutning till fotnotsreferenserna, vilket i sin tur har medfört att sidindelningen inte överensstämmer med originalets.

I huvudtexten har följande ändringar gjorts: Ord som skrivits med mellanslag mellan varje enskild bokstav har skrivits utan mellanslag och kursiverats. Namnet Anders Jansson har ändrats till Anders G Johansson (se s. 13 i del 1 av *Pingströrelsen* 2007). Texten på sidan 115: "De båda husköpen ... Guds verk i världen" (ca en sida) har arbetats om med hänsyn till bl.a. att en referens var felaktig. En negation ("inte") har satts in på sidan 182 i meningen "Men konferensen uttalade sig ... inte fick sättas åt sidan". Stavfel har rättats. Rubrikernas layout har förändrats och längre citat har skrivits som blockcitat utan citattecken. Personregistrets sidhänvisningar har utgått eftersom sökning kan göras i PDF-filen.

Flera ändringar har gjorts beträffande fotnoterna; de viktigaste är följande: Entals- och tiotalssiffrorna överensstämmer med originalets numrering, men numreringen fortsätter utan att efter 99 börja om från 1. Det innebär att fotnotsnumren 100, 200 etc. saknas i texten. Några fotnoter har försetts med anmärkningar inom hakparenteser.

Denna skrift har även publicerats som e-publication på www.pingst.se.

INSAMLINGSSTIFTELSEN FÖR PINGSTFORSKNING instiftades år 2004 av pingstpastor Bertil Carlsson och hans fru Anna-Britta Carlsson. Stiftelsen har till ändamål att främja akademisk forskning om den svenska Pingströrelsen och förvaltas av Pingstförsamlingarnas skol- och kursverksamhet (PSK). Stöd till fonden kan ges genom dess bankgiro nr: 5851-6899.

Copyright: Rhode Struble, 2009

Utgivare: Insamlingsstiftelsen för pingstforskning, www.pingst.se

Omslag: Eric Ekman

Omslagsbild: Deltagare vid konferensen i Kölingared år 1919 när deklARATIONEN "Varför vi taga bestämt avstånd från samfundsoorganisationerna" undertecknades.

Foto: Pingstarkivet

ISBN 978-91-977626-5-6

ISSN 2000-0006

Tryck: Stema Print AB, Forserum 2009

E-publication: www.pingst.se

Kristus är församlingens huvud,
han som ock är denna sin kropps Frälsare.
Paulus

Till Gudrun

Förord

Det har för mig varit en både stimulerande och svår uppgift att försöka klarlägga hur den svenska Pingströrelsens församlingssyn gestaltat sig under några årtionden. Den bild av församlingssynen som dessa årtionden avslöjar vittnar om en ofta hård inre och yttre kamp för att behålla den ursprungliga samfundsfria församlingssynen. Huruvida jag lyckats att på ett sakligt och lättfattligt sätt redogöra för detta under den aktuella tidsperioden må andra avgöra.

En avhandling som denna har krävt många insatser och intresse. Den är tillkommen vid teologiska fakulteten vid Lunds universitet inom avdelningen för Kristendomens historia. De första impulserna till den fick jag av dåvarande professorn och nuvarande universitetskanslern Carl-Gustav Andrén till vilken jag här framför mitt tack. Mitt tack går också till till professorn Lars Eckerdal som gett många värdefulla synpunkter under arbetets gång.

Ett alldeles särskilt tack vill jag framföra till min handledare på Kyrkohistoriska institutionen professor Ingmar Brohed som burit ansvaret för den slutliga utformningen av avhandlingen. Hans generösa och tålmodiga handledning parat med hans pedagogiska skicklighet och breda kunnande har tillsammans med hans intresse för både ämnet, uppläggningsen därav och stoffurvalet haft en avgörande betydelse för slutförandet av uppgiften.

För givande diskussioner på forskarseminarierna i Kyrkohistoria och Praktisk teologi framför jag även mitt varma tack. Jag vill också tacka dem som Filadelfia i Stockholm, Kaggeholms folkhögskola, Mariannelunds folkhögskola, Örebromissionens arkiv, Baptistsamfundets arkiv och Svenska Missionsförbundets arkiv ställt material till mitt förfogande såsom brev, protokoll m m.

Ett tack också till alla dem som bidragit med material ur sina privata samlingar samt till Gudrun som höll ut.

Linköping den 1 december 1982

Rhode Struble

Innehåll

Förord.....	7
Innehåll.....	8
Inledning.....	11
Presentation av ämnet.....	11
Tidigare forskning.....	12
Forskningsuppgiften.....	13
Avhandlingens disposition.....	15
Källmaterialet.....	15
Den historiska bakgrunden.....	17
Kap I. Från hemlösa församlingar till pingströrelse, 1907–1919.....	25
1. Pingstväckelsen når Sverige och splittrar Baptistsamfundet.....	25
A. Pingstväckelsen når Sverige.....	25
B. Pingstväckelsen splittrar Baptistsamfundet.....	28
2. Kongregationalismen i Baptistsamfundet.....	33
3. Filadelfias nattvardspraxis och uteslutningen ur Baptistsamfundet.....	37
A. Filadelfias nattvardspraxis.....	37
B. Filadelfia utesluts ur Baptistsamfundet 1913.....	41
4. Filadelfia blir ledare för pingstväckelsen.....	47
5. Baptistsamfundets försök till återförening och Lewi Pethrus' svar.....	52
A. Baptistsamfundet vill återförening Pingströrelsen 1916–1919.....	52
B. Lewi Pethrus svarar genom att avvisa organisation som enhetsform ...	61
C. Lewi Pethrus lanserar istället en ny enhetsform.....	64
Kap II. Den samfundsfria församlingssynen tar form, 1919–1933.....	73
1. Den urkristna församlingen blir Pingströrelsens mönsterbild.....	73
A. Inledning.....	73
B. De karismatiska gåvorna och tjänsterna.....	76
C. Ekklesia: lokalförsamlingen och den universella församlingen.....	82
D. Lokalförsamlingen blir en lärofråga.....	91
E. Lokalförsamlingen blir en verksamhetsfråga.....	95
2. Den samfundsfria församlingssynen prövas, 1919–1933.....	101
A. Kampen kring lokalförsamlingens rätt till yttre mission.....	101
B. Franklinstriden 1929.....	113
C. "... Vi känner behov av isolering ... ".....	130
D. Inre samling och expansion.....	138
E. "De pingstbetonade" integreras i Pingströrelsen.....	145
Kap III. Pingströrelsen bryter sin isolering, 1933–1947.....	151
1. Pingströrelsens ekumeniska inställning fram till 1947.....	151
2. Pingströrelsen tar kontakt med döparerörelserna.....	163
A. Pingströrelsen försöker integrera ÖM 1937/38.....	163

B. Den europeiska pingstkongferensen i Stockholm 1939.....	170
C. Döparerörelsernas enhetskongferens 1944.....	177
D. Samförståndskongferensen mellan Pingströrelsen och ÖM 1946	186
Kap IV. Samverkan mellan lokalförsamlingarna, 1916–1947	195
Inledning.....	195
1. Rikskongferenserna från 1916.....	196
2. Predikantkongferenserna i Stockholm från 1934.....	213
3. Lokalförsamlingarnas regionala kongferenser: Evangelistveckorna	220
4. Sammanfattning av samverkansfrågan	236
Bilagor	245
Summary in English	259
Källor och litteratur	263
Förkortningar	269
Personregister.....	271

Inledning

Presentation av ämnet

Den svenska Pingströrelsen (P) har sin upprinnelse i den stora Andeutgjutelsen i Los Angeles åren 1906–07. Med termen P i avhandlingen avses den enhetliga rörelse av pingstförsamlingar som, efter Filadelfias uteslutning ur BS 1913, slöt upp kring Filadelfia som deras ledare. Med termen pv (pingstväckelsen) eller "den nya rörelsen" menas här den andliga väckelse, som började i Los Angeles 1906–07 och vars utbredning inte är begränsad till några särskilda församlingar eller samfund. I övrigt används här p (med litet p) i uttryck som den internationella pingströrelsen o dyl.

Pv nådde Sverige över Norge med pastor T B Barratt. Andra personer som J Ongman i Örebro och A Ek i Skövde var också med och förde pv till Sverige. Men det blev Lewi Pethrus (LP) som kom att bli den stora ledargestalten för pv i Sverige.

Organisatoriskt utformade sig pv olika i Norge och Sverige. I Norge var pv från början en överkonfessionell rörelse. Den ledande personen där, T B Barratt, bildade ingen församling förrän 1913. År 1915 organiserade han Norges Frie Evangeliske Missionsförbund, som blev det missionsorgan som de norska pingstvännerna använde sig av i sin yttre mission. Det upplöstes senare.

I Sverige blev utvecklingen helt motsatt. Pv levde inom BS. I Filadelfia, som var Stockholms Sjunde Baptistförsamling, hade pv tagits emot redan vid församlingsbildandet 1911. När LP blev föreståndare där 1912 skärptes motsättningarna mellan Filadelfia och samfundets ledning. Filadelfia uteslöts ur den baptistiska distriktsföreningen i Stockholm med motiveringen, att den praktiserade en mot samfundet avvikande nattvardspraxis. Uteslutningen blev signalen till att andra grupper ute i landet lämnade sina församlingar och bildade egna. Därmed övergick tyngdpunkten av pv till Filadelfia och de grupper som slöt upp kring Filadelfia. LP hade inte någon tanke på att bilda något nytt samfund, vilket Filadelfias brev till samfundets allmänna konferens visade. Där frågade församlingen om uteslutningen ur distriktsföreningen var detsamma som uteslutning ur själva BS.

Några år senare var bilden annorlunda. När J Ongman 1916 uppmanade LP att försöka få en uppgörelse med samfundet vägrade LP med motiveringen, att samfundsorganisationen stod i vägen. Samma

var förhållandet 1919 när det återigen gjordes aktuellt att P skulle återvända till samfundet. Den samfundsfria församlingssynen hade redan tagit sådan form, att det ansågs omöjligt att återvända till ett organiserat samfund.

År 1919 utfärdade den samlade konferens av pingstpredikanter ett uttalande mot allt slags organisation i den andliga verksamheten. Men redan följande år höjdes röster för en fastare organisation för den yttre missionen. Debatten om denna sak var under den följande tioårsperioden mycket intensiv och slutade med öppen strid kring de personer som företrädde de två huvudriktningarna. Dessa var A P Franklin, som arbetade för organisationen, och LP som inte ville ha någon sådan.

Under en tioårsperiod, räknat från 1919, utvecklades den samfundsfria församlingssynen till en fast lärofråga i P.

Den period av drygt tio år som sedan följde på striden karaktäriserades av stor inre konsolidering och yttre expansion. De stora konferenserna i Nyhem och predikantkonferenserna i Stockholm blev i högre grad än förut fora för gemensamma åtaganden. Den samfundsfria församlingssynen tonades ner till förmån för kollektivt samarbete. P var nu summan av pingstförsamlingarna med anspråk på att också vara pv i Sverige.

De ekumeniska kontakter som mer eller mindre regelbundet pågått från 1937 upphörde helt 1947 med undantag för lokala ekumeniska kontakter mellan pingstförsamlingar och andra samfunds församlingar.

Tidigare forskning

En omfattande litteratur finns för den internationella pv och p. Standardverk är här Nils Bloch-Hoell, *The Pentecostal Movement. Its Origin, Development and Distinctive Character*, 1964, Walter J Hollenweger, *The Pentecostals*, 2 Uppl. 1976, John Thomas Nichol, *Pentecostalism. The Story of the Growth and Development of a vital New Force in American Protestantism*, samt vidare Walter J Hollenweger, *Die Pfingstkirchen. Selbstdarstellung, Dokumente, Kommentare*, 1976. Samtliga dessa arbeten har utförliga bibliografier. Charles E Jones, *Guide to the Study of the Holiness Movement*, 1974, utgör en omfattande bibliografi.

Inom nordiskt område finns det också en rätt omfattande litteratur. För utvecklingen i Norge kan främst hänvisas till Nils Bloch-Hoell, *Pinsebevegelsen*, 1956. För Finlands del är de viktigaste arbetena Wolfgang A Schmid, *Die Pingstbewegung in Finland*, 1935, samt ett senare arbete av Ritva Salmi, *Dopet inom pingströrelsen i Finland*, 1973. Andra arbeten som behandlar den finlands-svenska pingströrelsen är Nils G Holm, *Tungotal och Andedop*, 1976, samt *Pingströrelsen*, 1978.

Beträffande den svenska P finns en alltmer expanderande litteratur, men ännu har ingen satt frågan om den samfundsfria församlingssynen i centrum för en sammanhängande större monografisk undersökning. Bland de äldre arbetena märks E Linderholms, *Pingströrelsen*, 1924, samt E Briem, *Den moderna pingströrelsen*, 1924. G E Söderholms arbete, *Den svenska pingstväckelsens historia 1907–1927*, 1-2, samt den omarbetade del 2 1907–1933 är en skildring av P i ofta apologetiskt hållna ordalag. Till dessa arbeten finns även ett supplement som behandlar pvs spridning inom och utom Sverige. A Sundstedts, *Pingstväckelsens historia i fem band* omfattar tiden till 1950. Dess stora värde ligger i att den är rikligt illustrerad och dokumenterad med utförliga noter. Även historiska översiktsarbeten som t ex G Westin, *Svenska Baptistsamfundet 1887–1914*, 1965, är av betydelse för undersökningen. Det senaste arbetet som behandlar P är C-E Sahlbergs, *Pingströrelsen och Tidningen Dagen – från sekt till kristet samhälle 1907–1963*, 1977. Ps organisationsproblem har belysts av B Carlsson i studien, *Organisationer och Beslutsprocesser inom Pingströrelsen*, 1974. Det senare arbetet har betydelse främst för kap IV. Curt Dahlgrens religionssociologiska undersökning, *Maranata. En sociologisk studie av en sektörelses uppkomst och utveckling*, 1982, behandlar endast mer översiktligt P under den period som är aktuell för denna avhandling.

Forskningsuppgiften

Syftet med den föreliggande avhandlingen är att undersöka hur den samfundsfria församlingssynen har utvecklats och förverkligats. Det var ingen färdig församlingssyn som Filadelfia och de grupper som sammanslöt sig kring Filadelfia kunde anta. I Sverige växte denna församlingssyn fram under konflikter och debatter med samfunden men också under inre, ofta hårda strider, jämsides med olika slag av

impulser från utländska p:er. Hörnstenen i den samfundsfria församlingssynen var redan från början de karismatiska gåvorna och tjänsterna. Den samfundsfria församlingssynen och de karismatiska gåvorna och tjänsterna var helt avhängiga av varandra. Ingendera kunde, enligt Ps uppfattning, helt förverkligas var för sig utan bara tillsammans. Det vid denna tid gängse uttrycket att "gå ut i härlig frihet" betydde att lämna ett organiserat samfund för att utöva sin karismatiska frihet med tungotal, profetia o dyl.

De grupper och församlingar som avsiktligt eller oavsiktligt lämnade sina samfund sammanslöt sig i en fast enhet, där det förut-sattes, att de karismatiska gåvorna och tjänsterna höll församlingen och de enskilda samman. Skrivna stadgar och vald organisation för dessa församlingar avvisades. Filadelfia med LP i spetsen blev snabbt den ledande församlingen i denna nya gemenskap.

Avhandlingens huvudproblem är just detta att visa hur den samfundsfria församlingssynen utvecklats av krafter inom rörelsen och utifrån. Inte minst har det internationella inflytandet påverkat svenska P. Ps församlingssyn är därför inte någon unik svensk före-teelse.

Spänningen kring organisationsfrågan började redan 1916, då J Ongman önskade att Filadelfia och hela P skulle återvända till BS.

Inom P kan denna spänning följas från 1920 och fram till ca 1935. Under denna tid var det ständiga kravet att antingen acceptera organisationen för det växande arbetet eller att kringgå den genom att bara anta funktionerna. Starka krav restes på att hålla de karismatiska gåvorna och tjänsterna vid liv för att slippa all organisation och för att bevara den individuella, den lokala och den kollektiva friheten i sitt handlande. Först kring 1935 eller något tidigare var den samfundsfria församlingssynen så färdigutbildad, att den kunde accepteras av alla inom P.

På ett eller annat sätt har organisation ansetts nödvändig för gemensamma åtaganden samtidigt som det ansetts som hinder för Andens verk. För att undvika kollision här har samarbetsfrågorna lösts på olika sätt från fall till fall. Någon given modell för samarbete har aldrig funnits. Att eftersträva en sådan skulle innebära ett avsteg från den samfundsfria församlingssynen.

Avhandlingen försöker följa och belysa de olika problem som följt i spåren av kampen för denna församlingssyn samt hur den har utvecklats utan någon direkt samordnande och övergripande styrelse.

Avhandlingens disposition

Eftersom avhandlingen avser att belysa den samfundsfria församlingssynens utveckling inom den svenska P, har särskild uppmärksamhet ägnats åt de perioder då organisationsfrågorna varit särskilt aktuella. Helt naturligt har därför den stora schismen på 30-talet fått ett relativt stort utrymme. Som ett resultat av denna strid upplevde P en mycket stark konsolidering. Men som en direkt följd av striden och konsolideringen följde också en isolering som i högre grad än förut ställde P utanför samfundets gemenskap.

Det var också nu som de stora gemensamma företagen började med rikskonferenserna i Nyhem och predikantkonferenserna i Stockholm. Dessa konferenser blev alltmer tongivande för ett kollektivt handlingsmönster.

Slutet av denna period kännetecknades av ekumeniska kontakter då P försökte bryta sin isolering. Även det politiska intresset som förut varit ointressant och även motarbetats i P lyftes plötsligt fram på rikskonferensen i Nyhem 1944. Tidningen Dagen började ges ut följande år och den yttre missionen expanderade som aldrig tidigare. Den lokala församlingen kom alltmer i bakgrunden och P som kollektiv rörelse spelade nu en framträdande roll, även om lokal-församlingens suveränitet ofta hävdades med skärpa.

Denna period får en naturlig avslutning med 1947. Den sista ekumeniska konferensen hölls året förut med ÖM. Följande år, d v s 1947, vägrade LP att delta i det allmänna kyrkliga mötet i Stockholm. Inre stridigheter i Filadelfia utmynnade i öppen schism med författaren S Lidman i feb 1948. En ny konsolidering och delvis isolering mot yttrevärlden kunde nu återigen förmärkas.

Källmaterialet

Avhandlingen bygger på skilda typer av källmaterial. Det otryckta materialet har hämtats från olika samfundsarkiv, där protokoll och brevsamlingar genomgått. Den största materialgruppen är här Filadelfiaförsamlingens styrelse- och församlingsprotokoll samt LPs brevsamling på Kaggeholms folkhögskola i Ekerö. Det närmast största arkivmaterialet i ÖMs arkiv i Folkrörelsens arkiv, Örebro. Det tryckta källmaterialet utgörs främst av samfundsbundna tidningar och tidskrifter samt material ur andra presspublikationer samt LPs tryckta arbeten.

Speciella källkritiska problem är förknippade med de uppgifter som hämtats från de samfundsbundna tidningarna. Detta gäller särskilt EH som använts mycket och vars referat från viktiga konferenser, såsom rikskonferenserna och predikantkonferenserna i Stockholm, skrivits och signerats av tidningens eget folk, som G E Söderholm och W Axelsson. Redaktionen bestod under hela den period som avhandlingen omspannar av främst LP tillsammans med A Gustafsson under tidningens första år och sedan tillsammans med S Lidman fram till 1948. Det var därför naturligt för referenten att i en sådan tidning ge en bild med klar anslutning till P, dess lära och åsikter. Det torde därför vara uppenbart att referaten varit ämnade i första hand för pingstvännerna, som genom dessa kunnat ta del av de lärobildande samtalen från konferenserna.

Vissa referat har utan tvivel varit tillrättalagda, antingen genom att utelämnas alltför störande inlägg eller händelser, eller genom att ge en mer glättad bild av ett förhållande. Som exempel kan nämnas uttalandet i bil VII, som sägs ha varit "enhälligt". Med tanke på föregående års stridigheter kring organisationsfrågan samt vidare att en mindre del av pingstvännerna med Södermalms Fria Församling i spetsen gick sin egen väg strax därpå, så måste uttalandet snarare betecknas som ett majoritetsbeslut.

Att exakt veta var gränsen går för ett tillrättalagt referat är omöjligt. Strävan har varit att i varje enskilt fall göra en så omsorgsfull källkritisk bedömning som möjligt.

De bearbetningar som kommit till användning är också av skiftande karaktär. Dels finns vetenskapliga undersökningar, där de viktigaste redovisats ovan, dels finns artiklar och böcker av personer som författat dem i apologetiskt syfte, antingen som ett försvar "inifrån" P eller som ett angrepp "utifrån". De uppgifter som hämtats ur denna typ av bearbetningar har bedömts med sedvanlig källkritisk metod. Forskningsläget redovisas vanligen i noterna.

I de fall en period har ansetts särskilt viktig har betydelsefulla dokument medtagits som bilagor. Citat har inte normaliserats. För bibelcitat har 1917 års översättning använts.

När en komplettering till texten förelegat har detta i noten markerats med Jfr äv. Avvikande uppfattning har markerats med Jfr dock.

Den historiska bakgrunden

Den svenska P är en del av den internationella p. Men den har också djupa rötter i svenskt fromhetsliv. För att förstå P och dess utveckling måste den sättas in i både sitt internationella och nationella sammanhang. Dess utveckling till en egen rörelse har således skett mot bakgrunden av andra kristna grupper både beträffande lära och organisation. Särskilt den samfundsfria församlingssynen har genomgått sin utveckling med de organiserade samfundet som motpol och ofta i konfrontation med dessa. Detta gäller även det grundläggande karismatiska inslaget, som framtvängde krav på "härlig frihet" i motsättning till alla organisationsband. För att därför få en bättre uppfattning om vad kravet på karismatisk frihet och organisationsfrihet betydde för pingstvännerna och hur dessa krav accentuerades, är det nödvändigt att kort teckna den bakomliggande utvecklingen.

P föregicks av stora religiösa väckelser både inom och utom landet. Den metodistiska väckelsen i England under 1700-talet kom med starka krav på helgelse. Den fick en snabb spridning i USA, där den senare fick anknytning till andra helgelseörelser.¹ En förnyad betoning av helgelsen kom med de stora väckelserna som bröt fram i USA vid mitten av 1800-talet. Ledande personer var Charles Finney, Asa Mahan och T C Upman.² De hade det gemensamt att de hävdade helgelsen i samband med Andens dop.³

I slutet av 1800-talet framträdde D L Moody och R A Torrey som ledare för väckelserna. R A Torrey gjorde vidsträckta resor i USA, Europa och Australien, vilket bidrog till att sprida väckelsen. Han var rektor för Moodys bibelinstitut i Chicago. Därifrån spred sig ropet om en världsvid väckelse. Varje lördagskväll samlades man till bönemöte. Böne-cirklar upprättades även i andra delar av världen med det gemensamma mottot: "O Herre, sänd en väckelse och börja med mig för Jesu skull!"⁴

¹ Hollenweger 1976 s 21, jfr äv Hollenweger 1971 s 29ff

² Ibm

³ Ibm

⁴ Linderholm 1924 s 229f

På bibelskolan i Topeka, Kansas, utbröt 1901 en väckelse med Andedop och tungotal. Även här liksom på bibelinstitutet i Chicago hade eleverna ägnat sig åt bön en längre tid.⁵

Väckelsen i Wales 1904–05 kan som vägröjare och föregångare till pv inte förbigås.⁶ E Roberts, en ung kolgruvearbetare, blev väckelsens synliga redskap utåt.⁷

Året därpå utbröt en ny väckelse, pv, denna gång i USA. Den hade direkt anknytning till den väckelse som börjat i Topeka, Kansas.⁸ Den började i en gammal förfallen metodistkyrka på Azuza Street i Los Angeles. W Seymour, en amerikansk neger, som var lärjunge till C Parham i Topeka, var nu pastor där.⁹ Den 9 april var församlingen, som ännu inte fått denna kyrka, samlad i ett privathus. Vid det tillfället upplevde en 8-årig negerpojke Andens dop med åtföljande tungotal.¹⁰ Denna gamla metodistkyrka blev centrum för pv. Hit kom folk från olika delar av landet och av världen för att ta del av det nya som skedde.¹¹

Vad som hände på Azuza Street var i och för sig inget nytt. Tungotal i modern tid hade redan förekommit på flera platser. Armeniska immigranter som besökte Azuza Street talade om att en väckelse med tungotal hade gått fram bland presbyterianerna i Armenien för tjugo år sedan.¹² Uppgifter om tungotal ingick under denna tid från många delar av världen. Från USA kom det meddelande om att folk hade talat verkliga språk i tungor. Det kunde vara arabiska, turkiska eller afrikanska språk.¹³ Från Azuza Street berättades det att en 14-årig flicka talade hebreiska vid något tillfälle. Detta förstods av en närvarande men inte troende jude.¹⁴ Vid samma tid kom det meddelande från Indien att en 16-årig flicka använde sig av ett främmande språk varje gång hon bad. Varken hon själv eller någon

⁵ Nichol 1966 s 27ff, Hollenweger 1972 s 30f

⁶ Hollenweger 1976 s 22, 176-187

⁷ Ibm

⁸ Ibm

⁹ Ibm

¹⁰ Ibm

¹¹ Ibm, Nichol 1966 s 36f

¹² Sherrill 1967 s 54f

¹³ Westin 1965 s 213, se äv Nichol 1966 s 37

¹⁴ Briem 1924 s 39

annan förstod hennes språk. Efter en del sökande efter någon som kunde språket, fann man en person som identifierade språket som arabiska. De böner hon bad gällde den libyska kyrkans trygghet. Denna händelse inträffade 1906 på en anglikansk missionsstation.¹⁵ Andra rapporter från Indien berättade hur böner förrättats i tungor på grekiska, hebreiska och sanskrit samt även på engelska av personer som normalt inte talade dessa språk.¹⁶ WP återgav också en del märkliga händelser från Indien under rubriken: "Den märkliga rörelsen i Indien". Syner, hänryckningar och tungotal var vanliga företeelser. Fenomen med eldstungor hade också observerats. Vid ett tillfälle hade någon träffat på en flicka, som såg ut att ha fattat eld. "Hon fann henne omgifven af eldslågor och fattade en filt för att svepa den omkring henne men greps med samma af en känsla af att elden var något övernaturligt", skrev WP.¹⁷ Det råder inget tvivel om att dessa olika slags rapporter togs på djupaste allvar av väckelsens företrädare, och att de starkt bidrog till att sprida och förstärka tron på Andens dop, dess gåvor och tjänster.

I alla de fall av Andens dop med tungotal som förekom före åren 1906–07 var det fråga om sporadiska och lokala företeelser. Andeutgjutelsen i Los Angeles fick däremot omedelbart och samtidigt följder i form av att nya församlingar bildades i stora delar av världen. Vid slutet av 1906 fanns det nio pingstförsamlingar i Los Angeles.¹⁸ Prof E Linderholm säger att rörelsens första år hade varit "högeligen framgångsrikt" i Sverige, Norge och i många delar av Europa. Med hänvisning till dess snabba spridning säger han vidare: "Jag känner för min del intet motstycke ur kyrkans historia i modern tid".¹⁹

Det var ingen artskillnad mellan väckelsen i Wales och i Topeka å ena sidan och den stora väckelsen i Los Angeles å andra sidan. Det gällde här en gradskillnad. Väckelsen som började i Los Angeles fick kvarblivande och internationella följder.²⁰ Det var hit folk kom från

¹⁵ Sherrill 1967 s 55

¹⁶ Briem 1924 s 270, Hollenweger 1976 s 3f hänvisar till Sherrills rapport om en rabbin som hörde hebreiska talas i tungor

¹⁷ WP 17/1 1907

¹⁸ Hollenweger 1976 s 23, se äv Nichol s 36f ang pvs internationella spridning

¹⁹ Linderholm 1925 s 230

²⁰ Jfr äv Bloch-Hoell 1956 s 267

olika platser i USA och från Europa för att studera och ta del av "den nya rörelsen".

De amerikanska och engelska väckelserna påverkade starkt det svenska fromhetslivet. Kravet på helgelse under 1800-talet slog i Sverige över i syndfrihetsläran med A Sjödin och H Åkesson.²¹ R A Torreys bok om Andens dop fick stor betydelse för pv i både Norge och Sverige.²²

Svensk-amerikanen F Fransson greps av väckelsen under sin vistelse i USA och anslöt sig till Moodys församling i Chicago. Vid sin ankomst till Sverige började han att bedriva ett omfattande väckelsearbete.²³ Han hade en stark ekumenisk syn på det evangeliska arbetet.²⁴ I Sverige är han mest känd som grundare av Skandinaviska Alliansmissionen,²⁵ som senare ändrade sitt namn till Svenska Alliansmissionen.²⁶ F Fransson betonade Jesu snara tillkommelse och praktiserade även troshelbrägdagörelse.²⁷ Båda dessa läror fick stor betydelse i P.

J Ongman i Örebro hade aktiv kontakt med väckelserna i både USA och Wales.²⁸ 1889 hade han besökt Sverige medan han ännu var kvar i USA, och då hade han deltagit i flera möten i flera baptistförsamlingar, bl a i Örebro, Göteborg och Stockholm. Hans besök resulterade i både väckelse och kris. Salemförsamlingen i Stockholm var ett exempel på detta. Den öppnade för väckelsen, vilket i sin tur fick anknytning till den opposition mot "prästvåldet",²⁹ som centraliseringen inomsamfundet kallades. Pastor J Stadling i Stockholm och pastor Th Truvé i Göteborg var ledare för denna opposition. Detta slutade med kris och Salem lämnade samfundet för några år.³⁰ Även i Örebro hade en väckelse efter ett tidigare besök av J Ongman gett upphov till att en grupp hade lämnat baptistförsamlingen där. Salem

²¹ Westin 1965 s 14, Linderholm 1924 s 211, Westin 1963 s 219-226

²² Ibm s 105, Bloch-Hoell s 153

²³ Åberg 1980 s 127f

²⁴ Ibm s 128

²⁵ Åberg 1972 s 147ff

²⁶ Åberg 1980 s 22, 181-205

²⁷ Ibm s 120, 132f

²⁸ Westin 1965 s 52

²⁹ Ibm s 46

³⁰ Ibm s 56ff

och den nya gruppen i Örebro fann snart varandra. Deras kontakter fortsatte med varandra även sedan Salem hade återinträtt i samfundet.³¹

När J Ongman kallades att efterträda A E Backman i baptistförsamlingen i Örebro,³² blev det naturligt för honom att från sin nya plattform fortsätta att företräda den väckelse han kommit i kontakt med i USA.³³ I likhet med F Fransson arbetade J Ongman för väckelse och mission. ÖM blev hans skapelse. Namnet hade tillhört en äldre missionsförening som hade upphört. J Ongman bildade sin missionsförening 1892 för att sprida evangeliet till de yttre fälten.³⁴

Några år senare gick det mot en kris. Den slutade med att J Ongman sade upp sin tjänst i baptistförsamlingen och bildade en ny tillsammans med de 92 medlemmar som följde honom. Den nya församlingen antog namnet Filadelfiaförsamlingen och anslöt sig till distriktsföreningen av baptistförsamlingen i Närke.³⁵ Filadelfia i Örebro blev efter hand den ledande församlingen bland dem som öppnade för pv när den kom. Som redan nämnts hade J Ongman goda förbindelser även med väckelsen i Wales.³⁶

Genom väckelserna sattes gamla kristna uppfattningar under debatt. I en del fall ledde det till splittring som i fallet med helgelsen, som i sin förlängning i Sverige inte bara splittrade flera baptistförsamlingar³⁷ utan även gav upphov till ett nytt samfund, Fri-baptisterna,³⁸ som bildades 1872. J Ongmans besök i Sverige vid slutet av 1800-talet orsakade också splittring som slutligen resulterade i att ÖM bildades som eget samfund 1937.³⁹ Men ingen av dessa väckelser från 1800-talet medförde något speciellt nytt. Man ville snarare förnya de gamla formerna. Det var först med pv som ett radikalt nytt tänkande och handlande kom in i den religiösa världen. Andedop med tungotal blev en fast och central lära i pv. När pv nådde Sverige

³¹ Ibm s 56, 59

³² Ibm s 54

³³ Ibm s 208, 210

³⁴ Ibm s 65

³⁵ Ibm

³⁶ Ibm s 105

³⁷ Westin 1958 s 61f, 184ff

³⁸ Westin 1963 s 243, 226-231, 1958 s 62f

³⁹ Ibm s 183, se äv KAP III 2 A

dög inte längre de gamla formerna. Med de karismatiska upplevelserna som grund krävde pv helt nya former för att kunna leva vidare. Det var den samfundsfria församlingssynen. Denna församlingssyn sågs inte som ett alternativ till de organiserade samfunden. Den gjorde anspråk på att vara den ursprungliga formen för kristet liv och enligt Bibeln den enda legitima från vilken alla andra kristna hade avvikit.

Pv nådde Sverige över Norge. Till Norden fördes den av den engelskfödde metodistpastorn T B Barratt, som var verksam i Norge. Han har kallats för Europas pingstapostel.⁴⁰

1905 for T B Barratt över till USA för att samla in pengar till en lokal i Kristiania. Han kom där i kontakt med pv i Los Angeles.⁴¹ Sedan han själv mottagit Andens dop med tungotal, återvände han till Kristiania där han genast började att verka för pv.⁴² Någon särskild pingstförsamling var ännu inte bildad. Verksamheten var helt ekumenisk med deltagare från olika samfund.⁴³

Pv som nu kommit till Kristiania väckte inte bara uppmärksamhet i Norge utan även i Sverige. Det var särskilt tungotalet som tilldrog sig uppmärksamhet. Den presentation som DN gav pv i Kristiania den 7 jan 1907 hade som överskrift: "En ny 'väckelse' öfver Kristiania. Hysteri, öfverspändhet och tal med tungomål". Tidningen kunde också berätta att alla rörelser som den nu pågående åtföljdes "af mycken hysteri och öfverspändhet", som det hette vidare i artikeln.⁴⁴ Även WP, som var BSs ledande organ hade rapporter från platsen. I en artikel av den 17 jan 1907 gavs "den nya rörelsen" en rätt positiv bild. Rörelsen som sådan var av tillfällig art, menade tidningen. Redaktören ansåg den vara "en länk i en kedja af egendomliga andliga företeelser som framträda under vissa tider, och hvilka vanligen äro af tillfällig art".⁴⁵ Han ville dock inte betvivla "möjligheten af att en person kan tala ett eller flere främmande språk utan att förut hafva

⁴⁰ Bloch-Hoell 1956 s 267

⁴¹ Barratt 1942 s 112, Bloch-Hoell 1956 s [..]

⁴² Ibm

⁴³ Ibm s 166f

⁴⁴ 7/1 1907, se äv Sahlberg 2009 (1977) s 16ff som ger en utförlig redogörelse över svenska tidningars rapporter från pv i Kristiania

⁴⁵ WP 17/1 1907

inlärt dem".⁴⁶ Slutomdömet blev "att här säkerligen försiggår ett betydande Guds verk".⁴⁷ Som helhet var de svenska tidningarna negativa mot väckelsen i Kristiania.⁴⁸

Om pressens avsikt var att förringa pvs betydelse som religiös rörelse, så misslyckades den totalt i både Norge⁴⁹ och Sverige. De kritiska skrivierna hade istället en motsatt verkan och pv fick en oväntad reklam som gjorde att folk for till Kristiania för att där få både se och uppleva det nya som skedde där.⁵⁰

Teologiskt stod pv ännu 1907 på en obestämd dogmatisk grund. Andens dop med tungotal och åtföljande manifestationer var det viktigaste. T B Barratt arbetade helt på ekumenisk basis. Dop och nattvard var ganska odogmatiskt utformat inom Bymissionen, som T B Barratts verksamhet hette, även om detta förekom inom pv i Norge.⁵¹ Någon församling i vanlig mening hade T B Barratt ännu inte bildat. Liksom i USA,⁵² var p i Norge ännu ingen självständig rörelse utan en väckelse inom olika församlingar.

⁴⁶ Ibm

⁴⁷ Ibm

⁴⁸ Sahlberg 2009 (1977) s 16f

⁴⁹ Bloch-Hoell 1956 s 145-148

⁵⁰ Ibm s 148

⁵¹ Ibm s 114, 176f

⁵² Hollenweger 1976 s 29ff

Kap I. Från hemlösa församlingar till pingströrelse, 1907–1919

1. Pingstväckelsen når Sverige och splittrar Baptistsamfundet

A. Pingstväckelsen når Sverige

De som först arbetade för pvs spridning i Sverige var T B Barratt och Anders G Johansson, sedermera kallad Andrew Ek, från Skövde. De hade båda varit i direkt kontakt med pv i Los Angeles.¹ I likhet med T B Barratt arbetade A Ek genast vid sin återkomst till Skövde för pv.² T B Barratt gjorde också många resor i Sverige för att sprida pv. Han besökte Stockholm 1907 och predikade i flera kyrkor. Vidare besökte han Göteborg och Uppsala m fl platser.³

I baptistförsamlingen i Skövde hade en stor väckelse brutit ut som ett direkt resultat av A Eks verksamhet. Stor vikt lades här vid tungotal och många andra yttre manifestationer.⁴ WP anmärkte på att man i Skövde lade större vikt vid tungotalet än i Kristiania. Felaktigt påstod tidningen att pv i Kristiania och Skövde var "fullkomligt oberoende af hvarandra".⁵

Pv i Skövde väckte stor uppmärksamhet. J Ongman m fl inom BS besökte platsen och tog intryck av väckelsen. A Ek inbjöds av J Ongman till Örebro. Liknande fenomen med tungotal o dyl blev resultatet av hans besök där.⁶

Till de första platserna som tog emot pv i Sverige hörde även Arvika. Dit fördes pv direkt från Norge med norrmannen J Seland. Även här fick pv stor uppmärksamhet i pressen. Av de meddelanden som finns från den tiden framgår det att pv i Arvika tog sig mycket våldsamma uttryck. I en livlig tidningsdebatt, vari även E Linderholm

¹ Hollenweger 1976 s 63

² Sundstedt 1 1969 s 198, Sahlberg 2009 (1977) s 14. Westin 1965 s 211 menar, att Andrew Ek var den egentlige upphovsmannen till tungotalsrörelsen i Sverige.

³ Sundstedt 1 1969 s 236, 248f, 252, 255ff

⁴ Ibm s 194ff, Westin 1965 s 218f

⁵ WP 24/1 1907. DN:s reporter konstaterade att ett par svenska pastorer studerat pv i Skövde och Kristiania och funnit, att det var samma pv som pågick på båda dessa platser, enl Sundstedt 1 1969 s 198. Se äv Söderholm I 1927 s 259-275 som ger en kommenterande skildring i apologetiska ordalag om pv i Skövde med direkt utdrag ur den profana pressen.

⁶ Sundstedt 1 1969 s 199f, 206ff

tog del, tog folk parti för och emot pv. Detta gällde både den profana och den religiösa pressen.⁷

I Örebro fick pv ett kraftigt centrum med J Ongman som ledare. A Eks besök där hade utan tvivel haft en mycket stor betydelse för pvs ingång i BS via ÖM, men Filadelfias i Örebro jubileumsskrift 1938 nämnde inget om hans besök där 1907.⁸ Både NB och SvT gav utförliga rapporter om den pågående pv i olika delar av landet.⁹ ¹⁰ Från Örebro kom också pv att få insteg i Stockholm.¹¹ Detta förstärktes ytterligare genom T B Barratts besök där i början av 1907.¹² Det var särskilt Elimförsamlingen som öppnade för pv i Stockholm.¹³

Både T B Barratt och A Ek kom tidigt till Göteborg för att sprida pv.¹⁴ Liksom på andra platser möttes pv även här av både öppenhet och negativt ställningstagande. 4e baptistförsamlingen Betel och en fristående församling Betania öppnade för pv. T B Barratt inbjöds av Betanias föreståndare pastor Pålsson.¹⁵ I samband med T B Barratts besök i Göteborg, höll BS sin årskonferens där. Flera ledande pastorer ville att han skulle tas emot och presenteras i konferensen men detta avstyrdes.¹⁶ Det dröjde inte länge förrän även A Ek mötte ett så starkt motstånd från baptisterna så att han öppnade en fristående verksamhet.¹⁷

När pv nådde Betelseminariet fick LP, som just då studerade där, kontakt med den.¹⁸ Han avbröt sina studier vid Betelseminariet och antog senare tjänsten som föreståndare för baptistförsamlingen i Lidköping där han redan verkat sedan sept 1906.¹⁹ I början av 1907

⁷ Bloch-Hoell 1956 s 269f, Söderholm I 1927 s 254

⁸ Söderholm I 1927 s 275-283, Sundstedt 1 1969 s 209-214

⁹ Sundstedt 1 1969 s 208f

¹⁰ Se Söderholm I 1927 s 330-349 om pvs spridning i Närke

¹¹ Sundstedt 1 1969 s 222, se äv Söderholm I 1927 s 294-320 där en utförlig redogörelse ges om pvs inträde i Stockholm med särskild betoning av tungotalet i S:t Pauls-kyrkan och om pressens negativa bedömning därav

¹² Sundstedt 1 1969 s 223

¹³ Ibm s 266, Westin 1965 s 213f, 219

¹⁴ Söderholm I 1927 s 321ff

¹⁵ Ibm s 321

¹⁶ Westin 1965 s 229, Söderholm I 1927 s 320-330

¹⁷ Westin 1965 s 228, 237

¹⁸ Ibm s 192, 206, Pethrus 1974 s 64ff

¹⁹ Pethrus 1974 s 81f

besökte LP Kristiania för att på ort och ställe bilda sig en uppfattning av den pågående pv.²⁰ Besöket där fick stor betydelse för honom och stärkte hans kallelsemedvetande.²¹ Hemkommen från Norge företrädde han nu pv helt och fullt. I april samma år besökte han Skövde och deltog i några möten där.²² Lidköping, där LP verkade, blev nu en av de många härdarna för pv i Sverige.²³

Redan på ett tidigt stadium av pv ställdes de gamla samfundsbegreppen under debatt. Som redan visats hände det ofta att nya väckelser ifrågasatte gamla religiösa värderingar ifråga om lära och organisation. Det var således inget unikt när även pv riktade sin kritik mot de etablerade samfunden.²⁴ Det berodde i stor utsträckning på det motstånd som samfunden bjöd pv. Ännu fanns det emellertid inget som tydde på att företrädarna för pv ville bilda något nytt samfund. I Örebro var J Ongman ledare för pv inom BS. Men han hade ingen annan önskan än att pv skulle leva kvar inom ramen för det gamla samfundet.²⁵

På en konferens 1908 talade LP om att pv till slut skulle göra "att alla trälände Guds barn skola härligt förlossas".²⁶ Eftersom detta sades under den tid då en del församlingar lämnade BS²⁷ kan det tolkas som att han menade, att enskilda och församlingar skulle lämna sin samfundstillhörighet. Däremot torde han knappast ha menat att de skulle lämna samfunden för att bilda ett nytt.

Under de närmaste åren bildades flera s k pingstmissioner som ställde sig helt utanför all samfundsorganisation.²⁸ Dessa grupper var sinsemellan oorganiserade och sammanhölls i stort sett bara genom sin gemensamma tro.

När SvT startade 1906 ville den vara ett fristående organ för pv och ÖM.²⁹ Både NB och SvT företrädde pv men med stark bindning till

²⁰ Ibm s 90-96

²¹ Ibm s 85, 90f, 92, 102f, Bloch-Hoell 1956 s 269

²² Westin 1965 s 219

²³ Sundstedt 1 1969 s 216f

²⁴ Westin 1965 s 232f

²⁵ Ibm s 211

²⁶ Citat i Westin 1965 s 238

²⁷ Ibm s 236

²⁸ Ibm s 238

²⁹ Ibm s 207f

ÖM. 1909 startade i Göteborg tidningen "Glöd från altaret". Den var ett resultat av T B Barratts besök där, och han blev en av tidningens medarbetare.³⁰ Tidningen skulle vara ett organ för pv, eftersom pv ansågs sakna ett helt fritt organ. Den skulle vidare, enligt Anmälan, inte stå på något "speciellt samfunds sida".³¹ I brev till red A Gustafsson skrev T B Barratt att det förelåg ett behov av "tidningar ... som icke bär *något särskilt samfunds stämpel*".³² Därmed hade T B Barratt och A Gustafsson tydligt underkänt både NB och SvT som företrädare för den del av pv som redan verkade utanför samfunden. I detta ställningstagande för en ny tidning skymtade en ansats fram till egen rörelsebildning. Även om NB och SvT klart och kraftigt företrädde och försvarade pv, ansåg T B Barratt och A Gustafsson detta som otillräckligt så länge de två tidningarna hade en viss bindning till ett samfund.

Alltefter som fler grupper bildades utanför samfunden tog pv form som en egen rörelse. Inom BS var J Ongman ledare med ÖM som sitt huvudorgan. Utanför BS däremot fanns det ingen egentlig ledare för de fristående pingstmissionerna. Därför var det fortfarande T B Barratt i Norge som var det samlande namnet även i Sverige. Hans tidning Byposten hade många prenumeranter i Sverige. Han gav också ut Korsets Seger, som var den svenska motsvarigheten till Korsets Seier.³³

Denna lösa sammanslutning av s k pingstmissioner skulle fortsätta ännu några år innan de 1913 i LP fick en kraftig och samlande ledare.

B. Pingstväckelsen splittrar Baptistsamfundet

I spåren av pv följde redan tidigt en splittring som samfunden, särskilt BS, försökte att komma till rätta med. De gamla samfunden anklagades för att inte vilja öppna för pv eller att de direkt motarbetade pv.³⁴ I BS hade redan ÖM med J Ongman i spetsen uppträtt med en självständig verksamhet inom samfundet.³⁵

³⁰ Sundstedt 1 1969 s 259

³¹ Sundstedt 1 1969 s 260, Provnumrets anmälan, nov 1909, i faksimil

³² Citat i Sundstedt 1 1969 s 261

³³ Bloch-Hoell 1956 s 267ff

³⁴ Westin 1965 s 222ff, 229, Söderholm II 1927 s 418ff

³⁵ Westin 1965 s 210

Den fråga som vållade den första och största splittringen var Andedopet med tungotal. Redan 1906 kom frågan upp på ett av BSs distriktsmöten där pastor K G Hellström tog avstånd från Andedopet i den form det tog sig uttryck i pv.³⁶ K G Hellström menade att Andens dop gavs i nya födelsen.³⁷ I pv betonade man starkt att det var en helt ny upplevelse som åtföljdes av tungotal som tecken på Andens dop. Det var just detta som blev en teologisk stridsfråga. Många kristna kunde inte förlika sig med tanken på att tungotalet var nödvändigt för Andens dop.³⁸ Så var fallet även med J Ongman.³⁹ En insändare i MP skrev: "Det är inte rätt, åtminstone enligt min uppfattning, att påstå att tungotalet är ett insegel på andedopet. – – – Och helt visst kan den gåfvan, använd i själviska syften, leda till oordning af betänklig art ..."⁴⁰ Även inom SMF höjdes kritiska röster mot pv och tungotalet.⁴¹ P P Waldenström själv hade inte mycket till övers för pv.⁴²

WP var en av de tidningar som skarpast förde ordet mot tungomålståndet, och A Ek var den främste företrädaren för tungotalet just då.⁴³ WP var inte sen att peka på alla de överdrifter som den ansåg följde i spåren på A Ek.⁴⁴

Det var denna rädsla för pvs manifestationer som gjorde att många dörrar stängdes för pv. Som redan nämnts fick inte T B Barratt presenteras för BSs årskonferens. Bortsett från vilken motiveringen var, så var det tydligt, att redan gjorda erfarenheter av pv betydde mycket för detta ställningstagande mot T B Barratt. Samma var förhållandet med A Ek och hans verksamhet i Göteborg.

På det allmänna predikantmötet i Västerås 1907 gjordes kritiska uttalanden mot den splittring som följde i pvs spår. Predikantmötet

³⁶ Sundstedt 2 1971 s 20ff, Westin 1965 s 213-226

³⁷ Sundstedt 2 1971 s 21

³⁸ Se t ex Sundstedt 1 1969 s 194ff. Bloch-Hoell 1956 s 341-350 ger en utförlig redogörelse för den syn som pv hade i början om Andedopet och tungotalet samt deras läras vidare utveckling, se äv Hollenweger 1976 s 32f.

³⁹ Westin 1965 s 224

⁴⁰ WP 4/4 1907

⁴¹ Söderholm II 1927 s 419f

⁴² Westin 1965 s 221

⁴³ Ibm s 217ff

⁴⁴ Ibm s 218ff

fattade en resolution som var negativ mot den pågående pv.⁴⁵ Det var inte längre T B Barratt eller A Ek som var utestängda från BS. Predikantmötet ville stänga ute själva pv. Men detta gick inte så länge J Ongman och hans efterföljare öppet och intensivt arbetade för pvs spridning inom BS.⁴⁶

I Stockholm fick pv insteg i Elimförsamlingen, där C Hedeén var pastor.⁴⁷ Under dessa år blev församlingen centrum för pv i staden. Andedop med tungotal blev vanligt och tidningarna skrev om vad som skedde. Snart blev det slitningar och motsättningar i församlingen, främst inom styrelsen. Distriktsföreningen kunde inget göra åt saken, eftersom församlingen ansåg att det rörde sig om en intern angelägenhet. Det var den kongregationalistiska församlingssynen som här gjorde sig gällande. Pv fortsatte i församlingen och denna levde vidare inom samfundet.⁴⁸

Det var inte längre det teologiska problemet om tungotalets vara eller icke vara i Andedopet som nu var det stora problemet. Nu hotade pv enheten i BS. Splittringen skapade nya församlingar.⁴⁹ I regel gick flera medlemmar ut ur den äldre baptistförsamlingen och bildade en egen, varefter de vände sig till ortens distriktsförening med begäran om inträde som ny församling. De församlingar som bildades med moderförsamlingens samtycke hade inte svårt att få inträde. Filadelfia i Stockholm var en av dessa församlingar. A Engzell, grosshandlare i Stockholm, ville ge plats åt dem som omfattade pv. Han inredde därför en lokal i sin källare och kallade den för Filadelfiasalen. Avsikten var klar från början. Den skulle betjäna dem som gripits av pv och som inte ansåg sig få det utrymme de önskade i sina gamla församlingar. Efter ett år gick de som brukade samlas där tillsammans och konstituerade sig till en egen församling. De var 29 till antalet och antog namnet Filadelfiaförsamlingen. Strax därpå upptogs den nya församlingen i distriktsföreningen som Sjunde Baptistförsamlingen.⁵⁰ Det var helt i linje med församlingens anda när

⁴⁵ Ibm s 231f

⁴⁶ Se text Westin 1965 s 229ff, Sundstedt 1 1969 s 206f

⁴⁷ Westin 1965 s 234

⁴⁸ Ibm s 354-360

⁴⁹ Ibm s 238

⁵⁰ Ibm s 238f

den kallade Levi Petrus från Lidköping som sin pastor. Han tillträdde i början av 1911.⁵¹

Andra nybildade församlingar kunde vägras inträde i samfundet då utbrytningen inte skett i samförstånd med den äldre, eller om något annat skäl ansågs föreligga. Så var fallet med den nuvarande pingstförsamlingen Elim i Malmö som bildades som en "pingst-mission" 1910. Dess ansökan om inträde i BS 1914 avslogs.⁵² Även Filadelfiaförsamlingen i Skövde vägrades att bilda egen församling. De beviljades först flyttningsbetyg och utträde för att ordna sig till en egen församling.⁵³ När de senare kom för att hämta sina betyg fick de veta att de hade uteslutits. LP och O L Björk kallades av gruppen för att hjälpa den att bilda egen församling. Med anledning härav beslutade det allmänna predikantmötet som hölls i Norrköping i nov 1912, att inga predikanter borde medverka till församlingsbildning utan att först ha kontaktat moderförsamlingen och distriktsutskottet.⁵⁴

Det var tydligt att pv satte enheten i BS på hårda prov med sitt krav på full frihet för sin lära om Andens dop. När detta krav inte helt kunde tillgodoses i moderförsamlingarna gick grupperna ut i vad de kallade för "härlig frihet".⁵⁵ På olika håll i landet var det nu enhetsfrågan som debatterades.

På Västmanlands distriktsförenings årsmöte den 16–18 jan 1913 togs enhetsfrågan upp. I ett föredrag på årsmötet med titeln: "Enheten inom baptistsamfundet och dess församlingar" behandlades enheten med anledning av, som det hette, "de tendenser till söndring, som existerade både förr och nu".⁵⁶ I samma nummer av WP refererades Närkes predikantförenings årsmöte som under samma tid hållits i Örebro då även J Ongman var med. Där hölls en diskussion över ämnet: "Hvad hafva vi som församlingar och predikanter fått och lärt af den sk nya rörelsen?" Det sades, att den skapat splittring och svårigheter i flertalet församlingar dit den kommit. Man påtalade att

⁵¹ Sundstedt 2 1971 s 55

⁵² Westin 1965 s 348ff

⁵³ Sundstedt 2 1971 s 112ff

⁵⁴ Westin 1965 s 350

⁵⁵ Ibm

⁵⁶ WP 27/2 1913

rörelsens anhängare hade delat in predikanterna i andedöpta och enligt deras mening icke andedöpta.⁵⁷

Samma år den 25 och 26 jan höll Östergötlands distriktsförening sitt årsmöte. Detta krävde nu att nya församlingar som bildades skulle först kontakta distriktsföreningen.⁵⁸ Det var ett steg längre än det som allmänna predikantmötet hade tagit i Norrköping föregående höst. Det räckte således inte längre med moderförsamlings sanktion eller vägran för att bilda en ny församling. Tendensen är här mycket klar. Den baptistiska kongregationalismen sköts i denna krissituation åt sidan och distriktsföreningen trädde in och agerade å enskilda församlingars vägnar.⁵⁹

Ett uttalande av Betelseminariets rektor C E Benander var representativt för samfundets ledning vid den tid uttalandet gjordes: "... de ledande i det samfund, där en sådan rörelse uppkommit har också gjort sitt till för att motverka den och därigenom avskilja det sjukliga och onda från det, som är andligt sunt och gott".⁶⁰ LP menar i sina memoarer att uttalandet gjordes "å Baptistsamfundets vägnar" som svar på E Linderholms kritik.⁶¹ Men med den kongregationalistiska uppbyggnad som utmärkte BS kan ovan relaterade fall knappast anses som helt representativt för hela samfundet. Sammankomster där sådana uttalanden gjordes blev emellertid vägledande för dem som höll på samfundets gamla linje att till varje pris bevara enheten inom församlingarna. Samtidigt bör man i detta sammanhang hålla i minnet, att J Ongman och de församlingar som slöt upp kring honom fortfarande verkade som reguljära baptistförsamlingar inom BS och säkerligen inte delade Benanders uppfattning om att "avskilja det sjukliga och onda från det, som är andligt sunt och gott".

Den envishet för och emot tungotalets berättigande som tecken på Andens dop som fanns på båda håll skulle visa sig ödesdiger för den framtida baptistiska enheten. De som hävdade att tungotalet åtföljde Andens dop krävde ibland på ett onyanserat sätt sin frihet att verka

⁵⁷ Ibm

⁵⁸ Ibm 6/2 1913

⁵⁹ Det var detta som skedde 1913 när Filadelfia uteslöts ur Stockholms distriktsförening. Tendensen till centralisering kulminerade med BSs nya stadgar 1936, då samfundsstyrelsen ensam skulle anta resp utesluta församlingar. Här sattes distriktsföreningarna ur spel. Året därpå lämnade hela ÖM samfundet.

⁶⁰ Citat i Pethrus 1954 s 118

⁶¹ Ibm

för detta i sina gamla församlingar. Lika ivrigt och ofta kärvt avvisade de gamla församlingarna den synen på Andens dop. Ingendera sida ansåg att det fanns plats för några kompromisser. Resultatet blev en bestående klyfta mellan de båda uppfattningarna.

2. Kongregationalismen i Baptistsamfundet

Eftersom Filadelfias utslutning ur BS fick så vittgående följder är det nödvändigt att här stanna något vid den kongregationalistiska församlingssynen i BS. Denna församlingssyn var inte ny utan sträckte sig mycket långt tillbaka i tiden.⁶² Vid baptismens inträde i Sverige blev det naturligt att anta denna församlingssyn.⁶³ Varje församling var fri, vilket också medförde en viss frihet i lärotolkningar. Den stora gemensamma lärofrågan var emellertid troendedopet, d v s vuxendopet genom nedsänkning efter en personlig bekännelse av sin tro. Detta var som G Westin säger "av konstitutiv betydelse för den församlingstyp, som baptisterna företräda".⁶⁴ I det här fallet fanns det inga skilda uppfattningar.

Från baptismens början i Sverige hade alla församlingar full självbestämmanderätt. Först efter hand krävde de växande arbetsuppgifterna en fastare organisation. Olika missionsföreningar arbetade fritt inom samfundet. Så var fallet med t ex Stockholms Missionsförening m fl.⁶⁵ 1857 samlades en första rikskonferens och en löst organiserad gemenskap kom till med namnet "De förenade svenska baptistförsamlingarna".⁶⁶

På rikskonferensen 1887 antogs en organisationsform som delvis inskränkte de enskilda församlingarnas självbestämmanderätt genom att låta tillhörigheten till BS gå genom distriktsföreningarna.⁶⁷ Th Truvé, känd baptistpastor i Göteborg, riktade sin kritik mot den nya organisationsformen. Särskilt gällde detta representations-systemet vid konferenserna vilket innebar att församlingarna var representerade genom ombud. Detta var en centralisering som enligt

⁶² Se t ex Westin 1965 s 196-198, 306f

⁶³ Westin 1957 s 362ff

⁶⁴ Citat i De frikyrkliga samfunden i Sverige 1934 s 86

⁶⁵ Westin 1958 s 169f

⁶⁶ Westin 1963 s 232ff

⁶⁷ Westin 1965 s 35-38

Th Truvé innebar att BS övergått till att bli "en kyrkoinstitution".⁶⁸ Den nybildade organisationen rimmade illa med baptismens ned-
ärvda kongregationalism.

Men en mycket stor självständighet levde kvar och utvecklades inom BS. De olika missionsföreningarna, varav ÖM var en, var ett starkt uttryck för denna självständighet. Olika tidningar startades för att företräda skilda intressen och sårmeningar.⁶⁹ WP som var en av dessa tidningar blev snart det dominerande organet. Det ägdes och redigerades av J Byström och J A Borgström.⁷⁰ BS hade vid denna tid ingen egen samfundstidning. Försök att skaffa sig en sådan hade förkastats 1902.⁷¹ Banéret var en tidning som förde en oppositionell linje mot samfundets centralisering liksom Församlings-Vännen i Göteborg. J Stadling i Stockholm startade och redigerade Banéret, i vilken J Ongman medarbetade innan han kom till Sverige.⁷² I Örebro utgavs NB som förde pvs talan. 1906 tillkom även SvT som språkrör för pv.⁷³ I Stockholm utgavs Brudgummens röst av C Hedeén. När LP kom dit ingick även han i redaktionen. Även den var ett språkrör för pv.⁷⁴

Denna polemik som dessa tidningar förde mot varandra var ibland rätt från.⁷⁵ Men den var ett tecken på den pluralism som rådde i BS och som var allmänt accepterad inom samfundet. Den äldsta och mest förhärskande praxis inom BS var den självständiga lokalförsamlingens rätt att själv sköta sina angelägenheter i lära och liv.

I organisationsfrågan fanns det inte heller någon enhetlig linje. Det fanns starka krafter inom BS som arbetade mot den tilltagande centraliseringen inom samfundet.⁷⁶

På rikskonferensen 1889 hade det sagts att den nya organisationsformen inte skulle inskränka församlingarnas självständighet.⁷⁷ I de

⁶⁸ Ibm s 42f

⁶⁹ Ibm s 99

⁷⁰ Westin 1958 s 165

⁷¹ Westin 1965 s 125f, först 1919 övertogs WP som samfundets organ (Westin 1958 s 165)

⁷² Ibm s 42, 46ff

⁷³ Ibm s 207

⁷⁴ Sundstedt 2 1971 s 61

⁷⁵ Westin 1965 s 234

⁷⁶ Ibm s 21-68 ger en utförlig skildring av utvecklingen av samfundets organisationsproblem

nya stadgarna fanns det inget som gav stöd åt denna tanke. Men det låg en stark betoning på både distriktsföreningarna och samfundet,⁷⁸ även om man ville skydda sig mot centraliseringen genom att tillsätta en hel del olika arbetande kommittéer.⁷⁹

Även i nattvardsfrågan rådde från början en kongregationalistisk syn. På rikskonferensen 1858 hade nattvarden varit upp till behandling. Det gällde sluten eller öppen kommunion. Representanter deltog från både England och Tyskland. Det engelska samfundet hade öppen kommunion. Enligt den redogörelse, som de engelska representanterna lämnade angående konferensen i Sverige, skulle frågan om öppen eller sluten kommunion inte vara av konstitutiv betydelse för församlingarna. Båda nattvardsformerna skulle tillåtas.⁸⁰ Inga stadgar i det förgångna fanns som stödde den slutna kommunionen inte heller någon rekommendation från någon rikskonferens.⁸¹ Uteslutning ur distriktsförening skulle ske vid fall av falsk lära eller uppenbara synder.⁸²

Den diskussion om nattvarden som fördes på konferensen 1858 gällde rätten till nattvard för baptistiskt eller icke-baptistiskt döpta. De engelska deltagarna talade för en helt öppen nattvard. Tyskarna däremot ville ha sluten nattvard. Alla utom fyra eller fem ansåg att endast det baptistiska dopet gav rätt till nattvarden. De övriga "widblefvo den ditills allmänt antagna grundsatsen".⁸³ Trots den överväldigande majoriteten mot en helt öppen kommunion förordade konferensen en tolerant linje. "Intet beslut fattades rörande de Bröder, som afweko från den allmänna meningen",⁸⁴ hette det klart och tydligt. Konferensen antog en resolution som gav varje församling frihet att själv avgöra hur den skulle handla i nattvardsfrågan.⁸⁵

77 Ibm s 35

78 Se Stadgarna i Westin 1965 s 36-37

79 Ibm s 38f

80 Handlingar vid de Svenska Baptistförsamlingarnas Andra Årskonferens, 11–15 juni 1858

81 Westin 1965 s 368

82 Ibm s 368

83 Se not 80 ovan

84 Ibm

85 Artikel av Nordström i WP 18/9 1919

Trots denna resolution som gav minoriteten rätt att själv avgöra sitt ställningstagande i denna fråga utvecklades under åren en ensidig praxis om en helt sluten kommunion som t o m kom att omfatta endast baptister. Denna praxis fick med åren en större betydelse än den kongregationalistiska församlingssynen i samfundet.

J Ongman, som hela tiden var mån om sin lojalitet mot samfundet samtidigt som han var en av ledarna för pv, gjorde sin uppfattning i nattvardsfrågan klar i en skrift 1911, kallad Bibelns grundsanningar. Han ansåg att den slutna kommunionen hade stöd i NT. Undantagsvis kunde troende och baptistiskt döpta, som inte var matrikelförda i någon församling, få delta i nattvarden "förutsatt att det icke sker som regel utan som undantag".⁸⁶ Om däremot samma person vägrade att ansluta sig till någon församling borde han inte vidare tillåtas delta i nattvarden, menade J Ongman.

J Ongman medgav således undantag men var i övrigt helt på samfundets linje. Filadelfia gick ett steg längre och medgav öppen kommunion som regel för troende och baptistiskt döpta utan att vara anslutna till någon församling. LP hade efter studium i NT kommit fram till att medlemskap i en matrikel inte fick vara något hinder för den som skulle delta i eller avvisas från en nattvard.⁸⁷ Sin avvikande uppfattning kallade han för "denna min lilla frihet".⁸⁸ Detta slag av öppen kommunion hade tillämpats även i andra baptistförsamlingar⁸⁹ men så långt känt är utan att ha fått några följder.

J Ongmans praxis av undantag stod helt i överensstämmelse med konferensbeslutet av år 1858 om församlingarnas egen rätt i hit-hörande frågor. Men så var även fallet med Filadelfias uppfattning om öppen kommunion. Med den stora frihet som rådde i BS borde det ha varit naturligt för Filadelfia att leva kvar i samfundet, om det inte varit så att församlingen sågs som en representant för pv som nu gick splittrande fram över landets baptistförsamlingar. LPs avvikelse i nattvardsfrågan rörde endast matrikelförda baptistiska medlemmar och var ingen avvikelse från den baptistiska dopteologin. Den ut-

⁸⁶ Ongman 1931 s 302

⁸⁷ Bilaga III

⁸⁸ Pethrus 1974 s 177

⁸⁹ SvT 28/5 1913

gjorde ett brott mot "en tradition i samfundet, icke mot en antagen lärosats", som G Westin säger.⁹⁰

3. Filadelfias nattvardspraxis och uteslutningen ur Baptistsamfundet

A. Filadelfias nattvardspraxis

Det var således inte tungotalet som blev den formella orsaken till att Filadelfiaförsamlingen i Stockholm uteslöts ur Stockholms distriktsförening av baptistförsamlingar. Det var istället en fråga som inte hade så mycket med den pågående pv att göra. Och det var Filadelfias nattvardspraxis.⁹¹

Under årens lopp hade en nattvardspraxis utvecklats i BS som gick ut på att bara medlemmar av en baptistförsamling hade rätt att delta i nattvarden. LP ansåg detta vara fel. Alla som var troende och baptistiskt döpta hade rätt att vara med i nattvarden, oavsett om de tillhörde en baptistförsamling eller inte, menade han. Den ordningen hade han tillämpat under sin tid i Lidköping, där troende och döpta fått delta i nattvarden utan att vara anslutna till någon baptistförsamling. Ingen hade haft något att invända mot detta.⁹² Även andra baptistförsamlingar hade praktiserat detsamma men mer i undantagsfall.⁹³ Öppen kommunion av denna typ var alltså inget nytt. Den slutna kommunionen ansågs dock vara BSs linje, även om den inte hade antagits eller ens rekommenderats av någon samfundskonferens som vägledning för församlingarna. Slutna kommunion hade betonats på en rikskonferens 1878 i samband med den skaldenströmska enhetsrörelsen. Men då gällde saken vuxendop eller barndop.⁹⁴ I fallet med Filadelfia gällde det att vara ansluten eller inte ansluten till en baptistförsamling.

Några månader efter sin ankomst till Stockholm tog LP upp frågan om vilka som hade rätt att vara med i en baptistisk nattvard. Det skedde först i ett församlingsmöte den 24 april 1911.⁹⁵ Stockholms

⁹⁰ Westin 1965 s 365-368, se äv s 375

⁹¹ Se Sahlberg 2009 (1977) s 33 not 10 där en sammanfattning lämnas över de olika orsaker som kan ha spelat in vid Filadelfias uteslutning

⁹² Sundstedt 2 1971 s 101

⁹³ Westin 1965 s 380

⁹⁴ Westin 1963 s 247

⁹⁵ Sundstedt 2 1971 s 101

distriktsförening höll sitt årsmöte den 23–25 april, i vilket Filadelfia hälsades välkommen in i BS.⁹⁶ I Filadelfias församlingsmöte hänsköts nattvardsfrågan till ett senare tillfälle, eftersom församlingen den 24 april inte kommit fram till något enhetligt beslut.⁹⁷

Med anledning av Filadelfias förestående anslutning till BS fick LP besök av en pastor som ville höra sig för med honom angående Filadelfias nattvardspraxis. I ett samtal i LPs bostad ventilerades saken men utan att föranleda någon åtgärd. Saken fördes åter på tal samma dag som Filadelfia beviljades inträde. Under en kafferast mellan sessionerna diskuterades Filadelfias nattvardspraxis och LP hade tillfälle att framföra sina åsikter. På den strax därefter följande sessionen fördes inte nattvardsfrågan på tal, utan Filadelfia beviljades inträde utan att någon anmälde något hinder. Det var tydligt att församlingens nattvardspraxis inte tillmättes någon större betydelse. Långt senare tog samme pastor som besökt LP upp frågan om Filadelfias avvikande nattvardspraxis.⁹⁸

1912 i februari behandlade LP nattvardsfrågan i två föredrag.⁹⁹ Filadelfias uppfattning blev nu mer känd och LP uppmanades att avge en förklaring på en pastorskonferens i mars månad samma år. På församlingsmötet den 26 mars lämnade han sedan en redogörelse för vad som sagts på den konferensen. Församlingen beslöt då att ansluta sig till den nattvardsform som de redan praktiserade.¹⁰¹

I ett brev av den 23 april 1912 meddelade distriktsföreningens utskott till Filadelfia sina synpunkter på den öppna kommunionen. Genom att hänvisa till olika bibelställen hade nu frågan fått en starkare betydelse som lärofråga än enbart som en praxis. Filadelfia uppmanades att återgå till den slutna baptistiska kommunionens formen, i annat fall hade den ställt sig utanför de övriga baptistförsamlingarna.¹⁰² Skrivelsen togs upp i församlingen den 25 april 1912 men lämnades utan åtgärd med hänvisning till att församlingen

⁹⁶ Ibm s 44

⁹⁷ Ibm s 101

⁹⁸ EH 22/6 1916

⁹⁹ Westin 1965 s 365f

¹⁰⁰

¹⁰¹ Fils prot 26/5 1912 §§ 8, 9, FA

¹⁰² Bilaga I

redan i mars hade tagit ställning för den form av öppen kommunion som den praktiserade.¹⁰³

I ett brev från dec samma år begärde utskottet svar på sin skrivelse och erbjöd församlingen att träda i kontakt med utskottet. Svar på detta brev ingick i jan 1913. Det innehöll inga nya synpunkter i sak utöver en hänvisning till redan fattade beslut föregående år samt hänvisade till protokollet av den 25 april 1912.¹⁰⁴ En önskan om att allt skulle reda ut sig till det bästa uttalades med orden: "Med hopp om att utskottet kommer att fatta sådana beslut, som komma att gagna Guds rike i allmänhet och Baptistsamfundet och vår församling ..."¹⁰⁵

Under rubriken FRIA ORD i SvT redogjorde LP kort för församlingens inställning till nattvarden:

... De som deltaga med oss vid firandet af Jesu döds åminnelse, utom medlemmar af Baptistsamfundet, äro endast sådana, som vi känna såsom sanna kristna, och hvilka genom dopet iklädt sig Kristus. Vi tillåta icke *hvem som helst* att deltaga med oss i denna heliga måltid, icke heller odöpta personer, såsom vi fått beskyllning för, utan endast sådana, som vi här ofvan anfört.

Vi tro att det är dopet i förening med en verklig hjärteförändring som gör oss till medlemmar i Kristi synliga församling och icke inskrifningen i någon baptistförsamlings medlemsmatrikel.

Stockholm den 28 mars 1913.

Lewi Pethrus.¹⁰⁶

Det fanns ingen önskan från församlingens sida som helhet att lämna BS. Församlingen utsåg ombud till årets distriktsmöte i april samma år. LP uppmanade ombuden att inte yrka på eller bifalla någon utslutning ur BS. En del medlemmar var positivt inställda till att få lämna BS.¹⁰⁷

Distriktsutskottet gjorde en sista vädjan till Filadelfia. Skrivelsen togs upp i församlingens styrelse och dagen därpå ingick det avvisande svaret om ytterligare försök till diskussion på basis av nattvardsfrågan. Distriktsutskottets erbjudande att i församlingen få ta upp nattvardsfrågan avvisades med följande motiveringar:

1 Att vi icke på grund af ovisshet i nattvardsfrågan kunna inbjuda utskottet till öfverläggning, då en sådan ovisshet ej förefinnes.

¹⁰³ Fils prot 25/4 1912 § 7, FA

¹⁰⁴ WP 2/5 1913, se äv Westin 1965 s 371ff

¹⁰⁵ Ibm

¹⁰⁶ SvT 2/4 1913

¹⁰⁷ Pethrus 1974 s 250, för utdrag ur Filadelfias protokoll se s 243-248

I. Från hemlösa församlingar till pingströrelse 1907–1919

- 2 Att vi som ombud och diakoner icke kunna inbjuda distriktsutskottet till församlingen, för att där öfverlägga i den omtalade frågan, då församlingen enhälligt afböjt ett sammanträde med utskottet, när denna fråga för någon tid sedan dryftades.
- 3 Att vi såsom diakonkår inbjuda utskottet eller den kommitté det utser, att tillsammans med oss rådgöra om bästa sättet att i denna "fråga åstadkomma samförstånd."¹⁰⁸

Några dagar före årsmötet hade J Cederroth, lärare på Betelseminariet, publicerat en artikel i WP. Hans artikel torde vara representativ för samfundets ledning vad gäller den slutna kommunionen. Han menade att det var risk för att Filadelfias avsteg i nattvardsfrågan kunde komma att följas av andra avsteg såsom fallet varit i England. Han hänvisade också till den splittring som under senare år förekommit i landet, och att man i församlingarna velat undantränga det gamla och gemensamma till förmån för det nya och enskilda. Artikeln gav uttryck för den oro som många kände inför den sedan flera år tillbaka pågående pv och dess splittring av många församlingar. "Med oro ha vi länge märkt huru splitets ande är verksam i landet. Och här torde i själfva verket vara ett led i denna utveckling", skrev han.¹⁰⁹

Det var de negativa sidor i pv som J Cederroth hade för ögonen. Splittringen var ett faktum i många baptistförsamlingar. Detta var orsakat av pv. I LPs tillkännagivande om nattvarden trodde Cederroth sig nu "kunna spåra ett utslag af denna riktning". Han ansåg att dessa missförhållanden alltför länge hade pågått i BS. "Någon gång måste tålmodet taga slut. – – – Tiden synes nu vara mogen därför", fastslog han.¹¹⁰

J Cederroths artikel var en polemik dels mot LPs redogörelse om nattvarden och dels mot den splittring som hade följt i pvs spår. Filadelfia var den ledande av de oroshärdar som arbetade inom BS och som nu måste "träda fram och visa hvad det bär i skölden".¹¹¹

Det var inte nattvarden längre som var det stora problemet med Filadelfia. Det fanns större saker som fått tålmodet att ta slut, och det var den "splitets ande" som J Cederroth refererade till. Genom att nu en

¹⁰⁸ WP 2/5 1913

¹⁰⁹ Ibm 24/4 1913

¹¹⁰ Ibm

¹¹¹ Ibm

gång för alla rensa ut denna skulle lugnet återställas inom BS, trodde han.¹¹²

Den opposition som Th Truvé och J Stadling intog mot centraliseringen i BS 1889 var inte obefogad. J Cederoths artikel var en indirekt uppmaning till årsmötets ombud att ta ställning mot Filadelfia. Som redan visats hade det blivit allt vanligare, att distriktsföreningar och predikantföreningar gjorde uttalanden och fattade beslut i frågor som egentligen hörde hemma i de lokala församlingarna. Härigenom förlorade lokal församlingarna sin rätt att inom sig debattera, uttala och besluta i frågor av allmänt intresse men som också var av betydelse på det lokala planet.

Östergötlands predikantförening gjorde också ett uttalande för den slutna kommunionen. Detta uttalande gjordes före det distriktsmöte som skulle behandla Filadelfias avvikande nattvardspraxis. I referatet hette det: "Det var mötets enhälliga beslut".¹¹³ Ett liknande förfaringsätt hade gjorts av pastorskonferensen i Stockholm mot Filadelfia 1912, då LP inkallades att inför pastorerna deklarerar sin ställning i nattvardsfrågan.¹¹⁴

På detta sätt sattes församlingarna alltmer åt sidan till förmån för organ som ville verka övergripande i olika frågor. Härigenom uppstod en rivalitet mellan dessa organ och de lokala församlingarna, vilket ledde till att den splittring som redan fått insteg i BS blev större för varje gång en sådan strid uppstod.¹¹⁵

B. Filadelfia utesluts ur Baptistsamfundet 1913

Distriktsmötet hölls 1913 den 28–29 april. J Cederoths artikel hade utan tvivel förberett årsmötets ställningstagande mot Filadelfia. Utskottet avgav sin redogörelse över sina förhandlingar med Filadelfia

¹¹² Westin 1965 s 375f, Westin kallar Cederoths artikel för "ett beklämmande aktstycke, helt inriktat på att driva upp en motvilja mot Filadelfia och pastor Pethrus inför det strax därpå sammanträdande årsmötet"

¹¹³ WP 6/2 1913

¹¹⁴ Westin 1965 3 365f, Pethrus 1974 s 243

¹¹⁵ Se Westin 1965 s 351 som säger: "Frågan om relationerna mellan församling, distriktsförening och samfund förblev dock en inre angelägenhet inom baptistsamfundet självt. Var den myndighet att bevilja eller avvisa församlingarnas anslutning till baptistsamfundet, som hade lagts i händerna på distriktsföreningarnas utskott (styrelser) och årsmöten, den riktiga ordningen? Så frågade sig många."

och rekommenderade nu att församlingen uteslöts ur distriktsföreningen. Pastor C Eriksson och fabrikör C Carlsson föreslog att frågan skulle få vila ett år innan beslut fattades. En uteslutning kunde föra med sig större konsekvenser än man just då tänkte sig, var motiveringen till detta förslag, som emellertid förkastades.¹¹⁶ Farhågor uttalades att Filadelfias nattvardssyn skulle äventyra den nytestamentliga församlingsordningen och församlingstukten, vilket kunde innebära att en person som uteslutits utan "förnyad bekännelse om sin ställning, samt även personer som inte döpts enligt baptistisk ordning skulle få delta i nattvarden".¹¹⁷

Efter två dagars debatt bifölls förslaget med "ett rungande ja". Till eftervärlden har, enligt LPs memoarer, skraddarmästare O Rydbergs ord gått när klubban föll för beslutet: "Nu slog han hå i botten på Baptistsamfundet!"¹¹⁸ Enligt SvT föll yttrandet: "Nu gick det hå i botten på samfundet, och det glider nog ut flera församlingar, innan det hålet kan täppas till".¹¹⁹

Yttrandet kan ses mot bakgrunden av att Filadelfia var en efter förhållandena stor och livskraftig församling med ca 500 medlemmar vid tiden för uteslutningen.¹²⁰ Till detta kan också noteras att pv redan var så spridd inom BS att O Rydbergs farhågor inte var osannolika. Ledare för pv inom BS var J Ongman som stod i spetsen för ÖM och de församlingar som samarbetade med detta. J Ongman ville emellertid att "den nya rörelsen" skulle stanna inom BS. Han ville därför inte engagera sig i denna fråga på ett sådant sätt att en brytning uppstod mellan ÖM och BS.¹²¹ Ganska snart visade det sig att Filadelfia övertog J Ongmans roll som ledare för pv genom de många utbrytningar som nu skedde från baptistförsamlingarna.¹²² Det blev nu den mindre delen av pv som stannade inom de församlingar som stödde ÖM.

¹¹⁶ Westin 1965 s 377, Pethrus 1974 s 251

¹¹⁷ WP 2/5 1913

¹¹⁸ Pethrus 1974 s 251

¹¹⁹ SvT 28/5 1913

¹²⁰ Ibm 24/9 1913

¹²¹ Westin 1965 s 383f

¹²² Söderholm II 1927 s 94, Sundstedt 2 1971 s 111f, 143f

R Edhelberg, red för SvT och språkrör för ÖM,¹²³ refererade utslutningen i tidningen den 7 maj.¹²⁴ Han skrev bl a att LP fick stå rätt ensam mot majoriteten men gav med "öfverlägsen talang" skäl för sin och församlingens ståndpunkt i nattvardsfrågan. Uteslutningen blev ett faktum "innan någon kom sig för att begära votering".¹²⁵

Tidningsreferatet har inte fått stå oemotsagt. Beträffande voteringen har det senare framhållits, att mötets ordförande med avsikt dröjde att låta klubban falla för att ge tillfälle åt den som önskade begära votering. Men ingen begärde detta.¹²⁶

Ett tillägg till utslutningen gjordes av följande lydelse: "Medlemmar av Filadelfiaförsamlingen i Stockholm, hvilka icke hylla öppen kommunion, äga under en tid av 6 månader härefter rätt mot företeende af flyttningsbetyg i vanlig ordning inträda i baptistförsamlingar inom landet".¹²⁷

Uteslutningen resulterade i en ofta bitter debatt i pressen.¹²⁸ Starka röster höjdes för och emot. Märkligt nog engagerade sig SvT helt på Filadelfias sida. Som redan nämnts ville den vara ÖMs och J Ongmans språkrör. WP stod för BSs deklarerade uppfattning om slutet kommunion.¹²⁹

Till SvTs redaktion sändes många brev från predikanter och enskilda med sympatiuttalanden för Filadelfia. Predikant H Gustafsson skrev att utslutningen var ett sorgespel. Efter vad som nu skett fanns det ingen anledning längre att klaga över att nybildade församlingar inte ville söka inträde i BS, menade han. Han hyste "lifligt den öfvertygelsen, att stockholmsbröderna framdeles komma att inse sitt misstag och sörja däröfver". En uppgörelse borde genast komma till stånd för att "läka detta samfundets öppna sår" innan det blev för sent, ansåg han.¹³⁰

LP själv var inte sen att ta till orda i tidningen. Några dagar efter utslutningen tog han i en artikel upp nattvardsfrågan och utslut-

¹²³ Westin 1965 s 379

¹²⁴ Bilaga II

¹²⁵ Westin 1965 s 379f

¹²⁶ WP 26/6 1919

¹²⁷ Ibm 2/5 1913

¹²⁸ Westin 1965 s 378f

¹²⁹ Ibm

¹³⁰ SvT 4/6 1913

ningen. I debatten förde han in ett nytt begrepp. Det var den universella församlingssynen som enligt LP "förnekas af rätttroga baptister".¹³¹ LP framhöll vidare att det var den universella församlingen som hade fått uppdraget att evangelisera men också att förvalta nattvarden. Vägen in i församlingen var enl Apg 2:38 sinnesändring, dop och den Helige Andes gåva. LP hänvisade också till Joh 3:3, 5 om Nikodemus. Två moment, d v s sinnesändring och Andens gåva, var förlagda till den osynliga världen, skrev han. Endast dopet utgjorde den synliga ingången till Guds församling. Det var detta som motiverade Filadelfias syn på nattvarden, där deltagarna uppfyllde denna synliga handling som i detta fall var vuxendopet.¹³² LP menade att uteslutningen inte berodde på att Filadelfia brutit mot någon församlingsgemenskap. Det var samfundsgemenskapen som blivit lidande eftersom regeln var den inom BS att församlingarna inte hade öppen kommunion av den typ som praktiserades av Filadelfia. I BS skulle de lokala församlingarna stå i relation till varandra och därmed också till BS. LP hävdade emellertid att den enskilda individen och den enskilda församlingen i första hand skulle stå i relation till "Kristi kropp" d v s helheten av de kristna. Och den enda synliga gränsen för "Kristi kropp" var dopet. Men i fallet med Filadelfias uteslutning hade församlingsgemenskapen ställts i relation till BS och inte i relation till "Kristi kropp", d v s den universella församlingen.

T B Barratt gav en kommentar till uteslutningen i sin svensk-språkiga tidning *Korsets Seger*, saxat av SvT. Han ansåg att det här rörde sig om "fanatism, partiskhet och kärlekslöshet". Alla inom BS borde resa sig mot "orättfärdigheten" och lämna BS "*massvis*" om de inte blev hörda.¹³³ I sin dagbok för 16 juni 1913 noterade T B Barratt: "... hade baptisterna förstått räckvidden av detta steg, så skulle de nog ha väntat litet längre med sitt beslut och talat litet mer med Gud om saken".¹³⁴

Det fanns inget i LPs artikel eller i T B Barratts kommentar som tydde på att tiden nu var inne att bilda ett nytt samfund eller att förverkliga någon samfundsfri församlingssyn, trots att det hos de s k pingstmissionerna fanns en utbredd avoghet mot samfund och

¹³¹ Bilaga III

¹³² Ibm

¹³³ Bilaga V

¹³⁴ Barratt 1942 s 242

organisation.¹³⁵ LPs betoning av den universella församlingen var snarare ett avståndstagande från kollektiv samfundsbildning med eller utan organisation. Den synliga gränsen för den universella församlingen angav LP vara dopet och inget annat. T B Barratts tal om att lämna BS "massvis" var inget belägg för att en samfundsfri församlingssyn nu började ta medveten form. Det skulle dröja ännu en tid innan den samfundsfria församlingssynen blev en oåterkallelig lära i den tillväxande pv.

Uteslutningen gällde i första hand ur Stockholms distriktsförening. Därför sände Filadelfiaförsamlingen en skrivelse till Svenska Baptistsamfundets allmänna konferens, som hölls i Eskilstuna den 9–11 juni 1913, med en förfrågan om uteslutningen även gällde ur själva samfundet.¹³⁶ Det svar som konferensen gav bekräftade uteslutningen. I resolutionen hette det att konferensen uttalade "sitt gillande af Stockholms distriktsförenings häfdande af den slutna kommunionens grundprinciper, hvilka våra församlingar alltid följt såsom öfverensstämmande med en biblisk församlingsordning".¹³⁷

Det var således inte Filadelfias önskan att lämna BS. I den sista skrivelsen före uteslutningen sökte församlingen en lösning till samförstånd men på en annan grund än den i församlingens mening avslutade nattvardsfrågan.¹³⁸ Med tanke på BSs kongregationalistiska uppbyggnad var det helt naturligt för Filadelfia att söka samförstånd med BS på en bredare grund än vad nattvardsfrågan just då utgjorde. Många ansåg att uteslutningen var ett brott mot den fria församlingsprincipen. De lokala församlingarna ställdes åt sidan för distriktsmötets beslut. Detta kom ytterligare i dagen genom det tillägg som årsmötet gjorde och som gällde medlemmarna i Filadelfia för inträde i andra baptistförsamlingar. Genom detta tillägg tog sig Stockholms distriktsförening rätt över medlemmarna i både Filadelfia och i landets övriga baptistförsamlingar. Årsmötet menade sig kunna avgöra vilka medlemmar som fick tas emot i andra församlingar. Med anledning av detta utropade en insändare i SvT: "Hvad är detta för en påvebulla? Skall Stockholms distriktskommittéer bestämma, hurudana medlemmarna skola vara beskaffade, som församlingarna i

¹³⁵ Westin 1965 s 349f

¹³⁶ Bilaga IV

¹³⁷ Baptistsamfundets Årstryck 1913 § 41 betänkande no 6

¹³⁸ WP 2/5 1913

landet skola intaga?"¹³⁹ Från pastor J Wahlborg i Gävle kom samma förvånade utrop. Han menade att om det var Stockholms distriktsförening som fattade beslut å församlingarnas vägnar i landet så kunde man lika gärna "låta allt tal om vår independentiska härkomst vara afblåst".¹⁴⁰ Att utestänga Filadelfia från den övriga gemenskapen skulle inte utan vidare följas av andra församlingar, utan det skulle bli "vår sak att ta under öfvervägande", skrev han i en ungdomstidning i Gävle, citerad av SvT.¹⁴¹ En insändare av pastor N Hydén betecknade årsmötets tillägg om respittiden som "rent af barnsligt". Han sade vidare: "Ännu ha vi väl intet påfvevälde och därför har väl hvarje församling sin egen bestämmanderätt. Så har åtminstone jag trott, att det skulle vara inom vårt baptistsamfund".¹⁴²

Det visade sig också att baptistförsamlingarna kunde bryta detta förbud utan risk för repressalier från ledningen. På sommaren 1913 besökte LP några baptistförsamlingar i Hälsingland.¹⁴³ Senare på hösten var han inbjuden till en uppbyggelsekonferens i Örebro hos J Ongman, dit även T B Barratt inbjudits.¹⁴⁴ Det betydde inte, att J Ongman stödde Filadelfias nattvardspraxis. Han höll fast vid BS "ifråga om de reguljära baptisternas allmänna principer".¹⁴⁵ Däremot visade J Ongmans handlingssätt, att han också höll fast vid BSs kongregationalistiska princip, att varje församling hade full rätt att själv sköta sina angelägenheter.¹⁴⁶

Både uteslutningen och respittiden hade rört vid församlingarnas kongregationalistiska rätt. Filadelfia främtogs rätten att vara avvikande, trots att det även i lärofrågor fanns olika åsikter hos många

¹³⁹ SvT 7/5 1913

¹⁴⁰ Ibm 28/5 1913, Söderholm II 1927 s 93f citerar John Wahlborg i Ungdomens Veckopost: "Att Herrens Heliga Nattvard skulle vara till endast för *distriktsindelta* baptister är den mest platta och oapostoliska tolkning av denna underbara stiftelses innebörd. Det är mera än sorgligt, att denna vår distriktsinstitution, tillkommen för att möjliggöra ett mera planmässigt missionsarbete, skulle utveckla sig därhän, att en församling numera får sin karaktär att baptistförsamling med rätt till nattvardsfirande endast medelst anslutning till distriktsföreningen. Kunde de gamla ha annat en sådan utveckling?"

¹⁴¹ SvT 28/5 1913

¹⁴² Ibm 2/7 1913

¹⁴³ Pethrus 1974 s 284, se äv Westin 1965 s 382

¹⁴⁴ SvT 17/9, 18/9 1913

¹⁴⁵ Ibm 10/9 1913

¹⁴⁶ Westin 1965 s 351

baptistpastorer. LP hade påpekat detta i årsmötet och menat, att bibelstridiga läror utgjorde en större avvikelse från BSs linje än den öppna kommunionen.¹⁴⁷ Kravet att ge församlingarna en respittid var ytterligare ett försök att inkräkta på BSs gamla kongregationalistiska rättighet.

Pv med sin betoning av Andens dop med tungotal blev ett slags stat i staten. I och med att BSs ledning stod reserverad mot pv uppstod två rivaliserande makter under samma tak. J Ongman gjorde allt som på honom ankom för att dämpa motsättningarna mellan BS och den del av pv som han var ledare för.¹⁴⁸ De grupper som av olika anledningar lämnat BS såg i samfund och organisation ett hot mot Andens verk.¹⁴⁹ De andedöptas antal och deras sympatisörer blev en allt större och större gemenskap som i religiöst avseende skilde sig från baptisterna. Någon full gemenskap mellan dessa två riktningar uppnåddes aldrig. Därför blev nattvardsfrågan med sin radikalt läromässiga markering från bägge håll den utlösande faktorn i ett sedan länge existerande söndringsförhållande.¹⁵⁰ Den senare utvecklingen skulle också bekräfta detta. Den öppna kommunionen blev ingen stor lärofråga i p. Andens dop med tungotal har däremot behållit sin aktualitet genom åren i pingstförsamlingarna.

Strax efter Filadelfias uteslutning började nu konturerna framträda till den samfundsfria församlingssynen. Med uteslutningen blev det nu bland de andedöpta "närmast meriterande, ett tecken på en högre grad av andlighet", säger G Westin,¹⁵¹ att lämna BS för att bilda egna fria församlingar. Församlingar, grupper och enskilda som nu lämnade BS riktade sina blickar mot Filadelfia i Stockholm som sin ledare. J Ongmans inflytande stannade inom BS och T B Barratts roll som ledare för pv kom nu att alltmer gälla bara Norge.

4. Filadelfia blir ledare för pingstväckelsen

I Filadelfia fortsatte arbetet som förut. Besöksfrekvensen i gudstjänsterna avtog inte som följd av uteslutningen. Även om man får förutsätta att uteslutningen lade en viss sordin på arbetet så syntes

¹⁴⁷ Sundstedt 2 1971 s 108

¹⁴⁸ Westin 1965 s 385-391

¹⁴⁹ Se t ex Westin 1965 s 233, 238, 349, 350, Söderholm II 1927 s 94

¹⁵⁰ Nordström 1938 s 30-34

¹⁵¹ Westin 1965 s 350

inget av detta i de rapporter som ibland skymtade i pressen om församlingens verksamhet. I ett referat från en dophögtid den 14 maj samma år skrev LP att "Frihetens och kraftens ande har hvilat öfver våra möten".¹⁵² Det säg ut som om det yttre motståndet gav församlingen en starkare vind i seglen. Från och med uteslutningen den 29 april fram till utgången av sept det året hade fem dophögtider hållits då sammanlagt 35 personer döpts.¹⁵³ Församlingen ökade både genom dop och inflyttningar. Det förekom att personer som av sina församlingar begärde flyttning till Filadelfia istället blev uteslutna.¹⁵⁴ Men det fanns också sympatitryttringar för Filadelfia. Medlemmar från andra baptistförsamlingar i Stockholm med omnejd besökte Filadelfia och deltog i församlingens nattvardar.¹⁵⁵ Hälsningar mottogs från de gästades församlingar och sändes tillbaka med de tillfälliga deltagarna¹⁵⁶ som ett tecken på den samhörighet som fortfarande fanns mellan Filadelfia och en del reguljära baptistförsamlingar.

Red för SvT rapporterade från ett av sina besök i Filadelfia att mötena var välbesökta och entusiasmen stor. Medlemmarna engagerade sig starkt på bönemötena. Han skrev bl a: "På lördagsaftonen hölls ett till trängsel besökt varmt bönemöte ..."¹⁵⁷ LP rapporterade själv från sitt arbete i samma tidning. Arbetet karaktäriserades av att "en härlig väckelse pågått hela sommaren". Gudstjänsterna var välbesökta och många dophögtider hade hållits. Den 8 sept firade församlingen sin treårsdag. Den hade då ökat från 29 medlemmar till 564 under den tiden. Den 15 sept hade T B Barratt med fru låtit döpa sig baptistiskt i Filadelfia. Rapporten avslutades med orden från Fil 3:13, 14: "Jag förgäter det som är tillryggalagt och sträcker mig mot det som är framför".¹⁵⁸ Dessa ord vittnade om att LP hade gett upp tanken på att gå tillbaka till BS.

T B Barratts dop i Filadelfia kom att ge de uteslutna en speciell goodwill. T B Barratt hade begärt att få döpas i Örebro hos J Ongman men denne vägrade eftersom T B Barratt inte ville ansluta sig till

¹⁵² SvT 21/5 1913

¹⁵³ Ibm 25/9 1913

¹⁵⁴ Sundstedt 2 1971 s 126f

¹⁵⁵ SvT 11/6 1913

¹⁵⁶ Ibm 9/7 1913

¹⁵⁷ Ibm 24/9 1913

¹⁵⁸ Ibm

någon baptistförsamling. Detta hinder fanns inte i Filadelfia i Stockholm.¹⁵⁹ Genom församlingens livliga kontakter med T B Barratt kom pv att allt mer acceptera sin ställning som egen rörelse.

Före uteslutningen hade LP ingen tanke på att få till stånd någon egen rörelse. Det hade funnits planer på att bygga ett centrum i Stockholm för pv inom BS. C Hedeén hade framkastat tanken på att bygga en stor kyrka för ca 3 000 personer. Den skulle bli centrum för pv och själv skulle han tillsammans med LP och O L Björk arbeta för denna väckelse.¹⁶⁰ Men när Filadelfia blev utesluten förverkligades inte dessa planer.

Med tanke på pv som en egen rörelse säger LP: "Sedan vi blivit uteslutna ut Baptistsamfundet, blev dock saken något annorlunda".¹⁶¹ Om han själv inte såg sig som ledare för pv så var det tydligt att andra gjorde det i ännu högre grad nu efter uteslutningen.¹⁶² Den ena gruppen efter den andra lämnade BS¹⁶³ och ställde sig solidariska med Filadelfia.¹⁶⁴ Före uteslutningen hade LP rest omkring i landet för att hjälpa grupper och församlingar med deras problem.¹⁶⁵ Det var dessa församlingar som nu kom att framstå som den samlade P i vilken Filadelfia genom en serie händelser blev den ledande församlingen.

Först ville inte Filadelfia se uteslutningen som ett helt avbrott från BS. Kontakten med J Ongmans verksamhet kvarstod. Helt naturligt sökte sig en del ungdomar från Filadelfia till J Ongmans bibelskola året därpå för några veckors kurs. Deras tanke var att genom ÖM kunna sändas ut i landet som evangelister. Det fortsatta arbetet från pingstförsamlingarnas sida var beroende av att nya krafter tillfördes de fria församlingarna. Regeln var den att evangelisterna sändes ut genom någon bibelskola. En del ungdomar från Filadelfia i Stockholm beviljades inträde på bibelskolan i Örebro men J Ongman vägrade att sända ut dem efter bibelskolans slut om de inte anslöt sig till någon baptistförsamling. Filadelfia fick därför själv sända ut dem till de

¹⁵⁹ Pethrus 1954 s 73, Westin 1965 s 378f

¹⁶⁰ Pethrus 1974 s 278

¹⁶¹ Ibm 283

¹⁶² Ibm 251

¹⁶³ Söderholm II 1927 s 94

¹⁶⁴ Sundstedt 2 s 111f, 143

¹⁶⁵ Pethrus 1974 s 283, Westin 1965 s 350

samfundsfria församlingar som ville ta emot dem. I dec 1914 avskildes och sändes Filadelfias första evangelister. Det var fyra stycken och bland dem befann sig S Nyström¹⁶⁶ som senare blev missionär och ledare för den svensk-orienterade p i Brasilien.¹⁶⁷

J Ongmans vägran ledde till att Filadelfia nu måste starta en egen bibelskola 1915.¹⁶⁸ Problemet löstes redan följande år. Den egna bibelskolan blev *det första stora steget till en konsolidering av de fria församlingarna som uppstått genom pingstväckelsen*. I praktiken var nu den samfundsfria församlingssynen genomförd, d v s pv hade blivit en egen rörelse med egna sammanhållande organ utöver den gemensamma tron.

Filadelfias bibelskola fick samma betydelse som BSs och ÖMs bibelskolor. Den blev utgångspunkt för dem som antogs i tjänst av de fria församlingarna. Den första hölls hösten 1915 och samlade ett 30-tal deltagare. Året därpå var antalet uppe i ett 100-tal.¹⁶⁹

Det växande arbetet medförde också växande problem. De unga evangelisterna från bibelskolan kunde inte utan vidare reda ut de problem som tillstötte på olika platser. Både LP och hans medarbetare A Gustafsson reste mycket i församlingarna och hjälpte dem.¹⁷⁰ Församlingen kallade emellertid C Widmark från Filadelfia i Skövde för att under en tid av fyra månader helt ägna sig åt att besöka Filadelfias evangelister ute i landet och bistå dem.¹⁷¹ Längre fram på året sade LP upp sin tjänst för att själv resa omkring i de samfundsfria församlingarna.¹⁷² Församlingen erbjöd honom i stället ett års tjänstledighet, under vilken tid han reste omkring samt ägnade sig åt skrivarbete.¹⁷³ På detta sätt stärktes de samfundsfria församlingarnas gemenskap under Filadelfias ledarskap.

Nästa stora steg som Filadelfia tog var att starta en tidning. Hösten 1915 upptogs och fullföljdes planerna på denna.¹⁷⁴ Liksom bibelskolan

¹⁶⁶ Pethrus 1954 s 94ff

¹⁶⁷ Brasilien blev Ps största missionsfält med ca 3 milj medl (1982)

¹⁶⁸ Styr prot 13/4 1915 111, Fils prot 7/6 1915 § 12 och 7/12 § 4

¹⁶⁹ Pethrus 1954 s 97

¹⁷⁰ Ibm

¹⁷¹ Styr prot 4/1 1916 § 5, FA, Fils prot 3/4 § 8, FA, Pethrus 1954 s 98

¹⁷² Styr prot 11/7 1916 § 5, FA, Pethrus 1954 s 165

¹⁷³ Styr prot 18/7 1916 § 1 och 24/7 § 7, FA, Pethrus 1954 s 165

¹⁷⁴ Styr prot 16/II 1915, IV och 23/11 IV, V, FA, Fils prot 29/11 1915 § 13, FA

var även den en direkt följd av uteslutningen. WP vägrade nu att ta in Filadelfias predikoturer och SvM införde dem under rubriken "Statskyrkan".¹⁷⁵ Tidningen Brudgummens röst hade sedan 1911 företrätt pv inom BS. Den redigerades av O L Björk. LP föreslog att tidningen skulle utökas med en avdelning för de fria församlingarna. Förslaget avvisades med motiveringen att tidningen var avsedd endast för väckande och uppbyggande artiklar.¹⁷⁶ SvT och NB hade också fört pvs talan under många år. Efter en tid ställde de sig negativa till Filadelfia och dess verksamhet.¹⁷⁷ I sin anmälan för 1914 presenterade sig SvT som organ för ÖM och Filadelfia i Örebro.¹⁷⁸

Filadelfias tidning kom i december 1915 och fick namnet Evangelii Härold (EH). Den skulle vara en "Tidning för andlig väckelse och fri mission".¹⁷⁹ Det framgick tydligt av provnumrets Anmälan att tidningens mål var en medveten inriktning att representera och arbeta för den pågående pv.¹⁸⁰ Tidningens program skulle vara att verka för "frihet, vartill Kristus har frigjort oss".¹⁸¹ Udden torde här vara riktad mot samfund och organisation.

Tidningen blev ett sammanhållande band för de samfundsfria församlingarna. Dessa slöt upp kring den och kring Filadelfia. Referat från konferenser o dyl från församlingarna i landet infördes i EH. Tidningen redigerades av Filadelfias predikanter, vilket bidrog till att stärka Filadelfias ställning som ledare för den svenska P. Tydligare än någonsin förut framträdde pingstförsamlingarna nu som en egen rörelse. Bibelskolan, EH och Filadelfia i Stockholm blev de sammanhållande krafterna för pv utanför BS. LP var den obestridlige ledaren som talade och handlade å hela Ps vägnar.

¹⁷⁵ SvT 11/6 1913

¹⁷⁶ Pethrus 1954 s 101

¹⁷⁷ Jfr Sahlberg 2009 (1977) s 38 där han ger en redogörelse för LPs förhållande till SvT och NB. Han förbigår där, att LP m fls önskan om en egen tidning inte bara berodde på SvTs och NBs senare negativa inställning till Filadelfia. Det var en gammal önskan att få en tidning för pv som tog form under 1915. LP säger inte direkt i Pethrus 1974 s 100 att SvT och NB "vägrat införa meddelanden och annonser från församlingen", som Sahlberg påstår. Se not 36 s 38 i Sahlberg 2009 (1977).

¹⁷⁸ SvT 8/1 1914

¹⁷⁹ EH nr 1 dec 1915

¹⁸⁰ Ibm

¹⁸¹ EH 1916 nr 3-8 s 210, Anmälan införd flera veckor i följd

5. Baptistsamfundets försök till återförening och Lewi Pethrus' svar

A. Baptistsamfundet vill återförening Pingströrelsen 1916–1919

Den splittring som pv orsakade blev inte mindre av att Filadelfia uteslöts. Nu började den stora utvandringen från BS.¹⁸² LPs ord från Kvismaredalen i Närke gick nu i uppfyllelse när Filadelfia och andra grupper lämnade BS.¹⁸³

Pv hade kommit för att stanna. Den konsoliderade nu sina ställningar utanför de etablerade samfunden. Redan 1907 hade WP framhållit att pv var något tillfälligt som snart skulle gå över.¹⁸⁴ Men om avsikten med Filadelfias uteslutning hade varit att påskynda denna för samfunden besvärliga "dagsfjärils"¹⁸⁵ död, så visade sig detta vara ett misstag. Istället tilltog pv genom att alltfler församlingar och grupper slöt sig samman utanför BS. Även om pingstförsamlingarnas medlemsantal inte var så stort vid denna tid så var tendensen tydlig. Det var inte längre hemlösa grupper som ville ha utrymme utan en expanderande rörelse.

Det enda sättet att få slut på splittringen och konsolideringen av de samfundsfria församlingarna var att få dessa tillbaka till BS. J Ongman tog initiativet till detta. En mindre schism mellan Gileadförsamlingen och Elimförsamlingen i Stockholm bilades 1916.¹⁸⁶ Med hänvisning till denna uppgörelse föreslog J Ongman, att en uppgörelse borde nu komma till stånd mellan Filadelfia och BS.¹⁸⁷

Att just J Ongman tog detta initiativ berodde på hans egen positiva inställning till pv samt hans goda förbindelser med både T B Barratt och LP. Till detta kan också läggas att J Ongman ansåg att pv hade tillräckligt utrymme inom BS och behövde inte söka sig egna vägar. J Ongman hade också varit med om BSs stadgeändring 1914 och då tagit initiativ till att avvisa distriktsutskottets myndighet som ett ingrepp i den kongregationalistiska församlingssynen.¹⁸⁸ Det betydde

¹⁸² Sundstedt 2 1971 s 146, 148

¹⁸³ Se not 26 (s 27)

¹⁸⁴ Se not 45 (s 22)

¹⁸⁵ SvT 29/9, uttryckt visar, att man så sent som 1919 såg på pv som något övergående, se äv Sundstedt 2 1971 s 223ff, Pethrus 1954 s 123-134

¹⁸⁶ Sundstedt 2 1971 s 214

¹⁸⁷ Ibm, Sahlberg 2009 (1977) s 34

¹⁸⁸ Westin 1965 s 410, 412

att distriktsföreningens myndighet över de lokala församlingarna starkt reducerats.

Men Filadelfia och LP, som "gått ut i härlig frihet", avvisade tanken på att gå tillbaka till något "träldomsok", d v s samfundsorganisationen. En församlings "frihet i Kristus" kunde således inte tänkas i en samfundsorganisation. J Ongman polemiserade häftigt mot uttrycket.¹⁸⁹

Den samfunds fria församlingssynen var nu oåterkallelig. Flera församlingar, som levde utanför samfundsgemenskapen före Filadelfias uteslutning, hade visat att det gick att göra detta.¹⁹⁰ Problemet för dem var inte hur de skulle bilda ett nytt samfund utan istället att motverka att ett sådant kom till stånd.

Med detta i minne fanns det ingen anledning för LP och Filadelfia att återvända till BS. Från en bibelkonferens i Korsberga prisades "den verkliga enheten, icke åstadkommen av människor, genom band av samfunds- eller andra organisationsgränser, utan därigenom, att vi smälte samman i Kristi Andes kärleks- och eldsdop".¹⁹¹ Denna uppfattning om samfundsorganisationer var inte den rätta jordmånen för ett samförstånd med dem som såg organisationer som likgiltiga eller nödvändiga arbetsformer.

När det gällde att bilda nya samfunds fria församlingar av medlemmar som lämnat de gamla ville LP uppträda med moderation. Han ansåg att det fanns medlemmar som på grund av en inre övertygelse ville lämna samfunden. För dem var det en samvetssak att inte tillhöra en samfundsbunden församling. Men det fanns också folk, som av mindre goda bevekelsegrunder gick ut ur sina gamla församlingar utan annan anledning än av allmänt missnöje. Om dessa sade LP följande år: "Därför, om det finns någon plats, där dessa människor *icke* passa, så är det bland de andedöpta".¹⁹² För dem var bevekelsegrunden inte att få andlig frihet utan att få utlopp för sitt missnöje med förhållandena i den gamla församlingen. Lite längre fram på året kunde LP konstatera: "Vi känna, sedan vi kommit loss

¹⁸⁹ Sundstedt 2 1971 s 214f

¹⁹⁰ Westin 1965 s 350

¹⁹¹ EH 1916 s 122

¹⁹² EH jan 1917, se äv Pethrus 1954 s 140

från dessa mänskliga förtöjningar, att vi aldrig *aldrig* mera vilja låta oss fångas av desamma".¹⁹³

För LP och pingstvännerna var organisation en snara som fångade och förkvävde det andliga livet. Det var endast den samfundsfria församlingen som hade full frihet, och den var öppen för dem som "av rena bevekelsegrunder"¹⁹⁴ ville leva ut det kristna livet.

Föreställningen att P skulle vara något tillfälligt levde vidare ännu några år. Elva år efter WPs rapport om pvs tillfälliga art tog SvM upp samma tråd i en artikelserie kallad "Andligt rus", skriven av rektor G Mosesson.¹⁹⁵ Rubriksättningen visade att G Mosesson ansåg pv vara ett rus. När tillnyktringen skett skulle pv vara borta. Vad G Mosesson inriktade sig på i sina artiklar var bl a splittringen genom pingstförsamlingarna och organisationsfrågan. Han ville varna för den splittring som P förde med sig och som var ett resultat av LPs uppfattning att all samfundsbildning var "obiblisk och av ondo".¹⁹⁶ Varningarna för splittring var inte obefogade. En del av SMFs församlingar hade fått uppleva stora besvärligheter i samband med pv.¹⁹⁷

J Ongman tog på våren 1919 ett nytt initiativ till samförstånd med P. Denna gång gjordes förberedelserna grundligare. En kommitté tillsattes för att gå igenom hela frågan och sedan förelägga ÖMs styrelse ett förslag till samarbete med P. Av anteckningarna från kommittén framgår det att man var angelägen om att få slut på den splittring som P gjordes ansvarig för. Ett officiellt uttalande borde göras i vilket det skulle klargöras, att en församling inte nödvändigtvis måste tillhöra en distriktsförening för att gälla som biblisk.¹⁹⁸ Alla församlingar av troende och döpta borde ses som systerförsamlingar, och flyttningsbetyg borde utväxlas med dessa även om de inte tillhörde någon distriktsförening.¹⁹⁹ Ett sådant steg skulle innebära ett erkännande av Filadelfia och övriga samfundsfria församlingar. I händelse av att ett samarbete kom till stånd med pingst-

¹⁹³ EH 21/6 1917, se äv Pethrus 1954 s 139

¹⁹⁴ LP i EH, se not 192 ovan

¹⁹⁵ Sundstedt 2 1971 s 223ff

¹⁹⁶ Ibm s 224

¹⁹⁷ SvM 28/9 1918 cit i Sundstedt 2, 1971 s 223

¹⁹⁸ Jfr not 191 ovan

¹⁹⁹ Anteckningar från kommittén 8/4 1919 för samförstånd med pingströrelsen, ÖMA

vännerna förordade en talare att man försökte få garantier för att "Lewi Pethrus slutar upp att riva sönder församlingarna samt erkänna våra församlingar såsom bibliska församlingar". På detta svarade O L Björk att "han (Pethrus) icke under alla förhållanden yrkade på att fria församlingar skola bildas. I det hänseendet gå nog hans evangelister längre än han själv".²⁰¹

Kommittén beslutade att förelägga ÖMs styrelse ett förslag, att ett större predikantmöte sammankallades den 5 juni i Örebro till vilket intresserade pastorer skulle inbjudas tillsammans med LP och dennes medarbetare A Gustafsson. Styrelsen behandlade förslaget och gick på samma linje som den förberedande kommittén. E Borgström, en av ledamöterna, beklagade de strider som pågått bland de kristna och uttryckte som sin mening att det gillande av Allmänna konferensen 1913 hade gett åt Filadelfias uteslutning borde återkallas. Det kunde ske genom att ett stort predikantmöte samlades och gjorde ett uttalande i den riktningen. Samtliga ledamöter tycktes vara eniga om det felaktiga i att anse en församling som obiblisk för att den stod utanför en distriktsförening. Borgström sade vidare att Filadelfia säkerligen inte ville gå tillbaka till samfundet men ett samförstånd måste ändå komma till stånd med P.²⁰² Leander, som var med 1913 då Filadelfia uteslöts, sade sig vara beklämd över Filadelfias uteslutning och beklagade att distriktsföreningen inte insett "faran av att vidtaga en sådan åtgärd mot Filadelfiaförsamlingen, som skett". Tre ledamöter utsågs att förbereda det planerade predikantmötet.²⁰³ Styrelsens förslag gick nu till ÖM som biföll det den 6 maj.²⁰⁴ Det planerade mötet skulle hållas i Örebro dagen efter samfundets stora årskonferens.

Av anteckningarna från förberedelsekommitténs arbete framgick det även att ÖMs ledare var allvarligt bekymrade över Ps framfart i deras församlingar.²⁰⁵ Det gällde nu att få en sådan kontakt med P att den pågående splittringen kunde stoppas även om ett direkt sam-

200

201 Ibm

202 ÖMs styr prot 10/4 1919, ÖMA

203 Ibm

204 Ibm 6/5 1919 § 7

205 Se not 199 ovan

arbete skulle stranda. Därför hade vissa förberedelser gjorts för att engagera även årskonferensen i ett samarbetsförslag med P.

BSs Allmänna årskonferens hölls den 2–4 juni.²⁰⁶ Till denna hade en motion inlämnats, undertecknad av bl a J Ongman. Avsikten med motionen var att ge Filadelfia upprättelse genom att få årskonferensen att anta ett uttalande till förmån för öppen kommunion av den typ som Filadelfia tillämpade. Årskonferensen hade inget att göra med det ovan relaterade mötet i Örebro. Men eftersom J Ongman var en av undertecknarna till motionen som också tog upp frågan om betygsväxling, får man utgå ifrån att det förelåg ett intimt samband mellan motionen och det planerade predikantmötet i Örebro.

I motionen föreslogs att årskonferensen skulle uttala sig för

- 1° att flyttningsbetyg till och från andra icke baptistiska församlingar skulle vara tillåtet, samt
- 2° att det inte stred mot samfundets konstitutiva principer att ta emot andra troende och döpta till nattvarden.

Motionärerna motiverade sitt förslag enligt följande: "Likaledes torde det icke vara berättigat att åberopa Nya Testamentet som stöd för åtgärder att från deltagandet i Herrens nattvard utestänga troende och döpta kristna av det skälet, att de icke äro medlemmar i någon av de församlingar, som tillhöra vårt samfund. Man följer icke heller samma förfaringssätt i alla församlingar, ty somliga både lämna flyttnings- och rekommendationsbetyg till församlingar utom samfundet och tillåta troende och döpta kristna från endera samfund att delta i nattvarden".²⁰⁷

Motionen remitterades till en beredningskommitté, som i sitt avgivna betänkande tillstyrkte bägge punkterna. För punkt 2 angående nattvarden gjordes emellertid tillägget "såvitt de äro sunda i tron och till vårt samfunds församlingar intaga ett broderligt förhållande".²⁰⁸

Förslaget omfattades med intresse av deltagarna. Men det visade sig inte så lätt att snabbt få igenom det. Motionen innebar ett fullt erkännande av andra döparförsamlingars likställighet med samfundets både ifråga om flyttningsbetyg och nattvard. Medlemmar

²⁰⁶ WP juni 1919

²⁰⁷ Baptistsamfundets årstryck år 1919, § 5 och § 50

²⁰⁸ lbn

som begärt flyttningsbetyg till Filadelfia hade ibland vägrats detta och istället uteslutits.²⁰⁹

Årskonferensens ordförande, WPs red J Byström, föreslog att förslaget skulle hänskjutas till missionsstyrelsen för vidare behandling. En livlig diskussion vidtog huruvida detta skulle ske eller om man genast skulle ansluta sig till beredningskommitténs förslag. Debatten blev "stundom het, kanske mest beroende på att å ena sidan motionärerna jämte andra, som sympatiserade med deras uttalanden syntes vilja insätta hela sin kraft på att genomföra frågan redan vid denna konferens" stod det att läsa i WPs referat.²¹⁰ Efter dubbla voteringar segrade beredningskommitténs förslag med 136 röster mot 135. Därmed hade årskonferensen med minsta möjliga marginal fattat ett principbeslut som i nattvardsfrågan var motsatt det beslut, som 1913 tvingat ut Filadelfia ur BS. 1919 års beslut var mer i överensstämmelse med nattvardsbeslutet på rikskonferensen 1858.²¹¹

Beslutet mottogs med blandade kommentarer. I tidningen HV som stod på SMFs sida hälsades den öppna kommunionen som ett steg i rätt riktning och som skulle medföra det dubbla resultatet att dels förhindra slitningar inom samfunden och dels föra andra samfund närmare varandra i gemensamma uppgifter "mot syndens och otrons hemska framfart".²¹²

I WP skar sig de insända meningarna kraftigt mot varandra. En insändare skrev: "Principuttalandet i kommunionfrågan är ock, om vi nu rätt göra bruk därav, synes mig, ett steg i rätt riktning".²¹³ Ett längre inlägg i samma nummer under rubriken "Ett misstag" gav säkerligen uttryck åt vad en hel del andra i BS ansåg om årskonferensens uttalande. Inlägget utlöste en livlig och ibland rätt hetsig debatt. Artikelförfattaren ansåg att förslaget var ofullständigt ur många synpunkter. Det uteslöt enskilda baptistiskt döpta inom t ex SMF samtidigt som det inneslöt "den s k 'pingströrelsens' församlingar, fribaptister, plymouthbröderna, adventiserna m fl". Motionen an-

²⁰⁹ Sundstedt 2 1971 s 126f

²¹⁰ WP 12/6 1919

²¹¹ Westin 1965 s 392 påpekar att beslutet gällde troende döpta från andra församlingar och inte enskilda troende döpta som fallet var med många av dem som mottogs av Filadelfia

²¹² HV 12/6 1919

²¹³ WP 12/6 1919

sågs oklar så till vida att den gav frihet åt andra kristna att komma till baptistförsamlingarnas nattvarder men nämnde ingenting om den motsatta konsekvensen, om medlemmar i baptistförsamlingarna fritt kunde gå till exempelvis Ps församlingar. "Skulle vi vilja vara med om en dylik oreda?" frågade sig insändaren och fortsatte: "Förslaget avser väl närmast att förlama anfaller från den s k 'pingströrelsen'. Men man har ömkligen misstagit sig, om man inbillar sig något dylikt. Twisteämnet ligger ej enbart i vad motionen ifråga skulle undanröja. Det inbegriper även distrikts- och samfundsorganisationerna och framför allt sinnesbeskaffenhetens olikhet. – – – Men vad vi kunna är att bevara vår egen enhet genom *principfasthet*. Medlemskapet bör i fortsättningen få vara gräns inom vårt samfund. Uttalandet i konferensen om hållningslöshet i förhållande till utom samfundet stående grupper var därför ett misstag".²¹⁴

Vad denna insändare hade infångat var kärnan i hela problemet med försöken till samförstånd nämligen organisationsfrågan. Det som årskonferensen hade undanröjt var bara ett tunt ytterhölje runt denna kärna. Betygsväxlingen mellan församlingarna och den öppnare kommunionen utgjorde inga avgörande problem till samarbetsfrågan. Det verkliga hindret, d v s organisationsfrågan, kunde inte årskonferensen göra något åt.

Ps tillfälliga karaktär som diskuterades under hösten föregående år gav också eko i tidningen med orden: "Snart skall den s k 'pingströrelsen' vara borta, och då blir det väl påskrörelse eller något annat".²¹⁵ Men P levde vidare och debatten kring den fortsatte.

En insändare trodde sig förstå att årskonferensens beslut var "ett religionspolitiskt spørsmål, en anpassning efter starka framtvingande nya tidskrav".²¹⁶ Så tillvida var detta riktigt att de personer som låg bakom motionen ville se ett stopp för splittringen inom sina församlingar.

J Wahlborg bemötte med skärpa påståendet att beslutet var ett misstag. BS hade kanske redan erfarit för mycket av den "principfasthet, som för principernas skull offerar brödrakärleken".²¹⁷

²¹⁴ Ibm

²¹⁵ Ibm

²¹⁶ Ibm 16/6 1919

²¹⁷ Ibm 19/6 1919

Ett par av undertecknarna till motionen tog också till orda med anledning av "Ett misstag". Årskonferensens uttalande satte på intet sätt församlingarnas handlingsfrihet ifråga, ansåg de, vilket var en farhåga som hade framskymtat i artikeln. Motionens mening var snarare att befästa denna frihet. "Annars trodde motionärerna och deras meningsfränder, att de kämpade just för församlingarnas handlingsfrihet", skrev N J Nordström²¹⁸ som var en av undertecknarna. Pastor Hj Ahlvén, som också var en av motionärerna, skrev i samma nummer av tidningen att "församlingarna ha fortfarande samma frihet som förut, enär ju inte konferensen med detta uttalande stiftat någon ny lag".²¹⁹

Andra deltagare som kommenterade årskonferensens beslut gjorde jämförelser mellan Filadelfias uteslutning 1913 och Allmänna konferensen detta år.²²⁰ Uttalandet var egentligen ingenting annat än ett upprivande av beslutet från 1913 även om det fanns nyansskillnader i textlydelsen.²²¹ Det saknades inte heller jämförelser med konferensen 1858, då "en resolution antogs enligt vilken varje församling skulle äga frihet att här handla efter eget förgottfinnande".²²²

Årskonferensen avslutades den 4 juni. Dagen därefter hölls det av ÖM inbjudna mötet. Baptistsamfundets Allmänna konferens hade klarat av nattvardsfrågan och betygsväxlingen. Vad som nu återstod var att P å sin sida skulle erkänna baptistförsamlingarna som bibliska.²²³ Ett sådant erkännande skulle sätta stopp för Ps splittrande verksamhet i baptistförsamlingarna.

I sitt tal på detta predikantmöte tog LP upp frågan om distriktsföreningarnas berättigande enligt NT. Det var inget nytt argument. SvT betecknade det som ett "torftigt sådant".²²⁴ Tidningen som nu förde ÖMs talan ville ursäkta sig och förklarade att ÖM inte hade delat distriktsföreningens beslut att utesluta Filadelfia.²²⁵

²¹⁸ Ibm 26/6 1919

²¹⁹ Ibm

²²⁰ Ibm 3/7 1919

²²¹ Ibm 31/7 1919

²²² Cit av Nordström ur Notes of a tour in Sweden during the Summer 1858 by Rev. E. Steane, D.D. and the Rev. J.H. Hilton, M.A. i WP 18/9 1919

²²³ SvT 12/6 1919

²²⁴ Ibm

²²⁵ Ibm

LP gav inget direkt svar på frågan om han ville ta emot den av BS utsträckta handen.²²⁶ Frågan om han ville erkänna baptistförsamlingarna som bibliska lämnade han obesvarad. Distriktsföreningar och organisationer stod inte omnämnda i NT, var hans argument. Diskussionen kom att hålla sig till denna sak. J Ongman förklarade att det inte heller stod i Bibeln att någon enskild församling sände ut missionärer. Om därför en enskild församling eller person bedrev mission så var detta lika rätt, ansåg han. Det väckte stor förvåning hur det kunde vara fel om flera församlingar fritt beslutade att bedriva mission som t ex ÖM. I detta sammanhang blev då frågan hur stort antal församlingar det var som skulle få sluta sig samman för att en sådan förening skulle erkännas vara i enlighet med Bibelns anda.²²⁷

Samförståndsmötet slutade utan att det avsedda resultatet hade uppnåtts. Istället drogs linjerna upp och blev klarare och markantare än förut mellan de samfundsfria pingstförsamlingarna och BS. En ledare i WP kommenterade det misslyckade Örebromötet. Som helhet var det en besk vidräkning med LP personligen men med ett litet erkännande: "Lewi Pethrus' rakryggade opposition skall här endast lända honom till heder och såväl vår som hans verksamhet till gagn ..."²²⁸

Tre försök att nå en uppgörelse med P hade misslyckats. J Ongman stod bakom samtliga men han lyckades inte trots stora ansträngningar att bryta dödläget. Pingstförsamlingarna med LP i spetsen hade under några år smakat på fördelarna av en egen och obunden verksamhet. Samförståndsförsöken var redan från början dömda att misslyckas. Under de få år som gått sedan Filadelfia uteslöts hade P utvecklat sin egen linje: den samfundsfria församlingssynen. Samförståndsförsöken tog inte sikte på att gå Ps krav till mötes angående full självständighet. Nattvardsfrågan och tungotalet var inte längre de stora problemen. Det verkliga problemet nu var Ps krav på full frihet från alla organisationsband. Detta krav blev bara starkare med åren.

Till Predikantföreningen för norra Dalarna skrev J Ongman senare: "Två stora faror hava hotat vårt samfund i Sverige, den ena var då Helge Åkesson uteslöts och den andra, då Lewi Pethrus uteslöts".²²⁹

²²⁶ Ibm 19/6 1919

²²⁷ WP 19/6 1919

²²⁸ Ibm 3/7 1919

²²⁹ Brev till Predikantföreningen i norra Dalarna från John Ongman, odaterat, ÖMA

I BS förlorade den slutna kommunionen snabbt sitt värde. Det enda krav som idag ställs för utomstående som vill delta i nattvarden är att vederbörande tror på Jesus Kristus. Någon förhandsbekännelse krävs inte. Varje församling avgör själv sin ställning till nattvarden.²³⁰

I P fortsatte den samfundsfria församlingssynen att utveckla sig och antog särskilt efter 1930 en visserligen stadgefri men ändå mycket stark form av slutna och självständig rörelse.

B. Lewi Pethrus svarar genom att avvisa organisation som enhetsform

Samförståndsmötet i Örebro strandade på LPs invändningar mot samfundsorganisation samt hans vägran att ge svar på om han ville erkänna baptistförsamlingarna som "bibliska". En "biblisk" församling var för LP en samfundsfri församling och inget annat.²³¹ Många menade att det fanns en revansch-tanke bakom den splittring som P förde med sig.²³² d v s en medveten aktion från P att splittra.

En och en halv vecka efter Örebromötet började Ps rikskonferens i Kölingared. Det var organisationsfrågan som då stod i centrum. Rikskonferensen gjorde ett skriftligt uttalande mot allt var organisation hette. Det undertecknades av 102 predikanter.²³³ I uttalandet betonade de den lokala församlingen "som enligt skriften bör vara fri, och att den icke har rättighet att erkänna någon över sig stående myndighet".²³⁴ Vidare hette det att organisationerna utvecklats sig därhän, att de fått "en självtagen myndighet" som hämmat både lokal-församlingen och den Helige Andes verk. Organisationen hade blivit en ersättning för Andens gåvor och tjänster. Och det var dessa som låg till grund för den samfundsfria församlingssynen. Organisation tenderade till att bygga upp en mänsklig enhet istället för en andlig.²³⁵

Avslutningsvis sändes genom uttalandet en hälsning till "alla heliga" med två bibelcitater: Gal 5:1 och Joh 8:36. Båda citaten talade om frihet som för P ofta betydde frihet från organisation. Citatet från Gal 5:1 innehöll samma uttryck som LP använde sig av i sin polemik mot

²³⁰ Intervju med teol dr David Lagergren, missionsföreståndare i BS, 1977

²³¹ Se s 61

²³² SvT 12/6 1919

²³³ Bilaga VI

²³⁴ lbm

²³⁵ lbm

J Ongmans invit 1916. "Träldomsök", d v s samfundsorganisation och "frihet i Kristus" var honnörsord i kampen mot organisation.²³⁶

Denna rikskonferens blev en betydelsefull milstolpe för den unga P. Näst läran om Andedopet med tungotal och de karismatiska gåvorna har ingen lära haft så stor betydelse som denna. Däremot innehöll uttalandet inget nytt som inte pingstförsamlingarna redan praktiserat under de år som låg bakom. Men genom att ge offentlighet åt sin lära om den samfundsfria församlingssynen på en rikskonferens fick uttalandet en auktoritativ prägel som skiljelinjal mellan P och samfunden.

WP som inte torde ha undgått att ta del av Ps uttalande försökte sig på ett tolkningsförsök till de nyligen avslutade samförstånds-försöken. Ledarartikeln konstaterade att kommunionfrågan nu var borta vilket var en eftergift som tidningen ogillade. Mötet i Örebro hade visat "att det icke var här anledningen till striden låg".²³⁷ Inte heller ville tidningen ansluta sig till uppfattningen att det var någon revanschtanke som låg bakom LPs verksamhet. Istället trodde den sig här ha kommit på en personpsykologisk förklaring som varit synlig under historiens gång på andra områden än de religiösa. När LP efter en del år skulle ha bildat ett nytt samfund av de fria församlingarna skulle det bli lättare att få till stånd ett samarbete, siade tidningen. Men nu var det inte möjligt så länge splittringen fortsatte inom församlingarna som en följd av LPs arbete, ansåg tidningen.²³⁸

Ledarskribentens tolkning torde dock vara ett misslyckat försök att förklara LPs ställning i P och den splittring som den ofta förde med sig. Artikeln gick med tystnad förbi det faktum, att P inte var någon typisk svensk rörelse utan en del av den internationella P. Det var ur denna aspekt som både revansch-tanken och LPs ledarskap borde ses. Detta gällde även den samfundsfria församlingssynen som under genombrottsåren också varit aktuell i USA.²³⁹ Och alltså var inte heller den någon typisk svensk företeelse. Att döma av jämförelsen mellan LP och vissa historiska personer på det politiska planet, ansåg tydligen tidningen att P stod och föll med LP personligen. Även här gick tidningen med tystnad förbi det faktum att P var uppbyren av en

²³⁶ Se not 189 (s 53)

²³⁷ WP 3/7 1919

²³⁸ l_{bm}

²³⁹ Hollenweger 1976 s 29ff

stark hänförelse hos menige man, vilket ofta gjorde det svårt för ledarna att göra sig gällande.²⁴⁰ I det intima samspel på gräsrotsnivå som fanns mellan ledarna och gemene man inom rörelsen framträdde vissa personer som representanter för gemensamma intressen. Den samfundsfria församlingssynen var ett sådant gemensamt intresse. När WP skrev att P inom en framtid skulle utveckla sig till ett regelrätt samfund var detta bara en gissning. Ledaren skrevs i juli 1919 och just då var pingstförsamlingarnas avstånd till samfundsorganisation det största dittills, vilket Ps rikskonferens bar vittnesbörd om. På hösten samma år kom LPs bok "De kristnas enhet" ut. Denna skrift kommer att behandlas i följande avsnitt. Som tolk för P tog LP där helt avstånd från all slags organisation. Det fanns således ingenting som tydde på att P var på väg mot ett organiserat samfund. Allt talade istället för att P gick allt längre bort från vedertagna organisationsformer.

Den negativa inställningen till samfundsorganisation hade, vid den tid det här gäller, hunnit bli var mans egendom inom P. Den samfundsfria församlingssynen var inte Filadelfias egen sak. När frågan var uppe på Örebromötet stod LP som företrädare för samtliga oorganiserade församlingar.

Det vapen som SvT kallade för "ett torftigt sådant"²⁴¹ hade en djupare betydelse än bara som arbetsform. Men diskussionen urartade till att bli en fråga om organisationernas berättigande som arbetsform. Men LPs opposition gällde i första hand inte organisation som arbetsform utan den överhöghet som dessa organisationer utvecklat sig till. Han kunde därför inte utan vidare räkna ut handen till samförstånd. Detta skulle kunna misstolkas som ett erkännande av samfundens organisationer. Och ett sådant erkännande kunde få negativa följder ute i landet. När O L Björk i kommittén den 8 april sade att predikanterna i landet säkerligen gick längre när det gällde att arbeta för nya församlingar än vad LP själv gjorde,²⁴² torde han ha gett en rätt tolkning av både ledarfrågan och splittringsproblemet. LPs opposition under Örebromötet var därför grundad mer på försiktighet mot de egna leden än på ett oförsonligt sinnelag mot BS och ÖM. Den sten som var satt i rullning kunde LP inte hindra utan risk

²⁴⁰ Se not 201 (s 55)

²⁴¹ SvT 12/6 1919

²⁴² Anteckningar från kommittén 8/4 1919 för samförstånd med pingströrelsen

för splittring inom de egna leden. Att behålla olika missionsorganisationer endast som arbetsmetod och sedan vara fri från deras myndighet skulle knappast ha gått i praktiken.

Inställningen mot organisation betydde inte att pingstvännerna var ointresserade av enhet och gemenskap med andra kristna. Men enheten skulle vara grundad på en andlig gemenskap utan organisation. Endast den enheten var berättigad.²⁴³

I debatten med A Andersson vid samma tid skrev LP: "Ingen Kristi församling har rätt att på detta sätt skänka bort sin gudagivna auktoritet och ställa sig under en myndighet, som icke med ett ord är omtalad i Skriften".²⁴⁴ Orden påminde om vad J Ongman sade redan 1913 "att lokalförsamlingen var den högsta myndigheten på jorden."²⁴⁵

Lokalförsamlingens "gudagivna auktoritet" skulle bli svår att hålla fast vid om Filadelfia tagit BSs framräckta hand vid årskonferensen 1919. För LP fanns det bara ett enda tillåtet missionsorgan enligt NT och det var den lokala församlingen.²⁴⁶ Den torde också för honom vara den enda religiösa auktoriteten.²⁴⁷ Någon enhet kring något som ersatte lokalförsamlingen kunde LP inte tänka sig. Det skulle vara bara "Andens enhet" som skulle hålla samman de lokala församlingarna. Alla försök att uppnå enhet på någon annan väg var helt förkastliga för LP.²⁴⁸

C. Lewi Pethrus lanserar istället en ny enhetsform

På hösten efter rikskonferensen på Kölingared gav LP sig ut i enhetsdebatten med sin bok "De kristnas enhet", 1919. Med tanke på alla de anklagelser som riktats både mot honom och P om splittring var titeln på hans bok både djärv och utmanande. Boken var ett debattinlägg och en programförklaring för Ps fortsatta handlande i församlings- och organisationsfrågan.

LP försökte att både försvara och förklara den splittring som pv medfört.²⁴⁹ Splittringen som kom med pv var en frigörelseprocess,

²⁴³ Pethrus 4 (1919) 1958 s 149

²⁴⁴ Pethrus 1954 s 143

²⁴⁵ Ongman 1931 s 353

²⁴⁶ Pethrus 4 (1919) 1958 s 170-175

²⁴⁷ Ibem s 150

²⁴⁸ Se t ex ibem s 159ff

²⁴⁹ Pethrus 4 (1919) 1958 s 140f

ansåg han, och "en naturlig följd av det andliga livets uppblomstring".²⁵⁰ Splittringen kom inte för sin egen del utan för att befria från gamla stelnade, religiösa former. Med hänvisning till vad som just då hände menade han att "den frihetsrörelse som nu pågår i vårt land och går ut på att befria de kristna församlingarna från samfundsväsendet, har sin direkta upprinnelse i den andliga väckelse, som utbrett sig över jorden sedan år 1906".²⁵¹

Kritiken mot P som en splittringsrörelse²⁵² vände LP mot samfunden och sade, att det var dessa som genom sina rigorösa organisationer åstadkom splittring och hämmade den bibliska utvecklingen. Samfunden hade låst in sig i skrivna stadgar och praktiserade principer som inte tålde några avvikelser. På så sätt hade själva samfundstanken blivit en "splittringstanke"²⁵³ även om det från början varit mening att bevara samfunden från splittring.

Samfunden hade bildats kring olika läror, d v s tolkningar av Skriften. Varje samfund värnade om sin egenart och ville bevara den.²⁵⁴ Den som bröt mot reglerna kunde uteslutas. Och detta gällde inte bara baptisterna. A Andersson i SMF förklarade i sin polemik med LP att en hel församling kunde uteslutas ur förbundet om den inte vandrade efter Kristi lära.²⁵⁵ Mot detta invände LP att vad som var Kristi lära i ett samfund kunde helt förkastas av ett annat. Därtill kom att uppfattningarna om villfarelser kunde ändras från tid till tid. Kristi lära blev i detta fall relativ till vad ett samfund ansåg.²⁵⁶ Det var därför fel att bilda ett samfund kring en lära, ansåg han. Risken blev att varje samfund värnade om sin speciella sanning istället för att vara öppen för alla sanningar i Bibeln.²⁵⁷

För att råda bot mot samfundssplittringen räckte det inte att organisationerna slogs ihop eller att samfunden tillfälligt möttes över

²⁵⁰ Ibm s 143

²⁵¹ Ibm

²⁵² Söderholm II 1927 s 404

²⁵³ Pethrus 4 (1919) 1958 s 147

²⁵⁴ Ibm s 141

²⁵⁵ Axel Andersson cit i Pethrus 1954 s 141

²⁵⁶ LP i EH 1917 cit i Pethrus 1954 s 141

²⁵⁷ Pethrus 4 (1919) 1958 s 140

gränserna.²⁵⁸ En helt ny form av enhet måste till. Den enheten skulle vara en "Andens enhet" och en "gemenskap i Kristus".²⁵⁹ För att detta skulle kunna ske måste gränserna först rivas så att alla hade fritt tillträde till varandra.²⁶⁰

LP tog upp två församlingsbegrepp för att klargöra sitt enhetsprogram: den universella församlingen och den lokala. Den universella församlingen sträckte sig bakåt och framåt i tiden och omfattade alla troende, oavsett samfund. Det var denna församling som åsyftades bl a i Jesu ord för Petrus i Matt 16:18. Det var också den församlingen som Paulus talade om när han skrev: "Och honom (Jesus) gav han åt *församlingen* till att vara ett huvud över allting – åt *församlingen* ty den är hans kropp och är uppfylld av honom, som uppfyller allt i alla".²⁶¹

Den lokala församlingen var, som namnet antyder, den grupp av kristna som organisatoriskt sammanslutit sig till ett samfund med en för alla gemensam trosbekännelse eller trosuppfattning. Den universella församlingen var summan av alla troende. Huvudet för församlingen var Kristus från vilken kroppen, d v s församlingen, hämtade sin tillväxt. Om nu den universella församlingen kunde stå direkt under Kristus så borde väl även den lokala församlingen kunna göra det utan hjälp av någon organisation, menade LP. Den organiserade enheten var ingen enhet. "Nej, de troendes enhet måste uppnås genom gemenskap med Kristus. Lokalförsamlingen måste ställa sig i allt beroende av honom ... Då blir de lokalförsamlingar, som på detta sätt är förenade med sin Herre, ett i honom".²⁶²

LP anförde flera saker som, om de verkligen togs på allvar, skulle göra alla organisationer överflödiga utan att för den skull äventyra enheten bland de kristna. Istället skulle enheten bli större och fastare om de kristna vågade följa NTs anvisningar i detta fall.²⁶³

²⁵⁸ Waldenström i SvM cit i Pethrus 4 (1919) 1958 s 137: "... Istället håller man alliansmöten, där man kliver upp, så att säga, på stegar för att ovanför skiljemurarna nicka åt varandra och skaka hand med varandra för att sedan kliva ned och se till, att det icke må bli något hål i muren, så fåren kunna krypa igenom."

²⁵⁹ Pethrus 4 (1919) 1958 s 150

²⁶⁰ Ibm

²⁶¹ Ibm s 148f

²⁶² Ibm s 150 cit ur Ef 1:22-23

²⁶³ Ibm s 169

Det första LP anförde var den Helige Ande. Liksom anden i människan gav liv åt kroppen så gav även den Helige Ande liv åt församlingen, Kristi kropp.²⁶⁴ Vidare utgjorde kärleken i den första tiden ett starkt band mellan de enskilda kristna och mellan församlingarna. På samma sätt skall "Kristi kärlek hålla lokalförsamlingarna tillsammans, bättre än alla mänskliga åtgärder".²⁶⁵ Till detta kom Ordet som en bevarande makt mot villfarelser och därmed också mot splittring.²⁶⁶

Sammanhållningen i den stora universella församlingen säkrades ytterligare genom de andliga tjänsterna, såsom apostlar, profeter, osv.²⁶⁷ Till skillnad mot valda funktionärer som satt endast en eller några perioder var de tjänsterna direkt tillsatta av Herren²⁶⁸ och gällde för obestämd tid. Dessa tjänster var avsedda för att "den universella församlingen skulle komma 'till enheten i tron och i kunskapen om Guds Son' (Ef 4:11-13)".²⁶⁹

Dessa sammanhållande krafter var ingen ersättning för samfundsorganisationer. Det var tvärtom så att organisationerna hade fått bli en dålig ersättning för de andliga krafter som sammanhöll de första kristna. Härav följde att dagens kristna måste gå tillbaka och se hur de första kristna höll samman för att av detta få en modell för sitt eget handlande.²⁷⁰

"Andens enhet" var således den enhetsform som praktiserades under den första kristna tiden och egentligen inget nytt. Nutidens kristna skulle bara återuppliva detta för att få en fullständig enhet på NTs grund. Vad LP menade med "Andens enhet" var ett slags teokrati i församlingarna som utövades karismatiskt genom Andens gåvor och tjänster.²⁷¹ Vad som höll ihop de kristna under den första tiden var att "de ägde en frälsning, som skilde dem från världen och förenade dem med Kristus och med varandra".²⁷² Men sammanhållningen utövades

²⁶⁴ Ibm s 149

²⁶⁵ Ibm s 153

²⁶⁶ Ibm s 154f

²⁶⁷ Ibm s 160f

²⁶⁸ Ibm s 163

²⁶⁹ Ibm

²⁷⁰ Ibm s 159-169

²⁷¹ Ibm s 149

²⁷² Ibm s 147

även av de andliga tjänsterna som innehades av apostlar, profeter och evangelister. Dessa reste omkring i församlingarna och utgjorde på det sättet "hela den universella församlingens gåvor".²⁷³ Det viktiga i detta sammanhang var att de andliga tjänsterna skulle vara tillsatta på karismatisk väg. "Alltså är det Herren direkt, som tillsätter dessa", fastslog LP.²⁷⁴ Som ett ytterligare sammanhållande band kom även de heliga Skrifterna och deras rätta användning.²⁷⁵

Vad pingstvännerna ansåg som den samfundsfria församlingssynen var dels den lokala församlingens suveräna ställning och dels den lokala församlingens karismatiska integration i den stora gemenskapen. De krafter som sammanhöll de olika församlingarna skulle vara av helt andlig art, d v s de karismatiska gåvorna och tjänsterna. Det var alltså inte fråga om helt fristående från varandra skilda lokala församlingar. Med organisation ansågs funktionärer, valda på viss tid att övergripande samordna församlingarna. Det var detta som äventyrade enheten bland de kristna och det förra, d v s den karismatiska sammanhållningen, som gynnade enheten bland de kristna. Endast med denna karismatiska grund för enheten kunde "de mänskliga organisationerna bli alldeles överflödiga".²⁷⁶

Denna åsikt om andlig enhet var helt fjärran från samfundens uppfattning om enhet. De många årens arbete hade skapat stora organisationsapparater som inte utan vidare kunde rivas. För samfundet var organisationerna en garanti mot oordning och godtycke.²⁷⁷

Även om man från samfundshåll avvisade pingstvännernas organisationslösa verksamhetsformer tycktes inte den samfundsfria församlingssynen vara helt ofarlig. Rektor G Mosessons artiklar om "Andligt rus" på hösten 1918 visade sig ett år senare vara en felgissning från SMFs sida.

På hösten 1919 gjorde SMF ett uttalande i avsikt att dämpa motsättningarna till P. I detta stod det att de som menade, att P skulle ha en livslängd "lika kort som en dagsfjäril"²⁷⁸ borde inte längre räkna med detta. Förbundets församlingar uppmanades istället att

²⁷³ Ibm s 162

²⁷⁴ Ibm s 163

²⁷⁵ Ibm s 164f

²⁷⁶ Ibm s 169

²⁷⁷ Westin 1920 s 90 artikel av Th Arvidsson

²⁷⁸ SvT 25/9 1919

inte begå samma misstag mot P som andliga och världsliga myndigheter gjort i det förgångna mot andra väckelserörelser. "Det är icke uteslutet, att den här berörda pingströrelsen med alla sina brister dock är en Guds väckande röst till våra församlingar att icke med en stigande yttre välmåga förlora trons enfald och den heliga hänförelsens glöd".²⁷⁹ Avslutningsvis uppmanades församlingarna att tillmötesgå dem som ville döpas baptistiskt genom att inreda dopbasängar i missionshusen.²⁸⁰ Uttalandet och rekommendationen får ses som ett försök att gardera sig mot ytterligare åderlätning till P.²⁸¹

Det livliga meningsutbytet under året syntes ha ökat förståelsen för Ps idéer. På baptistpastorernas allmänna möte i Stockholm den 9–11 dec det året, togs två frågor upp som stått i centrum för det gångna årets debatt. Den ena gällde NTs församlingsbild och den andra gällde de kristnas enhet. Bl a sades det att organisationen inte var konstitutiv för en församling, utan fastmer bestod församlingen av personer som var utkallade från världen och förenade i samma tro på Jesus Kristus. Det var emellertid viktigt att församlingarna förenade organisation med frihet och självständighet.²⁸² I ett annat referat kom organisationen att ifrågasättas som enhetsform. Istället sattes "Andens enhet" i förgrunden mellan kristna av olika samfund.²⁸³

Det sätt som LP ville lösa de kristnas enhet på kom emellertid endast att gälla pingstförsamlingarna. För samfundens del förstod han långt senare att Ps enhet blev "aldrig någonsin erkänt av andra kristna".²⁸⁴

LPs bok om "De kristnas enhet" mötte genast motstånd. G Westin gav i början av år 1920 ut en svarsskrift som hette "Samfund och enhet". Även om han inte hade fått något uppdrag att skriva i saken, som han sade, var innehållet i full överensstämmelse med vad samfundet, särskilt BS, ansåg om organisation och om Ps åsikter om detta.

Angående splittringen menade G Westin att han kunde kyrkohistoriskt bevisa, att det var splittringen som hade orsakat samfunds-

²⁷⁹ Ibm

²⁸⁰ Ibm, om dopet i SMF se Eckerdal 1980 s 380f

²⁸¹ Sundstedt 2 1971 s 222f

²⁸² WP 11/12 1919, SvT 18/12 1919

²⁸³ WP 18/12 1919

²⁸⁴ Pethrus 1954 s 139

organisationerna och inte tvärtom, som LP hävdade.²⁸⁵ Han påvisade att under 100-talet slets de ännu oorganiserade församlingarna ofta sönder av inre strider. Olika gnostiska riktningar gjorde sig gällande och resultatet blev, att församlingarna slöt sig samman organisatoriskt för att bevara sig från dessa partier.²⁸⁶ När LP sade att den kristna läran var ren under de första åren byggde detta helt på ett missförstånd av både det verkliga skeendet och på Irenaeus' ställning som en andlig man.²⁸⁷ Den första kristna tiden var inte någon dogmatiskt ren eller organisatoriskt fri period i kyrkans historia, som LP menade.²⁸⁸

De kyrkohistoriska inslag, sådana som G Westin uppfattade dem som LPs bok innehöll, kan inte omintetgöra att LP i första hand hänvisade till de nytestamentliga förhållandena och personerna.²⁸⁹ Det var dessa, sådana som LP uppfattade dem, som utgjorde modellen för den svenska Ps samfundsfria församlingssyn.

Den "Andens enhet" som enligt LP skulle träda istället för samfundsorganisationerna ville G Westin inte förneka. Men för honom bestod inte "Andens enhet" i den eventuella gemenskap som skulle uppstå om samfunden gjorde sig av med sina organisationer.²⁹⁰ Verklig "Andens enhet" kunde bara främjas genom den "högre vägen", d v s ett liv "i Kristi sinne samt en rikare kärlekens förkunnelse och ett större kärlekens verk".²⁹¹

G Westin hänvisade här till sinnets förvandling som medel för kristen enhet. I ett sådant fall skulle organisation inte ha någon avgörande betydelse. LP gick på den yttre linjen först, nämligen organisationernas bortskaffande, för att nå fram till "Andens enhet".

²⁸⁵ Westin 1920 s 32

²⁸⁶ Ibm s 52-57

²⁸⁷ Ibm s 56, Pethrus 4 (1919) 1958 s 155 säger: "Bland dem som deltog i kampen för den apostoliska trons bevarande må nämnas POLYKARPUS från Smyrna, PAPIAS från Hierapolis, MELITO från Sardes och IRENAEUS. Dessa män arbetade som föreståndare för församlingar i Mindre Asien, där de bemödade sig om att upprätthålla den rena enkla apostoliska läran och skydda den mot förfälskningar."

²⁸⁸ Pethrus 4 (1919) 1958 s 155, se äv artikel om Irenaeus s 155f. Om Gunnar Westin som kyrkohistoriker se t ex Göransson 1967 KÅ s XVIff och 1976 s 73 i Faculty of Theology at Uppsala University.

²⁸⁹ Pethrus 4 (1919) 1958 s 159-169

²⁹⁰ Westin 1920 s 63-75

²⁹¹ Ibm s 93

Men utan en sinnets förvandling torde inte avskaffandet av organisationerna ge någon verklig enhet i form av "Andens enhet", som ju som namnet antyder bygger på en inre förutsättning för enhet.

Kap II. Den samfundsfria församlingssynen tar form, 1919–1933

1. Den urkristna församlingen blir Pingströrelsens mönsterbild

A. Inledning

På ett mycket tidigt stadium blev den urkristna församlingen mönsterbildande för pv. Denna ville tillbaka till urkristendomen med allt av karisma och organisationsfrihet som detta innebar.¹ I detta avseende delade man allmänt den då på frikyrkligt håll omfattade uppfattningen om "den nytestamentliga församlingsordningen" gentemot den evangelisk-lutherska synen. Uppfattningarna var olika hos olika grupper, men gemensamt var att "den nytestamentliga församlingen" av alla betraktades som "mönster" för de troende i alla tider. "Den nytestamentliga församlingsordningen" kunde utformas på olika sätt i olika trossamfund.² I början av pv var församlingssynen inte enhetlig i de nordiska länderna. I Sverige gick LP och Filadelfiaförsamlingen redan från början i spetsen för den samfundsfria församlingssynen. I Norge och Finland var pvs församlingssyn annorlunda i början. I Norge blev pv överkonfessionell. T B Barratt ansåg att pv skulle genomsyra alla samfund utan att själv vara ett samfund.³ I Finland betonade pingstvännerna den universella församlingssynen.⁴ Det var tydligen T B Barratts uppfattning som trängt in bland de finska pingstvännerna. Det första baptistiska dopet hos pingstvännerna i Finland hölls 1912,⁵ och tre år senare bildades den första pingstförsamlingen.⁶ I Norge skulle det dröja ännu ett år innan T B Barratt organiserade sin församling i Oslo.⁷ Döpt av LP i Filadelfia, Stockholm 1913 torde församlingsbildandet vara en delvis direkt följd av T B Barratts kontakter med LP, även om T B Barratt visade stor själv-

¹ Hollenweger 1976 s 29f, 424f, Söderholm II 1927 s 64f, Sundstedt 2 1971 s 216f, Carlsson 2008 (1973) s 27

² Palmqvist 1964 s 8ff, Dahlgren 1982 s 9f

³ Bloch-Hoell 1956 s 66

⁴ Holm 1978 s 45

⁵ Salmi 1973 s 10, 12

⁶ Holm 1978 s 15

⁷ Bloch-Hoell 1956 s 228, EH 1916 s 93

ständighet vid organiserandet av en fri församling i Oslo, som N Bloch-Hoell har påvisat.⁸

I Sverige levde flera församlingar som uppstått genom pv utanför samfunden. Gemensamt för dessa och andra av pv påverkade församlingar var att de förkastade de etablerade samfundens församlingssyn.⁹ Denna inställning tilltog i styrka när Filadelfia uteslöts och pv i LP fick en stark och tongivande ledare för den samfundsfria församlingssynen.¹⁰

Den församling som skulle vara resultatet av pv skulle vara "biblisk". Det betydde att församlingen så mycket som möjligt skulle efterlikna den nytestamentliga församlingen.¹¹ Ordet "biblisk" gick igen i flera andra uttryck, som t ex "bibliskt" böneliv,¹² "biblisk" församlingsvård,¹³ och "full biblisk" frälsning i vilket ingick Andens¹⁴ dop. Andra uttryck som ofta har använts om församlingen är "apostolisk församling".¹⁵ och "nytestamentlig församling".¹⁶ Ett annat ofta använt uttryck för en "biblisk" församling var "mönsterbilden". Ordet är hämtat från 2 Mos 25:9 där Mose uppmanades att uppföra tabernaklet enligt de direktiv han fått från Gud.¹⁷ Den vikt pingstvännerna lade vid dessa uttryck visade hur angelägna de var att följa intill bokstaven vad NT sade om församlingen.

En pingstkonferens i Tyskland 1917 drog upp allmänna riktlinjer för pv i ett manifest. Det översattes till svenska och gavs ut på Förlaget Filadelfia med förord av LP. Manifestet fastslog: "Vi måste ledas av det medvetandet, att de gudomliga, oföränderliga grundsatser, efter vilka nya förbundets tempelbyggnad skall uppföras, för alla tider och förhållanden blivit nedlagda i *Guds ord*. Grundritningen till denna byggnad ha vi redan i minsta detaljer i det gamla testamentet. Men huru det i själva verket skall och måste arbetas efter

⁸ Bloch-Hoell s 231f, 226-230, 380

⁹ Se not 1 och 8 ovan

¹⁰ Sundstedt 2 1971 s 211, Bloch-Hoell 1956 s 380, Holm 1978 s 47, Salmi 1973 s 23, 34

¹¹ EH 1917 s 174, EHs månadshäfte 1922 s 70, EH 1923 s 386, 1924 s 487

¹² EH 1923 s 556

¹³ Pingstväckelsens riktlinjer 1917 s 19, EH 1924 s 376f

¹⁴ Pethrus 5 (1925) 1958 s 61

¹⁵ Pingstväckelsens riktlinjer 1917 s 21

¹⁶ Ibm s 7, EH 1918 s 17, Robert 1942 s 9, DK 1945 s 2

¹⁷ EH 1923 s 421, 1925 s 459, DK 1944 s 73

denna byggnadsplan, detta se vi i apostlarnas ursprungliga grundläggande verksamhet vid detta underbara byggande, såsom det omtalas för oss i nya testamentet".¹⁸ Manifestet gav inga direkta anvisningar för någon lokal och samfundsfri församlingssyn.

Den församlingssyn som svenska P omfattade var, såsom man uppfattade den, den i NT omnämnda.¹⁹ Det gjordes ingen skillnad på församlingen i Apg och den av Paulus i sina brev beskrivna församlingen. Den apostoliska församlingen var den av apostlarna grundlagda med förebild bl a i Apg 2:38.²⁰ Utan synbar tanke på att församlingen i Jerusalem var en judekristen församling med kvardröjande judiska traditioner²¹ hänvisade LP till apostlamötet i Apg 15 som ett lokalt "församlingsmöte".²² Vad som hände i församlingen i Jerusalem och i Antiokia m fl platser var inte bara historia utan ett lärosystem som i detalj skulle efterföljas.²³ Beträffande egendoms-gemenskapen i församlingen i Jerusalem (Apg 2:45ff, 4:34-5:1ff) har de svenska pingstförsamlingarna aldrig tagit efter detta. Det finns inget dokument eller uttalande för eller emot egendoms-gemenskapen. Detta gäller även fottvagningen som bl a Church of God (Cleveland) i USA upptagit i sin trosbekännelse.²⁴

Vad pingstvännerna sökte var inte bara en församling som ägde alla de andliga nådegåvorna och tjänsterna i sin mitt utan även följde den arbetsmetod som fanns i de första församlingarna. Det huvudsakliga argumentet mot organisation över lokalförsamlingarna var att en sådan övergripande organisation inte var omnämnd i NT.²⁵ Sådana organisationsformer var ett avfall från "mönsterbilden", ett "skököväsen",²⁶ varmed menades otrohet mot Gud.²⁷ När en Guds församling hade kallnat använde den sig av "kryckor och surrogat", d v s av

¹⁸ Pingstväckelsens riktlinjer 1917 s 14

¹⁹ EH 1917 s 183

²⁰ EH 1920 s 122, jfr äv Carlsson 2008 (1973) s 29f

²¹ Andréén 1965 s 50ff, Edvin Larsson i Kyrkans beslutande organ 1976 s 5ff, Christensen-Göransson 1969 s 13

²² Pethrus 4 (1919) 1958 s 167ff

²³ Ibm s 162f, 167f, EH 1923 s 414, Söderholm II 1929 s 64-67, Söderholm II 1933 s 349, ET 1934 s 11f, 46f, DK 1946 s 86

²⁴ Hollenweger 1976 s 52, 517. Fottvagningen likställs med nattvarden, se ibm s 29ff.

²⁵ EH 1916 s 58, 1918 s 17, 154

²⁶ Ibm 1918 s 177

²⁷ Ibm 1920 s 122

organisationer för att ersätta verkligt andligt liv.²⁸ "Den bibliska församlingen" eller "mönsterbilden" blev honnörssord för en sann kristen församling och har följt P från dess första framträdande.²⁹

Kärnan i den samfundsfria församlingssynen var de karismatiska gåvorna och tjänsterna. Utan dessa kunde en "biblisk" församling inte tänkas.³⁰ Den "bibliska" församlingen var i sin tur för pingstvännerna den samfundsfria lokalförsamlingen.

B. De karismatiska gåvorna och tjänsterna

Eftersom Andens dop tillsammans med de karismatiska gåvorna och tjänsterna ansågs bilda grundvalen för den "bibliska" församlingssynen, är det på sin plats att här redogöra något för det karismatiska inslaget som låg till grund för den samfundsfria församlingssynen. Det var de andedöpta som gick ut ur sina församlingar och hävdade den samfundsfria församlingssynen.

Det som var först och mest framträdande i pvs början var Andens dop med tungotal.³¹ Tungotalet var det mest kontroversiella för både utomstående och samfunden. Övriga karismatiska gåvor kom senare. Som redan påpekats stod själva församlingssynen i bakgrunden under den första tiden, särskilt i Norge och Finland.

Pressens kritik mot tungotalet och den pågående väckelsen fick ett visst vetenskapligt stöd av prof B Gadelius. Han delade sin tids uppfattning att tungotalet var något abnormt som ofta bröt ut i sammankomster där den andliga temperaturen först piskats upp.³² Han ansåg att tungotalet inte var något verkligt språk utan bara ett uttryck för stark känslorörelse.³³ En för tiden utbredd uppfattning var även att reminiscenser i det undermedvetna från ett främmande språk kunde i vissa fall ingå i tungotalet.³⁴ Även E Briem förklarade tungotalet som kryptomnesi.³⁵ En modernare forskning ser tungotalet som en omed-

²⁸ Ibm s 106

²⁹ EHs månadshäfte 1922 s 70, EH 1923 s 421, ET 1934 s 9ff, DK 1944 s 3, Dagen 11/6 1946 cit i Lewi Pethrus som ledarskribent 1954 s 28, DK 1947 s 139f, se äv Pethrus 3 (1931) 1958 s 118

³⁰ EH 1916 s 17, 73, 1920 s 108

³¹ Hollenweger 1976 s 22f, Bloch-Hoell 1956 s 2, 139-144

³² Gadelius 1907a s 14, 15

³³ Ibm

³⁴ Gadelius 1907b s 29

³⁵ Briem 1924 s 202f, 272f

veten påverkan av miljön men utan direkt och nödvändig anknytning till ett väckelsemötes tillfälliga atmosfär. N G Holm menar i sin undersökning av tungotalet att en påverkan till tungotal kan ske direkt eller indirekt av den egna gruppens tryck eller genom påverkan av en helt främmande miljö,³⁶ samt att tungotalet uppehålls genom en fortgående kontakt med likasinnade. Enligt Hj Sundén finns det även fall av tungotal som uppträtt helt spontant utan tidigare kännedom av tungotalet,³⁷ vilket gör att frågan om reminiscens inte utan vidare kan accepteras. N G Holm tar som stöd för teorin om påverkan från en främmande miljö upp ett transkriberat tungotal. Detta har, menar han, "vissa likheter med swahili", beroende på att den person som talade i tungor kort dessförinnan hade besökt Tanzania.³⁸

Vad man efterlyser i en annars så grundlig undersökning som N G Holms är en behandling av de många inrapporterade fall av xenolali från Ps början och från senare tid. Många av de fall då tungotal felaktigt uppgetts vara xenolali har behandlats av E Briem, E Linderholm och N Bloch-Hoell.³⁹ Någon vetenskaplig förklaring har inte getts på den xenolali som rapporterats av dem som själva uppgett sig ha hört verkliga språk i tungotal.⁴⁰ N Bloch-Hoell menar att kryptomnesi kan "tenkes å være förklaringen". Teologiskt sett är xenolali ett "resultat av guddommelig innflytelse", säger han vidare.⁴¹

Hos de kristna blev tungotalet rätt snart en teologisk stridsfråga. I Los Angeles tvingades W Seymour att lämna Nazarenekyrkan dit han kallats på grund av att han predikade att Andens dop måste följas av tungotal.⁴² I Sverige var kritiken från samfundens sida mycket stark mot Andedopet överhuvudtaget.⁴³

T B Barratt i Norge och LP i Sverige gick i spetsen för den uppfattning som betonade tungotalet som tecken för Andens dop.

³⁶ Holm 1976 s 51f, 164, 198f

³⁷ Sundén 1981 s 90-92

³⁸ Holm 1976 s 94. Likheterna med swahili är här så små, att man av dessa inte kan finna något belägg för någon påverkan från en "tillfällig språkmiljö". Anhopningen av konsonanter och den accentuerade satsmelodin har inga som helst likheter med swahili. Inte heller förekommer något swahiliord i texten.

³⁹ Briem 1924 s 267-278, Linderholm 1925 s 83-88, Bloch-Hoell 1956

⁴⁰ BT 1928 s 18, Harris 1973, Wiström 1951 s 138-140, Sherrill 1967 s 11

⁴¹ Bloch-Hoell 1956 s 366

⁴² Hollenweger 1976 s 22, 57

⁴³ Linderholm 1925 s 243-270, Söderholm II 1927 s 417-429

När LP 1902 blev andedöpt talade han i tungor.⁴⁴ När han 1907 återupplevde Andens dop och återigen talade i tungor ansåg han detta som "ett bibliskt dop i Helig Ande".⁴⁵ Hans uppfattning var lik-som T B Barratts att Andens dop skulle följas av tungotal.⁴⁶ T B Barratt skrev efter sitt dop i Anden den 15 november 1906: "Äntligen mottog jag dopet i den Helige Ande och eld åtföljt av tungotal."⁴⁷ Andedopets besegling var således "tungor som tecken".⁴⁸

Många kristna kunde emellertid inte förlika sig med tanken på att tungotalet var nödvändigt i Andens dop.⁴⁹ För Ps del i Sverige blev tungotalet det avgörande tecknet på Andens dop under flera årtionden framåt.⁵⁰

J Ongman delade inte T B Barratts och LPs åsikt. Han ansåg att Andens dop var ett etiskt tillstånd snarare än en upplevelse. Detta tillstånd visade sig i en "orygglig tro uti mitt hjärta" och medförde "En djupare frid, en jämnare fröjd, ett förökad mått av Guds kärlek, en verksammare tro ..." ⁵¹ Men det blev inte denna uppfattning som segrade i P. LP hänvisade till Apg och sade att de exempel som fanns där om Andedop med åtföljande tungotal var inga undantag utan "väl valda exempel" på hur Andens dop upplevdes.⁵²

Frågan om Andens dop med eller utan tungotal blev en gränslinje mellan olika kristna.⁵³ Även i P fanns det mycket tidigt en avvikande uppfattning om tungotalet som tecken på Andens dop.⁵⁴ Den gick som en minoritetsuppfattning jämsides med den allmänna läran om Andens dop med tungotal.

Under årens lopp kom ett starkare krav att göras på det etiska livet som en följd av Andens dop och tungotalets ställning som enda och

⁴⁴ EH 1917 s 106

⁴⁵ Pethrus 1974 s 103

⁴⁶ Bloch-Hoell 1956 s 364, Barratt 1942 s 123, 142-145

⁴⁷ Barratt 1942 s 140

⁴⁸ Ibm s 148

⁴⁹ WP 4/4 1907

⁵⁰ 50 EH 1916 s 32, 118, 125f, 1919 s 129, 157, 616, 1923 s 233, 1930 s 16, 821f, 1945 s 1024, DK 1947 s 361

⁵¹ Ongman 1931 s 453

⁵² Pethrus 5 (1925) 1958 s 54f

⁵³ Ongman 1931 s 242

⁵⁴ EH 1916 s 50, 106, 1923 s 197, 242

allenarådande tecken försvagades.⁵⁵ LPs syn på tungotalet som enda tecken på Andens dop tonades ned till förmån för mera etiska resultat av Andens dop.⁵⁶

Även andra ledande pastorer höll fast vid tungotalet som tecken på Andens dop. G Roberth menade att "det första beviset" men inte det enda på Andens dop var tungotalet. Detta tillhörde "nya förbundets tid och följer dem som tro (Mark 16:17)".⁵⁷ På rikskonferensen 1936, d v s 30 år sedan Andeutgjutelsen utbröt i Los Angeles, betonades den personliga karaktären som ett nödvändigt resultat av Andens dop.⁵⁸ Men jämsides med detta levde läran om Andens dop med tungotal starkt kvar.⁵⁹

I pvs början höjdes röster med krav på en radikal omvärdering av de bestående religiösa förhållandena i samband med Andens dop och åtföljande manifestationer.⁶⁰ Ett ofta hört uttryck var "frihet" i olika former.⁶¹ Det var i detta sammanhang som organisationerna kom i skottgluggen. Allt slags organisation förkastades. Bön var det enda viktiga och Anden skulle leda i allt.⁶² W H Durham, pingstledare i USA, sade att pv snabbt skulle dö om den organiserades.⁶³ Även om J Ongmans tankar om fria församlingar hade påverkat LPs syn om den samfundsfria församlingssynen, tog P starkt intryck av W H Durham och hans radikala syn på organisation och Andens gåvor. Mycket av det som han stod för togs upp av LP och vidareutvecklades i P. W H Durham ansåg att vad pv minst av allt krävde var organisation.⁶⁴ Det var istället så att de organisationer som fanns borde tas bort. Rapporter från pingstförsamlingarna ute i landet talade ofta om "Andens frigörande verk",⁶⁵ och om "att Guds eld ...

⁵⁵ BT 1927 s 297, EH 1930 s 785f, 800, BT 1932 s 296, ET 1934 s 97-103, BT 1934 s 198ff, EH 1936 s 544, 564ff

⁵⁶ Pethrus 5 (1925) 1958 s 24. Se härom vidare i Pethrus 10 (1949) 1959 s 70, Pethrus 1969 s 134.

⁵⁷ EH 1936 s 438, se äv s 497f

⁵⁸ Ibm s 544f, 564ff

⁵⁹ Ibm s 605

⁶⁰ Hollenweger 1976 s 24

⁶¹ EH 1916 s 5

⁶² Hollenweger 1976 s 29, jfr äv EH 1916 s 115

⁶³ Artikel av Durham i EH s 9f, 29f

⁶⁴ Ibm s 10

⁶⁵ EH 1916 s 10

finge bränna upp alla samfundsformer"⁶⁶ och att Anden måtte "uppenbara sig till frigörelse för sina barn"⁶⁷ eller att Anden fyllde "sina friköpta barn med jubel".⁶⁸

Uppfattningen var alltid den att när Anden verkade så "sprängdes död och formväsande i stycken".⁶⁹ Övertygelsen var att andligt liv och andlig frihet var helt beroende av Anden samt att all organisation var ett hinder för detta och därför måste undanröjas.⁷⁰ Det var denna Andens frihet som låg till grund för uttryck som "fri biblisk församling" o dyl.⁷¹ I P har den uppfattningen för det mesta varit rådande att de karismatiska gåvorna och tjänsterna har gjort all organisation överflödiga.⁷² Andens gåvor och tjänster var förutsättningen för liv och frihet och därmed också för församlingens andliga utveckling.⁷³

Vad som gjorde en församling "biblisk" var att redan nämnda gåvor och tjänster fick fritt verka i den⁷⁴ och att den även skulle vara "fri från människostadgar".⁷⁵ Att ha en organisation som hindrade Andens verk var detsamma som att "kväva sin egen utveckling".⁷⁶ Därför måste "alla mänskliga samfundsband" bort.⁷⁷ Anden måste ha "bibliskt rum i de fria församlingarna"⁷⁸ för att dessa skulle kunna utvecklas i rätt riktning och frambringa Andens frukt.⁷⁹

Ande, frihet och liv hörde ihop. All formalism var förkastlig "ty livet måste ha rörliga former".⁸⁰ LP liknade samfundsorganisationerna vid en dräkt som barnet fått i späda ålder. Genom att inte byta dräkten

⁶⁶ Ibm s 135

⁶⁷ Ibm s 139

⁶⁸ Ibm 1917 s 11, se vidare härom i EH 1916 s 79, 83, 163, 1917 s 35, 41, 167, 1918 s 14, 20, 135, 1919 s 31, 43, 59 o s v

⁶⁹ Ibm 1919 s 31

⁷⁰ Ibm 1920 s 127, se äv 1918 s 4

⁷¹ Ibm 1919 s 24, 1921 s 75, 89, 198, 1925 s 221, 1929 s 186, 1937 s 575

⁷² Pethrus 4 (1919) 1958 s 169, EH 1923 s 414f, 1937 s 564, DK 1946 s 193f

⁷³ EH 1916 s 94, 1921 s 109

⁷⁴ Ibm s 17

⁷⁵ Ibm s 163

⁷⁶ Ibm 1917 s 102, se äv 1916 s 143

⁷⁷ Ibm 1918 s 14

⁷⁸ Ibm 1921 s 121

⁷⁹ Ibm 1925 s 76ff, 1929 s 433

⁸⁰ Ibm 1917 s 5

i takt med barnets utveckling uppstod risken att dräkten antingen gick sönder eller att barnet kvävdes.⁸¹ Adressen till samfunden, som enligt LP inte velat ge plats åt Andens gåvor,⁸² kunde inte vara tydligare. Barnet, d v s pv, hade sprängt sönder samfundsdräkten och var nu på stark tillväxt. Organisationerna hade gjort våld på det andliga livet genom att stänga inne vissa bibliska sanningar i trosbekännelser och organisationer.⁸³ Organisationerna utgjorde både ett hinder av den bibliska utvecklingen⁸⁴ och en splittring av församlingarna.⁸⁵ Det var därför berättigat att de som var andedöpta också fick det utrymme som den andliga friheten behövde, även om detta skulle resultera i en splittring.⁸⁶

Det var här den viktigaste förklaringen låg till att stora grupper lämnade eller tvingades lämna sina samfundsförsamlingar och bilda egna församlingar. Friheten till självständigt handlande i andliga frågor begränsades ofta av organisationerna.⁸⁷

Den stora striden 1929 om organisation i P var en konflikt som innerst gällde Andens frihet kontra organisation⁸⁸ som pingstvännerna uppfattade som livsförkvävande. Striden medförde ingen som helst avmattning på betoningen av karisman⁸⁹ inte heller något som tydde på att P ville ge avkall på sin egenart.⁹⁰

På rikskonferensen 1937 samlades deltagarna speciellt kring Andens dop, gåvor och tjänster samt "mönsterbilden i Ordet".⁹¹ För dessa ting var mottot "att vandra vidare" på den inslagna vägen.⁹² Det innebar en uppmaning att undvika stagnation och att fortsätta i frihet samt leva kvar i den karismatiska förnyelsen.

81 Pethrus 4 (1919) 1958 s 142

82 EH 1916 s 17

83 Pethrus 4 (1919) 1958 s 142f

84 Ibm

85 Ibm s 147

86 EH 1917 s 9

87 Se t ex EH 1917 s 41, 1918 s 14, 1919 s 46, 1920 s 23, 1921 s 66

88 Jfr äv Sahlberg 1977 s 75

89 Se t ex ET 1934 s 97ff, 137f

90 ET 1935 s 209ff

91 EH 1937 s 548

92 Ibm s 524ff

Det fanns alltid en viss rädsla för att karisman skulle avta och att arbetet skulle stanna av. De karismatiska gåvorna och tjänsterna hade till uppgift att uppbygga församlingen och att betjäna och leda den.⁹³ Dessa var av Gud givna åt församlingen⁹⁴ vilket betydde att de personer som betjänade en lokalförsamling skulle vara väl utrustade med dessa gåvor för att rätt kunna fylla sina uppgifter.⁹⁵ Där Andens gåvor var verksamma trängdes "de mänskliga formerna" undan⁹⁶ till fromma för arbetets utveckling.

Perioden 1913–1919 karaktäriserades av en teoretisk och teologisk fixering av den samfundsfria församlingssynen. Denna fixering skedde i samband med de många utbrytningarna av grupper och enskilda ur de äldre samfunden. Åren 1919–1929 karaktäriserades av en praktiserande fixering av den samfundsfria församlingssynen vilket tog sig uttryck i en ständig kamp mellan kravet på Andens frihet och organisation.⁹⁷ Från 1930 till 1947 kom en period av inre uppbyggnad och en avskärmning mot yttervärlden. Men det fanns inget som vittnade om att det karismatiska inslaget och kravet på detta hade avmattats. Om den samfundsfria församlingssynen stod i centrum för Ps läromässiga uppmärksamhet under hela perioden 1907–1947 så stod under samma tid läran om Andens dop, gåvor och tjänster också i fokus för pingstvännernas andliga strävan och upplevelser.

C. Ekklesia: lokalförsamlingen och den universella församlingen

P framträdde i början med två församlingsbegrepp. Som redan nämnts var den överkonfessionella församlingssynen rådande i Norge och den universella i Finland. Anslutningen till en lokal församling ansågs inte lika viktig som att vara helt och fullt troende samt andedöpt. Det var detta som var avgörande i de tre länderna vad gäller nattvarden som skulle vara öppen för alla troende. I Norge och Finland gällde detta oavsett dopsättet.⁹⁸ Bland pingstvännerna i Sverige var nattvarden öppen bara för troende och baptistiskt döpta men oavsett församlingstillhörighet. LP anklagade 1913 de "rättrogna"

⁹³ DK 1945 s 8ff, 110f

⁹⁴ Ibm 1944 s 263, 1945 s 187

⁹⁵ Pethrus 5 (1925) 1958 s 61f, Ydrefelt 1945 s 44-49, DK 1945 s 111, 1947 s 230f

⁹⁶ DK 1945 s 9

⁹⁷ Se vidare härom i Den samfundsfria församlingssynen prövas

⁹⁸ Bloch-Hoell 1956 s 211f, 226f, Holm 1978 s 4§

baptisterna för att inte erkänna den universella församlingen till vilken nattvarden var överlämnad.⁹⁹

Jämsides med den universella och överkonfessionella församlingssynen utvecklades mycket snabbt den lokala församlingssynen. Detta gällde särskilt Sverige. BSs kongregationalistiska församlingssyn bidrog utan tvekan till Ps syn på lokalförsamlingen och dess suveränitet samt inflytandet från USA.¹⁰¹ Här torde man erinra sig att oppositionen inom BS mot Filadelfias uteslutning 1913 ansåg att distriktsföreningen överskridit sina befogenheter genom att ta sig myndighet över de övriga församlingarna också.

Pingstvännerna gick ett steg längre än baptisterna genom att helt avvisa organisation mellan församlingarna. En viss rädsla kunde märkas hos pingstvännerna för uttryck som tex organisation eller samfund. En ny pingstförsamling organiserades i allmänhet inte, den bildades eller ordnades.¹⁰²

Den lokala församlingssynen som hävdades i Sverige påverkade snart även Norge¹⁰³ och Finland.¹⁰⁴ T B Barratt organiserade sin församling i Oslo 1916 till en lokalförsamling med vuxendop som inträdeskrav.¹⁰⁵ Som stöd för den lokala församlingssuppfattningen utan organiserade band till andra församlingar hänvisade han bl a till 1 Kor 1:19 där det talades om "församlingen i deras hus" samt till Apg 2:47: "Och Herren förökade var dag församlingen".¹⁰⁶ LP gick på samma linje i sin strävan att finna stöd i NT för den helt independentiska församlingssynen. I bl a Apg 14:23 fann han belägg för lokalförsamlingen i uttrycket "var särskild församling".¹⁰⁷ Det var sådana uttryck som tillsammans med de historiska exemplen från Apg som blev vägledande för utformningen och fasthållandet av den lokala församlingen, dess integritet, suveränitet och organisationsfrihet.

⁹⁹ Bilaga III

¹⁰⁰

¹⁰¹ Se tex Hollenweger 1956 s 29

¹⁰² Pethrus 4 (1919) 1958 s 172, EH 1916 s 114, 1917 s 174, 1920 s 11, 1923 s 596, 1925 s 459, 1929 s 27, 186, 1938 s 528 o s v

¹⁰³ Bloch-Hoell s 30

¹⁰⁴ Salmi 1973 s 34

¹⁰⁵ Bloch-Hoell 1956 s 227

¹⁰⁶ EH 1916 s 93

¹⁰⁷ Pethrus 4 (1919) 1958 s 163

Enligt manifestet från pingstkonferensen i Berlin var församlingens grundform familjen och husförsamlingen.¹⁰⁸ Husförsamlingen skulle vara grundvalen för de kristnas andliga fostran med bön och bibelstudier och vidare som grund för den stora gemenskapen i församlingen.¹⁰⁹

Utvecklingen i Sverige tog emellertid en annan inriktning. Lokalförsamlingen blev en strikt och väl organiserad enhet utan några husförsamlingar i bakgrunden.

Efter Ps uttalande mot organisation 1919 synes Ps samfundsfria församlingssyn ha tagit en fastare form. Lokalförsamlingen kom i förgrunden. Det blev ett måste för en pingstvän att vara ansluten till en lokalförsamling för att överhuvud taget kunna tillhöra "Kristi församling".¹¹⁰ Medlem i en lokalförening blev man genom vuxendopet. Det hävdades vidare att Bibeln inte kände till andra kristna än dem som genom dopet upptagits i en lokalförsamling.¹¹¹ Det baptistiska inflytandet om matrikelförd medlem i en likasinnad församling var här mycket tydligt. Kristen gemenskap syntes nu vara instängd i den lokala församlingen. "Alldeles efter mönsterbilden" var ett sätt att organisera en lokal- och samfundsfri församling till en arbetsduglig enhet med fasta tjänster och ett fast arbetsprogram¹¹² men också en tillflyktsort för vård och uppbyggelse.¹¹³

Det viktigaste i den samfundsfria församlingssynen var att församlingen inte hade någon genom val tillsatt styrelse över församlingarna. Inga skrivna stadgar eller ens en trosbekännelse utöver Bibeln skulle reglera församlingens liv.¹¹⁴ Däremot var det ytterst viktigt att församlingarna höll ihop genom Andens gåvor och tjänster.¹¹⁵ En helt fristående lokalförsamling utan samhörighet med övriga var således ingen tänkbar pingstförsamling.

¹⁰⁸ Pingstväckelsens riktlinjer 1917 s 15ff

¹⁰⁹ Ibm s 18-26

¹¹⁰ EH 1923 s 415

¹¹¹ Ibm

¹¹² EH 1923 s 421f

¹¹³ Ibm s 415

¹¹⁴ Pethrus 4 (1919) 1958 s 150f

¹¹⁵ Ibm s 159ff, EHs månadshäfte 1922 s 9, DK 1946 s 43f, 193f

När E Linderholms sade om P att "den fullständiga independentismen och församlingarnas frihet är ett fromt självbedrägeri"¹¹⁶ gick han förbi sin egen iakttagelse att P krävde "apostlatidens *alla ämbeten*" samt "alla de karismatiska gåvorna" i församlingens mitt.¹¹⁷ Ämbeten skulle tillsättas "av Gud",¹¹⁸ anmärkte E Linderholm mycket riktigt som Ps uppfattning.¹¹⁹ Det var denna syn som låg till grund för pingstförsamlingarnas sammanhållning.¹²⁰ Men det var i den lokala församlingen som beslutet fattades och inte i någon överstyrelse.

Under det att samfundsorganisation, d v s en vald organisation, sågs som ett hinder för församlingens utveckling¹²¹ var den karismatiska sammanhållningen en förutsättning för framgång.¹²² Kristus skulle även reellt vara styrande i församlingen och i församlingarna kollektivt.¹²³

G Dahls då uppmärksammade bok "Den bibliska församlingen" fastslog att om församlingarna rättade sig efter konferensers beslut, stadgar och föreskrifter, kunde resultatet bli att Kristus ställdes utanför på bekostnad av mänskligt handlande.¹²⁴ G Dahls bok fick betydelse även för de finska pingstvännerna.¹²⁵

Förebilden var den nytestamentliga tidens förhållanden då det inte fanns någon samfundsorganisation.¹²⁶ Det var denna modell som pingstvännerna strävade efter att efterlikna.¹²⁷ När LP sade att "Församlingens absoluta *frihet* är ett oundgängligt livsvillkor för den härliga pingstväckelsens bevarande"¹²⁸ innebar detta en frihet inom ramen för den karismatiska ledningen och sammanhållningen,¹²⁹ d v s

¹¹⁶ Linderholm 1925 s 316

¹¹⁷ Ibm s 315

¹¹⁸ Ibm

¹¹⁹ EH 1920 s 113, 1923 s 339

¹²⁰ Pethrus 4 (1919) 1958 s 171

¹²¹ EH 1916 s 10, Pethrus 4 (1919) 1958 s 142

¹²² Pethrus 4 (1919) 1958 s 142f, 152

¹²³ Ibm s 150

¹²⁴ Dahl 1923 s 20

¹²⁵ Salmi 1973 s 34

¹²⁶ EH 1919 s 147, 151

¹²⁷ Roberth 1940 s 62

¹²⁸ EH 1924 s 518

¹²⁹ Pethrus 6 (1931) 1958 s 179

"ett hjärta och en själ".¹³⁰ Vad E Linderholm lade märke till hos P på 20-talet var den tilltagande konsolideringen av pingstförsamlingarna i enlighet med läran om karismatisk sammanhållning.

Samtidigt som en större medvetenhet och sammanhållning växte fram i P, kunde inte P dölja sin alltmer hårdnande inställning mot omvärlden både mot kristna och icke-kristna.¹³¹ Det ekumeniska mötet i Stockholm 1925 utdömdes omedelbart av LP som i detta trodde sig se likheter med skökan i Upp 17.¹³² Andra uttalanden gjordes också mot detta möte.¹³³ BT, som var pingstpredikanternas speciella tidskrift, gisslade ofta samfunden och kyrkorna och deras enhetssträvanden.¹³⁴ De politiska partierna utpekades för att inte gett landet något av verkligt värde.¹³⁵ Även om BTs renlärighetsnit och apologetiska artiklar ibland gick till överdrift, kan det inte betvivlas att tidskriften utövade ett stort inflytande på predikanterna i P.¹³⁶

När den stora striden om organisation 1929 bröt ut inom P var det naturligt, att samfunden ställde sig negativa till P och tog parti för A P Franklin. Den starka enhet som under det gångna årtiondet vuxit sig stark i P¹³⁷ gjorde att P nästan intakt klarade sig ur striden.

Pingstvännernas inställning till samfunden blev nu klart avvisande och skulle så förbli under många år framåt. Ett och ett halvt år efter stridens utbrott förklarade LP offentligt i tal och skrift varför pingstvännerna tog avstånd från samfunden. Detta berodde inte bara på organisationsfrågan som annars var den ständiga skiljemuren mot samfunden,¹³⁸ utan även på att samfundspressen så oreserverat tagit parti för A P Franklin¹³⁹ förutom en del andra frågor som t ex att samfunden intresserade sig för politik.¹⁴⁰

¹³⁰ Roberth 1940 s 104

¹³¹ Se t ex EHs månadshäfte 1921 s 1f, 3f, 6, 1922 s 32, EH 1925 s 288, 540

¹³² Pethrus 5 (1925) 1958 s 117

¹³³ EH 1925 s 537f, ET 1935 s 306f

¹³⁴ BT 1927 s 124, 308f, 1928 s 63, 1929 s 132f

¹³⁵ BT 1929 s 132-136

¹³⁶ Se äv ET 1934 s 72f, 82f

¹³⁷ EH 1929 s 385

¹³⁸ Pethrus 6 (1931) 1958 s 178

¹³⁹ Ibm s 170

¹⁴⁰ Ibm s 169

Sammanhållningens pris blev en likriktning i tro och allmänna åsikter. Lokalförsamlingarna organiserades på samma sätt i både yttre och inre avseende. Medlemmarnas liv var reglerat av oskrivna regler och förbud. Sålunda varnades för att följa modet på olika områden, som t ex ifråga om smycken¹⁴¹ och kläder som skulle vara enkla och värdiga.¹⁴² Teater- och biobesök och idrottstävlingar tillhörde världsväsendet¹⁴³ som man skulle hålla sig ifrån. Att nöjes- och modefrågorna verkligen var problem, visar ett protokoll från ett församlingsmöte i Filadelfia i Stockholm 1943, vari det påtalades att vissa medlemmar tagit sig "friheten beträffande biografbesök, teaterbesök och andra världsliga nöjen".¹⁴⁴ Allt sådant tillhörde "den bedrägliga världssanden".¹⁴⁵ Predikantkonferensen i Stockholm 1943 uttalade sig mot nöjeslivet och "världens seder och bruk" vari inbegreps även "svingpjattsväsen" och "tobaksbruk".¹⁴⁶

Denna världs- och samhällsfrånvändhet tillsammans med ett enkelt och enahanda yttre uppträdande var ett allvarligt menat resultat av skilsmässan från världen.¹⁴⁷ Församlingen var "uttagen och avskild" för Gud.¹⁴⁸ Att "gå utanför lägret" var detsamma som att försaka världen.¹⁴⁹ Att avhålla sig från en del yttre ting var ett slags komplement till helgelsen. Detta komplement var invävt i Ps tro på en personlig avskildhet från världen. En "biblisk församling" efter "Guds ords mönsterbild"¹⁵⁰ skulle vara en helig och avskild församling.¹⁵¹ Det var inte bara organisation som var ett hinder för församlingens

¹⁴¹ EH 1923 s 374

¹⁴² EH 1937 s 534, 568

¹⁴³ DK 1944 s 266, se äv Pethrus 9 (1942) 1958 s 157f, 196f där LP menar att pingstvännerna inte är fiendliga till teatern utan istället att de "saknar intresse för teatern". LP hänvisar till både Jenny Lind och Anna Larsen-Björner som efter sina omvändelser upphörde med teater.

¹⁴⁴ Fils prot 22/11 1943 § 630, FA

¹⁴⁵ EH 1943 s 973

¹⁴⁶ Ibm s 1021

¹⁴⁷ EH 1925 s 133

¹⁴⁸ Ibm s 143

¹⁴⁹ Ibm s 335

¹⁵⁰ Ibm 1929 s 60

¹⁵¹ Pethrus 3 (1931) 1958 s 149f

verksamhet utan även "världsväsendets inträngande i församlingen"¹⁵² hade blivit ett problem.

Denna strävan efter avskildhet från allt världsligt gjorde att muren mot yttervärlden och andra kristna blev högre. Det var inte tillräckligt att endast rasera organisationsmuren för att ny enhet mellan de kristna, som LP sade återigen 1925.¹⁵³ P hade en klart uttalad läroåskådning som inte utan vidare inbjöd till enhet med andra kristna.¹⁵⁴

"Ett hjärta och en själ" betydde full enhet i lära och praxis utan större avvikelser för enskilda tolkningar av hur en pingstvän skulle förhålla sig i världen och mot andra kristna.¹⁵⁵

Organisatoriskt var Ps samfundsfria församlingssyn färdigutbildad strax efter 30-talet. Ingen i P ville på allvar längre ifrågasätta den samfundsfria församlingssynen som fallet varit under 20-talet.¹⁵⁶

Ekklesia var emellertid även den universella församlingen. Under Ps första tid var det inte ovanligt att pingstvännen och samfundskristna hade större kontakt med varandra än vad som senare blev fallet.¹⁵⁷ På de första rikskonferenserna var deltagare från andra samfund också med.¹⁵⁸ På rikskonferensen 1917 sades det att den universella församlingen omfattade alla troende. Tron var den enda inträdesfordringen till Guds stora församling. Den universella församlingen var Kristi kropp¹⁵⁹ för vilken Kristus var huvudet.¹⁶⁰

När angrepp riktades mot samfundens organisationer var pingstvännerna noga med att betona att det inte gällde de enskilda personerna utan systemet, ty verkliga kristna fanns inom alla samfund och kyrkor "även den grekiskkatolska kyrkan och inom påvekyrkan".¹⁶¹

¹⁵² Fils prot 17/11 1947 § 597, FA

¹⁵³ EH 1925 s 167

¹⁵⁴ Se rikskonferensen 1937 i EH 1937 s 524f

¹⁵⁵ Roberth 1940 s 104

¹⁵⁶ Se Den samfundsfria församlingens prövas (s 101)

¹⁵⁷ EH 1916 s 127, 1917 s 31

¹⁵⁸ Pethrus 1954 s 109, EH 1917 s 102

¹⁵⁹ Bilaga III, EH 1917 s 114

¹⁶⁰ Pethrus 4 (1919) 1958 s 148f, EH 1920 s 202

¹⁶¹ EH 1918 s 177, 1919 s 116, 1920 s 122, 127, Pethrus 5 (1925) 1958 s 115

Som redan påvisats hade den universella församlingssynen stort rum i både Norge och Finland under pvs första tid. Att lokal-församlingen fick så stor betydelse i Sverige sammanhänger med bl a att det var en hel baptistförsamling, nämligen Filadelfia i Stockholm, som uteslöts ur BS och blev ledare för pv. Dessutom fanns det redan en del församlingar utanför samfunden. Men den universella församlingen stod vid denna tid även i Sverige betydligt mer i förgrunden än efter 1920. LP skrev 1919 i sin debattbok om de kristnas enhet och den etiopiske hovmannen i Apg 8 blev genom sitt dop genast ansluten till den universella församlingen, eftersom det inte fanns någon lokalförsamling på platsen.¹⁶² Kristi kropp var inte den lokala församlingen utan summan av alla verkligt troende både levande och döda och dem som i framtiden kommer att tro på Jesus, hävdade LP.¹⁶³ LP sade emellertid inget om inträdeskravet till denna församling var barndop eller vuxendop. I detta fall hade han samma uppfattning som T B Barratt. Sedan denne antagit det baptistiska dopet ville han ändå ifråga om dopsätt tillämpa "toleranse og broderkjærlighed".¹⁶⁴

Först med den tilltagande konsolideringen av de svenska pingstförsamlingarna, och särskilt efter 1930, kom den universella församlingssynen och därmed inställningen till andra kristna att bli alltmer avvisande.¹⁶⁵

Utvecklingen gick emellertid tillfälligt emot LP i frågan om den universella församlingen. En annan syn på den universella församlingen var att denna utgjorde summan av alla de "bibliska lokalförsamlingarna".¹⁶⁶ "Församlingen framträder konkret, verkligt och synligt i dessa lokalförsamlingar, och endast försåvitt en person tillhör någon sådan enskild församling, räknas han såsom tillhörande Kristi församling".¹⁶⁷ Beträffande den etiopiske hovmannens dop ansåg den

¹⁶² Pethrus 4 (1919) 1958 s 149

¹⁶³ Ibm s 148

¹⁶⁴ Bloch-Hoell 1956 s 227

¹⁶⁵ Jfr dock Sahlberg 2009 (1977) s 89 som menar, att P "från 1930-talets mitt började upptäcka att sann kristendom fanns även utanför p. Första tecknet härpå var diskussionen på Kölingared 1933 ..." Denna slutsats är felaktig med tanke på de kontakter som pv hade med andra kristna under den första tiden, se not 257 och 258 ovan.

¹⁶⁶ EHs månadshäfte 1922 s 9

¹⁶⁷ EH 1923 s 414, se äv EHs månadshäfte 1922 s 70

citerade artikelförfattaren att han blev döpt av en medlem från församlingen i Jerusalem och därtill var detta dop endast ett "undantag".¹⁶⁸

Enligt LP hade den universella församlingen en både geografisk och teologisk utsträckning. Eftersom både levande och döda troende utgjorde Kristi kropp med ett och samma huvud, Kristus själv, så fanns det ingen skillnad mellan den jordiska och den himmelska församlingen.¹⁶⁹ Förlåten i det Gamla Förbundets tempel hade vid Jesu död brustit. Därigenom hade vägen till det allra heligaste öppnats. Den universella församlingens enhetlighet var således grundad på Jesu död då förlåten brast och på Hans uppståndelse då Han öppnade vägen till himmelen.¹⁷⁰ Den jordiska församlingen och den himmelska var samma stora Guds församling, menade LP. Därför kunde man inte göra skillnad mellan den "stridande" d v s den jordiska och den "triumferande", d v s den himmelska församlingen.¹⁷¹ Församlingen var redan under sitt jordeliv insatt i den himmelska, sade LP och hänvisade till Ef 2:6 och Hebr 12:22, 23.¹⁷² LPs universella församlingsuppfattning var säkerligen ett välbehövligt bidrag till att hålla skiljemuren låg mellan P och övriga kristna.

På rikskonferensen 1937 togs enhetsfrågan upp i samband med den universella församlingen.¹⁷³ Någon önskan om enhet med andra kristna på grundval av endast tro utan hänsyn till skiljande lärofrågor fanns emellertid inte. Istället betonades med skärpa enheten i läran som bas för en större enhet med andra kristna. Den praktiska tillämpningen av detta blev att LP på eget initiativ och utan något uppdrag for till Örebro för att söka en integrerande kontakt med ÖMs församlingar. Mer därom i kap III.

Några initiativ att på det lokala planet försöka tillämpa den fulla universella församlingssynen togs aldrig från Ps sida.

Det fanns alltså två huvudlinjer i P angående den universella församlingen. Den som LP omfattade inneslöt alla verkligt troende¹⁷⁴

¹⁶⁸ EH 1923 s 414

¹⁶⁹ Pethrus 8 (1938) 1958 s 116f

¹⁷⁰ Ibm s 118

¹⁷¹ Ibm s 117, se äv EH 1930 s 649

¹⁷² Pethrus 8 (1938) 1958 s 116

¹⁷³ EH 1937 s 589f

¹⁷⁴ Ibm 1917 s 114, Pethrus 5 (1925) 1958 s 115

överallt och i alla tider samt den snävare uppfattningen, att den universella församlingen var summan av alla lokalförsamlingar som var uppbyggda "enligt bibelns mönsterbild".¹⁷⁵

Ingen av dessa uppfattningar fick någon större praktisk betydelse utan har levat sida vid sida som en teoretisk syn på kristna i allmänhet. Istället var det den samfundsfria lokalförsamlingen som alltid stod i förgrunden. En något annorlunda uppfattning var att det som i NT ofta tolkades som sagt som om den universella församlingen lika gärna kunde och borde tillämpas på den lokala församlingen. Efesierbrevets ord om Kristus som församlingens huvud kunde lika gärna gälla den lokala församlingen.¹⁷⁶ Tolkningen gav uttryck för hur viktig den lokala församlingssynen ansågs vara.

Inget tydde på att intresset för den samfundsfria församlingssynen var i avtagande. Tvärtom var det så att "den bibliska församlingen" var ett outsinligt ämne för offentliga, enskilda och skriftliga bibelstudier.

D. Lokalförsamlingen blir en lärofråga

Den samfundsfria församlingssynen var ingen färdig lärofråga vid tiden för Filadelfias uteslutning 1913. Filadelfias ombud till distriktsmötet i april uppmanades av LP att inte rösta för en uteslutning.¹⁷⁷ När församlingen sedan blev utesluten skrev församlingens ledning till baptisternas allmänna årskonferens, som i juni samma år hölls i Eskilstuna, och frågade om uteslutningen ur Stockholms distriktsförening var detsamma som uteslutning ur själva samfundet.¹⁷⁸ Detta visade att Filadelfia inte då tog för givet att det var "bibliskt" att leva utanför ett samfund.

Efter några år när J Ongman 1916 föreslog Filadelfia en återgång till BS var detta förhållande ändrat och den samfundsfria församlingssynen var ett faktum. Svaret blev därför att distriktsföreningar inte stod omnämnda i Bibeln och var därför obibliska. Det var

¹⁷⁵ Roberth 1940 s 58, DK 1947 s 284

¹⁷⁶ DK 1947 s 284

¹⁷⁷ Pethrus 1974 s 249f

¹⁷⁸ Se not 136 (s 45)

församlingens "skyldighet"¹⁷⁹ att inte gå in i någon sådan. Denna argumentering återkom även i samförstånds försöken 1919.¹⁸⁰

Det var nu tydligt att en mer läromässig syn på lokalförsamlingen hade accepterats i de församlingar som med Filadelfia levde utanför samfundsorganisation. I pingstpredikanternas uttalande sommaren 1919 hette det att församlingen "enligt skriften bör vara fri".¹⁸¹ Skriften blev här rättesnöret för organisationsfriheten. Den lokala församlingens auktoritet stod och föll med Skriften. Den lokala församlingen utgjorde i sig själv en andlig myndighet. Det stred mot Kristi "lag" och Hans "högsta vilja" att överlåta sin myndighet till en överorganisation i likhet med en samfundsstyrelse.¹⁸² Lokalförsamlingen var den enda och den högsta andliga auktoriteten för sina medlemmar. Ingen kyrklig myndighet, "biskop eller distriktsföreståndare" hade rätt att ingripa i någon lokalförsamlings inre eller yttre angelägenheter.¹⁸³ Den ensam kunde inta och utesluta medlemmar.¹⁸⁴ Härigenom fick medlemmarna ett direkt inflytande på högsta nivå samtidigt som varje medlem kände sig stå direkt under en gudomlig myndighet.

Principerna för lokalförsamlingen synes ha varit väl fastlagda några år in på 20-talet med 1919 års rikskonferens i bakgrunden. Under hela 20-talet fick P tillfälle att i sin växande verksamhet pröva lokalförsamlingens frihet som ett "oundgängligt livsvillkor"¹⁸⁵ och dess auktoritet.

Drygt tio år efter Filadelfias uteslutning skrev LP att "Vår erfarenhet hade öppnat våra ögon för betydelsen av församlingarnas frihet, såsom vi icke förut hade sett den".¹⁸⁶ Perspektivet på lokalförsamlingens betydelse breddades allt eftersom åren gick. Det rådde inget tvivel om att lokalförsamlingens starka profilering under 20-talet var intimt förknippad med de konflikter som då berörde yttre

¹⁷⁹ EH 1916 s 58

¹⁸⁰ Ibm 1919 s 95, se äv Baptistsamfundet vill återförena Pingströrelsen, 1916 och 1919 (s 52)

¹⁸¹ Bilaga III

¹⁸² Dahl 1923 s 19

¹⁸³ Ibm s 52

¹⁸⁴ Ibm s 19

¹⁸⁵ EH 1924 s 518

¹⁸⁶ Ibm 1925 s 167

missionen.¹⁸⁷ Konflikterna utmynnade i en strid där lokalförsamlingens ställning stod i centrum.

Nu kom den samfundsfria församlingssynen att i högre grad än förut uppfattas som en särskild åtydning för Bibelordet. Den var ett "rättesnöre" för vår tid.¹⁸⁸ Det organiserade sambandet mellan samfundsförsamlingarna var inte längre bara ett hinder och en "splittringstanke"¹⁸⁹ utan en "samfundsvillfarelse".¹⁹⁰

LP vände sig mot resonemanget att om en samfundsförsamling bara öppnade för läran om Andens dop så var den som en pingstförsamling och därigenom skulle denna vara överflödig. Men så enkelt var det inte. LP framhöll att själva "samfundsväsendet är något väsensfrämmande för den verkliga pingstväckelsen".¹⁹¹ Det var den samfundsfria församlingssynen som tillsammans med läran om Andens dop och de karismatiska gåvorna och tjänsterna hade gjort P berättigad och inte bara läran om Andens dop och de karismatiska gåvorna och tjänsterna. Församlingen var ingen stiftad organisation utan en född och levande gemenskap.¹⁹² Även om detta i första hand gällde den universella församlingen tillämpades det alltid på den lokala församlingen. Brytningen mellan P och samfunden berodde på "lärofrågor ... så vitala frågor som den Helige Andes uppenbarelse i församlingen samt om samfunds- och församlingsfrågor".¹⁹³ Det var alltså inte tillräckligt med det karismatiska inslaget i en församling för att konstituera en "biblisk" församling. Hit hörde med nytestamentlig nödvändighet läran om den suveräna och av organisatoriska band helt fria lokalförsamlingen. "Biblisk frälsning" som också innefattade Andens dop,¹⁹⁴ "bibliskt dop"¹⁹⁵ och "biblisk" församling var tre läror som hörde ihop med den samfundsfria församlingssynen.¹⁹⁶

¹⁸⁷ Se Den samfundsfria församlingssynen prövas

¹⁸⁸ Pethrus 6 (1931) 1958 s 178

¹⁸⁹ Se not 253 (s 65) och not 76 (s 80)

¹⁹⁰ EH 1933 s 172

¹⁹¹ Ibm

¹⁹² Ibm, ET 1935 s 211f, Pethrus 3 (1931) 1958 s 118, 576ff

¹⁹³ ET 1934 s 162

¹⁹⁴ Pethrus 5 (1925) 1958 s 61

¹⁹⁵ Roberth 1940 s 19

¹⁹⁶ Palmqvist 1964 s 9

Principerna för församlingen var en gång för alla nedskrivna i Ordet, fastslog manifestet från Berlin.¹⁹⁷ På samma sätt menade LP att "apostlaförsamlingen" var en modell för Kristi församling "i alla tider".¹⁹⁸ Det framgick inte klart om manifestet avsåg den lokala församlingen eller den universella församlingen. Hos LP var det dock klart att han både då och senare menade den lokala församlingen.¹⁹⁹

Det viktiga i lokalförsamlingen var att denna skulle gå tillbaka på urförsamlingen i NT. Denna var "mönsterbilden" och som sådan ägde lokalförsamlingen "hela sanningen"²⁰¹ åtminstone i organisatoriskt avseende. Den behövde inte justeras eller anpassas. Den skulle alltid vara organisationsfri.²⁰²

Lokalförsamlingen skulle vara en odelbar enhet. Föreningar av olika slag som t ex missions- och ungdomsföreningar fick inte finnas vid sidan av församlingen och ännu mindre i dess mitt.²⁰³ Den apostoliska församlingen kände inte till någon uppdelning av gamla och unga²⁰⁴ och därför skulle ingen åldersgruppering finnas i församlingen. Genom att gamla och unga levde sida vid sida kom de äldres erfarenhet de yngre till hjälp och de ungas entusiasm hjälpte i sin tur att hålla livskraften igång. Yngre förmågor kom också hela rörelsen till godo genom att de unga inte kanaliserades undan i någon ungdomsorganisation utan istället fick växa sig starka i lokalförsamlingen tillsammans med övriga medlemmar. Så kunde hela rörelsen behålla sin ungdomliga karaktär och handlingskraft.²⁰⁵ Resonemanget var ett svar till dem som kände sig oroade över att det växande antalet ungdomar i pingstförsamlingarna inte i tillräcklig grad ansågs bli omhändertagna av den konventionella lokalförsamlingen.²⁰⁶ "Unga sjunga med de gamla"²⁰⁷ var inte endast en praktisk

¹⁹⁷ Pingstväckelsens riktlinjer 1917 s 14

¹⁹⁸ Pethrus 4 (1919) 1958 s 70

¹⁹⁹ DK 1945 s 220

²⁰⁰

²⁰¹ EHs månadshäfte 1922 s 70

²⁰² EH 1933 s 172, ET 1935 s 244, EH 1936 s 606, 626, Thulin 1944 s 12, DK 1944 s 2 i provnumret, DK 1946 s 194f, EH 1946 s 38, 636f, 887, DK 1947 s 139f

²⁰³ Dahl 1923 s 45

²⁰⁴ EH 1940 s 986

²⁰⁵ DK 1945 s 249f

²⁰⁶ Ibm s 100ff, 103ff

²⁰⁷ Ibm s 100

fråga. Den tillhörde läran om lokalförsamlingens suveränitet och integritet. Lokalförsamlingen hade "ensamrätt som organisation".²⁰⁸ Uttrycket går tillbaka till W H Durham.²⁰⁹ En organisation i eller vid sidan av lokalförsamlingen skulle innebära en delning av lokalförsamlingens integritet och därmed skapa ett konkurrensförhållande till dess suveränitet.

H Grenehed, känd bibellärare i P, menade att en särskild ungdomsorganisation skulle betyda ett misstroende mot de unga. Deras andliga kvalité var inte sådan att de skulle svika församlingen om de inte uppmärksammades i en speciell organisation. Inga särskilda arrangemang hade gjorts för ungdomen Ps början. Följaktligen fanns det inga behov av detta nu heller. I Ordet och bönen fanns "frälsningens alltillräcklighet" även för nutida ungdom.²¹⁰ Argumenteringen vittnade om den starka tro som rådde i P angående lokalförsamlingens förmåga att lösa alla andliga problem för alla åldrar. Lokalförsamlingen hade således inget behov av någon anpassning till en förändrad omgivning.

E. Lokalförsamlingen blir en verksamhetsfråga

Läran om lokalförsamlingens suveränitet betydde inte bara frihet från överorganisation utan även ansvar för olika verksamhetsgrenar som samfunden klarade med hjälp av sina organisationer. Även här var pingstförsamlingarna radikala och sade nej till gemensamma företag som var grundade på något slags övergripande och styrande organisation. Samfundens organisationer sågs som onödiga påhäng. LP menade att de hade "ingen uppgift".²¹¹ Som redan påvisats hade Filadelfia fram till 1916 tagit initiativ till egen sångbok, bibelskola och veckotidning, vilka i praktiken kom att gälla som gemensamma företag för pingstförsamlingarna. Men även för yttre missionen skulle den lokala församlingen vara det enda arbetsorganet och det var här det visade sig mer komplicerat att finna en friktionsfri väg till en fruktbar verksamhet. En organisationsfri yttre mission av större format var ännu något oprövat. Filadelfia understödde från 1914 de svenska missionärerna D Bergs och G Vingrens verksamhet i Brasi-

²⁰⁸ Ibm 1946 s 1

²⁰⁹ EH 1916 s 10

²¹⁰ DK 1947 s 216-218

²¹¹ EH 1916 s 58

lien.²¹² Dessa hade 1910 på egen sold gått ut från W H Durhams församling i Chicago.²¹³

Angående lokalförsamlingens ensamrätt till yttre mission skrev LP 1916: "Herren har aldrig tagit missionsuppdraget ur församlingens hand ... Som missionsorganisation ha samfunden ingen uppgift, ty det är den enskilda församlingens uppdrag att missionera ..." ²¹⁴ I juni samma år sändes Filadelfias första missionärer till Brasilien²¹⁵ vilka senare följdes av flera.²¹⁶ Även andra pingstförsamlingar antog och sände egna missionärer till olika länder.²¹⁷

I samförståndsmötet i Örebro 1919 var frågan om lokalförsamlingens eller organisationens företrädare som missionsorganisation uppe till debatt. De församlingar som samarbetade med J Ongmans mission sände sina missionärer genom ÖM men var i övrigt inte förenade med ÖM genom något organisatoriskt band.

Ps praktiska tillämpning av lokalförsamlingen som verksamhetsform visade sig inte så helt accepterad inom pingstförsamlingarna i början. Dess lämplighet som missionsorgan ifrågasattes.²¹⁸ Mot detta invände alltid LP att missionsällskap inte var omnämnda i NT samt att lokalförsamlingen var den enda missionsorganisationen som hade stöd i NT.²¹⁹ För detta hänvisade LP till Apg 13:1-3:²²⁰ "När dessa förrättade Herrens tjänst och fastade, sade den Helige Ande: 'Avskiljen åt mig Barnabas och Saulus för det verk, som jag har kallat dem till'. Då fastade de och bådö och lade händerna på dem och läto dem begiva sig åstad. Dessa, som så hade blivit utsända av den Helige Ande, foro nu till Seleucia och seglade därifrån till Cypern". LP tog detta bibelställe som intäkt för att det var "den lokala församlingen i Antiokia, som avskiljde och hjälpte till vägs" apostlarna.²²¹ Istället för

²¹² Sundstedt 3 s 56f

²¹³ Hollenweger 1976 s 73, Vingren

²¹⁴ EH 1916 s 58

²¹⁵ Ibm s 99

²¹⁶ Ibm 1918 s 154

²¹⁷ Sundstedt 3 s 69f

²¹⁸ EHs månadshäfte 1922 s 10, se äv Den samfundsfria församlingssynen prövas (s 101)

²¹⁹ EH 1918 s 154, Pethrus 4 (1919) 1958 s 170

²²⁰ Pethrus 4 (1919) 1958 s 170

²²¹ Ibm s 171

ett missionssällskap med ett antal medlemmar skulle "varje församling" vara ett sådant missionssällskap.²²²

G Westin polemiserade mot LPs "bokstavsformalism" och kunde för sin del inte finna att någon lokalförsamling heller var omnämnd i NT som missionsorgan. Eftersom varken missionssällskap eller lokalförsamling var omnämnda i NT skulle ingendera ha rätt att missionera, argumenterade G Westin.²²³ G Westin erinrade också om att den svenska pingstmissionen trots sin "bibliska" verksamhet inte hade haft någon större framgång på de yttre fälten i jämförelse med de etablerade samfunden.²²⁴ Pingstvännerna i både USA och Norge hade en organiserad yttre mission och borde därför också anses som obibliska, menade G Westin.²²⁵

De ord som LP hänvisade till i Apg talade inte om något gemensamt beslut av någon församling. Denna är inte ens nämnd i detta sammanhang. Det var snarare ett fritt och otvunget initiativ som fem personer tog som en följd av en stark karismatisk upplevelse vid en tidpunkt när de "förrättade Herrens tjänst". Denna händelse har ofta fått vara förebild för lokalförsamlingens utsändande av missionärer inom P.²²⁶

Som stöd för sin uppfattning om lokalförsamlingens allenarådande rätt även till inre mission anförde LP 1 Tess 1:8a: "Ty från eder har genljudet av Herrens ord gått vidare ut; icke allenast i Macedonien och Akaja, utan allestädes har eder tro på Gud blivit känd".²²⁷ Men det framgår inte av detta bibelställe att det var av någon lokalförsamling, kollektivt och beslutad inre missionsverksamhet som bedrevs på dessa platser.

Beträffande Apg 13:1ff framgår det inte heller där av texten att församlingen i Antiokia var kollektivt engagerad i apostlarnas utsändande. Till profeter och lärare som verkade i församlingen kom den Helige Andes uppmaning att avskilja Barnabas och Saulus vilket de också gjorde och lät dem sedan gå. Texten säger att de var "utsända

²²² Ibm s 172

²²³ Westin 1920 s 64f

²²⁴ Ibm s 72f

²²⁵ Ibm s 71f

²²⁶ EH 1928 s 244, 1936 s 797, DK 1946 s 386

²²⁷ Pethrus 4 (1919) 1958 s 171

av den Helige Ande". På rikskonferensen 1922 togs denna fråga upp till en mer ingående analys.²²⁸

De fria församlingarnas verksamhet fick klart underbetyg av G Westin. Han ansåg att deras insatser "i hednamissionen är lika med noll".²²⁹ Det betydde att fri yttre missionsverksamhet var underlägsen en organiserad mission.

Fördelen med lokalförsamlingen var att denna fick ett eget ansvar över den missionär som församlingen hade antagit samt vidare att missionären och församlingens medlemmar kunde stå i direkt kontakt med varandra. Detta stimulerade församlingen till mer personlig förbön och offer för missionsarbetet.²³⁰ Nackdelen med organisation för yttre missionen ansågs vara att en missionsstyrelse ofta fattade besluten å församlingarnas vägnar. Detta gjorde att missionärerna och fälten stod under missionsstyrelsens överinseende, och församlingarna som gav medlen till arbetet hade bara kontakt med missionsarbetet via den gemensamma styrelsen.²³¹ Nackdelen med lokalförsamlingen vid den tiden var att vissa engelska kolonier inte tog emot missionärer som inte var utsända av något känt missionssällskap.²³² För Filadelfias missionärer i Brasilien skrev LP på de intyg som krävdes för missionärerna.²³³ Det var detta dilemma som gjorde att krav restes om en gemensam missionssekreterare som Filadelfia senare anställde och som 1924 övertog rollen som hela Ps missionssekreterare. Utvecklingen för de följande fem åren tog alltmer formen av en fullständig avvikelse från den organisationsfria vägen. Det såg ett tag ut som om de decentraliserade pingstförsamlingarna skulle få en starkt centraliserad yttre mission. Men även under denna tid var det alltid den lokala församlingen som antog och underhöll missionärerna.²³⁴ SFM som inrättades 1924 tog allt mer över ansvaret för både missionärer och missionsfält. Missionssekreteraren A P Franklin

²²⁸ Se Den samfundsfria församlingssynen prövas (s 101)

²²⁹ Westin 1920 s 63

²³⁰ Pethrus 4 (1919) 1958 s 174f

²³¹ EHs månadshäfte 1922 s 10f

²³² Ibm

²³³ Pethrus 4 (1919) 1958 s 172

²³⁴ EH 1923 s 352, 1924 s 160, 1925 s 220, 1926 s 93, 1928 s 312f, 1929 s 119, 213

var därför ofta med vid dessa lokala avskiljningarna som representant för SFM.²³⁵

Efter SFMs upplösning 1929 blev pingstförsamlingarna åter ensamt ansvariga för att missionärer antogs, avskiljdes och utsändes helt lokalt.²³⁶ Den delvis nya missionssituationen ställde större krav på lokalförsamlingarna. För att avhjälpa detta trädde Filadelfia in och erbjöd sin hjälp. P Ongman kallades till Filadelfias missionssekreterare och SFM återgick till Filadelfia men bara som ett hjälporgan för de yttre fälten. Det blev därför nödvändigt att snarast omarbeta de stadgar som länge gällt för SFM för att dessa bättre skulle passa den samfundsfria församlingssynens arbetsätt.²³⁷

LP gick i spetsen för en ytterligare decentralisering av yttre missionen. I Brasilien överlämnades 1930 all egendom och allt ansvar för det redan uppbyggda arbetet till de inhemska församlingarna.²³⁸ För missionsfälten i allmänhet pläderade LP för att missionen skulle ledas lokalt ute på de olika fälten utan inblandning från hemlandet.²³⁹ SFM som återgått till Filadelfia stod nu helt i församlingens tjänst.²⁴⁰ Som juridisk organisation skulle den dock leva kvar under tio år. Anledningen till detta var att skydda sig mot eventuella ekonomiska risker som kunde dyka upp.²⁴¹ Meningen var emellertid inte att den skulle fortsätta någon egen självständig verksamhet. Målet för Ps missionsarbete var nya och fristående lokalförsamlingar. Och för detta behövdes ingen organisation i hemlandet.

Det fanns således inget behov av någon övergripande styrelse för den mission som P ville bedriva. "Samfundsorganisationerna äro fullständigt obehövliga företeelser" för pingstförsamlingarnas mission.²⁴² Det var tack vare den samfundsfria församlingssynen, menade LP, som P kunnat bedriva sin en yttre mission som 1939 hade 230 missionärer.²⁴³

²³⁵ Ibm 1925 s 168, 169

²³⁶ Ibm 1929 s 598, 633, 1936 s 776, 797, 896, 1939 s 12, 1945 s 795, 783, 1111

²³⁷ Stadgar för Svenska Fria Missionen 1932 §§§ 1, 6, 11

²³⁸ EH 1930 s 708

²³⁹ ET 1934 s 36

²⁴⁰ SFM Stadgar § 2

²⁴¹ ET 1934 s 38

²⁴² Ibm 1935 s 244, EH 1936 s 690

²⁴³ Europeiska pingstkonferensen i Stockholm 1939 s 148, 210

För den norska pingstmissionen påvisar N Bloch-Hoell en viss stagnation efter upplösning 1932 av Norges Frie Evangeliske Missionsförbund som var pingstvännernas missionsorganisation i Norge alltsedan 1915. Men strax därefter upplevde den yttre missionen "en uhört ekspansjon". Till detta säger han vidare: "Uten tvil stemte den nye ordning best med p.'s idenpendentisme forøvrig".²⁴⁴

Året före världskrigets slut, d v s 1944, gjordes på Ps rikskonferens en appell för yttre missionen om 10 milj kronor och 100 nya missionärer.²⁴⁵ Förslaget betecknades i EHs referat ha väckt "en hänförelse så översvallande, att något dylikt väl aldrig hänt i väckelsens historia". Man talade om att för missionen avstå nöjesresor, kläder och dyl för att det skulle bli "ett försakelseår för missionen".²⁴⁶

1945 då kriget slutade kännetecknades av en stor aktivitet för yttre missionen. Tio missionärer antogs och gjordes klara för Liberia det året²⁴⁷ och lika många stod färdiga att resa till Zaire.²⁴⁸ Andra missionsfält var Tanzania,²⁴⁹ Argentina²⁵⁰ och Kina²⁵¹ dit flera missionärer nu sändes sedan dörrarna återigen öppnats. Enligt en beräkning av S Nyström, Filadelfias missionssekreterare, insamlades under en tvåårsperiod efter appellen 1944 ca 13 milj kronor för yttre missionen och 120 nya missionärer sändes ut.²⁵²

Enligt statistik för svensk mission hade P 275 missionärer den 30 juni 1946 och var då det största svenska missionssällskapet följt av SMF på andra plats med 183 missionärer.²⁵³

Ur praktisk synpunkt har lokalförsamlingen blivit det instrument genom vilket pingstvännernas entusiasm för olika verksamhetsgrenar kunnat kanaliseras till en fruktbarande verksamhet. Lokalförsamlingen blev den mest passande arbetsformen.²⁵⁴ All ekonomisk

²⁴⁴ Bloch-Hoell 1956 s 229, 246

²⁴⁵ EH 1944, s 690

²⁴⁶ Ibm s 631

²⁴⁷ Ibm 1945 s 678ff

²⁴⁸ Ibm s 798, 1087

²⁴⁹ Ibm s 783, 871, 928, 1230f

²⁵⁰ Ibm s 759, 880

²⁵¹ Ibm s 810

²⁵² Pethrus 1967 s 131

²⁵³ Svensk Missionsskrift cit i DK 1947 s 70

²⁵⁴ DK 1945 s 138f

administration för en sådan uppgift som yttre missionen sköttes lokalt vilket medförde en direkt insyn och ett direkt ansvar och intresse för den egna församlingens antagna och underhållna missionärer i främmande land. Med det ständiga kravet på en samfundsfri församlingssyn och lokalförsamlingens suveränitet skulle en organiserad verksamhetsmetod inte kunnat väcka och vidmakthålla den aktivitet som efterkrigstidens öppna dörrar erbjöd P.

2. Den samfundsfria församlingssynen prövas, 1919–1933

A. Kampen kring lokalförsamlingens rätt till yttre mission

Genom pingstpredikanternas uttalande på rikskonferensen 1919 hade nu P konfirmerat sitt fulla avståndstagande från allt som hade med organisation att göra. Uttalandet var ett tillkännagivande av ett redan existerande förhållande. Det var inte något beslut som tagits eftersom rikskonferensen inte bestod av några valda ombud för församlingarna. Uttalandet gällde alla Ps verksamhetsgrenar men fick i första hand tillämpning på verksamheten inom landet. Det skulle visa sig betydligt svårare att hålla organisationstänkandet borta från den växande verksamheten på de yttre fälten. Det var här i det yttre missionsarbetet som den samfundsfria församlingssynen skulle prövas hårt under den nu följande tioårsperioden.

Fri mission hade bedrivits från Sverige i Brasilien redan 1910. 1920 fanns det där 30 församlingar med 1 200 medlemmar, flera svenska missionärer och inhemska medarbetare.²⁵⁵ Filadelfias första missionärer sändes ut till Brasilien 1916.²⁵⁶ 1920 blev särskilt livligt för Ps yttre mission. Kongo (Zaire), Sydamerika och Sydafrika var särskilt aktuella. Till Argentina sändes sju missionärer det året.²⁵⁷ För Kongos del söktes samarbete med den norska pingstmissionen.²⁵⁸

Med den expanderande missionen började nu problemen att inställa sig. Det var inte så lätt för de lokala församlingarna att uppehålla en effektiv kontakt med sina missionärer. Norska pingstvännerna hade en missionsorganisation: Norges Frie Evangeliske Missionsförbund²⁵⁹ genom vilken de bedrev sin yttre mission. Det var

²⁵⁵ EH 1920 s 10

²⁵⁶ Ibm 1916 s 80, 81

²⁵⁷ Ibm 1920 s 52

²⁵⁸ Styr prot 18/2 § 3, 22/3 § 3, 13/4 § 6, 10/8 § 6 1920, FA

²⁵⁹ Bloch-Hoell 1956 s 229

med denna som nu svenskarna sökt kontakt. Filadelfia hade även för yttre missionens arbete sökt en tillfällig kontakt med SMF.²⁶⁰ Det var tydligt att det fanns problem med att bedriva en helt organisationsfri mission vid den tiden.²⁶¹ För Sydafrikas del uttryckte missionärerna en önskan att bli få en "missionskorrespondent", d v s en för yttre missionen gemensam sekreterare till vilken missionärerna kunde vända sig. Styrelsen i Filadelfia avsåg denna begäran och hänvisade till att all missionskorrespondens skulle gå genom församlingens expedition och därtill skulle församlingens egna medlemmar ha direkt kontakt med missionärerna.²⁶²

I slutet av 1920 reste tio missionärer till Brasilien. Fyra tillhörde Filadelfia i Stockholm de övriga kom från andra församlingar ute i landet och en kom från en fri församling i USA.²⁶³

P fortsatte att i handling omsätta sin lära om lokalförsamlingens uppgift att missionera på de yttre fälten utan organisation. I detta sammanhang skrev LP att det nu var på "denna väg, som de fria församlingarna i Sverige hade slagit in".²⁶⁴ Härifrån fanns det tydligen ingen tanke på återvändo nu. Denna arbetsmetod omfattades med förtroende av P eftersom det var genom detta sätt "Herren lägger sin välsignelse".²⁶⁵

Vad LP här skrev var inte bara ett svar till dem som hyllade organisation som arbetsmetod utan även ett svar till dem som begärt att få en gemensam missionssekreterare för den yttre missionen. Vad LP ville var att till alla delar och på alla områden omsätta den samfundsfria församlingssynen.

Det såg nu ut som om debatten kring organisation tillfälligt hade avmattats. Uppmärksamheten riktades åter på sådana lärofrågor som utgjorde grunden för den samfundsfria församlingssynen, d v s allt som hade att göra med Anden, Andens dop, gåvor och tjänster.²⁶⁶ Det övervägande antalet artiklar i EH om det karismatiska livet var

²⁶⁰ EH 1919 s 163

²⁶¹ Söderholm I 1927 s 191, Carlsson 2008 (1973) s 47f

²⁶² Styr prot 12/12 1920, FA

²⁶³ EH 1920 s 185f

²⁶⁴ Ibm s 185, jfr äv Carlsson 2008 (1973) s 48f

²⁶⁵ Ibm

²⁶⁶ Ibm s 29, 33, 8/4, 15/4 s 61, 69, 73, 77, 101, 105, 109, 113, 117

skrivet av LP själv.²⁶⁷ Som den starke ledare han nu var i P var det ingen tillfällighet att årets (1920) rikskonferens mycket ingående samtalade över Andens dop och Andens dop som medel till helgelse²⁶⁸ samt Andens gåvor och församlingens inre organisation.²⁶⁹ Den yttre organisationsfrågan var inte uppe till behandling denna gång.

Under några år framåt koncentrerade sig P på det inre livet. Genom S Wigglesworths besök i Filadelfia 1921 kom läran om helbrägdagörelse genom tro i centrum.²⁷⁰ Jesu tillkommelse blev dock den stora frågan på årets rikskonferens.²⁷¹

1922 återkom frågan om lokalförsamlingen och den yttre missionen men denna gång från en något annorlunda synvinkel. Nu gällde det inte samfundsorganisationerna. Istället var det själva lokalförsamlingen som missionsorgan som sattes under debatt. I samtalen sades det bl a med tydlig hänvisning till det omhuldade bibelstället i Apg 13:1ff, att "det egentligen icke är församlingen, som skall utsända missionärer utan den Helige Ande". Lokalförsamlingens uppgift var bara att "avskilja dem"²⁷² som det hade skett i Antiokia. I klartext betydde det att på samma sätt som en missionsorganisation kunde förkväva en enskild församlings initiativrätt²⁷³ så kunde en lokalförsamling förkväva ett enskilt missionsinitiativ i sin egen krets.

Denna karismatiska syn på missionsarbetet var inget annat än en direkt följd av de föregående årens och årets djupare intresse för karismatisk ledning och styrelse.²⁷⁴ Det var hela tiden Andens gåvor och tjänster som låg till grund för uppfattningen om all organisationsfri verksamhet. Lokalförsamlingen fick inte bli så framhävd att Andens verk kom i skymundan. Ett strikt efterföljande av Apg 13 ansågs möjligen kunna hindra att lokalförsamlingen blev en stereotyp organisation istället för en levande organism.

Som redan påpekats höll LP mycket hårt på den lokala församlingens prioritet i verksamhetsfrågor. Men samtidigt ville han ge

²⁶⁷ Ibm nr 1, 3, 7, 8, 9, 14, 15, 16, 18, 19, 20

²⁶⁸ Ibm s 111, 114

²⁶⁹ Ibm s 122, 114

²⁷⁰ Ibm 1921 s 99

²⁷¹ Ibm s 135

²⁷² Ibm 1922 s 114

²⁷³ Pethrus 4 (1919) 1958 s 174

²⁷⁴ EH 1922 s 110, 114

utrymme åt det enskilda initiativet. I missionsfrågor var det helt naturligt när han uppmanade församlingarna att lämna sina ekonomiska bidrag till den lokala missionskassören som sedan skulle vidarebefordra dem. Enskilda medlemmar däremot kunde skicka sina pengar direkt till Filadelfias expedition som sedan skulle se till att de kom till rätt person på rätt plats.²⁷⁵

Uppfattningen om detta slag av karismatiskt utsändande av missionärer fick emellertid ingen större betydelse och utgjorde inget som helst hot mot den lokala församlingens suveränitet som missionsorgan.

Filadelfia blev alltmer engagerad som förmedlare av andra församlingars missionsmedel och kom därigenom att verka som missionsorgan för många församlingar. Mindre församlingar kunde inte tillfredsställande bedriva egen mission. Från missionsfältet i Kongo (Zaire) kritiserades lokalförsamlingen som otillräcklig för missionsarbetet där²⁷⁶ Många ansåg att Kongo var ett missionsfält som krävde ett gemensamt missionsorgan inför myndigheterna. En av missionärerna skrev: "Eller var står det att endast en lokalförsamling skall hava sin egen Mission och vara helt ansvarig för den?"²⁷⁷

Detta var ett direkt ifrågasättande av lokalförsamlingens ensamrätt till mission. LP som varit med om att avvisa tillsättandet av en "missionskorrespondent"²⁷⁸ fick till slut ge efter inför trycket och behovet av en missionssekreterare för den yttre missionen. Filadelfia kallade A P Franklin som predikant och missionssekreterare f o m den 1 okt 1923.²⁷⁹

A P Franklin hade varit SAMs missionär i Indien innan han blev missionssekreterare i SAM. Han hade ett klart uttalat intresse för pv och gjorde ofta predikobesök hos pingstvännerna. Han var både troendedöpt och andedöpt vilket bidrog till att hans framträdande skilde sig från den teologiska åskådning som präglade SAM. Detta ledde ganska snart till kraftiga motsättningar mellan A P Franklin och SAMs ordf K A Rundbäck. När även predikantkåren tog ställning mot pv och A P Franklins pingstvänliga inställning dröjde det inte länge

²⁷⁵ Ibm 1923 s 481

²⁷⁶ A B Lindgren till LP 16/3, 30/3 1923, LPA

²⁷⁷ Ibm

²⁷⁸ Se not 262 ovan

²⁷⁹ Styr prot 16/9 1923 § 13, FA, Fils prot 17/9 1923 § 10, FA

förrän A P Franklin begärde sitt avsked och lämnade SAM. Denna schism blev mycket uppmärksammas utåt.²⁸⁰

A P Franklin inträdde nu som Filadelfias missionssekreterare. Vid behov skulle han även bistå andra pingstförsamlingar.²⁸¹ Men han skulle inte bli hela Ps missionssekreterare. Så långt var allt gott och väl i enlighet med den samfundsfria församlingssynen.

I detta sammanhang är det på sin plats att erinra om vad WP skrev om P 1919 då LP försvarade lokalförsamlingen som det enda missionsorganet. Tidningen skrev att den tid skulle komma då även P måste organisera sitt arbete på något sätt.²⁸² Samma farhågor hade G Westin fört fram i sin skrift *Samfund och enhet*: "Det torde ej dröja länge, förrän organisationen hos de 'fria' i även vårt land utbildas på liknande sätt".²⁸³ Citatet är G Westins kommentar till en artikel av J Ongman om hur de amerikanska pingstvännerna hade sett sig tvingade att organisera sin verksamhet.

I Norge hade T B Barratt redan 1915 bildat en organisation för den yttre missionen.²⁸⁴ I USA m fl länder hade också utvecklingen gått därhän att man ansåg något slag av organisation nödvändig, bl a för att vem som helst inte skulle ha möjlighet att uppträda som auktoritet²⁸⁵ i de nya pingstförsamlingarna men också för att få de egna pastorerna erkända.²⁸⁶ Församlingsordningen utvecklade sig olika i olika länder från, som W Hollenweger säger, "rent kongregationalistiska", "centraliserad presbyterianism" till "episkopal organisation".²⁸⁷ I England organiserade sig den Apostoliska kyrkan i en fast hierarkisk organisation med apostlar, profeter, herdar o s v som utnämndes karismatiskt, d v s genom profetiska budskap.²⁸⁸

Både från USA och England upptogs missionsarbete i bl a Sydafrika m fl andra länder. De nya församlingar som där bildades

²⁸⁰ Trosvitnet 1923 s 435f, för en utförligare redogörelse se Åberg 1980 s 169-176

²⁸¹ EH 1923 s 502

²⁸² WP 3/7 1919

²⁸³ Westin 1920 s 77, 90

²⁸⁴ Bloch-Hoell 1956 s 93

²⁸⁵ Hollenweger 1976 s 29

²⁸⁶ Ibm

²⁸⁷ Ibm s 191

²⁸⁸ Ibm, Ps rikskonferens tog 1923 ställning mot den Apostoliska kyrkan (EH 1923 s 339)

blev organiserade efter sina hemländers mönster. Assemblies of God som grundades i USA 1914 upptog arbete i Sydafrika. De sydafrikanska församlingarna stod kvar som eget distrikt från 1925 till 1932 inom den amerikanska organisationen varefter den blev helt fristående från sin moderorganisation.²⁸⁹

Med denna utveckling för ögonen, som vid tiden för J Ongmans och G Westins kritik var i sitt begynnelseskede, kunde det anses troligt att den även den svenska P skulle organisera sig på något sätt.²⁹⁰

Det expanderande missionsarbetet syntes nu ha besannat förut-sägelseerna om organisation.²⁹¹ R Fris tyckte ana vad detta skulle kunna få för följder och skrev därför till LP och föreslog att en missionskonferens skulle sammankallas till hösten "för att hindra alla mänskliga organisationer".²⁹²

Förslaget kan ses som ett svar på A B Lindgrens brev tidigare på året²⁹³ samt som en rädsla inför tillsättningen av en missionssekreterare i Filadelfia.²⁹⁴ Strax efter nyår följande år uppstod SFM som organ för Filadelfias yttre mission.²⁹⁵ En organisation innanför församlingen var något helt nytt i P. A P Franklin var inte sen att använda sig av detta tillfälle för att arbeta på en organiserad yttre mission för hela P. Han ansåg att den yttre missionen borde ha en "fast punkt" i hemlandet liksom Antiokia varit centrum under den första kristna tiden.²⁹⁶ I ett senare brev till LP återkom han till samman tankar: "Att varje församling har sin missionär under en enhetlig ledning, som ej lägger sig i det inre arbetet, borde kunna lyckas".²⁹⁷ Det var tydligt att A P Franklin ansåg SFM som otillräcklig eftersom den bara utgjorde Filadelfias missionsorgan. Det verkliga behovet var enligt A P Franklin att få samtliga pingstmissionärer

²⁸⁹ Ibm 121f

²⁹⁰ Om olika pingstsamfund i USA se Nichols 1966 s 123ff

²⁹¹ Se not 238 (s 62)

²⁹² Fris till LP 2/10 1923, FrA

²⁹³ Se not 276 ovan

²⁹⁴ Se not 262 ovan

²⁹⁵ Styr prot 8/1 1924 § 4, Carlsson 2008 (1973) s 49f påvisar hur det växande arbetet krävde en organisation

²⁹⁶ Franklin till LP 10/3 1924, LPA

²⁹⁷ Franklin till LP 2/9 1924, LPA

under "en enhetlig ledning". LP var givetvis tveksam inför en sådan centralisering men den vidare utvecklingen skulle visa att han hade svårt att stå emot det tilltagande organisationstänkandet. Under dessa omständigheter förordade han istället en fristående missionskommitté. I brev till R Fris skrev han om en sådan kommitté som utan "att väljas av någon" skulle verka som en "mellanhand mellan församlingarna och de yttre missionsfälten".²⁹⁸ Hans uttryck "utan att väljas av någon" avsåg en karismatisk tillsättning av de personer som skulle utgöra denna missionskommitté.

Hösten 1924 tillsattes tre personer på en intern missionskonferens att vara ett förmedlingsorgan mellan pingstförsamlingarna och missionsfälten. S Lidman som sade sig fått en uppenbarelse angående tre personer för uppgiften uppmanades att nämna dem vid namn. Andra deltagare, bland dem även LP, hade också "fått visshet" om just dessa tre vilka var A P Franklin, R Fris och I Claesson.²⁹⁹ De utsågs nu "utan att väljas av någon" till ett missionsråd som antog namnet Svenska Fria Missionen. Därmed upphörde SFM att vara Filadelfias missionsorgan och blev nu istället ett helt fristående missionsorgan som skulle betjäna hela P.

Denna tillsättning av missionsrådet hade likheter med den Apostoliska kyrkans sätt att utse sina funktionärer.³⁰¹ S Lidmans "uppenbarelse" och LPs m fls "visshet"³⁰² lades till grund för ett missionsråd som senare skulle visa sig vilja bli en fast centralstyrelse för all Ps mission.

Konferensen sade tydligt ifrån att missionsrådet inte skulle ha någon maktställning över församlingarna. Samarbetet mellan rådet och dessa skulle vara fritt och inte bundet av några stadgar. Varje församling skulle även i fortsättningen ha sitt eget ansvar för sina missionärer.³⁰³ I protokollet stod det emellertid att rådet skulle "upprätta arbetsordning för fälten och få leda arbetet där".³⁰⁴

²⁹⁸ LP till Fris 16/10 1924, LPA

²⁹⁹ Prot fr miss möte 9-10 dec 1924, FrA, se äv Carlsson 2008 (1973) s 50f

³⁰⁰

³⁰¹ Hollenweger 1976 s 191f

³⁰² Se not 299 ovan

³⁰³ Prot fr miss möte 9-10 dec 1924, FrA, EH 1924 s 607

³⁰⁴ Se not 299 ovan

II. Den samfundsfria församlingssynen tar form 1919–1933

Det andra steget i SFMs utveckling var att det blev ett fristående organ utanför församlingarna. Filadelfia i Stockholm sanktionerade missionskonferensens beslut på sitt års- och administrationsmöte 1925 genom att avhända sig SFM samt överlämna sina fonder till det nya missionsrådet. I protokollet stod det: "Enär Gud kallat tre bröder, A P Franklin, Rickard Fris och Ivar Classon, att tjäna de fria vännerna i Sverige samt deras missionärer med att ordna och leda yttre missionen, och denna kommitté Svenska Fria Missionen nu börjat sin verksamhet, har det missionsråd, som församlingen tillsatte på årsmötet den 13 jan. 1924 icke längre någon uppgift, varför densamma nu av församlingen upplöstes".³⁰⁵

Angående yttre missionens ekonomi i Filadelfia stod det i protokollet: "Beslöt församlingen överlämna de allmänna fonder för den yttre missionen, som församlingen har, till ovannämnda kommitté, Svenska Fria Missionen."³⁰⁶

Därmed hade den lokala församlingen avhänt sig en stor del av sin egen verksamhet och på detta sätt visat att lokalförsamlingen som missionsorganisation måste ha ett komplement i en organisation som i detta fall stod helt vid sidan av de lokala pingstförsamlingarna. LPs handlingssätt var i detta fall helt motsatt det han talat för 1919: "Varje lokalförsamling är ett missionssällskap. Det är Jesu mening, att så skall vara."³⁰⁷ "Ett långt större intresse för den yttre missionen skall komma att visa sig, så snart församlingen kommer i direkt förbindelse med missionsfältet. Det verkar helt annorlunda på församlingen, när hon får sända sina medel direkt till den plats, där de skall användas, emot att sända dem till en missionskassa i hemlandet."³⁰⁸

Det fanns en likhet mellan SFMs protokoll "att upprätta arbetsordning för fälten och få leda arbetet där"³⁰⁹ och Filadelfias protokoll om SFMs arbetsuppgifter vari det stod att SFM skulle "tjäna de fria vännerna i Sverige med att ordna och leda yttre missionen".³¹⁰ Det var missionsprotokollets ord om att "upprätta arbetsordning" och att "leda arbetet" som väckt opposition. Nu återkom nästan samma uttryck i

³⁰⁵ Fils prot års- och administrationsmöte 22-23 feb 1925 § 18, FA

³⁰⁶ Ibm § 19

³⁰⁷ Pethrus 4 (1919) 1958 s 172

³⁰⁸ Ibm s 174

³⁰⁹ Se not 299 ovan

³¹⁰ Se not 305 ovan

Filadelfias protokoll. LPs referat i decembernumret av EH nämnde inget av detta utan betonade att de tre utsedda personerna inte skulle vara någon styrelse över de fria församlingarna.³¹¹ Om man emellertid bara ser till ordalydelsen i de två protokollen synes meningen ha varit att SFM skulle få befogenheter på församlingarnas och missionsfältens bekostnad.

Tillsättningen av rådet var inget annat än en eftergift åt organisationskravet som nu hade fått insteg i de egna leden. Att tillsättningen skedde "utan att väljas av någon" var ett försök att låta den nya organisationen uppträda i en karismatisk förklädnad. Rådet som sådant var ett tydligt avsteg från lokalförsamlingens rätt till egen och självständig mission.

En utomstående iakttagare som prof E Linderholm lade genast märke till den nya kursen i P. Han förutsade att A P Franklin inom kort skulle bli Ps "missionsdirektör",³¹² låt vara inte till namnet men väl till gagnet. Som han såg P så var det "ett starkt samhörigt samfund".³¹³ Snabbare än väntat besannades E Linderholms förutsägelse. Den samfundsfria församlingssynen kom under några år framåt att bli svårt klämd mellan P i stort och SFM.

Rådet fick rätt snart kritik när rikskonferensen samlades följande år. Kritiken avvisades med motiveringen att det här inte var fråga om någon tillsatt kommitté i vanlig mening utan den bestod av personer som Gud hade uttagit till uppgiften. Men konferensen framförde en varning till rådet att inte "överskrida den befogenhet, som Gud givit dem".³¹⁴

Rådet ville emellertid inte ta tillräcklig hänsyn till de varningar och uppmaningar det fått. Kritiken fortsatte därför. 1926 såg det ut att gå mot en kris. Det var särskilt missionärerna i Brasilien som var missnöjda. De ville ha tillbaka den gamla ordningen att församlingarna skulle "stå i direkt förbindelse med missionen", som LP skrev till A P Franklin. De uppfattade SFM som "något slags tvång", sade han vidare.³¹⁵ Den uppfattningen anslöt sig LP till och meddelade A P Franklin i samma brev att "styrelsen beslutat (22/4–26) att till-

³¹¹ EH 1924 s 607

³¹² Linderholm 1925 s 316

³¹³ Ibm

³¹⁴ EH 1925 s 362

³¹⁵ LP till Franklin 23/4 1926, LPA

mötesgå missionärernas önskan".³¹⁶ Detta gällde bara Filadelfias missionärer och inte de övriga pingstförsamlingarnas.

Missionärernas kritik gällde särskilt den passus i protokollet som talade om rådets myndighet och som rådet arbetade efter. Vid A P Franklins besök i Brasilien dämpades missnöjet delvis och missionärerna lovades att även i fortsättningen själva få leda arbetet samt att de brasilianska församlingarnas egendomar skulle tillhöra de inhemska församlingarna.³¹⁷

I pingstförsamlingarna i Sverige och även i utlandet förekom det agitation mot rådet. En del missionärer vägrade helt enkelt att samarbeta med rådet.³¹⁸

A P Franklin skrev till LP från Brasilien att missionärerna önskade fortsatt samarbete med rådet³¹⁹ vilket visade att meningarna om rådet var delade där ute. Det var inte troligt att A P Franklin som drev sin egen linje i organisationsfrågan ville rapportera annorlunda. Den senare utvecklingen visade att majoriteten av missionärerna i Brasilien var ointresserade av en styrning från Sverige i missionsarbetet i Brasilien.³²⁰

På rikskonferensen 1926 fick SFM utstå hård kritik för den centralisering av församlingarnas arbete som skett genom rådet. Konferensen fordrade en omläggning av rådet och ett friare samarbete med församlingarna.³²¹

LP tog till orda i EH och förklarade att han för sin del inte hade sett det omstridda protokollet från 1924 innan det sänts ut till missionärerna. Inte heller visste han något om dess utsändande. Något beslut om gemensam mission hade inte fattats på konferensen 1924 inte heller var det meningen att rådet skulle överta församlingarnas mission. Rådets uppgift vara bara att "råda" och "hjälpa" församlingarna, framhöll han vidare.³²²

På ett missionsmöte då rådets medlemmar utom A P Franklin var samlade påtalade LP det felaktiga i att SFM hade egna sparbössor för

³¹⁶ LP till Franklin 23/4 1926, LPA

³¹⁷ Meddelande fr miss konf i Rio 1926, FrA

³¹⁸ Franklin till Fris 24/7, 30/8, 29/10 1926, FrA

³¹⁹ Franklin till LP 24/7 1926, prot fr miss konf 17, 25/7 1926, LPA

³²⁰ Styr prot 14/6 1930 § 107, FA

³²¹ EH 1926 s 367f

³²² lbm s 433f

missionen utsända i församlingarna. Alla medel borde gå direkt till församlingarna som sedan skulle sända dem till sina missionärer eller vid behov till SFM. Missionärerna borde vidare upplysas om att de inte kunde vara medlemmar i SFM.³²³ LP ansåg att ett konkurrensförhållande hade uppstått om yttre missionen mellan församlingarna och rådet genom att rådet använde sig av egna missionssparbössor³²⁴ istället för att församlingen skötte detta. Att döma av A P Franklins meddelande i EH angående missionssparbössorna var SFMs insamling på detta sätt ganska omfattande.³²⁵ Meddelandet sändes ut den 9 okt 1924, d v s innan ännu SFM blivit ett helt fristående organ.

Även från missionsfälten fortsatte angreppen. En missionär ansåg rådet "stå i dag vad yttre missionen beträffar närmare Rom än något annat samfund".³²⁶ Även om detta var en överdrift vittnade uttalandet om hur ovälkomna rådets tjänster var på missionsfältet.

Genom en arbetsordning för missionsfälten som rådet hade upprättat ville de kontrollera både arbetet och missionärerna. Den var rätt så detaljerad ifråga om missionärernas och missionsfältens arbete. Regler fanns för "Missionens årsmöte". Detta valde fältföreståndare som sedan skulle underställas "missionsrådets prövning". "Fältföreståndarens uppgift" angav regler för hur denne skulle leda arbetet på fältet. Han var också SFMs representant. "Stationsföreståndarens uppgift" reglerades i 10 paragrafer. Han skulle "leda och övervaka verksamheten på stationen" och även sköta kassaförvaltningen. "Ekonomin" gav generella riktlinjer om missionens räkenskaper på fältet. "Missionärens enskilda liv" var en avdelning som ville reglera samarbetsfrågor mellan missionärer och inhemsk personal. Nyutkommen missionär uppmanades att den första tiden ägna sig åt studier av språket och landets seder och bruk. Ogift missionär fick inte gifta sig de närmaste två åren. Förlovning eller äktenskap fick inte ingås före utresan utan rådets samtycke. Missionär som slutade före två år på fältet måste återbetala hela summan av sin utbildning, utrustning och utresa. Den som ville antas som missionär måste ansöka om detta till SFM som sedan fattade beslut i samråd med den församling som skulle underhålla honom/henne. Som avslutning på

³²³ Ibm

³²⁴ LP till Fris 22/5 1926, FrA

³²⁵ EH 1924 s 489

³²⁶ Flood till LP 5/11 1928, LPA

arbetsordningen angavs det att den som reste ut som missionär måste vara andedöpt "enligt Apg 2:4 och 10:44-46".³²⁷

Lokalförsamlingens uppgift hade i stort sett reducerats till att bara underhålla arbetet och missionären med pengar. För Brasiliens del var redan missionsarbetet så väl etablerat att en omläggning enligt rådets planer inte kunde gå friktionsfritt. På övriga fält där missionärerna vant sig vid ett fritt arbetssätt var förhållandena likartade.

Det var således mycket tydligt att det inte fanns någon full enighet om hur rådet skulle arbeta. Missionsprotokollet från december 1924 var enligt LP "vilseledande på flera punkter och bör inte tillmätas någon som helst betydelse, när det gäller missionsfrågans närvarande läge."³²⁸ Som redan framhållits var ordalydelsen i Filadelfias årsmötesprotokoll likartad med missionsprotokollets. Det gav liksom detta samma direktiv som rikskonferensen nu förkastade. Avsaknaden av exakta riktlinjer för rådets arbete torde ha varit en av orsakerna till den villrådighet som kom till uttryck särskilt bland rådets medlemmar. Det enda direktiv som rikskonferensen gav nu 1926 var att församlingarna skulle ha "ett fritt samarbete" med SFM.³²⁹

LPs syn på organisation i allmänhet var klart negativ. Men i sitt förhållande till SFM intog han en avvaktande hållning, möjligen i tron att detta organ friktionsfritt skulle kunna integreras i en verksamhet som gjorde anspråk på att stå på en helt fri och karismatisk grund. Hitintills hade dock denna integration misslyckats.

1929 blev sista året för rådet. Kritiken var nu så stark att den knappast gick att tona ner längre. LP anklagade rådet för att vilja uppträda som en "ekonomisk faktor" i både hemlandet och på missionsfälten.³³⁰ Rådet gick nu mot en upplösning. Återigen skulle det bli rikskonferensen som skulle fälla utslaget.

R Fris, medlem av rådet och rektor för FBI, uppmanade LP att inte låta rikskonferensen bli någon "samfundskonferens" som å Ps vägnar skulle avgöra rådets vara eller icke vara. Istället tyckte R Fris att varje missionerande församling var för sig borde ge tillkänna sin mening angående rådet.³³¹ Så blev det emellertid inte. Rikskonferensen 1929

³²⁷ Arbetsordning på missionsfälten för Svenska Fria Missionen, FrA

³²⁸ EH 1926 s 433

³²⁹ Ibm s 367f

³³⁰ LP till Fris 12/6 1929, FrA

³³¹ Fris till LP odaterat, FrA

uppmånade rådet att avveckla sitt arbete och ett uttalande därom sattes in i EH.³³² Det var hållet i hovsamma ordalag men gjorde sig till tolk för den bestämda uppfattningen att SFM frångått sin ursprungliga linje som hjälporgan och arbetade nu i strid mot pvs "gudomliga riktlinjer sådana vi funnit dem i Nya Testamentet".

Rikskonferensen uppmånade rådet att upplösa sig för att församlingarna själva skulle få utgöra organ för yttre missionen. Därmed återgick lokalförsamlingarna till att bli missionsorgan såsom det var sagt från pvs början. När rådet tillträdde 1924 var detta ett avsteg från den samfundsfria församlingssynens linje till vilken P nu återvände.

Filadelfia i Stockholm beslöt att f o m den 1 sept samma år återta ansvaret för sina missionärer.³³³

Därmed sattes punkt för ett missionsorgan som inte passade in i de ramar som P så många gånger uttalat sig för. Under den tioårsperiod från uttalandet mot organisationer 1919 till 1929 då ett nytt uttalande gjordes hade P haft flera tillfällen att pröva sin samfundsfria församlingssyn.

Kampen blev lång och hård för lokalförsamlingens rätt till egen, fri yttre mission. Den samfundsfria församlingssynen var inte alltid så självklar inom de egna leden.

Sättet att utan val utse SFMs medlemmar visade sig ha varit ett misslyckat och konstlat försök att på karismatisk väg legitimera en organisation som arbetsmetod för de yttre fälten. Den frihet som pingstvännerna ansåg vara grundad på de andliga gåvorna och tjänsterna tålde inte denna kompromiss. Den samfundsfria församlingssynen, sådan som LP fört fram den för ca 15 år sedan, var alltför djupt rotad i P.

Med SFMs avskaffande var nu P tillbaka till den lokala församlingens suveränitet. Denna suveränitet gällde i lika hög grad de yttre arbetsfälten.

B. Franklinstriden 1929

Striden kring organisation 1929 har delvis oegentligt kallats för Franklinstriden. Eftersom denna strid rörde sig kring det centrala i Ps organisatoriska uppbyggnad blir behandlingen av detta skede relativt

³³² Bilaga VII

³³³ Fils prot 19/8 1929 § 7, brev LP till SFM 23/8 1929, LPA, se äv Carlsson 2008 (1973) s 52f

omfattande. C-E Sahlberg har i sin avhandling gett en skildring av striden. Denna är emellertid alltför kortfattad och summarisk för att ge en klar bild över detta för Ps vidare utveckling mycket viktiga skede.³³⁴

Sedan rikskonferensen sagt sitt borde rådet och dess framtid nu ha varit utagerat. Men så var det inte. Strax därefter började den s k Franklinstriden. Den var utan tvivel den största och farligaste strid som hitintills drabbat P. Huvudfrågan rörde organisationen. A P Franklin hade arbetat på att få till stånd en slagkraftig och självständig organisation för den växande yttre missionen. Hans stora arbetskapacitet och ledarförmåga var omvittnad från hans tid i SAM.³³⁵ Det stora förtroende han åtnjöt i P gjorde det möjligt för honom att driva ett arbetsprogram som i grunden inte stod i överensstämmelse med Ps grundläggande principer.

Det var flera orsaker som gjorde att Franklinstriden blev långvarig och bitter. På Södermalm i Stockholm hade vid denna tid, sommaren 1929, Tabor- och Smyrnaförsamlingarna beslutat om sammanslagning.³³⁶ LP satte detta i samband med några fastighetsköp under föregående år av SFM. En av fastigheterna tillhörde Tabor. LP ansåg inte att det låg i linje med rådets uppgift att äga en sådan.³³⁷ Meningen var att SFM hyresfritt skulle låta FBI använda lokalerna som utbildningsanstalt för missionärer.³³⁸ FBI hade förut haft sin verksamhet förlagd till Högsby men flyttat till Stockholm.

I en förklaring i sept 1926 i EH om SFMs roll fastslog LP att rådet "med den form den nu har" inte kunde bli någon juridisk person som ägde egendom, mottog testamenten, ägde missionsstationer och anställde missionärer.³³⁹ Men detta var inte vad SFMs företrädare hade meddelat i jan samma år. Där förklarade de att "missionsstationer och predikolokaler, där så behövs, infastas i missionens namn".³⁴⁰ Motsägelserna torde bottna i att ingen riktigt visste hur den juridiska sidan skulle lösas med bibehållande av den lokala församlingens rätt.

³³⁴ Sahlberg 2009 (1977) s 69-76

³³⁵ Trosvittnet 4/10 1923

³³⁶ Fris dagbok 4/6 1929, FrA, prot om sammanslagningen saknas

³³⁷ LP till Fris 22/5 1928, FrA

³³⁸ Fris till LP 7/9 1928, FrA

³³⁹ EH 1926 s 434

³⁴⁰ lbm s 79

För LP var det dock klart att SFM inte borde vara ägare till fast egendom i Sverige. Det var emellertid klart att SFMs juridiska status eller handlande hade ändrats sedan rikskonferensen 1926.

Att LP var emot SFMs två husköp framgick tydligt av hans brev till R Fris. Redan i maj 1928 gav han uttryck åt sina farhågor angående den första fastigheten som köpts av SFM. Han såg redan ett konkurrensförhållande mellan SFM och församlingarna och klagade över att "skrivelser gång på gång föras in i EH och uppmaningar ställas till vänner i landet att sända pengar till Svenska Fria Missionens gemensamma kassa". Med anledning härav hade brist uppstått i Filadelfias missionskassa. LP betonade på nytt SFMs uppgift att vara en förmedlande hand samt att rådet inte borde ta emot donationer och medel i eget namn utan låta församlingarna ta emot dessa.³⁴¹

De båda husköpen hade skett under år 1928. Det första köptes helt på "Franklins initiativ och ansvar"³⁴² för en donation på 30 000 kr. Den andra fastigheten på Brännkyrkagatan 88 köptes i SFMs namn med tillträde den 1 juli 1928, men tanken var att den på LPs förslag skulle överföras till FBI som en laglig stiftelse. Enligt R Fris' cirkulärbrev av den 31 aug 1929 ville emellertid ingen av lärarna ta på sig ansvaret och eftersom det brådskade skrev R Fris till LP om saken: "Mitt förslag är nu att S.F.M. behåller äganderätten och hyresfritt upplåter nödvändiga lokaler i Brännkyrkagatan 88A och B till Fria Bibelinstitutet, som självständigt skötes av lärarkollegiet som skolstyrelse."³⁴³ Fris ansåg inte att det gick "utanför SFMs uppgift att äga ett hus".³⁴⁴

Något svarsbrev fick inte Fris, men de träffades i Norrköping den 23 september och då gick Pethrus med på att SFM skulle stå kvar som ägare samtidigt som lärarkollegiet skulle sköta FBI "självständigt". Det var sammankopplingen mellan SFM och FBI som LP var rädd för. Den skulle innebära att SFM fick ett avgörande inflytande på dem som skulle utbildas på institutet. Församlingarna skulle därmed få mindre att säga till om beträffande sina egna tilltänkta missionärer.

³⁴¹ LP till Fris 22/5 1928

³⁴² En cirkulärskrivelse angående yttre missionen 1929 s 14

³⁴³ Fris till LP 7/9 1928, FrA

³⁴⁴ lbm

II. Den samfundsfria församlingssynen tar form 1919–1933

Efter det sista husköpet vägrade LP att införa ett meddelande i EH angående FBI,³⁴⁵ men gav med sig och den 29 november 1928 publicerades meddelandet om än något förkortat.

Under hela denna tid som rådet existerade upphörde inte LP att betona rådets uppgift som en mellanhand för församlingarna och missionsfälten. Som ett uttryck för sin rädsla att rådet och FBI skulle göra gemensam sak och bryta den karismatiska friheten ville han nu avsäga sig allt samröre med FBI. A P Franklin övertalade honom dock att "till en början deltaga i skolan". LP gav efter men kände sig tvingad.

Men hela min inre varelse kvider inför detta, och jag fruktar för att om jag en gång går med i detta, saken kommer att fortsätta som den har börjat. En av dessa stora välsignelser, som denna väckelse burit med sig till oss är friheten, och då även friheten från dessa mänskliga samfundsbildningar, som i så många avseenden förkrympt Guds verk i världen.³⁴⁶

Vad LP här fruktade var inget annat än att församlingarna skulle sättas åt sidan ifråga om framtida missionärer både beträffande deras utbildning och deras antagande för olika missionsfält. Det var detta som inte fick ske.

På Södermalm hade nu knappt ett år senare Tabor- och Smyrna-församlingarna beslutat att gå ihop. LP menade att det fanns ett samband mellan den nya församlingen å ena sidan och SFM och FBI å andra sidan. R Fris som var äldste i Tabor förnekade allt samröre mellan den nya församlingen och SFM och FBI.³⁴⁷ Även A P Franklin avvisade alla sådana påståenden.³⁴⁸ LP skrev till R Fris att SFMs avsikt var att bli "en ekonomisk faktor" på missionsfältet och i Sverige. "Den har också visat sig vilja bedriva egen, självständig verksamhet vid sidan av församlingens, att lägga under sig missionen och missionsstationer, där församlingar ansett sig kunna verka utan SFMs hjälp".³⁴⁹ Den nya församlingsbildningen skulle få stor betydelse för SFMs framtida verksamhet, menade LP.³⁵⁰

³⁴⁵ LP till Fris 7/11 1928, FrA

³⁴⁶ Ibm

³⁴⁷ Fris till LP 8/6 1929, FrA

³⁴⁸ Franklin 1930 s 6

³⁴⁹ LP till Fris 12/6 1929, FrA

³⁵⁰ Ibm, Franklin 1930 s 7

SFM uppträdde helt i strid med rikskonferensernas beslut. Den hade blivit en egen juridisk organisation med egna stadgar och rätt att köpa och sälja. Detta ansågs nödvändigt för att rådet över huvud taget skulle kunna verka.³⁵¹ I R Fris' cirkulär, som också var en försvarsskrivelse, citerade han rådets uttalande i EH den 18 feb 1926 dels att "vi förmedla endast, vad som offras för respektive fält" och dels att "vi infasta missionens egendom i detta namn".³⁵² Endast det första citatet stod i överensstämmelse med det ursprungliga beslutet för rådets verksamhet. En anklagelse om att SFMs stadgar hemlighållits avvisades i cirkuläret med hänvisning till att de blivit upplästa på ett missionsmöte i Västerås i dec 1925. Något referat om detta möte finns inte i EH. Det är inte troligt att rådets verksamhet var så känd ute i landet som detta cirkulär ville göra gällande.

En paragraf i rådets stadgar som lät tala om sig på rikskonferensen 1929 var § 4:³⁵³ "Rådet kompletterar sig själv. Samtliga medlemmar måste vara eniga för kallelsen av ny medlem i rådet".³⁵⁴ Som försvar för denna paragraf hänvisade R Fris till "svensk lag".³⁵⁵

Paragraf 8 i SFMs stadgar var också mycket omstridd. Den sade att en församling eller en enskild "som upphör att samarbeta med SFM äger ej rättsanspråk i SFMs gemensamma egendom eller del därav".³⁵⁶

Av den arbetsordning som gällde för missionärerna framgick det att rådet skulle godkänna alla viktiga beslut på missionsfälten, såsom val av fältföreståndare, nya missionärer och nya stationer.³⁵⁷ Genom sina stadgar och sin arbetsordning visade rådet att det uppträdde som en helt fristående organisation med egen rätt att handla. Rådets tre medlemmar var både styrelse och församling. Det beslutade på egen hand och tog in sina egna medlemmar som vilken suverän församling som helst. Det hade t o m berövat församlingarna rätten att ensamma avgöra vilka som skulle vara dessas missionärer.

Det var inte alla missionärer i P som samarbetade med SFM. Hur skulle dessa förhålla sig till alla de regler som fanns för fast egendom,

³⁵¹ En cirkulärskrivelse angående yttre missionen 1929 s 9

³⁵² Ibm s 11

³⁵³ EH 1929 s 423

³⁵⁴ Stadgar för Svenska Fria Missionen § 4, FrA

³⁵⁵ En cirkulärskrivelse angående yttre mission 1929 s 13

³⁵⁶ Stadgar för Svenska Fria Missionen § 8, FrA, EH 1929 s 422

³⁵⁷ Arbetsordning på missionsfälten för Svenska Fria Missionen

arbete och enskilt liv? Det var ju meningen att det skulle vara helt fritt för en församling att samarbeta med SFM eller att upphöra därmed. Det fanns inga särskilda stadgar som reglerade dessa missionärers verksamhet om de hamnade på ett fält eller en station där SFM hade hela inflytandet. Paragraf 8 i SFMs stadgar kunde därför helt beröva församlingarna möjlighet att bedriva mission utan att anlita SFM.

Till andra inkonsekvenser som hörde till rådets arbetssätt var att rådet ensamt beviljade sig ansvarsfrihet eftersom det inte fanns något forum för detta. Vid sammanträde den 2 jan 1929 då A P Franklin och R Fris var de enda närvarande beslöt dessa att undersöka vad som kunde göras för att rätta till detta förhållande.³⁵⁸

Det var tydligt att rådets tre personer hade tagit sig befogenheter över pingstförsamlingarnas yttre mission som ingen enskild församling hade. Detta var en av orsakerna till både kritiken och den stora striden kring organisationen.

I sin skrift "Schismen inom Pingströrelsen" frågade A P Franklin: "Hur kunde en dylik strid blossa upp inom pingströrelsen? Det är alldeles oförklarligt".³⁵⁹ Han menade att den djupast liggande orsaken var sammanslagningen av de två små pingstförsamlingarna på Södermalm.³⁶⁰

Den direkt utlösande faktorn var emellertid SFMs husköp och FBIs flyttning till Stockholm. Detta kom sedan att sammankopplas med den nya pingstförsamlingen på Södermalm. Men längre tillbaka i tiden låg rådets ständiga ovilja att rätta sig efter vad rikskonferenserna upprepade gånger hade sagt angående organisation och samarbete med församlingarna. När rådet köpte Tabors fastighet var detta ytterligare ett utslag av en självständighet som pingstförsamlingarna inte hade tilldelat rådet. Pengarna till fastighetsköpen hade kommit från församlingarna och genom donation.³⁶¹ Vem hade gett rådet i uppdrag att använda dessa pengar till annat ändamål än till direkt missionsarbete?

A P Franklin bedyrade att han var "absolut oskyldig till sammanslagningen" på Södermalm.³⁶² Det är möjligt att detta stämde med

³⁵⁸ Protokoll med Svenska Fria Missionen 2/1 1929 § 4

³⁵⁹ Franklin 1930 s 5

³⁶⁰ Ibm s 6

³⁶¹ En cirkulärskrivelse angående yttre missionen 1929 s 9

³⁶² Franklin 1930 s 7

verkligheten men han gick helt förbi en annan orsak till stridigheterna, nämligen rådets tilltagande makt i strid med Ps uttalade önskan.

A P Franklins ansträngningar att få vad han kallade ett "Antiokia" eller "enhetlig ledning"³⁶³ för Ps yttre mission började redan 1924. Men först med SFMs husköp och FBIs samröre med rådet 1928 började den strid som bröt ut sommaren 1929. Vad som under detta år fram till sommaren hände kan betecknas som förpostfäktningar till striden. Till dessa hörde den anklagelse för plagiat av andras böcker som i april det året riktades mot A P Franklin av O Haglund. Under stridens gång kom detta så i förgrunden att organisationsfrågan tillfälligt sköts i bakgrunden. När anklagelserna togs upp i styrelsen uttalade denna sitt skarpa ogillande av handlingssättet.³⁶⁴ Efter några veckor togs saken upp igen i styrelsen. Nu hade G E Söderholm och P Ongman läst 1/4 av den omnämnda tyska boken. Deras uppfattning var att det snarare rörde sig om en bearbetning än om en direkt översättning.³⁶⁵ Anklagelserna var inte slut efter denna redogörelse i styrelsen. Det gällde även andra böcker som bearbetats eller översatts av A P Franklin och sedan setts ut i hans namn.³⁶⁶

SvD fick tag på historien och publicerade en artikel i vilken även LP var omnämnd p g a dennes vägran att nu definitivt fortsätta sina lektioner i FBI. I intervjun lovade LP att en utredning skulle göras angående anklagelserna mot A P Franklin. Samtidigt gav han uttryck åt sitt missnöje med SFMs alltför dominerande ställning. I sammanhanget yttrade sig även S Lidman och sade bl a att "pingstväckelsen är till sitt innersta väsen antiorganisatorisk".³⁶⁷ Den verkligt ömma punkten i striden var organisationen och inte A P Franklins bokarbeten.

Striden blev nu öppen och tidningarna tvekade inte att med uppmärksamhet följa händelseutvecklingen från sina synvinklar. A P Franklin tog SvM till hjälp och uttalade sig i bokaffärerna. Han beklagade att en del av hans böcker inte var original. Han hade emellertid i förordet angivit hur han gjort med vissa av de böcker han

³⁶³ Se not 95 och 96 (s 82)

³⁶⁴ Styr prot 16/4 1929 § 49, FA

³⁶⁵ IbM 30/4 1929 § 55, se äv Sahlberg 2009 (1977) s 74, jfr dock Pethrus 1955 s 42

³⁶⁶ Franklin 1930 s 33

³⁶⁷ SvD 16/6 1929

gett ut i eget namn. I ett fall som gällde den påstådda översättningen från tyskan förklarade A P Franklin att det tyska förlaget gjorts uppmärksamt på saken och tillskrivit honom om det. Han hade avlämnat en förklaring att han visserligen följt det tyska originalet men inte gjort någon direkt översättning av det samt att han erbjudit sig att lämna ersättning för detta om han överträtt copyrighten. Från förlaget hade A P Franklin fått brev att de ingen ersättning begärde.³⁶⁸ Det fel som A P Franklin ansåg sig ha gjort var att han satt sitt namn på titelbladet.³⁶⁹ Anledningen till att han inte varit försiktigare med copyrighten berodde på, sade han, att han inte känt till lagarna för detta förrän nu sedan han undersökt saken.³⁷⁰ I den i SvM publicerade skrivelsen beklagade han det inträffade och bad om förlåtelse dem som tagit anstöt av detta.³⁷¹

SvM hade fått reda på att LP själv varit ute för något liknande när han som ung pastor utan tillstånd gett ut ett sånghäfte med sånger som bl a skrivits av K G Sjölin.³⁷² G E Söderholm polemiserade mot SvM och sade att det LP gjort skedde för 18 år sedan samt att LP inte fått någon ekonomisk förtjänst av sångerna. Därtill ansåg G E Söderholm att A P Franklin som var över 50 år och hade doktors-titel borde vetat bättre.³⁷³ Även LP tog till orda i EH och menade att han och hans kamrater då hade "den uppfattningen"³⁷⁴ att lagen gav rätt att för fri distribution mångfaldiga andras verk. Enligt A P Franklin hade A Gustafsson sagt att sångboken sålts i församlingen. Och K G Sjölin påstod att den varit till salu i några baptist-församlingar.³⁷⁵ LPs tilltag hade lett till en kontrovers med författaren K G Sjölin. I ett styrelsesammanträde 1913 anmodades han och pastor A Säter att besöka K G Sjölin för att komma till en uppgörelse med honom i denna sak.³⁷⁶ Det var tydligt att både A P Franklin och LP inte haft riktigt reda på hur lagen reglerade copyrighten.

³⁶⁸ Förlaget till Franklin 23/11 1928 publicerat i SvM 5/7 1929

³⁶⁹ SvM 5/7 1929

³⁷⁰ Ibm

³⁷¹ Ibm

³⁷² Ibm 24/10 1929, EH 1929 s 697

³⁷³ EH 1929 s 697

³⁷⁴ Ibm s 714

³⁷⁵ Franklin 1930 s 35

³⁷⁶ Styr prot 3/9 1913 § III, FA

Styrelsen i Filadelfia såg emellertid allvarligt på anklagelserna mot A P Franklin. Under utredningen suspenderades han som äldste och uppmanades att inte delta i övrig verksamhet inom församlingen. Samtidigt begärde O Haglund som satt igång hela bråket med plagiaten sitt utträde ur styrelsen p g a sin konflikt med A P Franklin.³⁷⁷

A P Franklin tog kontakt med styrelsen och begärde att få komma till en uppgörelse. Han anmodades att komma med en skriftlig avbön bl a för att han i många år mer eller mindre plagierat andras böcker.³⁷⁸ Styrelsen ansåg vidare att den hade skriftligt bevis för att A P Franklin inte verkat för att avveckla SFM utan istället arbetat för att behålla den.³⁷⁹

A P Franklin skickade en skrivelse till styrelsen i vilken han tog på sig anklagelserna och med en optimistisk förhoppning att striden skulle vara slut. Skrivelsen var kort och rakt på sak. Den innehöll bl a orden: "Förlåt mig för Kristi skull!"³⁸⁰ Någon förlåtelse fick han inte. Han uppmanades istället att skicka en ny skrivelse vari fem punkter skulle uppfyllas.³⁸¹ A P Franklin skrev ett nytt brev i vilket han återigen bad om förlåtelse för plagiaten och för allt som tillvitats honom under denna strid. Brevet var daterat den 11 okt 1929.³⁸²

Inte heller denna gång fick han någon förlåtelse. Skrivelsen ansågs inte vittna om verklig ånger. Som LP förklarade A P Franklins avbön så var det ingen "syndabekännelse". A P Franklin hade skrivit till en person och avböjt att komma till ett utlyst möte. I brevet som LP tagit del av hade A P Franklin lagt "hela skulden för sina svårigheter" på den andra parten. Detta och "flera andra omständigheter" visade att A P Franklin inte hade visat någon verklig ånger.³⁸³ Styrelsen beslutade därför att föreslå församlingen att han skulle uteslutas om han inte före församlingsmötet den 14 okt kom in med en tredje skrivelse som vittnade om verklig ånger.³⁸⁴ Beslutet härom gjordes

³⁷⁷ Fils prot 30/9 1929 § 4, FA

³⁷⁸ Styr prot 3/10 1929 § 129, FA

³⁷⁹ Ibm

³⁸⁰ Franklin 1930 s 50

³⁸¹ Styr prot utdrag citerat i Franklin 1930 s 50

³⁸² Franklin till Filadelfias styrelse, avskrift i Franklin 1930 s 51f

³⁸³ EH 1929 s 714

³⁸⁴ Styr prot 11/10 1929 § 133, FA

den 11 okt, d v s samma dag som A P Franklin tillställt styrelsen sitt brev.

A P Franklin gjorde ingen mer avbön. LPs och A P Franklins uppgifter om vad som hände från styrelsemötet den 11 okt fram till den 14 okt var inte samstämmiga. Enligt bådas uppgift blev A P Franklin uppringd av LP dagen efter, d v s den 12 okt.³⁸⁵ LP meddelade då A P Franklin att styrelsen inte godtagit hans förnyade avbön. Styrelsen krävde "uppriktighet och ärlighet" men LP kunde inte ge några anvisningar om vad han skulle bekänna.³⁸⁶ Som A P Franklin uppfattade detta telefonsamtal, nedtecknat i hans försvarsskrift Schismen som kom ut året därpå, hade LP inget sagt om att styrelsen krävde en förnyad avbön. Protokollets innehåll fick han reda på då det publicerades i EH den 7 nov och då var han redan utesluten. Enligt bådas uppgift blev A P Franklin uppringd av LP på måndagen då LP meddelade honom att "frågan om hans uteslutning" skulle tas upp på kvällens församlingmöte.³⁸⁷ A P Franklins skildring är i detta fall i stort sett densamma i sak.³⁸⁸

A P Franklin uteslöts den 14 okt 1929 ur Filadelfia i Stockholm.³⁸⁹ Därmed började en lång och segsliten strid att gå mot sitt slut. Hans uteslutning meddelades till DN och sändes även ut genom TT.³⁹⁰

Varför uteslöts A P Franklin trots att han två gånger skriftligen gjort avbön? A P Franklin hade vid upprepade tillfällen visat sig helt oemottaglig för rättelse angående organisationsfrågan. Genom detta sitt handlingsätt hade han retat pingstvännerna och undervärderat deras uppfattning om värdet av organisationsfrihet i alla verksamhetsgrenar. Till detta kan läggas att han var en stark ledare och den ende i P som kunde hota LPs ledarställning. En beviljad förlåtelse kunde längre fram ge honom förnyade möjligheter att komma tillbaka med organisationsfrågan.

Bortsett från vilka konsekvenserna kunde blivit om A P Franklin fått förlåtelse så var uteslutningen ett grovt avsteg från den praxis som pingstvännerna tillämpade i denna fråga. Rättsnöret för uteslut-

³⁸⁵ EH 1929 s 714, Franklin 1930 s 53

³⁸⁶ EH 1929 s 714

³⁸⁷ Ibm

³⁸⁸ Franklin 1930 s 53

³⁸⁹ Fils prot 14/10 1929, FA

³⁹⁰ SvM 14/11 1929

ning var Matt 18:15ff: "Men om din broder försyndar sig, så gå åstad och förehåll honom det enskilt. Om han då lyssnar till dig, då har du vunnit din broder. Men om han icke lyssnar till dig, så tag med dig ännu en eller två, för att 'var sak må avgöras efter två eller tre vittnens utsago'. Lyssnar han icke till dem, så säg det till församlingen. Lyssnar han ej till församlingen, så vare han för dig såsom en hedning och en publikan".³⁹¹

Frågan om medlems uteslutning hade varit föremål för samtal under rikskonferensen i Västerås 1924. Referat av samtalen gjordes inte eftersom det bibelstudium som R Fris höll om detta ansågs tillräckligt och skulle publiceras i EH. Vad R Fris då sade var representativt för P. Han menade att den sista utvägen med en felande var "att låta den felande lyssna till församlingen" då ju "Andekraften av hela den bedjande församlingens närvaro kan ännu förkrossa syndaren. Ingen synd, hur svår som helst, som kännes och övergives, kan föranleda uteslutning".³⁹²

Ett år efter A P Franklins uteslutning kom LPs bok "Församlingstukt" ut. Med tydlig hänvisning till A P Franklin skrev han att den sista instansen för den som skulle uteslutas inte var själva församlingen utan församlingens representanter som den felande skulle lyssna till. "Nej, meningen är att personen får besked ifrån dem som representerar församlingen och därmed från församlingen själv".³⁹³

Vad LP här skrev hade knappast något att göra med Jesu ord i Matt 18:15ff. Det torde också ha varit vanligt med ett gemensamt handlande från församlingens sida i frågor som hade med församlingstukt att göra under den nytestamentliga tiden, vilket tycks framgå av Gal 5:1f, 1 Kor 5:9-13 och 2 Kor 2:1-8.³⁹⁴ Någon mellanhand i form av "församlingens representanter" finns inte.

LPs tolkning var inget annat än en rädsla för att församlingens uppfattning om A P Franklin inte skulle bevaras enhetlig. "Det skulle ju vara till skada för församlingen, att en person, som hade förbrutit sig mot den, finge tillfälle att i församlingen göra propaganda för sig

³⁹¹ EH 1924 s 376

³⁹² Ibm s 332, 376f

³⁹³ Pethrus 6 (1930) 1958 s 136

³⁹⁴ Edvin Larsson i Kyrkans beslutande organ 1976 s 21f

själv och få tillfälle att skada och vilseleda svaga själar".³⁹⁵ I ljuset av alla de skrivelser i dagspressen om denna sak var LPs omsorg om de svaga själarna helt obefogad. Vad han fruktade för var att om A P Franklin fick tala i församlingen kanske det inte längre skulle vara så självklart att han skulle uteslutas, särskilt inte med tanke på att han skrivit två brev och begärt församlingens förlåtelse. Med sin tolkning av Matt 18:15ff underkände LP medlemmarnas religiösa mognad att på församlingsbasis själva få pröva viktiga frågor.

Att A P Franklin inte visade verklig ånger framgick inte av hans två skrivelser till styrelsen. Kvar står därför att A P Franklins uteslutning inget hade att göra med nytestamentlig församlingstukt såsom pingstvännerna praktiserade den. Kvar står också frågan huruvida den samfundsfria församlingssynen som A P Franklin ansågs hota hade ett så stort värde att det berättigade till ett så flagrant avsteg från Jesu bud om förlåtelse så att detta ställdes i bakgrunden för denna lära.

Hela plagiataffären och honoraren som han uppburit för sina böcker som om de varit original fick ett alldeles för stort utrymme i denna strid. Den verkliga orsaken var inget annat än organisationsfrågan. Nu hade hotet mot denna fråga avlägsnats genom att A P Franklin uteslutits.

Uteslutningen väckte stor uppmärksamhet i den profana pressen. Tidningarna skrev och kommenterade händelsen.³⁹⁶ Samma dag A P Franklin uteslöts skrev SvM en artikel om "Pingströrelsens organisationsskräck"³⁹⁷ vilket klart visade att även utomstående såg sambandet mellan A P Franklins uteslutning och organisationsfrågan.

I samband med striden kom också FBI i skottgluggen. I telefonsamtal till R Fris sade LP att han skulle sätta stopp för både SFM och FBI.³⁹⁸ På hösten gav LP ut sin bok om "Predikanten och hans utbildning". Den var ett direkt angrepp på FBI och på predikantskolor i allmänhet.³⁹⁹

³⁹⁵ Pethrus 6 (1930) 1958 s 136

³⁹⁶ DN 16/10 1929, SvM 14/11 1929

³⁹⁷ SvM 14/10 1929

³⁹⁸ Fris' dagbok 26/7 1929, FrA

³⁹⁹ Ibm 11/10 1929, Pethrus 6 (1929) 1959 s 27ff, SvM 18/10 1929

Det var inte så att LP ansåg biblisk kunskap överflödigt. Men han menade att predikantskolor tenderade till att skjuta det andliga beroendet av Gud åt sidan. I första hand var det de andliga nådegåvorna som en Ordets förkunnare skulle vara utrustad med.⁴⁰¹ Vad predikantskolorna ansågs ge var en teologi med fasta lärosystem. De andliga nådegåvorna däremot hade den karismatiska teologi, som naturligt hörde hemma i en karismatisk och samfundsfri församling. Detta kunde inte tillgodoses genom predikantskolorna som istället "lyfter ned uppenbarelsens religion från dess höga nivå och gör den till något intellektuellt". En predikants utbildning och fostran skulle ske i församlingen.⁴⁰²

Striden var inte slut med A P Franklins uteslutning. Ute i landet engagerade sig församlingarna. Sympatyttringar gjordes för LP och Filadelfia och infördes i EH.⁴⁰³ Avsaknaden av sympatyttringar för A P Franklin och Södermalms Fria Församling kan i detta sammanhang inte tas som belägg för att sådana inte fanns. EH stod helt under LPs kontroll.

R Fris hade kallats att hålla en serie bibelstudier i Lökom men fick återbud p g a striden.⁴⁰⁴ I församlingen i Högsby där FBI varit förlagt under många år syntes en delning vara på väg. Församlingen tog parti för Filadelfia. Föreståndaren, som visserligen inte tog parti mot Filadelfia men väl för R Fris, tvingades att säga upp sin tjänst.⁴⁰⁵

Det fanns pingstvännen och predikanter i P som ogillade A P Franklins uteslutning och det sätt på vilket striden mot honom förts.⁴⁰⁶ Bland de mest kända var A Gustafsson, predikant och vice föreståndare i Filadelfia, samt Södermalms Fria Församling som de sammanslagna Tabor och Smyrna nu kallades. A Gustafsson var i USA under striden. Han hade begärt och beviljats sex månaders tjänstledighet p g a samarbetssvårigheter med LP.⁴⁰⁷ Därifrån sade han upp sin tjänst i Filadelfia⁴⁰⁸ och antog kallelse till Södermalms

⁴⁰¹ Pethrus 6 (1929) 1958 s 58, 64-77

⁴⁰² Ibm s 43, 60ff

⁴⁰³ EH 1929 s 723, 739, 831, 1930 s 42, 60

⁴⁰⁴ Gideonsson till Fris 6/12 1929, FrA

⁴⁰⁵ Eriksson till Fris 22/4 1930, FrA

⁴⁰⁶ SvM 4, 7, 9/11 1929

⁴⁰⁷ LP till Gustafsson 4/9 1929, LPA, se äv EH 1929 s 826

⁴⁰⁸ Styr prot 3/9 1929 § 114, FA

Fria Församling.⁴⁰⁹ I telegram till Filadelfia beklagade han Franklins uteslutning och protesterade mot att han inte fått yttra sig i församlingen.⁴¹⁰

A Gustafsson återvände i november från USA och möttes i Göteborg av A P Franklin.⁴¹¹ Ryktena om att A Gustafsson nu ytterligare skulle utreda förhållandena kring striden dementerades av LP som också uttryckte sin förvåning över hans ställningstagande för A P Franklin. Angående A P Franklins eventuella medlemskap i Södermalms Fria Församling ville A Gustafsson inte just då uttala sig om.⁴¹²

Det verkade som om striden skulle ta förnyad fart. Den nya församlingen på Södermalm blev centrum för oppositionen mot Filadelfia, alldeles som LP fruktat och förutsagt ett halvår tidigare. Beslut fattades av Filadelfias styrelse att ta avstånd från Södermalms Fria Församling.⁴¹³ EH blev ett effektivt vapen i kampen mot den nybildade församlingen på Södermalm i Stockholm. LP tyckte sig se konturerna av en ny pingstriktning som utgick från denna församling. Han fann därför anledning varna för detta i EH.⁴¹⁴

Medlemmar hade redan före sammanslagningen börjat ansluta sig till Filadelfia från Smyrna, som tillsammans med Tabor just då stod i begrepp att bilda en gemensam församling.⁴¹⁵ Senare kom även medlemmar från den nybildade församlingen.⁴¹⁶ Även under det nya året, 1930, fortsatte utvandringen från församlingen på Södermalm. En mindre del gick även från Filadelfia till Södermalms Fria Församling⁴¹⁷ bland vilka befann sig fyra av Filadelfias styrelsemedlemmar.⁴¹⁸

A Gustafsson startade en tidning med f kyrkoherden N Ramselius som medredaktör.⁴¹⁹ Facklans förlag, också det nystartat, blev den nya

⁴⁰⁹ StT 16/10 1929, SvM 7/11 1929

⁴¹⁰ Fils prot 4/11 1929 § 7, FA

⁴¹¹ DN 22/11 1929

⁴¹² SocD 22/11 1929

⁴¹³ Styr prot 27/11 1929 § 171, FA

⁴¹⁴ EH 1929 s 826f

⁴¹⁵ Fils prot 19/8 § 3, 2/9 § 5, 16/9 § 3, 23/9 § 3 1929, FA

⁴¹⁶ Ibm 14/10 § 3, 28/10 § 3, 11/11 § 2, 2/12 § 2, 9/12 § 7, 23/12 § 3, 1929

⁴¹⁷ Ibm 9/12 §§ 4, 5 1929

⁴¹⁸ DN 15/1 1930

⁴¹⁹ Ibm

församlingens förlag. Missionsfacklan som tidningen hette mötte genast motstånd i landets pingstförsamlingar. Enskilda och församlingar meddelade genom EH att de inte ville ha något med den nya tidningen att göra.⁴²⁰ Södermalms Fria Församlings partitagande för A P Franklin var givetvis orsaken till detta vilket också i en del fall klart angavs.⁴²¹ Till saken hör att Södermalms Fria Församling hade förbjudit lösnummerförsäljning av EH inom sina lokaler.⁴²² Filadelfias styrelse beslutade då att inte vidare ta emot annonser från Södermalms Fria Församling och från FBI.⁴²³

Den stora mängd av skrivelser från församlingarna i landet som infördes i EH mot Missionsfacklan och Södermalms Fria Församling var en enhetsmanifestation av stora mått. När därför Franklin beviljades inträde i Södermalms Fria Församling den 17/2 1930⁴²⁴ blev inte detta någon dörr för honom in i P. A P Franklins upptagande som medlem i församlingen skedde "efter lång diskussion, ganska enhälligt".⁴²⁵ R Fris som var en av de ledande i församlingen var inte nöjd med förhållandet.⁴²⁶

Lojalitetsförklaringarna för Filadelfia och EH fortsatte att strömma in, ibland med tillägget att de inte önskade ta emot resande predikanter som stod i opposition till Filadelfia.⁴²⁷ Fram till den 10 april hade dessa förklaringar upptagit 32 sidor och flera stod på tur att föras in.

Redaktionen förklarade därför att trots den "uppmuntran" detta varit skulle den inte publicera flera skrivelser såvida detta inte bestämt krävdes av någon.⁴²⁸

Som synes blev utrymmet kärvt för den ännu inte ett år gamla församlingen på Södermalm. Striden hade trots en stark opposition mot Filadelfia åstadkommit en ännu starkare enhet mellan pingstförsamlingarna. Anledningen därtill var den betoning som den sam-

⁴²⁰ EH 1930 s 42f, 78f, 100f, 119f, 134f, m fl

⁴²¹ Ibm s 79 från Ragunda

⁴²² Ibm s 45

⁴²³ Styr prot 15/1 1930 § 181, FA

⁴²⁴ Fris' dagbok 17/12 1930, FrA

⁴²⁵ Ibm

⁴²⁶ Ibm 14/1, 17, 18, 19/2 1930, FrA

⁴²⁷ EH 1930 s 190ff, 203ff, 207ff, m fl

⁴²⁸ Ibm s 263

funds fria församlingssynen fick redan i stridens början. Det var detta som mer än något annat förmådde att samla pingstvännerna i en enad front. P var nu en fast sammansluten rörelse med något över 30 000 medlemmar.⁴²⁹ Som helhet avvek den inte från den väg den slagit in på.

Södermalms Fria Församling däremot gick nu sin egen väg. FBI omorganiserades den 23/9 1930 och A Gustafsson invaldes i styrelsens verkställande utskott.⁴³⁰ Genom sina nya samarbetsorgan visade de att de inte längre samarbetade med de övriga pingstförsamlingarna.

Många menade att striden gällde ledarskapet i P.⁴³¹ Så menade SvM.⁴³² Knappt 25 år senare sade LP att han "i viss mån"⁴³³ kunde gå med på detta. A P Franklin var utan tvivel en ledartyp. I SAM ansågs han som en duktig arbetsmänniska med stora resultat som mål. Den konflikt som uppstod mellan ordföranden K A Rundbäck och honom därför att han "energiskt stått på pingströrelsens sida" var enligt G Åberg "ytterst" en kamp om ledarskapet.⁴³⁴

I P blev förhållandet annorlunda för A P Franklin. P hade i LP en stark ledare men den hade ännu inte funnit sin väg för en organisationsfri yttre mission. A P Franklin kallades att sköta denna del av arbetet. Under hela A P Franklins tid som missionssekreterare pläderade LP mot all slags organisation. Ibland gav han motvilligt efter och gav därmed intryck av att vara avvaktande eller vacklande. Detta kom till uttryck vid diskussionen kring SFMs protokoll 1924 som sade att SFM skulle "upprätta arbetsordning för fälten och få leda arbetet där".⁴³⁵ Vid kritiken mot SFM 1926 förklarade LP att han inte sett SFMs protokoll innan det sänts ut till missionärerna. Filadelfias protokoll hade emellertid en likartad lydelse beträffande SFMs framtida roll. Rådet skulle "ordna och leda yttre missionen".⁴³⁶ Motstridiga uppfattningar gjorde sig även gällande i frågan om fast egendom. Rådets uppfattning var införd i EH i jan 1926 och LPs uppfattning

⁴²⁹ Sahlberg 2009 (1977) s 360

⁴³⁰ Prot 23/9 1930 § 6, FrA

⁴³¹ EH 1929 s 698

⁴³² SvM 4, 14/11 1929

⁴³³ Pethrus 1954 s 244

⁴³⁴ Åberg 1980 s 68

⁴³⁵ Se not 299 (s 107)

⁴³⁶ Se not 305 (s 108)

kom i sept samma år.⁴³⁷ Samma var det med SFMs husköp.⁴³⁸ Till slut fanns det inte rum längre för ytterligare eftergifter och striden var ett faktum.

Den samfundsfria församlingssynen var för LP en "biblisk" och en "helig sak".⁴³⁹ A P Franklin stod i praktiken för en organiserad verksamhet. Båda dessa män var så engagerade i sina ståndpunkter att det inte gick att skilja sak och person från varandra. Detta gällde i särskilt hög grad LP och i mindre grad A P Franklin. Det var inte personerna som kampen gällde. Det var istället själva principerna som hade skjutit fram LP och A P Franklin i stridens frontlinje. De stod var för sig för den oorganiserade resp den organiserade verksamhetsformen.

Med hela denna bakgrund från 1924 och framåt för ögonen är det tveksamt om striden "i första hand" gällde "det karismatiska ledarskapet", som C-E Sahlberg säger.⁴⁴⁰ Ledarfrågan för A P Franklins vidkommande kom först efter uteslutningen då han bildade Svenska Fria Pingstmissionen.^{441a} Det finns mig veterligt inget muntligt eller skriftligt belägg för att A P Franklin själv sagt eller sanktionerat att någon annan sagt, att LP borde ersättas med någon annan och i så fall av honom själv. A P Franklins ambition var att organisera och leda Ps yttre mission helst utan inblandning av någon annan.

LP däremot uppträdde under hela tiden från 1924 fram till stridens utbrott som talesman för hela P mot allt slags organisation. A P Franklins uteslutning ur Filadelfia innebar därför en medveten uteslutning ur P. Detsamma gällde även Södermalms Fria Församling när den tog parti för A P Franklin. Av tidningsreferaten framgick det också att det inte var någon lokal konflikt i Stockholm det gällde.

Några veckor efter A P Franklins uteslutning skrev LP att han med "smärta" hört hur folk tilldelat honom rollen som ledare för P. "Pingstväckelsen i Sverige har nämligen ingen gemensam organisation och kan således icke ha tillsatt någon människa som ledare. ... Undertecknad *har icke och vill icke ha* ett ord att säga till om inom de fria församlingarna i Sverige". Det var Ps fiender som utsett honom till

⁴³⁷ Se not 338-340 (s 114)

⁴³⁸ Se not 339-341 (s 115)

⁴³⁹ Pethrus 1954 s 245

⁴⁴⁰ Sahlberg 2009 (1977) s 73

^{441a} [Se t ex Missionsfacklan 10/7 1930 "Nya riktlinjer"]

ledare, skrev han.^{441b} Uttalandet kan bara förstås i ljuset av LPs uppfattning om andliga tjänster. Hans tjänst var karismatisk, d v s av Gud given. Han var inte vald, eftersom ingen "gemensam organisation" tillsatt någon ledare i P. Detta stämde med vad han sade om ledarskapet drygt 35 år senare: "Vi väljer inte våra ledare. Det blir den starkaste som kommer att ta makten".⁴⁴² Den starkaste i detta fall torde vara den bäst karismatiskt utrustade.

Beträffande SFM gick det tillbaka till Filadelfia som dess eget missionsorgan. Utan risk för anmärkning från annat håll än från sin egen församling kunde det nu komplettera sig själv. När rådet stod utanför församlingen och kompletterade sig självt var det endast ansvarigt inför sig självt också, d v s inför de tre personer som utgjorde rådet. Det var detta unika förhållande vid sidan om varje pingstförsamling men med en auktoritet som en suverän församling som hade väckt så stark opposition på rikskonferensen 1929.⁴⁴³ De stadgar som senare antogs den 13 nov 1931 och den 23 mars 1932 sade klart ut att "det understödjes och samarbetar med Filadelfiaförsamlingen i Stockholm" samt att dess medlemmar skall utses av församlingens styrelse, vidare att denna styrelse skall avgöra frågan om rådets ansvarsfrihet.⁴⁴⁴ Som helt fristående organ fanns det ingen utanför rådet som kunde ställa det till ansvar och inte heller som redan påpekats ge det ekonomisk ansvarsfrihet.

Den tidiga opposition som SFM väckte visade hur djupt rotad den samfundsfria församlingssynen var i P. För denna församlingssyn var pingstfolket beredda att ta en strid som väckte uppmärksamhet i vida kretsar men som också medförde att Ps ställning till samfunden avsevärt försämrades under lång tid framåt. Helt naturligt hade inte organisationsfrågan samma engagerande betydelse för samfunden som för pingstvännerna.

C. "... Vi känner behov av isolering ..."

Den stora striden om organisationen var nu avslutad. Kampen om organisationsfrihet hade vunnits. De följande åren skulle emellertid visa att denna av gemensamma stadgar helt oberoende enhet skulle

^{441b} EH 1929 s 691f

⁴⁴² Carlsson 2008 (1973) s 22

⁴⁴³ EH 1929 s 423, Carlsson 2008 (1973) s 53f

⁴⁴⁴ Stadgar för Svenska Fria Missionen §§§ 1, 6, 11

bli ett nästan oöverstigit hinder för gemenskap med andra kristna. I polemik med SvM skrev LP 1925 att pingstförsamlingarna inte ville bilda något nytt samfund för att lättare bli "ett med allt Guds folk".⁴⁴⁵ Hos pingstvännerna fanns det inga murar av gemensam organisation eller låsta stadgar att raseras.⁴⁴⁶ Drygt fem år senare visade det sig att just organisationsfriheten var en av de största murarna mot samfundet. Ofta när samfundet sökte samverkan över gränserna valde pingstförsamlingarna att stå utanför. Det ansågs fel att delta i alliansmöten med andra kristna.⁴⁴⁷ I spåren av organisationsstriden radikaliserades uppfattningen mot organisation på ett sådant sätt att pingstvännerna nästan helt isolerade sig från både samfundet och samhället.

På rikskonferensen 1930 blev en av de stora frågorna vilken ställning P skulle inta till dem som hade samma tro och lära som P men inte tillhörde någon pingstförsamling. Enighet rådde om att dessa s k pingstbetonade egentligen var "ett hinder för den verkligt fria pingstväckelsen"⁴⁴⁸ genom att de stannade kvar i samfundsförsamlingarna och samtidigt sökte kontakt med pingstförsamlingarna. De predikanter inom samfundet som berörts av pv men inte hade någon avsikt att lämna sina samfund borde inte inbjudas till besök och predikan i någon pingstförsamling⁴⁴⁹ eftersom de "grumlade till begreppen då det gällde församlingen" genom att ena gången predika i en pingstförsamling och en annan gång i en samfundsförsamling.⁴⁵⁰

Denna brist på radikalism hos dessa s k pingstbetonade ansågs farlig för den samfundsfria församlingssynen i P. Det var således viktigare att tillhöra en pingstförsamling än att bara ha samma tro och lära som P men utan att vara matrikelförd i P. Det var inte längre läran om Andens dop och karismatiska gåvorna och tjänsterna som var en skiljelinje mellan P och samfundet. Den stora skiljemuren var nu den samfundsfria församlingssynen. Det avgörande för denna

⁴⁴⁵ EH 1925 s 167

⁴⁴⁶ Ibm

⁴⁴⁷ Ibm 1929 s 330

⁴⁴⁸ Ibm 1930 s 480

⁴⁴⁹ Ibm

⁴⁵⁰ Ibm

inställning i församlingsfrågan var "lydnaden för Guds heliga ord".⁴⁵¹ Samfunden hade inte fått upp ögonen för denna församlingssyn och, som enligt P, var den som stod "det bibliska mönstret" närmast.⁴⁵² P hade något som samfunden saknade men som dessa inte ansåg som nödvändigt att ha. Detta motsatsförhållande gjorde att pingstvännerna inte alltid tyckte det var någon förlust att stå utanför alliansen med samfunden.

I ett föredrag med titeln "Vår ställning till andra kristna" som LP höll den 21 jan 1931 i den då nybyggda Filadelfiakyrkan gjorde han radikalt upp med samfunden. Föredraget ville ge en förklaring till varför P isolerade sig mot samfunden, samtidigt som det var en slags programförklaring angående Ps förhållande till andra kristna. Det råder inget tvivel om att samfundens partitagande för A P Franklin i hög grad bidrog till utformningen av denna avståndsförklaring mot samfunden. LP gjorde direkta hänvisningar till organisationsstriden och menade att de frikyrkligas sätt att utöva församlingstukt gjorde det svårt för pingstfolket att samarbeta med dem.⁴⁵³ Striden med A P Franklin hade lämnat oläkta sår i hans medvetande.

Det fanns även andra saker som LP nämnde som orsaker till klyftan mellan P och samfunden. De frikyrkligas intresse för politik menade han var en sådan orsak. Många frikyrkomän satt i riksdagen.⁴⁵⁴ Men LP menade att "som gäster och främlingar" skulle de kristna i första hand ägna sig åt "att vinna själar för Gud". Det var viktigare än allt annat.⁴⁵⁵

En annan orsak till det bristande samarbetet mellan P och samfunden var samfundens krav på att skilja svenska kyrkan från staten.⁴⁵⁶ Både BS och SMF hade sedan länge krävt en sådan skilsmässa. Inget av dessa samfund trodde att en statskyrka var nödvändig för att ha en kristen stat.⁴⁵⁷ De frikyrkligas intresse för skilsmässan

⁴⁵¹ G Roberth i EH 1930 s 622, I SMF verkade en grupp pastorer som kallade sig för "Andens fria bröder". De ville verka för pv inom SFM. Mest känd inom denna grupp torde ha varit Alex Olovson, som senare gick över till P, Westin 1958 s 213.

⁴⁵² Ibm

⁴⁵³ Pethrus 6 (1931) 1958 s 176f

⁴⁵⁴ Westin 1958 s 218

⁴⁵⁵ Ibm s 169

⁴⁵⁶ Ibm s 169f

⁴⁵⁷ Hessler 1964 s 130-141

var ofta historiskt betingad.⁴⁵⁸ Under 1930-talet fortsatte frikyrkornas krav, ibland starkt understött från ateistiskt håll.⁴⁵⁹ LPs erfarenheter från länder utan statskyrka och utan obligatorisk kristendomsundervisning var inte goda. Därför ansåg han att pingstfolket inte kunde "följa med de frikyrkliga i deras politik, när det gällde statskyrkan".⁴⁶⁰

Eftersom Ps församlingssyn ansågs fast och tydligt förankrad i Bibeln kom Ps fundamentalistiska bibeltro att ställas i motsatsförhållande till en friare bibeltolkning. Just då var boken "Präster och profeter" i ropet.⁴⁶¹ Den var skriven av SMFs missionsföreståndare A Andersson. LPs angrepp på boken både i EH⁴⁶² och i sitt föredrag⁴⁶³ väckte en livlig och hätsk debatt i pressen.⁴⁶⁴ Från samfundens sida var protesterna skarpa över LPs angrepp.⁴⁶⁵ P g a samfundens friare bibeltolkning ansåg LP att P inte kunde samarbeta med dem.⁴⁶⁶

Det var således en mängd samverkande faktorer som vidgat klyftan mellan P och samfunden. Organisationsfrågan var emellertid en av de betydelsefullaste faktorerna för detta. I sitt föredrag gav LP nu organisationsfrågan sin sedvanliga behandling med i stort sett samma argument som han brukade använda i kampen mot organisation och till försvar för den samfundsfria församlingssynen.⁴⁶⁷

Frågan om de kristnas enhet tog LP upp också utan några nya synpunkter.⁴⁶⁸ Den enda lösningen på detta problem var att de kristna lämnade sina samfund och rev ner alla samfundsgänser för att börja

⁴⁵⁸ Waller 1964 s 8ff, se äv s 201ff, 304f

⁴⁵⁹ Ibm s 60ff, se äv Riksdagsmotionerna 1930 och 1932 s 308-315

⁴⁶⁰ Pethrus 6 (1931) 1958 s 172

⁴⁶¹ Andersson 1929

⁴⁶² EH 1932 s 77

⁴⁶³ Pethrus 6 (1931) 1958 s 172ff

⁴⁶⁴ StD 21/1, SvD 22/11, DN 22/1, SvM 22/1 1931 m fl

⁴⁶⁵ SvD 23/1, SvM 23/1 1931

⁴⁶⁶ Pethrus 6 (1931) 1958 s 172ff, se äv Pethrus 7 (1933) 1958 Kristi vittnesbörd om Moseböckerna, om Ps angrepp på samfundens "nyteologi" se Westin 1958 s 212, om Axel Andersson och pressdebatten kring hans bok se ibm s 217, om Präster och Profeter se Eeg-Olofsson 1977 s 55-76

⁴⁶⁷ Pethrus 6 (1931) 1958 s 178ff

⁴⁶⁸ Westin 1958 s 242-245, Sahlberg 2009 (1977) s 60f

arbeta tillsammans.⁴⁶⁹ Någon allians med bibelhållandet av samfundsorganisationerna var inte att tänka på.⁴⁷⁰

Av dessa olika orsaker hade pingstvännerna dragit sig undan från sin omgivning. "... vi känner behov av isolering ..." ⁴⁷¹ deklarerade LP. Pingstvännerna hade liksom Johannes Döparen dragit ut i öknen för att inte komma under inflytande av "otro och falska läror".⁴⁷² Isoleringen var inte bara en nackdel utan en orsak till framgång, menade LP,⁴⁷³ och den var väl motiverad intill dess att läget hade ändrat sig.⁴⁷⁴ LPs uttalande om isolering blev inte bara en bekräftelse på det redan rådande förhållandet utan även en uppmaning till pingstvännerna att fortsätta sin isolering.

Ps avståndstagande från samfunden inbegrep givetvis även Södermalms Fria Församling som tagit parti för A P Franklin och även tagit in honom som medlem.⁴⁷⁵ LPs försök att tona ner motsättningarna till Södermalms Fria Församling fick inte missuppfattas som något försök till att etablera något samarbete med den.⁴⁷⁶

Inställningen till samfunden hade tillspetsat sig så att många med oro såg på den uppkomna situationen. En del av dem som under rikskonferensen föregående år (1930) talat mot all slags allians vände sig nu till LP och uppmanade honom att låta Filadelfia göra något åt saken. Som ett direkt led i detta kallade församlingen den i Norden välkände predikanten S Larsen, som inte var pingstvän, att under hösten 1931 biträda församlingen i arbetet.⁴⁷⁷ Denna gest om än liten stod i kontrast mot det fortsatta avståndstagandet som förekom ute i landet mot samfunden. J Hydén, pastor i Filadelfia i Uppsala, höll ett föredrag exakt ett år efter LPs och med ett liknande innehåll. Titeln var "Varför vi icke deltaga i alliansmöten".⁴⁷⁸ Förutom de vanliga orsakerna till detta uttalade han också en varning för den ekumeniska

⁴⁶⁹ Pethrus 6 (1931) 1956 s 181

⁴⁷⁰ Ibm

⁴⁷¹ Ibm s 187

⁴⁷² Ibm s 188

⁴⁷³ Ibm

⁴⁷⁴ Ibm s 186

⁴⁷⁵ Westin 1958 s 179

⁴⁷⁶ EH 1931 s 208ff

⁴⁷⁷ Fils prot 9/3 1931 § 142, 8/6 1931 § 282, FA

⁴⁷⁸ Hydén 1934

rörelsen p g a dess organisationssträvanden. J Hydén tog ett extra steg och förklarade att "organisationer inom en lokalförsamling äro överflödiga och obibliska".⁴⁷⁹ Föredraget recenserades i EH som ett "varningsord".⁴⁸⁰

På rikskonferensen 1932 togs Ps inställning till samfunden upp igen. Man noterade det motstånd som samfunden sades visa mot P. En del menade sig även känna till att samfunden enats mot P för att "hindra dess vidare utbredning".⁴⁸¹ Det var tydligt att P i högre grad än kanske tidigare hade skärpt sina positioner mot samfunden⁴⁸² istället för att ha försökt mildra dem.

LP hade varit med och skapat denna situation även om det inte varit hans avsikt. Föredraget i Filadelfia 1931 hade satt djupa spår. Det blev också han som fick ta itu med att försöka vända strömmen. Isoleeringen som man nu uppfattade den började bli olidlig. Frågan togs upp i Filadelfias styrelse 1933. LP redogjorde för den uppkomna situationen och förklarade att "... det avståndstagande, som tillämpas ganska allmänt i landet gentemot andedöpta vittnen utom pingströrelsen" kunde "medföra allvarliga följder för hela pingstväckelsen".⁴⁸³

I vilken utsträckning alla var eniga i denna fråga framgår inte av protokollet men "många av bröderna" hade samma mening. Styrelsen enades om att göra ett uttalande i EH för denna sak. Något sådant uttalande kom aldrig. I efterföljande församlingsmöte gjordes inte heller något uttalande i den riktning som gjorts på styrelsemötet. LP gjorde en försiktig antydning om att P just nu hade "öppna dörrar och stora möjligheter".⁴⁸⁴ Anledningen till att inget uttalande från styrelsemötet publicerades i EH kan ha varit att det fanns ett större motstånd till en öppnare attityd mot "andedöpta vittnen utom pingstväckelsen" än vad protokollet avslöjade. Klart var emellertid att rikskonferensen 1930 menat att de s k pingstbetonade egentligen utgjorde ett hinder

⁴⁷⁹ Ibm s 30f

⁴⁸⁰ EH 1932 s 242

⁴⁸¹ Ibm s 502

⁴⁸² ET 1933 s 114

⁴⁸³ Styr prot 28/3 1933 § 32, FA, se äv Sahlberg 2009 (1977) s 103 som visar hur LP nyorienterade sig vid denna tid

⁴⁸⁴ Ibm 10/4 § 184

för pv genom att stanna kvar i sina samfund istället för att helt gå över till P.⁴⁸⁵

I en artikel i EH i maj 1933 avvisade LP påståendet att hans föredrag 1931 varit ett angrepp på andra kristna. P hade egentligen alltid velat "ha gemenskap med alla helhjärtade kristna, som icke ställt sig fientliga mot oss" fastslog han nu efter två år och bara en månad före årets rikskonferens.⁴⁸⁶

På rikskonferensen i Kölingared togs nu frågan upp under rubriken: "Den enskilde pingstvännens ansvar inför kristna utom pingstväckelsens led".⁴⁸⁷ Åsikterna gick starkt isär. De två uppfattningar som syntes skilja sig mest från varandra var dels faran för att behöva kompromissa och dels risken för en permanent isolering från andra kristna. LP avgav en orientering för hur det varit under Ps början. Då hade man gemenskap med varandra utan att tillhöra något samfund. Han påtalade det okloka i den nu uppkomna tendensen till isolering.⁴⁸⁸ Risken med denna isolering var att det kunde stoppa "välsignelsernas flöden". Men det kunde också innebära ett nytt slags "samfundsväsen"⁴⁸⁹ som utan samfundsorganisation ändå kunde bli en avgränsning mot andra kristna. Det var då betydelselöst om man hade gemensam styrelse med skrivna stadgar eller inte. Genom en sådan avgränsning bidrog man till att dra gränsen mot andra kristna "efter de fria församlingarnas matriklar", som LP uttryckte det.⁴⁹⁰ Det var just detta man redan börjat göra i P.

Det räckte inte längre att vara andedöpt och att tro på Andens gåvor och tjänster. Att vara matrikelförd i en pingstförsamling hade fått en så stor betydelse att det var nu fråga om inte detta var viktigare än den "Andens enhet" som förr ansågs utgöra grunden för gemenskap med andra kristna. Samma murar som pingstvännerna ville rasera hos samfunden hotade nu att utan en övergripande organisation bli en oöverstiglig mur mot samfunden.

⁴⁸⁵ Se not 448 och 449 ovan

⁴⁸⁶ EH 1933 s 329f, om kyrkornas och samfundens ställning i Norden vid denna tid se Kirken, krisen og krigen 1982 s 165-203, det svenska avsnittet s 194-203

⁴⁸⁷ Ibm s 508

⁴⁸⁸ Ibm s 508f

⁴⁸⁹ Ibm s 509

⁴⁹⁰ Ibm s 510

På rikskonferensen framkom det vidare att många ville göra ingången till P så trång som möjligt och ansåg, att det fanns en fara att pingstvännerna "förlorade sin andliga kraft genom att vara toleranta gentemot andras uppfattningar".⁴⁹¹ Friheten borde inte heller vara sådan att den äventyrade solidaritet och hänsyn mellan pingstförsamlingarna, hävdade andra.⁴⁹²

Utan att något formellt uttalande gjordes blev denna rikskonferens en vändpunkt för Ps fortsatta utveckling. Isoleringstrenden var bruten och tankegångarna från rikskonferensen 1930 hade lidit ett nederlag. Men det skulle dröja länge än innan pingstvännerna drog ut de fulla konsekvenserna av den öppnare attityden från 1933.

Det fanns även en annan orsak som gjorde det angeläget för P att inte stänga in sig. De tre pingstriktningar som stod utanför P, d v s ÖM, "de pingstbetonade" och den franklinska utbrytningen kunde vid en eventuell förening med varandra bli ett hot mot Ps expansion, ansåg LP.⁴⁹³ Den öppna dörren, särskilt mot "de pingstbetonade", gjorde att en sådan utveckling kunde förhindras. Men det fick inte innebära att P gjorde avkall på något som ansågs viktigt i dess lära.⁴⁹⁴

På Ps 20e rikskonferens ägnades mycken tid åt frågan om Ps uppgift inom och utanför de olika samfunden.⁴⁹⁵ Tongångarna var helt annorlunda än i början av 30-talet. "Andens enhet" började åter att komma i förgrunden på bekostnad av den formella enheten. Det var Anden som gjorde att "Vi äro ett" och "av samma falang" som uttrycken då löd.⁴⁹⁶ Särskild glädje uttrycktes över den uppgörelse som förra året (1934) gjorts med Södermalms Fria Församling.⁴⁹⁷ Enigheten i P var nu fullständig.

Det var nu tio år sedan LP sade att pingstförsamlingarna skulle stå fria från alla organisatoriska band för att kunna bli "ett med allt Guds folk".⁴⁹⁸ Emellertid hade utvecklingen gått åt motsatt håll. Principernas enhet om organisationsfrihet hade istället kommit i förgrunden

⁴⁹¹ Ibm s 510

⁴⁹² Ibm 510f

⁴⁹³ Pethrus 1955 s 51f

⁴⁹⁴ EH 1935 s 227

⁴⁹⁵ Ibm s 227

⁴⁹⁶ Ibm s 526

⁴⁹⁷ Ibm s 559

⁴⁹⁸ Ibm 1925 s 167

och "Andens enhet" hade tonats ner. Den samfundsfria församlingssynen hade blivit en allt högre och hårdare mur mot de samfundskristna trots LPs försäkringar om att P allt ifrån sin början "velat ha gemenskap" med alla kristna.

Endast en liten förändring och viss självrannsakan hade inträtt kring mitten av 30-talet. Men den gällde bara likasinnade troende utanför de egna leden. Utan att ge avkall på den samfundsfria församlingssynen öppnade pingstfolket sina dörrar mot de sk pingstbetonade och andra av samma tro och lära. Som för tio år sedan uttrycktes nu en förhoppning att P inte skulle ha några "mänskliga gränser" eller "staket" omkring sig.⁴⁹⁹

D. Inre samling och expansion

Åren efter organisationsstriden kring SFM hade inte bara fört med sig isolering från andra kristna. Den hade också sammansvetsat pingstförsamlingarna till en stark och likriktad rörelse. Hj Danielsson i BS sade att vad gäller organisation "torde pingstsamfundet för närvarande stå nästan främst i Sverige".⁵⁰¹ Yttrandet kunde ses som ett belägg för den starka enhet som strax efter organisationsstriden var utmärkande för P. Rikskonferensernas betydelse i detta avseende får inte underskattas. Det var där den samlade P lät höra sin röst även om det skedde utan valda ombud. Så var det 1919 när rikskonferensen uttalade sig mot all organisation och så var det 1929 då rikskonferensen tio år senare gjorde ett liknande uttalande mot SFM. R Fris' uppmaning då till LP att inte låta rikskonferensen bli ett slags samfundskonferens som beslutade å församlingarnas vägnar⁵⁰² hade ingen som helst verkan. Alltefter som åren gick fick rikskonferenserna en större betydelse både ifråga om lära och gemensamma arbetsuppgifter. De samfundsfria församlingarna följde mestadels lojalt de uttalanden som gjordes där även när de inte hade representanter med på rikskonferensen.

Någon avmattning i arbetet efter organisationsstriden kunde inte märkas och inte heller någon större splittring utöver det fåtal som

⁴⁹⁹ IbM 1935 s 525

⁵⁰⁰

⁵⁰¹ SvM 13/1 1931

⁵⁰² Fris till LP odaterat, FrA

följde med Södermalms Fria Församling och A P Franklin.⁵⁰³ I Stockholm arbetade Filadelfia och Södermalms Fria Församling på var sitt håll. En annan liten pingstförsamling, Östermalms Fria Församling, hade upplösts och gått upp i Filadelfia tillsammans med sin föreståndare A Edmundh.⁵⁰⁴ Som redan visats hade Södermalms Fria Församlings försök till inbrytning i pingstförsamlingarna med sin tidning Missionsfacklan totalt misslyckats.⁵⁰⁵ Som helhet slöt P arbetsvilligt upp kring sina enskilda och gemensamma åtaganden. Åren ända fram till 1945 karaktäriserades av en stark inre och yttre expansion.

Förutom de årliga rikskonferenserna hade även veckotidningen EH sin givna plats som ett samlande och ledande organ för pingstförsamlingarna. Den ägdes helt av Filadelfia i Stockholm och redigerades av församlingens ledning. Under striden hade tidningens ställning stärkts betydligt. Den hade varit det främsta medlet att föra ut polemiken till landets pingstförsamlingar. I den försvarade LP och S Lidman Ps sak mot angrepp i den profana och frikyrkliga pressen. Många ansåg då att "särskilt broder Sven Lidmans artiklar" hade varit för skarpa under organisationsstriden. LP trädde upp till hans försvar med exempel på skarpa yttranden ur både GT och NT.⁵⁰⁶ Dessa historiska exempel tillmättes just nu större betydelse än exempelvis Bergspredikans kärleksbud om behandling av motståndare.⁵⁰⁷ Mer än någonsin hade EH blivit en tidning för "alla som älska pingstväckelsen" som det stod i anmälan för 1936.⁵⁰⁸

EHs upplaga ökade kraftigt under de närmast följande åren. 1929 var upplagan 25 700 ex.⁵⁰⁹ Under det följande året ökade den till 28 000.⁵¹⁰ Ökningen fortsatte om än något saktare under de följande åren för att under 1934 öka med 3 000 ex till 32 000 ex⁵¹¹ och under

⁵⁰³ Pethrus 1955 s 42

⁵⁰⁴ Styr prot 21/1 1930 § 197

⁵⁰⁵ Jfr dock Sahlberg 2009 (1977) s 84, som menar, att "Franklinstriden hade efterlämnat en splittrad p. med två bokförlag". Verkligheten var den, Södermalms Fria Församling inte hade någon marknad inom P.

⁵⁰⁶ EH 1929 s 791f

⁵⁰⁷ Matt 5:44

⁵⁰⁸ EH 1935 s 938

⁵⁰⁹ Ibm 1930 s 55

⁵¹⁰ Ibm 1931 s 41

⁵¹¹ Filadelfias Årsberättelse 1935, FA

1935 till 34 000 ex.⁵¹² Över 20 000 nya medlemmar hade tillförts P på fem år räknat från 1930.⁵¹³ Detta är givetvis den främsta förklaringen till EHs ökning.

Även Filadelfias bibelskola fick en stark uppslutning strax efter 30-talet. FBI tillhörde inte längre P. Hösten 1929 samlade Filadelfias bibelskola ca 500 deltagare.⁵¹⁴ Under de följande åren hade bibelskolan 700 deltagare 1930,⁵¹⁵ 5 á 600 året därpå⁵¹⁶ och 840 st åren 1932 och 1933.⁵¹⁷ För år 1934 noterades ca 500 elever.⁵¹⁸ Och för 1935 var antalet ca 350 beroende på att bibelskolan f o m det året bara tog emot dem som skulle fortsätta ut på fältet på heltid.⁵¹⁹

Medlemsantalet i Filadelfia fortsatte också att stiga trots att Södermalms Fria Församling uppträdde som centrum för en ny pingstriktning. 1929 var nettoökningen 364 medlemmar.⁵²⁰ Församlingen hade en medlemstopp 1930 då nettoökningen var 505 medlemmar.⁵²¹ Under 1934 passerade Filadelfia 5 000-stecket och hade 5 167 medlemmar den 31 dec 1934.⁵²²

Som missionssekreterare efter A P Franklin kallades P Ongman,⁵²³ son till J Ongman i ÖM. Antalet missionärer som Filadelfia nu hade var 41 st i sju länder.⁵²⁴ Det största fältet var Brasilien.

På begäran av brasilienmissionärerna åkte LP till den konferens som skulle hållas där i sept 1930, Den största kritiken mot SFM hade kommit från fältet i Brasilien. Missionär G Vingren hade rest till Sverige för att be LP komma till Brasilien eftersom missionärskåren var delad efter A P Franklins uteslutning. Några missionärer hade ställt sig på A P Franklins sida.⁵²⁵ Församlingen beslutade att LP

⁵¹² Ibm 1935, FA

⁵¹³ Björkquist 1959 s 120

⁵¹⁴ EH 1930 s 54

⁵¹⁵ Ibm 1931 s 41

⁵¹⁶ Ibm 1932 s 27

⁵¹⁷ Filadelfias Årsberättelse 1932, 1933, FA

⁵¹⁸ Ibm 1934, FA

⁵¹⁹ EH 1935 s 800

⁵²⁰ Ibm s 45

⁵²¹ Ibm 1931 s 40

⁵²² Filadelfias Årsberättelse 1934, FA

⁵²³ Fils prot 4/11 1929 § 6, FA

⁵²⁴ EH 1930 s 54

⁵²⁵ Styr prot 14/6 1930 § 107, FA

skulle fara dit.⁵²⁶ En månad senare beslutade styrelsen att bemyndiga LP att ordna missionens frågor vid förhandlingar med "missionärer, myndigheter och övriga institutioner" med bindande verkan.⁵²⁷ Mot-svarande beslut saknas i församlingens protokollbok.

På missionärernas initiativ i Brasilien överlämnades missionen i de sju norra staterna till de inhemska medarbetarna. Kyrkor, lokaler och annan missionens egendom överlämnades utan kostnad till de brasilianska församlingarna som räknade 160 st med 14 000 medlemmar. Missionärerna skulle nu själva uppta nytt arbete i de södra staterna.⁵²⁸

Missionens företrädare gjorde här något som var det rakt motsatta det arbetssätt som SFM velat genomföra med sin kontroll och styrning från Sverige av verksamheten. Det var nu landets egna arbetare som skulle styra och leda den vidare utvecklingen. Härmed hade också den samfundsfria församlingssynen fått ett starkare fotfäste ute på missionsfältet. Konferensen uttalade sig klart för denna församlingssyn.⁵²⁹

Man kan inte bortse från att Filadelfias nya kyrka, som invigdes den 2 november 1930⁵³⁰ med över 3 000 sittplatser, utgjorde ett led i en allmän framgång för P både i huvudstaden och ute i landet. Kyrkan fick stora rubriker i pressen som "Sveriges största kyrkosal".⁵³¹ "I Filadelfias väldiga sal",⁵³² "Lewi Pethrus' nya kyrka rymlig och modern",⁵³³ m m. Även landsortspressen anmälde stort upplagda artiklar om den nya kyrkan.⁵³⁴

Kyrkan blev hela Ps centralhelgedom. P var inte längre en liten undanskuffad rörelse som ofta sågs över axeln av de större och mer väletablerade samfunden.

Tjugo år efter Filadelfias uteslutning ur BS räknade P över 30 000 medlemmar.⁵³⁵ P fortsatte att dra folk till sig från både utomstående

⁵²⁶ Fils prot 16/1 1930 § 15, FA

⁵²⁷ Styr prot 17/7 1930 § 133, FA

⁵²⁸ Fils prot 6/10 1930 §§ 8, 10, FA, EH 1930 s 708

⁵²⁹ EH 1930 s 722f

⁵³⁰ Ibm s 771

⁵³¹ SocD 1/11 1930

⁵³² ST 1/11 1930

⁵³³ DN 1/11 1930

⁵³⁴ JP 3/11, GT 2/11, BN 3/11 1930 m fl

⁵³⁵ Björkquist 1959 s 120

och från samfunden. Årsmötesrapporterna visade en stor tillströmning. I mindre församlingar kunde det röra sig om en nettoökning på 20 % till 40 % av medlemsantalet⁵³⁶ i något fall ända upp till en fördubbling.⁵³⁷ På större platser var ökningen i regel mindre. Jag tar här bara några få exempel. Pingstförsamlingen i Borås hade ökat med 18 % under 1932.⁵³⁸ För Karlskrona var siffran 10 % och för Jönköping och Linköping var den 15 % resp 8 %.⁵³⁹ Filadelfia i Stockholm hade samma år ökat med 6 %⁵⁴⁰ och för Smyrna i Göteborg var siffran 9 %.⁵⁴¹ Församlingstukt, d v s uteslutningar, döda, utflyttade och inflyttade samt döpta gjorde att omsättningen kunde vara ganska hög i en del församlingar. Som exempel kan nämnas församlingen i Värnamo som under det gångna året (1932) hade döpt 106 personer i 12 dophögtider, 15 hade flyttat in i församlingen från andra håll och 5 hade beviljats återinträde, 16 uteslutits, 9 avflyttat och 5 dött. Nettoökningen var 95 medlemmar och hela antalet var nu 469 medlemmar.⁵⁴² Under femårsperioden 1930–35 hade Filadelfia i Stockholm ökat från 3 993 medlemmar till 5 310.⁵⁴³ Församlingen hade alltså ökat med 30 %. Smyrna i Göteborg hade 962 medlemmar 1930 och fem år senare 1 580 medlemmar,⁵⁴⁴ d v s en ökning med 64 %.

Arbetsivern syntes ha varit hög under dessa år. Många nya kyrkor och kapell uppfördes ute i landet. Bara under 1935 rapporterades i EH över 45 invigningar av kyrkor och kapell.⁵⁴⁵ På många platser hade de nybyggda kyrkorna dubbelt så många eller fler sittplatser än antalet medlemmar i församlingen. I Kalmar byggdes en kyrka med 7-800 sittplatser av en församling med knappt 450 medlemmar.⁵⁴⁶ Församlingen i Hälsingborg med 384 medlemmar⁵⁴⁷ invigde under året sin

⁵³⁶ EH 1933 s 72, 74

⁵³⁷ Ibm s 74

⁵³⁸ Ibm s 79

⁵³⁹ Ibm 1930 s 80, 94, 159

⁵⁴⁰ Ibm 1933 s 36

⁵⁴¹ Församlingsexpeditionen i Smyrna Göteborg

⁵⁴² EH 1933 s 82

⁵⁴³ Sahlberg 2009 (1977) s 361

⁵⁴⁴ Församlingsexpeditionen i Smyrna Göteborg

⁵⁴⁵ EH 1935

⁵⁴⁶ Ibm s 200, 735f

⁵⁴⁷ Ibm s 88

kyrka med 700 sittplatser.⁵⁴⁸ I Linköping hade församlingen 485 medlemmar⁵⁴⁹ när den flyttade in i sin nya kyrka med plats för över 1 000 personer.⁵⁵⁰ Även mindre församlingar hade en benägenhet att bygga stora lokaler i förhållande till sitt medlemsantal.⁵⁵¹ I en del fall orkade inte församlingarna med sina byggen. De vädjade då om hjälp till andra för att kunna slutföra sina byggen.⁵⁵²

Orsaken till dessa relativt stora kyrkobyggen bottnade i tron att församlingen skulle ha något att växa i. Det var en anda av optimistisk expansion som låg bakom allt detta.

Ute i landet fortsatte nya församlingar att bildas.⁵⁵³ En del var utbrytningar ur SMF.⁵⁵⁴ Dessa församlingar lämnade inte alltid sitt samfund för att ansluta sig till P. Det skedde senare. Anledningen till utbrytningarna angavs vara att få lämna bakom sig "samfund och organisation".⁵⁵⁵ I några fall förekom det utbrytningar ur pingstförsamlingar. I Örebro lämnade en grupp i pingstförsamlingen Elim och bildade en egen med namnet Sion.⁵⁵⁶ Den förklarades snart som icke tillhörande P.⁵⁵⁷ Ett liknande fall inträffade i Alfta⁵⁵⁸ och i Bollnäs.⁵⁵⁹ Som helhet var dock P samlad och på sin vakt mot alla irritationsmoment.

I Södermalms Fria Församling började slitningar att uppstå. Styrelsen uppmanade Svenska Fria Pingstmissionen, där A P Franklin var ordförande att upplösa sig.⁵⁶⁰ Resultatet av oroligheterna blev att några utbrytningar skedde. I en av dessa befann sig A P Franklin som emellertid senare flyttade till Göteborg.⁵⁶¹ LP menade nu att det var

⁵⁴⁸ Ibm s 700

⁵⁴⁹ Ibm s 162

⁵⁵⁰ Ibm s 7

⁵⁵¹ Ibm s 38, 76f, 142, 321, 897, m fl

⁵⁵² Ibm s 8, 178f, 187, 222, 312f, 353 m fl

⁵⁵³ Ibm 1933 s 10, 1934 s 98, 117, 287 m fl, 1935 s 44, 45

⁵⁵⁴ Ibm 1935 s 45, 258, 285

⁵⁵⁵ Ibm s 45

⁵⁵⁶ Ibm s 238

⁵⁵⁷ Ibm s 894f

⁵⁵⁸ Ibm s 259

⁵⁵⁹ Ibm s 869

⁵⁶⁰ Fris' dagbok 24/5 1932, FrA

⁵⁶¹ EH 1933 s 114f

dags för Södermalms Fria Församling att "ärligt träda fram och erkänna" sitt misstag i fallet med A P Franklin.⁵⁶²

På våren 1934 skrev R Fris till Ps predikanter som av Filadelfia hade inbjudits till en bibelstudievecka under april månad.⁵⁶³ Han begärde att föreståndarna skulle häva blockaden mot Södermalms Fria Församling och i egenskap av en av ledarna i församlingen erkände han och tog på sig sin delaktighet i schismen.⁵⁶⁴ Något svar fick han inte. Den 2 maj, drygt en vecka efter R Fris' brev, besökte A Gustafsson med fru LP privat för att få till stånd en uppgörelse.⁵⁶⁵ Till R Fris skrev LP senare att hans brev borde ha ställts till Filadelfia och inte till predikantmötet eftersom det rörde sig om en enskild församlings angelägenhet.⁵⁶⁶

En förhandlingskommitté tillsattes från vardera församlingen som följd av A Gustafssons besök hos LP.⁵⁶⁷ Kommittéerna träffades på LPs inbjudan på Bredden i dennes bostad⁵⁶⁸ där full enighet nåddes om försoning.⁵⁶⁹ A Gustafsson skrev till Filadelfia och erkände sitt misstag angående A P Franklin.⁵⁷⁰ När LP i församlingen redogjorde för uppgörelsen, sade han att han inte ville "för egen del ha någon upprättelse".⁵⁷¹ Församlingen var villig att förlåta.⁵⁷²

I det möte som senare hölls mellan de två församlingarnas kommittéer enades man om en skrivelse som skulle publiceras i EH.⁵⁷³ Den publicerades den 6 dec.⁵⁷⁴ A Gustafsson inbjöds att predika i Filadelfiakyrkan under två gudstjänster den 16 dec.⁵⁷⁵ Därmed var den långvariga konflikten som haft sin upprinnelse i SFM definitivt ur världen.

⁵⁶² Ibm

⁵⁶³ Fils prot 15/1 1934 § 28, FA, EH 1935 s 240f

⁵⁶⁴ Fris till Predikantmötet 25/4 1934, LPA

⁵⁶⁵ Fils prot 5/11 1934 § 478, FA

⁵⁶⁶ LP till Fris 23/5 1934, LPA

⁵⁶⁷ Fils prot 8/6 1934 § 135, FA

⁵⁶⁸ LP till Gustafsson 27/7 1934, LPA

⁵⁶⁹ Fris' dagbok 28/7 1934, FrA

⁵⁷⁰ Styr prot 23/11 1934 § 231, brev Gustafsson till Filadelfia, FA

⁵⁷¹ Fils prot 26/11 1934 § 502, FA

⁵⁷² Ibm

⁵⁷³ Fris' dagbok 27/11 1934, FrA

⁵⁷⁴ EH 1934 s 851

⁵⁷⁵ Fils prot 3/12 1934 § 513, FA

Även Södermalms Fria Församling hade från sin start fått en god framgång i sitt arbete. Den hade ökat från 498 medlemmar 1929 till 801 under de fem år som gått.⁵⁷⁶

De gångna åren alltsedan organisationsstriden vid decenniets början hade kännetecknats av en inre samling och en yttre expansion. P hade från 1915 fram till 1935 ökat från 1 010 medlemmar till 52 442. Under femårsperioden från 1930 fram till 1935 ökade P från 30 147⁵⁷⁷ med 21 295 medlemmar vilket blir en ökning med nästan 70 %. Dessa fem år var de hittills framgångsrikaste åren för P. Under samma tid genomgick P en konsolideringsprocess som blev avgörande för många år framåt. Pingstförsamlingarna hade successivt övergått till att bli en fast och enhetlig Pingströrelse. De årligt återkommande rikskonferenserna hade fått ett allt större inflytande för gemensamma riktlinjer i tro, lära och handling. Den samfundsfria församlingssynen hade fått en starkare markering efter Franklinstriden och jämsides med detta växte solidaritetskänslan sig stark. Den samfundsfria församlingssynen och de karismatiska gåvornas och tjänsternas verksamhet utgjorde fortfarande grunden för all religiös verksamhet i P.⁵⁷⁸

E. "De pingstbetonade" integreras i Pingströrelsen

Under tjugotalet pågick en stor väckelse inom SMF.⁵⁷⁹ Den fick senare benämningen "de pingstbetonade".⁵⁸⁰ Redan 1919 gjordes ett uttalande från SMFs sida i vilket man i försonliga ordalag ville ge P ett visst erkännande. Vuxendopet fick samma erkännande som barn-dopet.⁵⁸¹ Senare kom ett offentligt erkännande för både Andedopet och de andliga nådegåvorna som något bibliskt.⁵⁸²

"De pingstbetonade" var en typisk väckelserörelse inom SMF. Andens dop och gåvor hade stort utrymme och Bibeln och bibeltron fick en central plats i verksamheten. Jämsides med den inre uppbyggelsen riktade sig rörelsen utåt. Ett antal väckelseevangelister arbetade med särskild tältmission på s k obrutna fält. Till detta kom

⁵⁷⁶ EH 1935 s 41

⁵⁷⁷ Björkquist 1959 s 120

⁵⁷⁸ EH 1935 s 524f

⁵⁷⁹ Westin 1958 s 212ff

⁵⁸⁰ Sundstedt 4 1972 s 212

⁵⁸¹ SvT 25/9 1919

⁵⁸² Sundstedt 4 1972 s 207f

även stora gemensamma konferenser på skilda håll i landet. Mest kända var de årliga konferenserna på Öckerö och i Tyringe. Den centrala samlingsplatsen var Öckerö där man samlades varje sommar.⁵⁸³

I spetsen för denna rörelse stod en grupp av SMFs pastorer. Den egentlige ledaren var A Olovson och med honom stod även F Mangs, Å Stenström, I Johansson, R Rydén, A Andersson m fl. Till Öckerökonferenserna inbjöds även LP.⁵⁸⁴ A Olovsons förkunnelse i denna rörelse kallades ibland för "Olovsons teologi". Ledmotivet var "andlig förkrosselse". Utan att på något sätt försöka skapa någon slags nådens ordning uppställde han vissa riktlinjer som han ansåg borde följas i religiöst avseende. Hans förkunnelse gick ut på att man först måste komma i "pressen" sedan i "krossen" därefter i "strömmen" varmed han menade Andens dop. Sist skulle man komma upp på ett "högre plan". Det sista innebar att få kärlek mot olikfäktande och att inte uppträda dömande mot andra. I sammanhanget hänvisade han till 1 Kor 13. LP såg lite fundersamt på "Olovsons teologi".⁵⁸⁵ För honom fick inga regler binda ett andligt skeende.

I Tyringe hade "de pingstbetonade" årliga konferenser sedan 1924 som ett resultat av de väckelsemöten som A Olovson hade lett där. 1932 tillträdde Å Stenström som föreståndare för missionsförsamlingen. Året därpå utträdde den ur SMF och ställde sig helt fri med namnet Tyringe Missionsförsamling. En grupp på 32 personer lämnade samma år denna församling och bildade Tyringe Fria Missionsförsamling. Den begärde och fick återinträde i SMF.⁵⁸⁶

Även flera andra församlingar och grupper i denna rörelse lämnade sitt samfund och ställde sig helt fria. Så var fallet i bl a Mullsjö, Habo och Öckerö. Stora grupper gick ut och anslöt sig till pingstförsamlingen på platsen eller bildade egna församlingar, som genast eller senare anslöt sig till P utan att gå upp i den lokala pingstförsamlingen. Exempel på det sistnämnda var även Filadelfia i Malmö och i Mullsjö. I Mullsjö gick de flesta medlemmarna ur SMF

⁵⁸³ Brev fr Åke Stenström 19/7 1977

⁵⁸⁴ Sundstedt 4 1972 s 210, telefonintervju med Åke Stenström 17/7 1977

⁵⁸⁵ Telefonintervju med Åke Stenström 17/7 1977

⁵⁸⁶ 1976 antog den namnet Tyringe Missionsförsamling, samma namn som den gamla församlingen haft. Brev från Alvar Ånfors förest för Tyringe Missionsförsamling 29/8 1977.

1932 och bildade egen församling. Kvar stod bara ett 10-tal medlemmar. Missionsförsamlingen i Mullsjö upphörde nästan helt att existera. Under fem år fanns den bara till namnet. Den organiserades om 1936 varefter regelbunden verksamhet började bedrivas igen.⁵⁸⁷

Det var flera orsaker som gjorde att "de pingstbetonade" lämnade SMF. Den främsta anledningen torde ha varit det motstånd de mötte för sin förkunnelse om Andens dop och gåvor trots att SMF uttalat sig positivt för detta 1924.⁵⁸⁸ "De pingstbetonade" kritiserade också "samfundsväsendet".⁵⁸⁹ A Andersson, sekreterare för inre missionen, avvisade i polemik med LP detta genom att försöka bevisa att församlingarna inom samfunden var lika fria som pingstförsamlingarna. Istället tyckte han sig se "envælde och påvedöme" i P.⁵⁹⁰ Betydligt allvarligare förhöll det sig emellertid med den "nyteologi" som sades vara rådande på Missionsskolan.⁵⁹¹ A Anderssons bok "Präster och Profeter" som kom ut 1929 togs kritiskt emot av bl a D Hedegård som då var lärare på SMFs missionsskola.⁵⁹² När A Andersson som var negativ till "de pingstbetonade" valdes som missionsföreståndare 1930 dröjde det inte länge förrän "de pingstbetonade" lämnade SMF.⁵⁹³

Relationerna mellan P och "de pingstbetonade" varierade från plats till plats. Som redan visats uppstod i början av 30-talet en allmän tendens i P att inte ha gemenskap med dem som stod utanför pingstförsamlingarna även om de i övrigt hade samma lära och tro. Många inom P ville inte erkänna något äkta Andens verk utanför de egna leden.⁵⁹⁴ Men det fanns flera föreståndare som var gynnsamt inställda till "de pingstbetonade". LP var en av dessa.⁵⁹⁵ Å andra sidan var "de pingstbetonade" inte blinda för de fel och brister som fanns i P. Ett visst konkurrensförhållande fanns också mellan de två riktningarna

⁵⁸⁷ Mullsjö Missionsförsamling 90 år s 5, 20, 27

⁵⁸⁸ Sundstedt 4 1972 s 207f

⁵⁸⁹ Westin 1958 s 213

⁵⁹⁰ Ibm s 212, se Eckerdal 1981 s 380-385 om den lärofrihet som rädde inom SMF

⁵⁹¹ Westin 1958 s 213

⁵⁹² Ibm s 217

⁵⁹³ Ibm

⁵⁹⁴ EH 1930 s 480, 1933 s 510, brev fr Åke Stenström 17/7 1977

⁵⁹⁵ Tel intervju m Åke Stenström 19/7 1977

särskilt på en del mindre platser. "De pingstbetonade" var vidare rädda för att behöva komma in under ett nytt ok om de anslöt sig till P.⁵⁹⁶ Pingstvännernas opposition ute i landet mot både "de pingstbetonade" och mot dem som öppnat för dem i sina församlingar bidrog helt naturligt till "de pingstbetonades" tveksamhet att låta sig integreras i P.

LP som starkt bidragit till Ps isolering genom sitt föredrag 1931 var den som kanske var mest angelägen att ändra på detta förhållande.⁵⁹⁷ Som nämnts tog LP upp detta förhållande i Filadelfias styrelse. Han ville få ett slut på avståndstagandet mot "andedöpta bröder, som ännu ej anslutit sig till väckelsen". I annat fall kunde det få "allvarliga följder" om detta "partisinne" fick fortsätta.⁵⁹⁸ Längre än till styrelsen kom det emellertid inte trots beslutet att i EH publicera ett positivt uttalande om "de pingstbetonade" och andra likasinnade.⁵⁹⁹ Det blev istället rikskonferensen som fick fälla avgörandet. Kontentan av denna blev att pingstförsamlingarna borde möta "de pingstbetonade" med öppenhet och inte avvisa dem. Dock skulle man inte "pruta på sanningen", d v s den samfundsfria församlingssynen. Vidare skulle varje församlings frihet låta sig styras av solidaritet mot övriga pingstförsamlingar.⁶⁰¹ Som synes var det inte självklart vare sig på det lokala planet eller riksplanet att "de pingstbetonade" skulle tas emot med öppna armar. I både Filadelfias styrelse och på rikskonferensen var det LP som fick gå i spetsen för att bryta den isolering som P frivilligt lagt på sig i början av 30-talet.

Gränserna för "de pingstbetonade" var nu borttagna. På senhösten 1934 övergick den fria missionsförsamlingen i Mullsjö till P efter förhandlingar om samförstånd med angränsande pingstförsamling i Nyhem. På sedvanligt sätt meddelades detta i EH och därmed räknades den som en pingstförsamling.⁶⁰²

⁵⁹⁶ Brev fr Åke Stenström 17/7 177

⁵⁹⁷ EH 1933 s 508f

⁵⁹⁸ Styr prot 23/3 1933 cit i Pethrus 1955 s 48f

⁵⁹⁹ Se not 484 (s 136)

⁶⁰⁰

⁶⁰¹ EH 1933 s 510f

⁶⁰² Sundstedt 4 1972 s 210f

Den 17 feb 1935 gick en grupp på 225 medlemmar ur Immanuelskyrkan i Malmö och bildade Filadelfiaförsamlingen.⁶⁰³

I Tyringe däremot var den fria missionsförsamlingen delad i sin uppfattning om sammanslagning med ortens pingstförsamling. För ett eventuellt samgående tog missionsförsamlingen kontakt med pingstförsamlingen. Denna ställde då upp vissa för P viktiga villkor för en sammanslagning. Den sammanslagna församlingen skulle ledas av personer som var andedöpta och som hade en av Gud given kallelse att vara ledare i församlingen. Vidare skulle församlingen ta avstånd från allt organiserande. För medlemmarna skulle ara det baptistiska dopet gälla. Förslaget om samgående togs upp i missionsförsamlingen men avslogs med en rösts övervikt.⁶⁰⁴ Föreståndaren Å Stenström gick då över till pingstförsamlingen och med honom en stor skara medlemmar. Den återstående delen av den fria missionsförsamlingen anslöt sig till ÖM och antog namnet Saronförsamlingen.⁶⁰⁵

I Göteborg fanns en fri missionsförsamling med ca 450 medlemmar och med A Olovson som föreståndare. 1943 gick den över till pingstförsamlingen Smyrna.⁶⁰⁶ A Olovson verkade som riksevangelist i P ända fram till sin död.

"De pingstbetonade" pastorerna från SMF smälte in i gemenskapen i Ps församlingar tillsammans med de medlemmar som följt dem. Flera av dessa pastorer förestod under en lång följd av år stora församlingar på centrala platser, såsom Jönköping, Filadelfia i Malmö, Linköping och Södermalms Fria Församling i Stockholm.

"De pingstbetonade" kom aldrig att bli någon självständig rörelse, vilket utan tvivel kunde tillskrivas det ställningstagande som Ps rikskonferens tog 1933. De förenade sig lokalt med P var för sig på olika platser och under olika tider och mottogs på grundval av gemensam tro och lära. Enheten med P bestod i en fullständig integration där "grupperna smälte samman", som Å Stenström säger.⁶⁰⁷ Det var detta slags enhet som pingstvännerna avsåg när de

⁶⁰³ Ibm s 216

⁶⁰⁴ Prot pingstförs i Tyringe 12/11 1938 § 5, brev fr Bengt Bengtsson förest i Filadelfia i Tyringe d 7/9 1977, brev fr Åke Stenström 19/7 1977

⁶⁰⁵ Brev fr Alvar Ånfors förest i missionsförs i Tyringe d 29/8 1977

⁶⁰⁶ Sundstedt 4 1972 s 217

⁶⁰⁷ Brev fr Åke Stenström 19/7 177

talade om "verklig enhet" eller om "Andens enhet". Det lokala samgåendet var också den form som passade de samfundsfria pingstförsamlingarna. Samtidigt får man inte bortse från att den öppnare attityden mot "de pingstbetonade" inträdde först sedan saken ingående behandlats på rikskonferensen. Och frågan är väl om någon som helst integration kommit till stånd utan rikskonferensens ingripande. Den lokala församlingens suveränitet visade sig här vara beroende av ett kollektivt ställningstagande för att kunna fungera på det lokala planet.

Kap III. Pingströrelsen bryter sin isolering, 1933–1947

1. Pingströrelsens ekumeniska inställning fram till 1947

Som redan påvisats var pv i sin början en väckelserörelse som gick fram över samfundsgränserna. Detta gällde särskilt i Norge och Finland.¹ Men även i Sverige företrädde den en ekumenisk inställning. Dopet var inte skiljande. De som gripits av väckelsen sökte sig till varandra trots skillnader i lärofrågor. Denna utåtriktade attityd behöll Filadelfia i Stockholm en tid även efter uteslutningen ur BS.²

Alltefter som pv konsoliderades inträdde en annan inställning. Pingstvännernas betoning av Andens dop med tungotal var redan en skiljelinje. En annan skiljelinje gjorde sig gällande i samband med den samfundsfria församlingssynen som ansågs helt grundad på de karismatiska gåvorna och tjänsterna. Samfundens avvikande uppfattning i dessa frågor bäddade för ständiga och långvariga konflikter mellan P och samfunden.

J Ongmans försök 1916 att få tillbaka pingstförsamlingarna till BS samt BSs årskonferens 1919 i samma syfte strandade på pingstvännernas uppfattning om den samfundsfria församlingssynen.³

Samma år, 1919, lade LP sig i debatten om de kristnas enhet som just då pågick. I sin bok "De kristnas enhet" förklarade han att den enda grund för enhet var "Andens enhet" till skillnad mot den organiserade enheten.⁴

LP menade att samfundstanken kunde liknas vid ett babelstorn vars mål var att hålla ihop människorna men istället ledde det till splittring. Allt organiserande i den religiösa världen var ett slags "babylonisk förbistring" som bestod av en massa samfund som motarbetade varandra istället för att samarbeta.⁵ Stadgar, principer och trosbekännelser hade gett upp hov till nya splittringsrörelser.⁶ För att

¹ Se not 98 och 99 (s 82)

² EH 1933 s 508

³ Se Baptistsamfundet vill återförening Pingströrelsen, 1916–1919 (s 52): EH 1930 s 480

⁴ Pethrus 4 (1919) 1958 s 148f

⁵ Ibm s 139

⁶ Ibm s 140

råda bot mot denna "förbistring" försökte nu samfunden sig på ekumenik.⁷

Som LP såg på den kristna enheten så var det verkliga problemet själva organisationen som fanns runt varje samfund och som värnade om samfundets egenart.⁸ Enhet kunde nås bara genom att rasera samfundsmurarna, fastslog LP.⁹ Allians var inget annat än ett "lappverk" och ett "förebud till strid".¹⁰ Det enda stängslet kring de kristna skulle vara den mur som skiljde dem från världen: "Det är frälsningen (Jes 60:18). 'Du skall kalla dina murar för frälsning', säger profeten".¹¹

Vad LP menade med "Andens enhet" redogjorde han utförligt för i sin bok. Enheten skulle främst bygga på en frivillig och organisationsfri gemenskap där de karismatiska gåvorna utgjorde det sammanhållande bandet.¹²

Några år senare vidareutvecklade han sina tankar om "Andens enhet". För det första ansåg han att "Andens enhet" var en *inre enhet* mellan själarna. Lika åsikter var inte nödvändigtvis en förutsättning för detta. "Andens enhet" är även något större än åsiktsenhet. "Kristna kunna hava lika åsikter i alla läro- och verksamhetsfrågor, men ändå är det en klyfta i anden dem emellan."¹³ Här syntes den kristna enheten ha fått en emotionell och även irrationell grund där lärofrågorna sköts i bakgrunden. För det andra fogade LP som grund för "Andens enhet" ett högt ställt krav på *personlig helgelse*: "Genom att förbli i den Andens renhet, som vi voro, när vi hade fått Andens dop, skola vi kunna bevara Andens enhet med alla rena och verkligt andliga själar. Någon annan enhet än denna existerar icke i Guds rike, varken på jorden eller i himmelriket."¹⁴ Denna tankegång att "Andens renhet" var grunden för "Andens enhet" var en kompromisslös skärpning av enhetskravet. Enheten gällde bara "verkligt andliga själar". Eftersom med Andens dop följde "Andens renhet" var grunden för "Andens enhet" läran om Andens dop och förblivandet i detta. Frågan

⁷ Om frikyrkoekumeniken från den tiden se Westin 1958 s 211, EH 1918 s 190

⁸ Pethrus 4 (1919) 1948 s 144

⁹ Ibm s 146, se äv Sahlberg 2009 (1977) s 60-63

¹⁰ Ibm

¹¹ Ibm s 148

¹² Ibm s 148-175

¹³ EHs månadshäfte 1921 s 3

¹⁴ Ibm s 4

blev då vem som skulle avgöra vad som var "Andens renhet" eftersom detta inte liksom dopet var någon synlig gräns mellan ekklesia och världen. Här skymtade risken för att en subjektiv bedömning lades till grund för kristen enhet. Hur en enhet med viss åsiktsfrihet i lärofrågor skulle kunna förenas med "Andens enhet" förklarade inte LP. Åsikterna torde inte få vara alltför divergerande, särskilt inte ifråga om Andens dop och övriga karismatiska gåvor.

Det var tydligt att spänningsförhållandet mellan P och samfunden var också till stor del emotionellt. Ömsesidiga angrepp på varandras sätt att leva ut det kristna livet orsakade djupa sår på båda håll. Ps av visande inställning till allians och ekumenik höll i sig under flera årtionden.

Helt i linje med LPs uppfattning om ekumenik möttes det ekumeniska mötet i Stockholm 1925 av negativa reaktioner. LP höll genast en predikan mot mötet med titeln: "Ekumeniska mötet i Bibelns ljus" och utgick därvid från Upp 17.¹⁵ Han ville inte direkt påstå att mötet var den i Upp 17 omtalade skökan. Men han såg där vissa gemensamma drag. Den viktigaste likheten var strävan att få en stor världsomspännande kyrka som enligt Upp 13 skulle stå vid sidan av den världsliga makten. Denna ekumeniska kyrka skulle bli "ett språngbräde för Antikrist".¹⁶ Ett annat drag var sammanblandningen av olika kyrkor som gjorde, att "*andliga gränslinjer utplånades*".¹⁷ Resultatet skulle bli en synkretism där alla samlades kring allmänna mål men sköt centralt religiösa frågor åt sidan. Liberal teologi skulle gagnas och verklig kristen tro därigenom bli missgynnad.¹⁸ LPs predikan torde ha funnit gensvar hos pingstvännerna och blivit vägledande i deras motstånd till ekumeniken.¹⁹

LP menade att det var särskilt illavarslande att mötet tagit emot representanter för den grekiska och romerska kyrkan.²⁰ Som den övertygade protestant han var kunde han inte tänka sig något samröre med speciellt den romerska kyrkan. Men han ville inte förneka att det

¹⁵ Pethrus 5 (1925) 1958 s 113f, om ekumeniska mötet se Sundkler 1968 s 330ff

¹⁶ Ibm s 117

¹⁷ Ibm s 124f

¹⁸ Ibm

¹⁹ Franklins artikel mot ekumeniska mötet och kyrkoorganisationer EH 1925 s 537

²⁰ Pethrus 5 (1925) s 126f

fanns många goda kristna inom alla samfund och kyrkor och även inom de katolska kyrkorna.²¹

Inom Svenska kyrkan hade det länge pågått en romerskkatolsk strömning. På 1920-talet ökade denna men samtidigt också motståndet mot allt katolskt. Katolska och anglikanska kyrkoceremonier som införts på en del håll möttes av starkt motstånd. En livlig diskussion utbröt 1920 kring "katolicerande tendenser" efter E Billings och V E Rundgrens biskopsvigningar då bl a två anglikanska biskopar och ärkebiskop Germanos av Seleucia deltog i Uppsala.²² Evangeliska utskottet som tillsattes 1923 tog som sin uppgift att bekämpa den katolska aktiviteten i Sverige.²³

Det ekumeniska mötet i Stockholm 1925 torde därför av många ha setts som ett led i en katoliceringsprocess. P var därför inte ensam om sin kritik av ekumeniken sådan den utformades på Stockholmsmötet. Även inom schartaunismen höjdes kritiska röster.²⁴ Där sågs Stockholmsmötet som en fara mot den rena lutherska läran. Stiftstidningens kommentarer av mötet var negativa.²⁵

I polemik med SvM 1925 sade LP att pingstförsamlingarna inte önskade bilda något nytt samfund. Det var lättare att bli ett med allt Guds folk genom att vara utan samfundsorganisation eftersom samfundsbyggnad skulle innebära en isolering inom en ny organisation.²⁶ Vad LP här menade var att den ekumenik som Stockholmsmötet försökte framskapa var värdelös i jämförelse med den "Andens enhet" som ett organisationslöst förhållande innebar. Med denna organisationsfria ställning som P hade och värnade om blev det allt svårare med åren för P att få kontakt med andra kristna. Istället blev P mer isolerad från kyrkor och samfund p g a sin negativa inställning till främst organisation. Om pingstvännerna i början av pv haft gemenskap över gränserna så var den tiden nu definitivt slut. Det fanns ingen exakt gräns mellan barndöpta och vuxendöpta i pvs

²¹ Ibm s 115, 4 (1919) s 177

²² Brodd 1982 s 142f

²³ Hammar 1972 s 322-326, Brodd 1982 s 135f

²⁴ Hörmander 1980 s 195 not 22

²⁵ Ibm s 194f

²⁶ EH 1925 s 167

början.²⁷ Nu menade LP att det var en farlig tolerans att som SMF praktisera både barndop och vuxendop i samma församling.²⁸

En alliansverksamhet som ifrågasatte Bibelns auktoritet betydde att man stödde och erkände dessa avvikelser från Bibeln, resonerade LP. "Vi tro på den andliga enhet som Bibeln omtalar, men icke på den moderna religiösa allians, där så gott som allting erkänns, bara det går under det kristna namnet."²⁹ Det var pingstvännerna som avgjorde vad som hörde till modern religiös allians i deras förhållande till andra kristna.

Det sätt som LP sökte lösa enhetsfrågan på var helt annorlunda den ekumeniska rörelsens arbetsmetoder. "Andens enhet" såsom den tolkades i P tålde inga kompromisser av något slag.³⁰ Den ekumeniska rörelsen däremot sökte en gemensam nämnare att samverka ifrån i bl a "stora sociala, industriella och internationella frågor."³¹ Detta var ingen målsättning som sammanföll med Ps uppfattning om religiös enhet.

Det ekumeniska mötet i Lausanne fick givetvis en liknande kritik från P.³² Det ansågs också som en föregångare till den världskyrka som under Roms ledning skulle gå i spetsen för hela kristenheten i de sista dagarna.³³ Båda dessa möten var varnande tidstecken för den kommande världskyrkan som också skulle inordnas under den politiska världsfederationen.³⁴

Denna framtidsvision av en synkretistisk världskyrka i förening med en politisk världsfederation gjorde att P inte ville ge minsta lilla bidrag ens på det lokala planet åt en sådan utveckling. Världsallians eller lokalallians var i detta fall samma sak. P tog därför helt avstånd från allt ekumeniskt arbete och isolerade sig från andra kristna.

Vad som ytterligare gjorde att P drog sig ifrån samfunden var den kris på 30-talet som drabbade P i samband med organisations-

²⁷ Se not 98 och 99 (s 82)

²⁸ EH 1925 s 167

²⁹ Ibm 1927 s 97f

³⁰ Se LPs brev till Knut Petersen i Sahlberg 2009 (1977) s 164

³¹ Goodall 1964 s 59

³² BT 1927 s 283, 308

³³ Ibm 1928 s 63

³⁴ Ibm 1927 s 34

striden.³⁵ När striden hade gått över trädde LP fram med sitt föredrag: "Vår ställning till andra kristna".³⁶ I detta påpekade han den konfliktsituation som sedan länge rått mellan P och samfunden. Han anklagade BS för att ha uteslutit Filadelfia. Övriga samfund hade också tagit ställning mot pv, sade han.³⁷ Till de orsaker som numera gjorde att P inte kunde samarbeta med samfunden hörde bl a samfundens allianssträvanden som inte var något annat än "falskhet". LP ansåg att om de samfundskristna verkligen ville ha enhet skulle de ha lämnat sina samfund för länge sedan och börjat arbeta tillsammans istället för att ha alliansmöten som ofta urartade till konkurrens om själarna.³⁸ LPs hårda kritik mot samfundens organisationer, arbetsmetoder och annat gjorde inte de samfundskristna mer öppna för pv. I den mån som LP avvisade och angrep samfunden och deras allianssträvanden torde samfunden å sin sida ha följt samma linje mot P. Om verkligen LP trodde sig främja "Andens enhet" genom sina angrepp och förslag så visade de efterföljande åren på motsatsen för pingstförsamlingarna. P gick nu in i flera års nästan total isolering från övriga kristna i landet.

Ett år efter LPs föredrag gav detta eko i Uppsala med ett liknande föredrag av J Hydén.³⁹ Som redan nämnts skiljde det sig inte mycket från LPs. Denna negativa inställning till samfunden gjorde att pingstvännerna i allmänhet bortsåg från de större föreningspunkter som fanns mellan dem och andra kristna i både lära och liv. I hög grad var det den yttre inramningen som fick vara avgörande i Ps kontakter med andra kristna. Pingstvännerna kunde erkänna att det fanns sanna kristna i alla läger. Men därifrån var steget långt till att ha gemenskap med dem. Allians eller ännu hellre enhet skulle alltid ske på pingstvännernas villkor. En gemenskap som överskyldde motsättningarna var otänkbar. En sådan gemenskap var ingen enhet om den skulle grundas på "sanningens bekostnad".⁴⁰ Med "de pingstbetonade" förhöll det sig annorlunda. Där var det inte fråga om allians eller annan yttre enhet. De hade helt integrerats på Ps villkor eftersom de på alla

³⁵ Se Franklinstriden

³⁶ Pethrus 6 (1931) 1958 s 159

³⁷ Ibm s 167f

³⁸ Ibm s 180f

³⁹ Hydén 1934

⁴⁰ EH 1933 s 685

punkter hade samma uppfattning som P. Däremot var dörren inte öppen för övriga kristna.

ÖM hade också vid den tiden en liknande avvisande inställning till den ekumeniska rörelsen som P.⁴¹ Men det var en föreningspunkt som inte gick att till fullo utnyttja sedan LP gjort sitt misslyckade försök att integrera hela ÖM med P.⁴²

Mot kristna av icke-baptistisk syn stod dopfrågan emellertid kvar som en skiljemur. Gemenskap mellan barndöpta och vuxendöpta hade lämnats för länge sedan. Den tillhörde pionjärtiden.⁴³ P hade nu fasta gränser utåt och distinkt utformade men oskrivna läror. När S Lidmans dotter Ulla gifte sig med kyrkoherde A Frostenson gjordes inga krav på att hon skulle lämna Filadelfia. Men när första barnet döptes enligt Svenska kyrkans ordning uppmanades hon att lämna församlingen.⁴⁴ Dopfrågan återupptogs i styrelsen några dagar senare. Innan ärendet togs upp till behandling begärde S Lidman ordet och läste sedan upp en skrivelse från A Frostenson,⁴⁵ varefter han sade upp sin plats som redaktör för EH samt begärde sitt utträde ur styrelsen. Frågan bordlades för andra gången.⁴⁶ Efter ett drygt halvår kände Ulla sig "nödsakad"⁴⁷ att begära sitt utträde ur Filadelfia.⁴⁸ Därmed hade denna fråga lösts till församlingens tillfredsställelse.⁴⁹ LPs kommentar tio år senare löd: "Det var väl den mest naturliga sak, att om en medlem i vår församling ändrade ståndpunkt, så att hon lät döpa sina barn, hon självfallet borde förstå, att hennes plats inte var bland oss, som hävdar de troendes dop, och i synnerhet inte som en av dess förkunnare".⁵⁰

Som synes ansågs Ulla ha ändrat "ståndpunkt" i dopfrågan genom att låta döpa sitt barn och inte genom sitt äktenskap med en präst av annan dopsyn än den baptistiska.

⁴¹ Ljung 1978 s 29

⁴² Se Pingströrelsen försöker integrera ÖM 1937/38

⁴³ Se Ekklesia: lokalförsamlingen och den universella församlingen

⁴⁴ Styr prot 20/11 1942 § 292, FA

⁴⁵ Brev fr Anders Frostenson odaterat, FA

⁴⁶ Styr prot 23/11 1942 § 296, FA

⁴⁷ Brev fr Ulla Lidman-Frostenson 1/6 1943, FA

⁴⁸ Fils prot 7/6 1943 § 35, FA

⁴⁹ Ibm

⁵⁰ Pethrus 1953 s 68

Några år senare ljöd fältropet igen "tillbaka till Ordet" och med tillägget "den apostoliska mönsterbilden beträffande församlingsordning och organisationsformer".⁵¹ Dopet måste föregås av tro.⁵² Barndopet var inte omnämnt i NT.⁵³ Det baptistiska dopet var "den gudomliga sanningens evigt levande väg".⁵⁴ Det var tydligt att man i P fann anledning att med skärpa dra upp gränserna i lärofrågor. Vuxendopet hade vid denna tid fått viss aktualitet även utanför de vanliga döparsamfundet. Missionsförbundet praktiserade sedan länge både barn och vuxendop.⁵⁵ Inom Alliansmissionen hade det länge rått stridiga meningar om vuxendopet,⁵⁶ innan det på 40-talet fick insteg i Alliansmissionen vid sidan av barndopet.⁵⁷ Som en av orsakerna till detta anger G Åberg rektor D Hedegårds dåvarande baptistiska uppfattning och hans "auktoritativa undervisning" på predikantskolan i Kortebo.⁵⁸

Viktigt för P var att dopet skedde genom nedsänkning samt att den som skulle döpas var troende.⁵⁹ P hade en bestämd baptistisk syn på vuxen dopet genom nedsänkning och ansåg inte att barndopet var något dop.⁶⁰ Emellertid har kyrkan genom tiderna praktiserat olika barndop och troende dop med olika betydelse.⁶¹ I baptismen torde den ursprungliga betydelsen ha varit att man döptes *till* Kristus och *in* i församlingen sedan man kommit till tro.⁶² Detta kom senare att hos både baptister och pingstvännen att ses mer som en lydnhandshandling.⁶³ Dopet blev den yttre och synliga gränsen mot världen.⁶⁴ Eftersom P ansåg att nedsänkingsdopet i var det enda rätta kom en

51 DK 1944 s 71-73

52 Thulin 1944 s 20f

53 Ibm s 25

54 Ibm s 34

55 Eckerdal 1981 s 384

56 Åberg 1980 s 180-195

57 Ibm s 194

58 Ibm s 195

59 Bergsten 1965 s 119

60 Törnberg 1945 s 16, Bergsten, Kyrø-Rasmussen, Engelssen 1957 s 14-18, 25-45, 56-58, Eckerdal 1981 s 370-373

61 Eckerdal-Persson 1981 s 30ff, Törnberg 1945 s 14f, se äv Eckerdal 1981 s 20f, 51f

62 Bergsten, Kyrø-Rasmussen, Engelssen 1957 s 9f, Törnberg 1945 s 16

63 Törnberg 1945 s 5 förnekar att dopet är en lydnhandshandling

64 Ibm s 16

av Ps gränser mot ekumeniken att gå vid vuxendopet genom nedsänkning.

1944 tackade LP nej till en inbjudan till det första fria kristna riksmötet i Stockholm som hölls i mars månad. Mötet riktade sig till alla kristna rörelser i landet som hade den personliga tron som grund. Syftet var att samlas kring centrala kristna frågor till vilka främst hörde ett eventuellt bildande av en federativ frikyrka med "en formell enhet inför lagen ..." ⁶⁵ LPs vägran berodde på att han inte trodde att mötet skulle ge den åsyftade enheten. ⁶⁶ I samband med detta skrev A Törnberg, vice föreståndare i Filadelfia, att Jesu bön i Joh 17 gällde inte enhet mellan kyrkor utan bara mellan "verkligt avgjorda kristna", ⁶⁷ d v s enskilda individer. Det kristna riksmötet gav också eko på Ps rikskonferens. Ekumenik och allians fick sin vanliga kritik som otillräcklig form för kristen enhet. Istället framkastade LP ett förslag om en stor konferens mellan landets döparerörelser. ⁶⁸ I förslaget låg en betoning av den skiljelinje som fanns mellan vuxendop och barndop. ⁶⁹

Organisationsfrågan var inte längre den stora skiljelinjen. Vuxendop och barndop var två storheter som inte kunde rymmas under samma tak. ⁷⁰ Röster som talade om tolerans och respekt för andras dopuppfattning kunde visserligen höras men de var mycket få. ⁷¹ LPs uppfattning att dopet var den synliga gränsen mellan världen och församlingen ⁷² betydde att dopet var en bekännelsehandling, ⁷³ d v s att man lämnade världen och gick in i församlingen. ⁷⁴ Någon frälsning i dopet fanns inte. Men LP underströk att det fanns "massor av kristna" som var barndöpta. ⁷⁵ Detta erkännande saknade för Ps del helt betydelse för gemenskap på möten och konferenser med kristna

⁶⁵ Nicklasson 1971 s 3

⁶⁶ DK 1944 april s 1f

⁶⁷ Ibm s 72

⁶⁸ Ibm s 103f, EH 1944 s 612f

⁶⁹ EH 1944 s 612f

⁷⁰ DK 1945 s 435, 1946 s 55-58, se äv EH 1925 s 167

⁷¹ DK 1945 s 381, 1946 s 25f

⁷² Bilaga III

⁷³ Ibm

⁷⁴ Törnberg 1945 s 16

⁷⁵ DK 1946 s 248f

av annan dopsyn än den baptistiska. Om en liten uppluckring skett i organisationstänkandet så var barndopet fortfarande ett oöverstigligt hinder för ekumeniskt handlande.⁷⁶

När Filadelfia fick inbjudan till det andra fria kristna riksmötet 1947 togs det först upp i predikantkonferensen i Stockholm i dec 1946.⁷⁷ Riksmötet skulle behandla dissenterlagen som även P hade intresse av. En representant från Filadelfia deltog i anordningskommitténs sammanträde den 19/11, d v s en månad före predikantkonferensen.⁷⁸ S Nyström, missionssekreterare i Filadelfia, var en av de vice ordförandena på mötet.⁷⁹ Det var uteslutande intresset kring dissenterlagen som fått representanter från P till detta möte.⁸⁰ Däremot tackade LP nej till det kyrkliga mötet som något senare på året skulle hållas i Stockholm.⁸¹ Anledningen till vägran var att katolska observatörer inbjudits.⁸² Men LP sade att det var fritt för vem som helst i P att delta i ekumeniska sammanhang. I sådana fall representerade vederbörande bara sig själv eller sin egen församling som denna gett honom uppdrag och fullmakt till.⁸³

Det var detta år som den år 1918 bildade Frikyrkliga samarbetskommittén utökades med fyra nya samfund.⁸⁴ Under det att andra kyrkor och samfund sökte kontakt med varandra i avsikt att nå en bättre förståelse för varandras arbete drog sig P tillbaka till sina gamla positioner.⁸⁵

Redan den 22 jan 1948 meddelade A Törnberg att P inte skulle låta sig representeras vid det tredje fria kristna riksmötet som var planerat att hållas 1950.⁸⁶ Även om det var fritt för vilken pingstförsamling

⁷⁶ Om dop och enhet se DK 1945 s 381f, 435f, 1946 s 88f, 122f, 152f, 218f, 257f

⁷⁷ EH 1945 s 1237

⁷⁸ Prot med anordningskommittén 19/11 1946, SMFA

⁷⁹ Prot med 2dra fria kristna riksmötet 13/3 1947 § 3, SMFA

⁸⁰ SAM vägrade att delta i första fria kristna riksmötet utan motivering sedan man utrett hur EFS och P skulle göra. Inbjudan till 2dra riksmötet mottogs med tvekan beroende på den linje som Hedegård företrädde i SAM (Åberg 1980 s 258f).

⁸¹ Dagen 14/6 1947 i Levi Pethrus som ledarskribent 1954 s 315

⁸² Ibm, om 1947 års kyrkliga möte se Lenhammar 1977 s 152-160

⁸³ Dagen 14/6 1947 i Lewi Pethrus som ledarskribent 1954 s 315

⁸⁴ Åberg 1980 s 260

⁸⁵ Jfr andra samfunds ekumeniska inställning under de följande åren: Nicklasson 1971 s 9ff, Ljung 1978 s 29ff, Sahlberg 2009 (1977) s 180ff

⁸⁶ Prot 11/5 § 5, 8/12 § 5 1949, SMFA

som helst att delta i riksmötet var det klart att vad Filadelfia tog för ställning i vissa frågor blev avgörande för hela P.

I ett brev till den norske pastorn K Petersen skrev LP lite längre fram på året att hans avsikt med allians var en förening med döparna på pvs grund men detta hade misslyckats.⁸⁷ Det betydde inte att allt ekumeniskt arbete mellan P och döparna var brutet från konferensen i Stockholm 1944 och mellan P och ÖM i Örebro 1946.⁸⁸ Men det var tydligt att kontakterna stoppats upp, bl a p g a det villkorlösa kravet från Ps sida att enhet med andra kristna måste leda till en slutlig integration på Ps villkor. En lös enhet i form av allians var otänkbar med undantag för dem som omfattade Ps lära i karismatiskt avseende.⁸⁹

Ur ekumenisk synpunkt var ställningen med utgången av 1947 ungefär densamma som på 30-talet. Rikskonferensernas värd, pastor J Carlsson, hälsade deltagarna 1947 välkomna med orden: "Säg till Israels barn, att de draga vidare!"⁹⁰ P drog nu vidare på sin gamla väg. Arbetsivern och arbetstakten hade ökat. Men i stor utsträckning blev 1947 det år då mycket av 1944 års nya öppningar tillfälligt stängdes. LP avslutade ett av sina anföranden på rikskonferensen med orden: "Jag tänker mig bilden av en båt på sin upphalningsslip, där den skall repareras och förbättras. Jag har en känsla av att vi i denna konferens äro likasom uppe på slipen. Vi undersöka var felen äro och göra oss redo till en seglats, härligare och underbarare än någonsin".⁹¹ Orden kan tolkas som att P borde ta en vilopaus i det gångna utåtriktade ekumeniska arbetet. Det var också detta som P nu gjorde.

Höstens predikantkonferens i Stockholm var i stort en upprepning av rikskonferensens inställning till alliansen med andra samfund. Det fanns röster för och emot. Den genomgående tendensen var emellertid att enheten krävde "*samma* bibliska riktlinjer", d v s de linjer för enhet som P kunde acceptera.⁹² Alliansen med döparna hade blivit ett problem för pingstvännerna istället för en lösning till gemenskap.

⁸⁷ LP i brev till Knut Petersen i Sahlberg 2009 (1977) s 164

⁸⁸ Se Döparerörelsens enhetskonferens 1944 och Samförstånds-konferensen mellan Pingströrelsen och ÖM 1946

⁸⁹ LP i brev till Knut Petersen i Sahlberg 2009 (1977) s 164

⁹⁰ EH 1947 s 588, se äv Rikskonferenserna från 1916

⁹¹ EH 1947 s 613

⁹² Ibm s 1047

För P som inte hade någon vald övergripande styrelse kunde det tyckas vara svårt att få någon annan kontakt med andra samfund än på det lokala planet. För ett samfund med central styrelse fanns det en vald representation som skötte samfundens officiella kontakter.⁹³ I P var det i regel Filadelfias styrelse eller LP ensam som skötte dessa kontakter.⁹⁴ Sven om denna Filadelfias officiella representation inte var självskriven blev den i allmänhet sanktionerad av pingstförsamlingarna.⁹⁵ Det var därför ett intressant fenomen att just P som hävdade den lokala församlingens absoluta suveränitet ändå hade en icke vald men sällan eller aldrig ifrågasatt representation som agerade å hela Ps vägnar. Vid sidan härom stod rikskonferenserna med sina ledande rekommendationer. I mitten av 40-talet kom predikantkonferenserna att spela en allt viktigare roll för gemensamma ärenden som t ex i enhetsfrågan med döparsamfunden och dissenterlagen.⁹⁶

Någon bestämd regel för hur dessa officiella kontakter skulle handhas fanns inte. Det var olika från fall till fall. I fallet med "de pingstbetonade" och de två döparekonferenserna behandlades dessa ärenden på rikskonferenserna.⁹⁷ I fallet med ÖM 1937 var initiativet helt LPs eget.⁹⁸ Men även på de stora konferenserna gick det att spåra Filadelfias eller LPs stora inflytande över beslut och frågor.⁹⁹

En öppning mot andra kristna kunde nu skönjas från 30-talets isolering. Men den var liten och det var ännu långt kvar innan pingstvännen fritt och otvunget skulle kunna umgås med katoliker, lutheraner och andra kristna från olika samfund i ekumeniska sammanhang utan känslan av att behöva pruta av på den egna övertygelsen eller att behöva känna det inre kravet av att försöka omvända andra till de egna tolkningarna av Bibelordet.

⁹³ Se t ex not 66, 78 och 86 ovan

⁹⁴ Se Pingströrelsen försöker integrera ÖM 1937/38 och Döpareörelsernas enhetskonferens 1944

⁹⁵ Se not 483-494 (s 135)

⁹⁶ Se not 85 och 86 (s 217)

⁹⁷ Se not 599, 601 och 602 (s 148), not 120 (s 209), not 273 och 274 (s 186)

⁹⁸ Enhetskonferensen 1946 s 90f, 98, 101

⁹⁹ Se not 96-98 ovan

100

2. Pingströrelsen tar kontakt med döparerörelserna

A. Pingströrelsen försöker integrera ÖM 1937/38

På Ps rikskonferens 1937 togs med anledning av ÖMs pågående utbrytning ur BS enhetsfrågan upp. Många trodde att de församlingar som nu lämnade BS skulle ansluta sig till P. Under årtionden hade de inom BS utgjort en fri gemenskap med ÖM som gemensamt organ för yttre och inre mission. Men det hade inte alltid varit ett friktionsfritt samarbete med modersamfundet.

Allt sedan J Ongmans död 1931 rådde det oro i de församlingar som samarbetade med ÖM.¹⁰¹ Följande år tillsattes BSs första missionsföreståndare.¹⁰² Nya stadgar antogs 1936 vilka bl a innebar, att Missionsstyrelsen fick större makt och kunde nu både ta in och utesluta församlingar.¹⁰³ Förut var det distriktsföreningarna som gjorde detta. De församlingar som samarbetade med ÖM såg centraliseringen som ett intrång i den lokala församlingens frihet som J Ongman hävdade under sin tid.¹⁰⁴ De menade att församlingen härigenom ställdes i bakgrunden och samfundet kom i förgrunden.¹⁰⁵ ÖMs församlingar var också kritiska mot den ekumeniska rörelsen.¹⁰⁶ Flera av de ledande personerna i ÖM hade uttalat sig mot den ekumeniska rörelsen på 1934 års Allmänna konferens¹⁰⁷ och konferensen gjorde ett uttalande mot den ekumeniska rörelsen.¹⁰⁸ Därför väckte det stor opposition när en del ledande personer i samfundet trotsade detta uttalande och anslöt sig till den ekumeniska rörelsen.¹⁰⁹ Men i allmänhet var anklagelserna mot BS den att dess ledning inte ville acceptera pv som ÖMs församlingar företrädde inom samfundet.¹¹⁰

¹⁰¹ "... men Gud gav växten" 1967 s 15

¹⁰² BSs styr prot 11-12 okt 1932 § 4 BSA

¹⁰³ Stadgar 1936 §§ 3, 4 BSA, MB 1/4 1937, Westin 1958 s 169f, 180-184

¹⁰⁴ Nilsson 1972 s 57, 62

¹⁰⁵ Magnusson 1957 s 78f

¹⁰⁶ Ljung 1978 s 23f

¹⁰⁷ BSs Allmänna konf 7-10 juni 1934, prot § 34

¹⁰⁸ Ibm § 38

¹⁰⁹ MB 1/4 1937

¹¹⁰ Ibm, Linköpings I Baptistförsamling 75 år 1944 s 40, Linköpings I Baptistförsamling's förs prot 3/1 1937 § 10, BFA

Filadelfia i Örebro anmälde därför sitt utträde ur samfundet hösten 1936.¹¹¹ Utträdet skedde sedan den 22/3 1937.¹¹² I detta fall liksom i många andra var det en hel församling som gick med undantag för sex medlemmar som skriftligen reserverade sig.¹¹³ I Linköpings I Baptistförsamling delades församlingen. Av de 851 medlemmarna¹¹⁴ gick 361 ut och bildade nuvarande Filadelfia¹¹⁵ som alltsedan dess samarbetat med ÖM. På hösten samma år gick hela Ebeneserförsamlingen i Linköping ur BS och anslöt sig också till samarbetet med ÖM.¹¹⁶

Utvandringen från BS skapade förutsättningar för en ny p. Redan på 30-talet hade farhågor uttalats för ett samgående mellan ÖM, "de pingstbetonade" och Franklinförsamlingarna.¹¹⁷ Med den uppmärksamhet som ÖMs utbrytning fick fanns det inget tvivel om att detta var anledningen till att frågan om de kristnas enhet togs upp på Ps rikskonferens i Malmköping det året (1937).¹¹⁸ Med direkt hänvisning till schismen påpekade en av talarna det olyckliga i att nya församlingar likadana som pingstförsamlingarna nu skulle uppstå på samma platser och där kanske försvaga verksamheten.¹¹⁹ Det fanns ett stort stöd i rikskonferensen för ett samgående mellan P och ÖM. Avslutningsvis betygade LP att P ville enhet med alla kristna men inte "vad enhet som helst".¹²⁰ Den enhet han avsåg var "Andens enhet", d v s en full integration mellan P och ÖM.¹²¹ Inget beslut togs på rikskonferensen om att kontakta ÖM.

Den 6 juli, d v s några veckor efter rikskonferensen, for LP på eget initiativ till Örebro.¹²² Resan angavs vara en reportageresa för att ge

¹¹¹ Linköpings I Baptistförsamling 75 år 1944 s 41

¹¹² Filadelfiaförs i Örebro 22/3 1937 §§ 9, 10 ÖMA

¹¹³ Brev, ÖMA

¹¹⁴ Linköpings I Baptistförs prot 6/1 1937 § 4

¹¹⁵ Ibm 25/1 1937, Linköpings I Baptistförsamling 75 år 1944 s 42, Linköpings historia 5 1981 s 354

¹¹⁶ Linköpings historia 5 1981 s 354

¹¹⁷ Se om "De pingstbetonade"... (s 145)

¹¹⁸ EH 1937 s 589

¹¹⁹ Ibm s 607

¹²⁰ Ibm

¹²¹ Brev från LP till Knut Petersen i Sahlberg 2009 (1977) s 164

¹²² Enhetskonferensen 1946 s 90f, 98, 101, Sahlberg 1977 s 93f

EHs läsare en uppfattning om ÖM nu efter schismen med BS tänkt sig något närmande till P.¹²³

Besöket blev ett misslyckande. Av händelseförloppet att döma framgick det att LPs avsikt inte i första hand var att lämna EHs läsare någon information om ÖMs fortsatta kurs efter schismen utan istället att undersöka förutsättningarna för en full integration av ÖM med P. När detta stötte på motstånd gick han hårt till angrepp mot ÖM. Efter besöket skrev han en artikel i EH, där han redan i inledningen berörde sina farhågor för att ÖM skulle bli ett självständigt samfund. ÖM anklagades för sin ovilja till samarbete. LP pekade på hur lätt det varit att nå enhet med "de pingstbetonade". Gissningsvis trodde han att det fanns ledande krafter i ÖM som kunde tänka sig att "åstadkomma en baptistisk pingstväckelse eller en pingstbetonad baptism".¹²⁴ Men LP ansåg inte att ÖM hade något existensberättigande som egen rörelse. "De svara icke mot ett förefintligt behov".¹²⁵ De karismatiska gåvorna fanns redan representerade genom pingstförsamlingarna och kunde knappast hävdas bättre av ÖM, menade LP. Artikeln avslutades med en varning till pingstförsamlingarna att inte förhastat inlåta sig på lokalt samarbete med ÖMs församlingar.¹²⁶

J Magnusson gav i sitt svar en fylligare redogörelse för LPs besök. Någon reportageresa var det inte i första hand fråga om. LPs besök i Örebro gällde förslag om full sammanslagning mellan P och ÖM.¹²⁷ LP hade framhållit att både P och ÖM var betjänta av att inga nya församlingar bildades på platser där det redan fanns en pingstförsamling vidare att inga nya lokaler byggdes där samt att inga nya predikanter anställdes. De två rörelserna kunde även ha en gemensam tidning.¹²⁸ På dessa förslag svarade J Magnusson att församlingarna var helt fria och han kunde inte svara för dem. Inte heller kunde han ensam ge något besked angående ÖM eftersom det inte var deras "sed att operera var och en på egen hand".¹²⁹ Istället föreslog han att några

¹²³ EH 1937 s 625ff

¹²⁴ Ibm s 626f

¹²⁵ Ibm 627

¹²⁶ Ibm, se äv Sahlberg 2009 (1977) s 91ff

¹²⁷ MB 5/8 1937 s 2

¹²⁸ I reportaget nämns inget om en dagstidning som Sahlberg 2009 (1977) s 129 not 31, s 93f gör gällande. Båda rörelserna hade sina veckotidningar.

¹²⁹ MB 5/8 1937 s 2

utsedda personer från vardera hållet skulle sammanträffa för att diskutera en eventuell sammanslagning. Han avvisade inte tanken på ett samgående men ville arbeta på sikt.¹³⁰

Det stora hindret för en sammanslagning var organisationsfrågan. På detta problem hade varken LP eller J Magnusson någon lösning. J Magnusson framhöll för LP att NT inte hade något enda exempel på att en församling sände ut missionärer och ekonomiskt understödde dem.¹³¹ Därför var den ena metoden lika biblisk som den andra.¹³²

Vad som särskilt försvårade LPs kontakt med ÖM var att ingen av parterna inbjudit varandra. LPs besök var helt improviserat. Om J Magnusson blev förvånad över detta enskilda initiativ från LPs sida så blev LP ytterst förvånad över att J Magnusson inte var öppen för hans erbjudande om full sammanslagning med P.

Senare förklarade sig LP tydligare angående ÖM som organisation. Han menade att själva missionsmetoden var inte av underordnad betydelse hos en religiös rörelse. När Mose slog på klippan istället för att tala till den såsom Gud befallt honom att göra gav den visserligen vatten. Men genom sin olydnad hade Mose förverkat sin rätt att föra Israels folk in i löfteslandet, argumenterade han.¹³³ LP anklagade J Magnusson för att denne genom sitt försvar för en missionsorganisation försökte bygga en skiljemur mellan P och ÖM.¹³⁴

LPs första artikel mot ÖM följdes av flera både av honom själv och av andra.¹³⁵ Östermalms Fria Församling som bildades bl a av medlemmar som lämnat BS förklarade sig i detta sammanhang vilja ta ställning som en pingstförsamling, sedan den i sitt församlingsmöte den 6 sept 1937 av visat en förfrågan från ÖM att för dess räkning få en missionsdag i församlingen. Flertalet medlemmar hade före sitt utträde ur BS understött ÖMs mission.¹³⁶

Till slut tog LP fasta på J Magnussons förslag om en konferens mellan representanter för P och ÖM och föreslog att en konferens skulle sammankallas. Eftersom pingstförsamlingarna inte hade någon

¹³⁰ Ibm

¹³¹ Ibm

¹³² Ibm, se äv EH 1937 s 689

¹³³ EH 1937 s 690f

¹³⁴ Ibm

¹³⁵ Ibm s 690f, 705f av LP, s 857f av P Ongman, s 865f av G Roberth, s 945f av LP

¹³⁶ Ibm s 803

styrelse för hela P, ansåg LP att några enstaka personer inte kunde utväljas för detta ändamål.¹³⁷ Det var ju detta som J Magnusson föreslagit och det smakade organisation. Därför föreslog LP att "ledarna" för pingstförsamlingarna och "representanter" för ÖM och deras församlingar skulle träffas antingen i Örebro eller i Stockholm "beroende på vad våra bröder inom Örebro Missionsförening önska".¹³⁸ När LP skrev "ledarna" för pingstförsamlingarna och "representanter" för ÖM var det för att markera Ps ställning med fria församlingar och ÖMs ställning som organisation. I P kunde man inte ha några "representanter" men väl församlingsledare.

Tonen från juli månad var nu mer nyanserad. Förslaget att pingstförsamlingarnas föreståndare skulle möta ÖMs representanter var mer i överensstämmelse med Ps uppfattning om den samfundsfria församlingssynen än LPs självpåtagna roll att som ensam representant för hela P lämna förslag om en sammanslagning till ÖM.

A Andersson, en av "de pingstbetonade" pastorerna från SMF och som nu var föreståndare i Filadelfia, Malmö, skrev till en av ÖMs ledare och vädjade att ta fasta på det avgivna förslaget och låta "det konfliktartade läget komma ur världen".¹³⁹

Det blev pingstförsamlingen Elim i Örebro som inbjöd till den föreslagna konferensen. Målsättningen angavs vara "att få de motsättningar utjämnade, vilka nu åtskilja Örebrovännerna och pingstfolket".¹⁴⁰ ÖM avvisade emellertid i brev till Elimförsamlingen inbjudan till en konferens, om denna syftade till att få till stånd "organisatoriska förändringar". De ansåg att motsättningarna var för stora. De angrepp som riktats mot ÖM i EH hade inte heller tagits tillbaka när det gällde ÖMs missionsmetoder och existensberättigande. De framhöll att deras "kallelse" och "uppgift" var att fortsätta på den inslagna vägen. Däremot ville de att Elimförsamlingen och övriga fristående församlingar i Örebro skulle inbjuda till en gemensam uppbyggelsekonferens. Den kunde få betydelse för "både samarbete och samförstånd".¹⁴¹ Svaret var därmed entydigt och klart. Samförstånd utan

¹³⁷ Ibm s 946

¹³⁸ Ibm s 946

¹³⁹ Aron Andersson 25/11 1937, ÖMA

¹⁴⁰ Elimförs 7/12 1937 ÖMA

¹⁴¹ Örebro Missionsförening 24/12 1937, avskrift i LPA

organisatoriska förändringar var det enda alternativet. Ett utförligare svar skulle komma senare, lovade de.

LPs skrivelse i EH den 25 nov 1937 publicerades i MB den 5/1 1938 samtidigt med utdrag ur Elimförsamlingens inbjudan. Den 13 jan 1938 kom det utlovade svaret.¹⁴² ÖM avvisade en sammanslagning med P och trodde inte heller att det f n fanns något intresse i deras församlingar för ett samgående. Men ÖM ville gärna ha "bästa möjliga samförstånd" med pingstförsamlingarna men med reservationen "där så ske kan".¹⁴³ Därmed hade LP fått klart besked att genom EH ge P denna information. I sin kommentar till brevet anklagades ÖM av LP för att deras svar "bestämt avvisar vår här utsträckta hand till samförstånd".¹⁴⁴ Men LP lade en annan betydelse i ordet samförstånd. Han menade full sammanslagning. Och det var detta som ÖM hade avvisat och inte en gemensam samförståndskonferens. I sin skrivelse hade ÖMs styrelse upprepat sin önskan om "en konferens för uppbyggelse och gemensam bön om väckelse över landet".

LP trodde sig förstå att det fanns både enskilda och församlingar som hade en mot ÖMs styrelse avvikande uppfattning i dessa frågor.¹⁴⁵ Från ÖMs sida hävdade man att skaror av deras medlemmar sagt ifrån att de skulle ställa sig helt utanför all församlingssamfundskap i händelse av en sammanslagning med P.¹⁴⁶

Vad LP hela tiden tycktes bortse från var att hela detta initiativ kommit från honom själv. Hans fruktan var att ÖMs församlingar skulle bli någon slags ny p vid sidan av den nuvarande P. Från ÖMs sida väcktes samarbetsintresset först sedan LP tagit initiativ till kontakt med ÖM. Men redan efter den första kontakten avtog förutsättningarna för en full sammanslagning sedan de ledande inom ÖM fått klart för sig att en sammanslagning skulle ske helt på Ps villkor möjligen med vissa nyanser till eftergifter.

Mycket prestige hade gått i dessa sammanslagningsförsök. Med anledning av LPs initiativ sade J Magnusson att de inte hade för "sed att operera var och en på egen hand".¹⁴⁷ J Magnussons förslag att utse

¹⁴² EH 1938 s 50

¹⁴³ Ibm

¹⁴⁴ Ibm

¹⁴⁵ EH 1938 s 51

¹⁴⁶ MB 10/2 1938 s 6

¹⁴⁷ MB 5/8 1937 s 2

vissa personer att diskutera sammanslagningen parerade LP med att "Vi kunna icke såsom våra vänner i Örebro välja en eller ett par representanter ty vi ha ingen styrelse, som representerar pingstförsamlingarna".¹⁴⁸ ÖMs nej till organisatorisk sammanslagning förklarade LP vara ett avslag till samförstånd. När LP ansåg sig veta att hela församlingar inom ÖM hade en avvikande åsikt till ÖMs styrelse svarade man från ÖM med att hänvisa till att en sammanslagning istället skulle leda till en större splittring.

Men det fanns också en anklagande besvikelse i LPs kommentar till ÖMs svar den 13 jan 1938. ÖM ville ha en allianskonferens, d v s en vanlig uppbyggelsekonferens utan förhandlingar. Det menade LP var fel så länge det fanns ouppgjorda saker mellan parterna. En förlikning måste först komma till stånd. "Vi önska att möta våra bröder och få samtala med dem om de ting, som stå oss emellan".¹⁴⁹

Det var tydligt att höstens hårda debatt hade ökat klyftan mellan de två rörelserna och att något måste göras för att rädda situationen. Det tycktes emellertid inte ha föresvävat LP att möjligheterna till en uppgörelse med ÖM fanns även på en konferens av den typ som ÖM hade föreslagit. Någon samförståndskonferens blev det emellertid inte förrän nästan tio år senare.¹⁵⁰

De redan ansträngda relationerna mellan P och ÖM förvärrades. Båda sidor fortsatte att anklaga varandra för motarbete.¹⁵¹ Vad ÖM nu ville efter sitt utträde ur BS var att konsolidera sig till ett eget självständigt samfund.¹⁵² Men det var detta man ville förhindra från pingsthåll.

De svårigheter som länge rått mellan BS och ÖM hade fått ett slut när ÖM och dess församlingar lämnade BS. ÖM ville nu inte genom att gå ihop med P äventyra "den dyrbara friden och friheten" som de vunnit.¹⁵³ I ÖM menade man att en sådan sammanslagning skulle kunna leda till fortsatta och förnyade strider angående arbetsmetoder.¹⁵⁴ Denna fruktan till sammans med höstens debatt hade

¹⁴⁸ EH 1938 s 41

¹⁴⁹ Ibm s 50

¹⁵⁰ Se Samförståndskonferensen mellan Pingströrelsen och ÖM 1946

¹⁵¹ Fr EH till Jarl Stake 20/3 1940, LPA, fr J Magnusson 14/1 1941, ÖMA

¹⁵² Ljung 1978 s 24

¹⁵³ EH 1937 s 626

¹⁵⁴ Ibm

starkt bidragit till att ÖM gav ett slutligt och bestämt nej angående en sammanslagning med P.

Själva organisationsfrågan spelade givetvis en framträdande roll i debatten. För sju år sedan hade P kämpat sig igenom sin kris med SFM angående en organiserad yttre mission. Missionsledningen inom ÖM och SFM företedde vissa likheter. ÖM hade potentiella förutsättningar att bli en ersättning för SFM. Därför var det ett oeftergivligt krav från Ps sida att ÖM skulle upplösas som organisation om en sammanslagning skulle bli av.

LP hänvisade till "de pingstbetonade" och menade att det gått lätt för P och dem att nå samförstånd beroende på att de varit "uppriktiga i sina ansatser till samförstånd och samarbete".¹⁵⁵ Anledningen låg snarare däri att "de pingstbetonade" inte var någon samlad grupp av församlingar kring ett samlat organ med stora åtaganden inom och utom landet som fallet var med ÖM.¹⁵⁶ "De pingstbetonade" utgjorde ingen organiserad rörelse inom SMF. Deras gemensamma samlingspunkter var konferenserna i Tyringe och på Öckerö. De hade inget som krävde upplösning när de gick in i P.

Härmed avslutades sammanslagningsförsöket mellan P och ÖM. Många emotionellt betingade argument för och emot kom från bägge håll. Men i botten var det organisationsfrågan som satte definitivt stopp för ytterligare förhandlingar angående ett samgående. ÖM ville leva vidare som ett eget och självständigt samfund, fritt från inblandning från BS och P. P å sin sida fick finna sig i att ett nytt samfund, med som P likartad karismatisk uppfattning i sin läroåskådning, nu gick sin egen väg.

B. Den europeiska pingstkonferensen i Stockholm 1939

Redan i okt 1937 väcktes i Filadelfias styrelse ett förslag om att inbjuda till en europeisk eller internationell pingstkonferens.¹⁵⁷ När förslaget något senare togs upp i församlingen meddelade LP att han föregående vinter under sitt besök i USA blivit tillfrågad angående en världspingstkonferens.¹⁵⁸ Förslaget bordlades¹⁵⁹ och togs upp den 22

¹⁵⁵ EH 1937 s 626

¹⁵⁶ Ljung 1978 s 27f, 32, 37

¹⁵⁷ Styr prot 14/10 1937 § 174, FA

¹⁵⁸ Fils prot 1/11 1937 § 567, FA

¹⁵⁹ lbm

nov då församlingen fattade beslut att inbjuda till en europeisk pingstkongress mellan den 21–28 aug 1938.¹⁶⁰

Den amerikanska p Assemblies of God hade inbjudit representanter från p:na i Storbritannien, Canada och från andra delar av världen till en världspingstkongress i Memphis 1937. Beslut fattades då om en världspingstkongress i London 1940.¹⁶¹ På grund av kriget kunde ingen sådan kongress hållas. David du Plessis menar att den europeiska pingstkongressen i Stockholm 1939 hölls för att förhindra en eventuell världsorganisation av alla p:er. De fruktade också för en amerikansk dominans vid en sådan kongress.¹⁶²

Den europeiska pingstkongressen hölls inte förrän 1939 med början den 5 juni.¹⁶³ Till kongressen kom representanter för både organiserade och oorganiserade pingstsamfund från ett 20-tal länder.¹⁶⁴ Det var tydligen inget hinder för de nordiska p:na att samlas till kongress med organiserade pingstsamfund. Som redan visats ansågs den samfundsfria församlingssynen tillsammans med de karismatiska gåvorna och tjänsterna som konstitutivt för en "biblisk" pingstförsamling.¹⁶⁵ Här var det den gemensamma tron på de karismatiska gåvorna och tjänsterna som förenade och inte den samfundsfria församlingssynen.

Av de 18 frågor som inlämnats till kongressen för diskussion stod Andens dop med eller utan tungotal i förgrunden.¹⁶⁶ Även samfundsorganisation intog en framskjuten plats.¹⁶⁷ Till organisationsfrågan hörde även frågan om en eventuell internationell gemenskap av de olika p:na i världen.¹⁶⁸

Den första samtalsfrågan rörde Andedopet och den tog kongressens första en och en halv dag i anspråk.¹⁶⁹ Från svensk och norsk sida var linjen ganska enhetlig. T B Barratt från Norge betonade som

¹⁶⁰ Fils prot 22/11 1937 § 598, FA

¹⁶¹ Nichol 1966 s 212

¹⁶² du Plessis 1980 s 115

¹⁶³ Fils prot 27/1 1939 § 21 punkt 3, FA. du Plessis uppger felaktigt att kongressen hölls 1938 som först planerats (s 115).

¹⁶⁴ Gee 1941 s 137-146, Sundstedt 5 1973 s 13ff

¹⁶⁵ Se Lokalförsamlingen blir en lärofråga

¹⁶⁶ Europeiska pingstkongressen i Stockholm s 47

¹⁶⁷ Ibm

¹⁶⁸ Ibm s 48

¹⁶⁹ Ibm s 50-90

förut att tungotal var ett åtföljande tecken på Andens dop.¹⁷⁰ Jämsides härmed under strök han vikten av det efterföljande etiska livet som ett resultat av Andens dop.¹⁷¹ Han gick tillrätta med dem som försökte framtvinga ett tungotal med konstlade medel.¹⁷²

Från svenskt håll talade LP och S Lidman. LP tryckte på att Andens dop följdes av tungotal som tecken.¹⁷³ Men han ville inte göra tungotalet till en stridsfråga. Den som sade sig ha mottagit Andens dop utan tungotal ville han inte tvista med utan menade att en sådan person säkerligen skulle tala i tungor senare.¹⁷⁴ En viss nyansskillnad kunde märkas mellan LP och T B Barratt däri att T B Barratt betonade starkare tungotalet som tecken än vad LP gjorde.¹⁷⁵ S Lidman ville istället betona den inre kraften som en följd av Andens dop. Det var "de inre tecknen" som var avgörande, sade han, och inte vad han kallade för "teorier och dogmer", "paragrafer och program".¹⁷⁶

De utländska talare som yttrade sig i dessa frågor var inte alltid så säkra i sina uppfattningar som sina trosbröder i Skandinavien. Representanterna från Schweiz och England uttryckte sig ofta svävande och frågande. L Steiner från Schweiz fastslog sitt samfunds tro, att Andens dop följdes av tungotal som tecken.¹⁷⁷ Men han kände också till en schweizisk rörelse som lade stor vikt vid Andens dop men också lärde att tungotalet inte var något tecken på detta.¹⁷⁸ Han nämnde vidare enskilda fall av pingstvännen som väl talade i tungor men enligt hans uppfattning saknade Andens kraft i sina liv.¹⁷⁹ Detta var problem man brottades med i Schweiz.

Från både tyskt och engelskt håll betonade man starkare tungotalet som tecken på Andens dop än vad fallet var i Sverige och Norge. En tysk deltagare underströk att tungotalet var ett tecken som följde på

¹⁷⁰ Se not 47 och 48 (s 78)

¹⁷¹ Europeiska pingstkonferensen i Stockholm 1939 s 59, 67, 118

¹⁷² Ibm s 67

¹⁷³ Ibm 63f

¹⁷⁴ Ibm

¹⁷⁵ Ibm s 118

¹⁷⁶ Ibm s 72, 78

¹⁷⁷ Ibm s 51

¹⁷⁸ Ibm s 53

¹⁷⁹ Ibm s 54

Andens dop.¹⁸⁰ G Jeffreys, ledaren för Elimrörelsen i England, ville för sin del inte fastslå att Andens dop ovillkorligen måste följas av tungotal. Men han menade att något slag av övernaturligt tecken måste följa. Stor vikt borde emellertid läggas på ett heligt liv som följd av Andens dop, menade han också.¹⁸¹

D Gee från Assemblies of God stod nära den skandinaviska uppfattningen och sade liksom LP att den som sade sig vara döpt i Anden utan tungotal ville han inte strida med. Tids nog skulle även han tala i tungor.¹⁸² Som samfund stod dock Assemblies of God för tungotalet som ett tecken på Andens dop.¹⁸³

Trots dessa skillnader om Andens dop rådde en genomgående enhet att Andens dop var en egen erfarenhet för sig, skild från nya födelsen.¹⁸⁴ Det fanns ingen enhetlig lära om Andens dop bland de europeiska p:na. Även i många andra frågor visade det sig att meningarna gick isär.

Ett försök att definiera "pingstsanningarna"¹⁸⁵ gjordes. Ett problem som många lagt märke till var att det rådde så stor splittring bland pingstvännerna på kontinenten.¹⁸⁶ Det gällde både lära och verksamhetsformer. Från Ungern föreslogs ett enhetligt organ för alla p:er för att motverka lärosplittringen.¹⁸⁷ G Jeffreys från England gjorde ett liknande uttalande om en internationell kommitté som skulle arbeta med lärofrågorna. Han ville också ha en internationell pingsttidning som tog upp olika lärotolkningar till debatt.¹⁸⁸ En annan representant från England gick längre och undrade om det inte vore bäst med en internationell sammanslutning av alla p:er bl a som skydd mot villfarelser från det som ansågs som rätt pingstlära.¹⁸⁹

Förslagen mötte genast mothugg från Skandinavien. T B Barratt avvisade allt tal om någon samarbetskommitté i lärofrågor. Inte heller

¹⁸⁰ Ibm s 85f

¹⁸¹ Ibm s 113

¹⁸² Ibm s 63f, 84

¹⁸³ Ibm s 120

¹⁸⁴ Ibm se t ex s 51, 59, 65, 82

¹⁸⁵ Ibm s 97

¹⁸⁶ Ibm se t ex s 98, 108f, 116, 128

¹⁸⁷ Ibm s 99

¹⁸⁸ Ibm s 115

¹⁸⁹ Ibm s 125

ansåg han att det behövdes någon gemensam tidning för samtliga p:er.¹⁹⁰ LP ville inte heller ha någon bunden gemensam trosbekännelse. En sådan var ingen garanti för enhet.¹⁹¹ Samma uppfattning hade S Lidman som med skärpa avvisade en gemensam form av bekännelse.¹⁹²

Det starkaste motståndet till en gemensam och enhetlig bekännelse i lärofrågor kom från Sverige. Ur svensk synpunkt fanns det inget sådant behov.¹⁹³ De utländska deltagarna som representerade olika tolkningar ville däremot gärna ha en större och fastare gemenskap i både lära och verksamhetsmetod.

En annan viktig fråga under konferensen gällde organisationen. Den togs upp i slutet av konferensen och tilldrog sig stor uppmärksamhet. De flesta deltagarna tillhörde starkt organiserade pingstsamfund. Av de engelska pingstsamfunden var Elimrörelsen det mest centralstyrda.¹⁹⁴ Men det hade också den största framgången av de engelska pingstsamfunden.¹⁹⁵ Från Bulgarien framhölls det att organisation var nödvändig p g a myndigheternas inställning till dem, bl a för att få verka fritt samt för att få viga sina medlemmar eftersom landet saknade borgerlig vigsel.¹⁹⁶ Även Polens representant meddelade att de ansåg sig tvungna att vara organiserade för att kunna verka i landet.¹⁹⁷

LP gick i spetsen för den samfundsfria församlingssynen såsom den uppfattats och utformats i Skandinavien. Det var inget nytt som kom fram utöver vad som redan är känt från det föregående. Han använde sig av sitt gamla argument att organisation mellan de lokala församlingarna inte var nämnt i NT och som följd av detta var all organisation stridande mot NTs lära. NT var inte "vårt rättesnöre" bara ifråga om Andens dop och gåvor och tjänster utan i lika hög grad

¹⁹⁰ Ibm s 118

¹⁹¹ Ibm s 118

¹⁹² Ibm s 135ff

¹⁹³ Ibm s 129

¹⁹⁴ Ibm s 112

¹⁹⁵ Ibm s 190

¹⁹⁶ Ibm s 153f

¹⁹⁷ Ibm s 203f

beträffande "den organisatoriska sidan av Kristi verk", underströk LP.¹⁹⁸

Från engelskt håll var åsikten den att något slags organisation var nödvändig. Organisation som verksamhetsmetod var av mindre betydelse ur lärosynpunkt. Men av praktiska skäl var den nödvändig för Assemblies of God.¹⁹⁹ D Gee påpekade att de många och små församlingarna i hans samfund krävde en samordnande organisation för att kunna missionera. Samma var förhållandet med litteraturarbetet där rörelsen som sådan ägde ett bokförlag. Det fanns ingen stor och bärkraftig församling som Filadelfia i Stockholm som kunde göra detta.²⁰¹

Beträffande den nytestamentliga "mönsterbilden" av församlingen ville representanterna från England hellre betona det inre livet och det karismatiska inslaget i församlingen än den yttre organisationen.²⁰² Organisation var ingen lärofråga för dem. LP tvekade emellertid inte att jämföra den samfundsfria församlingssynen med andra "sanningar" för vilka kristna i forna tider fått gå i fångelse.²⁰³

På frågan varför Elimrörelsen kunde ha den största framgången av de engelska pingtsamfundet trots att den var så starkt centralstyrd, svarade LP, att "Gud använder vem Han får".²⁰⁴ Elimrörelsen hade arbetat mer "för att rädda syndare än de flesta andra", ansåg han. LP hänvisade också till den svenska P som också haft stor framgång men utan att ha någon central styrelse.²⁰⁵

LP visade här klart och tydligt att organisation var av underordnad betydelse för framgång. Framgången berodde på den religiösa aktiviteten, ansåg han. "Den som lever mest för att vinna syndare, har mesta framgången".²⁰⁶ Denna deklaration torde ha legat helt i linje med vad de utländska representanterna redan framhållit.²⁰⁷ Men det

¹⁹⁸ Ibm s 144-153

¹⁹⁹ Ibm s 177

²⁰⁰

²⁰¹ Ibm

²⁰² Ibm s 175-181, 195, 196, 199

²⁰³ Ibm s 188f

²⁰⁴ Ibm s 190

²⁰⁵ Ibm s 191

²⁰⁶ Ibm

²⁰⁷ Ett liknande resonemang ang organisation har förts från ÖMs sida, se not 227 (s 60) och not 131, 132 (s 166)

betydde inte att LP gått ifrån sin tidigare uppfattning om frihet från organisation. Elimrörelsens framgång berodde inte på dess organisation utan istället trots dess starka organisation, framhöll han.²⁰⁸

Mot slutet av sessionen besvarade LP frågan om hur mission skall bedrivas utan organisation. Han pekade på den första kristna tiden. Under "den apostoliska tiden" fanns ingen organisation, sade han. Den tiden var "det underbaraste missionstidevarv, som den kristna historien känner", menade han.²⁰⁹ Det var den lokala församlingen som då bedrev det kristna arbetet och detta var modellen även för nutiden. Vidare hänvisade han till hur de skandinaviska länderna bedrev mission utan någon gemensam och övergripande organisation.²¹⁰

Den europeiska pingstkonferensen i Stockholm 1939 visade klart att den internationella p inte var någon enhetlig rörelse ifråga om lära och utformning. Gemensamt för samtliga var den historiska bakgrunden men i lära och organisation var de olika. Den strävan till enhet som kom fram från många håll angående läran motarbetades kraftigt från både Norge och Sverige med motiveringen att enhet kan och måste finnas utan yttre band.²¹¹

De skandinaviska representanterna fick på denna konferens tillfälle att för sina utländska trosfränder visa hur den samfundsfria församlingssynen fungerade. Konferensen gav också LP rika tillfällen att inför ett internationellt forum få framföra sina tolkningar i olika teologiska frågor. Han tillrättavisade sina europeiska kolleger i de fall han ansåg de hade fel och förklarade ingående och rättframt hur de skandinaviska pingstvännerna uppfattat församlings- och lärofrågorna.²¹² Tillsammans med T B Barratt besvarade han frågor som de utländska deltagarna framställde till dem.²¹³

Under dessa tre år 1937, 38 och 39 utvecklade den svenska P en stor aktivitet både på det inre och det yttre planet i avsikt att vidga sina kontakter. Europeiska pingstkonferensen var ett led i denna strävan. Kriget satte tillfälligt stopp för denna ekumeniska verksamhetsiver.

²⁰⁸ Europeiska pingstkonferensen i Stockholm 1939 s 191

²⁰⁹ *Ibm* s 210

²¹⁰ *Ibm*

²¹¹ Se t ex *ibm* s 144, 173, 183f

²¹² *Ibm* s 89f, 205, 207

²¹³ *Ibm* s 57ff, 190, 210

Först 1944 togs nya kontakter, denna gång med de svenska döpare-
rörelserna.²¹⁴

C. Döparerörelsernas enhetskonferens 1944

Efter misslyckandet med ÖM syntes det som en ödets ironi att BS och P sökte sig till varandra. Den inledande kontakten togs av LP och var väl förberedd. I samband med att BS hade sin årskonferens i Stockholm 1944 inbjöd LP sina forna klasskamrater från Betelseminariet 1904 till 40-årsjubileum. De sex deltagarna i denna kamratkrets samtalade bl a om enheten mellan de olika döpareriktningarna. Någon föreslog att LP skulle ta initiativ till samförstånd mellan döparna i landet.²¹⁵ Samma söndag som baptistkonferensen avslutades höll LP en förhandsannonserad predikan²¹⁶ över ämnet "Det kristna dopet och den svenska döparerörelsen just nu".²¹⁷ Det var också dagen före Ps rikskonferens i Nyhem. Som grund för enheten avgav LP bl a det gemensamma dopsättet.²¹⁸ Till detta kunde även läggas att BS och P numera hade en likartad tro angående Andens verk.²¹⁹

Enhetsfrågan togs upp på rikskonferensen i Kölingared. Som vanligt avvisade LP ekumenik och allians som uttryck för kristen enhet. Istället var de en ersättning för enheten. Grunden för enhet låg i "de centralsanningar" som döparfolket omfattade.²²⁰ Till dessa hörde bl a vuxendop och Andedop. Organisationsfrågan berördes inte. Den hade tillfälligt trängts undan som speciell pingstdogm.

På rikskonferensen sade LP: "Vi böra verka för att den splittring, som nu råder upphäves. En ny princip för kristen enhet borde föras fram".²²¹ Den nya principen var att samarbeta på de gemensamma centralsanningarnas grund. I appellen hade LP angivit att "dopet skall förena Guds folk".²²² Därmed avsåg han vuxendopet. Han föreslog att

²¹⁴ Se följande avsnitt

²¹⁵ VP 22/6 1944 s 6

²¹⁶ Ibm 15/6 s 3

²¹⁷ Pethrus 1955 s 157

²¹⁸ VP 15/6 1944 s 3, 5

²¹⁹ Ibm 22/6 s 3

²²⁰ DK 1944 s 104

²²¹ EH 1944 s 613

²²² VP 15/6 s 5

ett första steg vore en konferens mellan döparerörelsernas ledare, pastorer och enskilda medlemmar.²²³

Hj Danielsson, missionsföreståndare i BS, gav omedelbart LP sitt stöd och förklarade att baptisterna "alltid kämpat för enheten på biblisk grund". Men han poängterade att det inte gällde någon sammanslagning.²²⁴ Detsamma underströk man från ÖM²²⁵ där man hade i gott minne det misslyckade sammanslagningsförsöket från 1937/38. Samtliga parter var på sin vakt för att lova för mycket. ÖM tyckte inte att enhet i läran var tillräckligt för organisatorisk enhet. Till detta krävdes enhet i själva samlevnaden.²²⁶ Vad ÖM här menade var vad LP redan sagt att "Andens enhet är nödvändig om det skall kunna bli tal om verkligt samförstånd de kristna emellan."²²⁷ Både inom P och ÖM låg en känslomässig betoning i botten på enhetstänkandet. Om läran var densamma måste ett gemensamt sinnelag till för en god enhet. Det framgick inte alltid klart om det var frågan om enhet i den Helige Ande eller enhet i människoanden, d v s en enhet i sinnelaget.

I BS var man mer dogmatisk när det gällde enheten. I polemik mot SVs kritik mot den snäva inbjudan skrev VP att var den teologiska grundsynen som här förenade döparna. De hade en gemensam tro, vuxendop och nattvard bara för troende samt en likartad församlingsuppfattning. Ifråga om Andens dop gick meningarna isär men var inte skiljande för en enad front.²²⁸

Debatten gick vidare under hela hösten. Intresset för samförstånd var stort även på det lokala planet. Där fanns inte samma problem att ta hänsyn till som på det centrala planet. Å andra sidan var det där som irritationen visade sig mest mellan de olika församlingarna. Men i sista hand var det också på det lokala planet som enheten skulle fungera.²²⁹

Ett uppmärksammat uttalande kom från baptistpredikanterna i Värmland som samlats i Stora Kil. De anslöt sig till förslaget om enhet

²²³ DK 1944 s 104, MB 22/6 1944 s 2

²²⁴ VP 22/6 1944 s 3

²²⁵ MB 22/6 1944 ledaren

²²⁶ Ibm

²²⁷ DK 1944 s 99

²²⁸ VP 13/7 1944 s 6

²²⁹ Jfr EH 1937 s 625, MB 5/8 1937 s 2

och trodde det fanns möjligheter att genast ta en del steg mot enhet.²³⁰ Angående den begränsade enhetsappellen som SV kritiserat, förklarade LP att enhetsproblemet först borde lösas mellan de splittrade döparna. Sedan var det dags att utsträcka den även till andra kristna. För ögonblicket ansåg han emellertid att en döparkonferens skulle sammankallas och att denna i sin tur skulle utse en fortsättningskommitté som kunde bearbeta materialet vidare.²³¹ Prof G Westin i BSs styrelse vände sig direkt till LP och uppmanade honom att komma med ett konkret förslag för sin enhetsappell. För sin del trodde han att en organisatorisk enhet var den enda grunden att arbeta för mellan döparna.²³² Det var tydligt att G Westin hade samma optimistiska syn som pastorerna i Stora Kil.

Ett liknande uttalande kom från en konferens i Borlänge som hölls 4–8 okt. Men där var det tre döpareriktningar som vände sig till LP med uppmaningen att kontakta BS och ÖM för att under innevarande år sammankalla en gemensam konferens. Pastorer från de tre riktningarna undertecknade skrivelsen.²³³ Det var mycket ovanligt vid denna tid att en pingstförsamling gick tillsammans med andra församlingar i alliansmöten. Det berodde helt och hållet på enhetsappellen från rikskonferensen det året.

Baptistsamfundets styrelse sammanträdde och uppmanade LP att ta initiativet till en konferens mellan alla döparerörelser.²³⁴ Styrelsen var angelägen att inte på något sätt avvisa pingstvännernas invit till enhet. "Den förståelse som nu möter oss från pingstvännernas sida ha vi tidigare icke sett".²³⁵ Flera liknande uppmaningar följde från olika predikantkonferenser ute i landet. Alla ville finna vägar till enhet.²³⁶

Filadelfias styrelse hörsammade de många uppmaningarna. Den 23/10 1944 togs ärendet upp i styrelsen och tid och plats fastställdes till den 14–15 dec i Filadelfiakyrkan.²³⁷ Syftet med konferensen var "att bereda deltagarna tillfälle dryfta den under senaste tiden i pressen

²³⁰ VP 28/8 1944 s 6

²³¹ DK 1944 s 170 (Pressröster) 164

²³² VP 14/9 1944 s 3

²³³ DK 1944 s 206

²³⁴ BSs styr prot 6/10 1944 § 39, BSA

²³⁵ Ibm

²³⁶ VP 12/10 1944 s 4, MB 12/10 1944 s 6

²³⁷ Pethrus 1955 s 159, Sahlberg 2009 (1977) s 100

omskrivna enhetsfrågan".²³⁸ Konferensen skulle förberedas av fem personer från varje rörelse.²³⁹

För att informera ÖM anordnades ett enskilt möte i Örebro dit representanter för kringliggande tre döparerörelser var inbjudna. LP preciserade här sitt förslag. Någon sammanslagning var det inte frågan om. Det gällde stora gemensamma insatser kring vilka alla borde kunna enas. Skolundervisningen var en sådan sak, det nya förslaget om sexualundervisning i skolan var ett annat, en gemensam dagstidning var ännu ett förslag, vidare en samordning av rörelsernas förlags- och litteraturverksamhet. En samordning av yttre mission borde också skapas.²⁴⁰

Inom ÖM mottog man förslaget välvilligt. Av referatet²⁴¹ framgick det emellertid att de ännu hade i minnet det misslyckade sammanslagningsförsöket. Det nya förslaget om ett alliansbetonat samarbete hade större förutsättningar att lyckas. Om det var "Guds väg" var ÖM villig till vilka förändringar som helst. Men de reserverade sig att själva få avgöra vad som var att göra i dessa frågor.²⁴²

Hj Danielsson i BS framhöll att de frikyrkliga mycket väl kunde ha kvar både sin frihet och sin individualism i en gemenskap som syftade till enade kristna insatser i samhället.²⁴³ Ordföranden i BSs styrelse, pastor E Gehlin, ansåg det nödvändigt med en grundlig uppgörelse. "Skuldlikvideringen" för den rådande splittringen ville han inte frita samfundet från. 1919 års konferens angående det vidgade tillträdet till nattvarden borde ha meddelats Filadelfiaförsamlingen som sex år tidigare hade uteslutits p g a en friare nattvardssyn.²⁴⁴

I dessa två uttalanden från ledande baptistiskt håll fanns det glädje och optimism inför ett breddat samarbete. Möjligheterna till samarbete mellan P och de organiserade döparsamfundet var helt beroende av den förändrade syn som fått insteg i P. Ps uppfattning om den samfundsfria församlingen som dogm hade mycket lite

²³⁸ LP till BS, ÖM FB, HF 30/10 1944, BSA

²³⁹ LP till BSs styr 30/11 1944, BSA, J Magnusson till ÖMs styr 7/11 1944, ÖMA

²⁴⁰ MB 26/10 1944 s 4

²⁴¹ Ibm s 6

²⁴² Ibm

²⁴³ VP 26/10 1944 s 3

²⁴⁴ Ibm s 8

gemensamt med andra kristna än vad de stora lärofrågorna hade varav dopet var en. Även om dopet liksom andra gemensamma läror måste kompletteras med "Andens enhet", som pastor B Eriksson i ÖM återkom till,²⁴⁵ så var dopet en tillräckligt stor grund för gemensamma åtaganden. Det var också på denna grund som enhetsappellen hade gjorts.²⁴⁶

På Ps predikantkonferens några dagar före enhetskonferensen visade det sig att många predikanter hade kritiska synpunkter på ett kommande samarbete med samfunden. Trots detta fanns det en genomgående önskan om ökat samförstånd.²⁴⁷

Konferensen gav inga överraskningar i sak. Den inleddes med fem föredrag med rubriken: "Enhetens bibliska och praktiska motive-ring".²⁴⁸ LP som var förste inledare satte upp tre villkor för att nå full enhet. För det första ett erkännande av att inte ha nått det åsyftade målet, för det andra en vilja att gå vidare, och för det tredje "Äro vi villiga att göra Nya Testamentets ideal till vårt föredöme?"²⁴⁹

Hj Danielsson uppehöll sig vid "enhet i biblisk mening". Han påpekade att den enhet som fanns i en totalitär stat och i ett hierarkiskt system var främmande ur baptistisk synpunkt. Enheten måste vara ett uttryck för det som Guds Ande skapade då människor fördes tillsammans i gemensamma intressen som ett uttryck för den Helige Andes kärlek. Enheten fick inte förkväva egenarten utan måste vara en samling kring stora väsentliga ting med frihet i det oväsentliga och en överseende kärlek i allt.²⁵⁰

Ett krav i konferensen var större förståelse för varandras arbete. Från HF påpekade man att man borde erkänna de olika missionernas existens berättigande och särart samt att en alltför klandrande kritik mot andra personer och grupper inte borde få förekomma.²⁵¹ Även från ÖM framfördes ett sådant krav. J Magnusson vände sig särskilt

²⁴⁵ MB 16/11 1944 s 3, 6

²⁴⁶ DK 1944 s 164

²⁴⁷ Pethrus 1955 s 160

²⁴⁸ VP 21/12 1944 s 3

²⁴⁹ Ibm

²⁵⁰ Ibm

²⁵¹ Ibm

till pingstvännerna och uppmanade dem att erkänna deras församlingar och mission.²⁵² Något svar på detta gamla krav fick de inte.²⁵³

LPs tredje villkor var ett uttryck för hans ideologiska syn på enheten. Det är knappast troligt att han menade något annat än den tolkning av "Andens enhet" som han förfäktat alltsedan 1919. Den innebar inte bara en identisk tolkning av den han då hade om Andens dop, tjänster och gåvor utan även en full emotionell enhet själarna emellan.²⁵⁴ Uppfattningen "ett hjärta och en själ" hade inte rum för alltför stora divergenser i lära och liv. Hj Danielssons uppfattning om "enhet i biblisk mening" var en annan syn på enheten. Han förkastade all totalitär och hierarkisk enhet och ville även på den ideologiska grunden ha enhet i de stora frågorna och frihet i de mindre frågorna. För honom var detta "bibliskt" och ett uttryck för Guds Andes kärlek. Pingstvännernas vägran att besvara ÖMs framställning och erkännande visade att motsättningarna från 1937/38 ännu fanns kvar.

De praktiska samarbetsfrågorna rörde "Press och litteratur", "skolfrågor och ungdomsfrågor" och "Gemensamma möten och konferenser".²⁵⁵ Baptisterna ville ha en fastare organisation för de yttre fälten med en missionsledning som skötte även sådana detaljer som placering av missionärer på de olika missionsstationerna.²⁵⁶ Det borde även ordnas ett gemensamt organ ute på fältet med uppgift att inför myndigheterna företräda missionerna. För Sveriges del föreslogs vidare en gemensam utbildningsanstalt för missionärer samt ett samarbetsråd för praktiska angelägenheter.²⁵⁷ Som synes gick baptisternas förslag långt ifråga om en organiserad verksamhet, särskilt när det gällde den yttre missionen som inom P väckt en sådan strid och uppmärksamhet i samband med SFM. Men konferensen uttalade sig också för att församlingarnas bestämmanderätt inte fick sättas åt sidan.²⁵⁸ Och detta var något som stämde väl överens med Ps uppfattning om den samfundsfrä församlingssynen.

²⁵² Se not 201(s 55)

²⁵³ Magnusson till missionärerna 20/12 1944, ÖMA

²⁵⁴ Pethrus 4 (1919) 1958 s 148-175, EHs månadshäfte 1921 3f

²⁵⁵ EH 1944 s 1233

²⁵⁶ VP 21/12 1944 s 3

²⁵⁷ Ibm s 3, 8

²⁵⁸ EH 1944 s 1234

Konferensen beslutade att låta programkommittén fungera som en fortsättningskommitté till vilken alla förslag och önskemål kunde överlämnas. Dess uppgift skulle vara att bearbeta förslagen och att försöka finna vägar för ytterligare samförstånd.²⁵⁹

Helhetsintrycket av konferensen betecknades som överraskande positivt.²⁶⁰ Den gav ökad förståelse mellan de olika döpareriktningarna och utjämnade mycket av de spända förhållanden som rått dem emellan. Det var här som konferensen hade sitt stora värde.²⁶¹ Samarbete över de existerande gränserna blev accepterat. Men det fanns också de som menade att konferensen bara var en utgångspunkt mot en fastare enhet i framtiden.²⁶²

Några organisatoriska förändringar blev emellertid inte genomförda. För Ps del var läran om den samfundsfria församlingssynen inte förhandlingsbar. Förslaget om en större organisatorisk enhet för de yttre fälten kunde således inte accepteras av P. För ca 15 år sedan hade P avvisat SFM som organ för sin yttre mission och kunde inte nu i enhetens intresse ge vika på denna viktiga punkt.

Här visade det sig klart att P p g a sin församlingssyn inte kollektivt kunde gå in på något samarbete kring de frågor som framförts från baptistiskt håll. Även om ett sådant samarbete sanktionerats av de deltagande pingstvännerna skulle det ha resulterat i en ny strid kring organisationsfrågan med splittring av hela P som följd. Den samfundsfria församlingssynen hade allt sedan striden på 30-talet blivit en oupplöslig del av Ps lära om Andens gåvor och tjänster. Organisation var alltid ett brott mot Andens frihet.

Den samarbetsform som bäst passade en så decentraliserad rörelse som P var det lokala samarbetet. A Törnberg, då pastor i Smyrna, Göteborg, sade om konferensen: "Det synes mig som om frågan om enhet mellan döparna mest vore en fråga av lokal karaktär. Det gäller, att på varje plats i landet där flera församlingar finnas, att komma överens. Denna konferens har bidragit till att bereda marken för ett sådant närmande."²⁶³

²⁵⁹ VP 21/12 s 8, Sahlberg 2009 (1977) s 101

²⁶⁰ Ibm ledaren, MB 21/12 1944 ledaren, EH 1944 s 1236

²⁶¹ LP till ÖMs styr 3/1 1946, ÖMA

²⁶² Ibm, ÖMA, VP 21/12 1944 ledaren, MB 21/12 1944 ledaren

²⁶³ EH 1944 s 1236

I ett eftermäle till konferensen avvisade LP allt som på något sätt hade med organisation att göra. Enhetskonferensen fick inte uppfattas som om pingstvännerna hade ändrat sig angående organisation.²⁶⁴ Ett eventuellt samgående fick inte ske på bekostnad av Ps egenart. Den ståndpunkten var förhärskande hos både dem som talade för ett större samförstånd med andra kristna och dem som var rädda för att förlora något även i en lös enhet. LP framhöll att det var viktigare att behålla Ps starka sammanhållning än att äventyra detta till förmån för en "svag och ytlig enhet med oliktankande".²⁶⁵

Dessa uttalanden hindrade inte fortsatta kontakter mellan olika församlingar ute i landet. Strax efter nyår samlades en konferens i Mora mellan ortens och den kringliggande bygdens baptistförsamlingar och pingstförsamlingar. Pastor O Järvstam som representerade ortens pingstförsamling uttalade som sin förhoppning att flera gemensamma kontakter skulle tas tills en slutlig organisatorisk gemenskap uppnåtts.²⁶⁶ På en liknande allianskonferens i Mariestad uttalades samma förhoppning om en slutlig sammanslagning mellan "de båda troende och döpta församlingarna".²⁶⁷

Det fanns således inga enhetliga uppfattningar om döparkonferensen 1944. På det centrala planet var i regel den uppfattningen rådande att försöka få igång ett samarbete kring gemensamma praktiska frågor utan någon sammanslagning. På det lokala planet var kraven starkare för en full organisatorisk enhet så snart som möjligt.

På Ps rikskonferens året därpå var meningarna delade när enhetsfrågan behandlades. Alla var inte lika entusiastiska. Många var frågande och kritiska inför enhetsfrågan och ville därför ha ett uttalande från konferensen. En motsatt röst ansåg emellertid att enhetsfrågan "i första hand är riksledarnas fråga, i andra hand församlingsledarnas och i tredje hand församlingarnas fråga". Målet borde vara en organisatorisk enhet, menade han.²⁶⁸ Denna för P extrema uppfattning vände helt och hållet på den vanliga församlingsuppfattningen i P. Där var det först och främst den lokala församlingen som stod i centrum. Kanske att uttalandet får ses som ett led i

²⁶⁴ IbM s 1238

²⁶⁵ IbM s 1236, 1238

²⁶⁶ IbM 1945 s 225

²⁶⁷ IbM s 323

²⁶⁸ IbM s 636

att den samfundsfria församlingssynen fått en grundstöt? LP påpekade emellertid på rikskonferensen det felaktiga i att för hårt värna om sin "egenart". "Det hör till barnstadiet", sade han. Samtidigt konstaterade han att en del positiva resultat redan uppnåtts där mindre församlingar gått ihop. Men här krävdes nu "självbesinning" och rannsakan. Men i motsats till den andra talaren menade LP att enhetsfrågan i första hand var en lokal fråga.²⁶⁹

Rikskonferensen beslutade att låta denna debatt få utgöra det önskade uttalandet på enhetsfrågan.²⁷⁰ Normerande var alltså att enhetsfrågan först och främst var de lokala församlingarnas problem. Ett stöd för att ge "riksledarna" det främsta ansvaret för detta skulle innebära ett lika flagrant avsteg från Ps samfundsfria församlingssyn som när LP på eget bevåg for till Örebro. Det var inte troligt att ett sådant förslag skulle få någon uppslutning från de lokala pingstförsamlingarna.

Ute i landet fortsatte konferenserna mellan döparförsamlingarna.²⁷¹ De bar vältaliga vittnesbörd om att det fanns en gemensam önskan till enhet. Pingstvännerna mötte här kristna av samma tro och lära utanför sina egna led. För P som under många år levt isolerad från en större kristen gemenskap torde detta ha berikat och fördjupat den gemensamma tron samtidigt som det visade sig att Ps samfundsfria församlingssyn inte var hotad genom denna gemenskap med församlingar i organiserade samfund.

Under enhetsdebatten 1919 blev det klart att P p g a organisationsfrågan inte kunde umgås med samfunden. Under några årtionden var denna dogmatiska uppfattning ett hinder för gemenskap med andra kristna och skapade en mur som var större än någon organisationsmur. Enhetsdebatten 25 år senare och som resulterade i en enhetskonferens visade att organisationsfrågan inte längre var något hinder för gemenskap med andra kristna. Här hade en klar förändring skett som gjorde det lättare för pingstvännerna att få kontakt med andra kristna. Debatten och konferensen rensade luften så att frågor av gemensam karaktär kunde lyftas fram och ge en enande samhörighet mellan de deltagande parterna.

²⁶⁹ Ibm s 636f

²⁷⁰ Ibm

²⁷¹ Ibm s 640, 641, 1237

Härmed hade P visat att det hade både vilja och möjlighet till samförstånd med organiserade samfund. Rädslan att i dessa sammanhang förlora sin egenart var i stort övervunnen. Den samfundsfria ställning som pingstförsamlingarna hade gjorde att var och en fritt kunde dra sig ur ett centralt samarbete som verkade påtvingande och på samma gång behålla sina engagemang med andra lokalförsamlingar. Uppslutningen kring ett gemensamt samarbete var i högre grad beroende av de lokala församlingarna än vad fallet var i något av de deltagande samfunden som arbetade med en central samfundsledning eller för ÖMs del central arbetsmetod.

P hade nu i främst vuxendopet funnit en gemensam plattform som gott och väl räckte till för ett visst samarbete med döparsamfunden. Men för ett samarbete i större skala med andra kristna var denna plattform för liten. För enhet i form av ett organisatoriskt samgående om än aldrig så löst var denna plattform alldeles för liten att stå på även tillsammans med döparsamfunden.

D. Samförståndskonferensen mellan Pingströrelsen och ÖM 1946

Döparkonferensen från 1944 hade inte lyckats utplåna alla motsättningar från 1937/38 mellan P och ÖM. Det var följdriktigt att LP som huvudansvarig och huvudagerande i det misslyckade sammanslagningsförsöket nu tog initiativ att få den kvardröjande missämjan ur världen. I okt 1945 tog han kontakt med ÖMs styrelse för att få till stånd något slags samförstånd.²⁷² För att få denna kontakt legitimerad av hela P tog han upp frågan på Ps predikantkonferens i Stockholm samma år under rubriken: "Vilken är vår erfarenhet av vårt förhållande till andra kristna? Ha vi kunnat se några frukter av enhetskonferensen föregående höst?"²⁷³ Många ansåg att enhetsarbetet under året varit gott.

Predikantkonferensen anmodade Elimförsamlingen i Örebro att inbjuda ÖMs församlingar till en gemensam konferens med P.²⁷⁴ Det var Elimförsamlingen som 1937 stått som inbjudare till den konferens som då inte blev av. Den tog nu kontakt med övriga döparförsamlingar i Örebro och en gemensam inbjudan av dessa gjordes till

²⁷² LP till ÖMs styr 30/10 1945, ÖMA

²⁷³ EH 1945 s 1237, Jfr äv Sahlberg 2009 (1977) s 173-179

²⁷⁴ l_{bm}

landets pingstförsamlingar och ÖMs församlingar²⁷⁵ samt till samtliga döparförsamlingar i Örebro.²⁷⁶ BS beklagade att de inte fått någon inbjudan.²⁷⁷

Konferensen skulle hållas den 25 april 1946. Från ÖMs sida betonade man att väckelsefrågan skulle stå i centrum, vilket också pastor T Sjöberg, föreståndare för Elimförsamlingen, ansåg lämpligt.²⁷⁸ Konferensen var avsedd som en gemenskapskonferens.²⁷⁹ Den var inte något avsteg från det påbörjade enhetsarbetet från 1944. Istället skulle fortsättningskommittén fortsätta sitt arbete med de frågor som förelagts konferensen.²⁸⁰ Dessa understrykningar från ÖMs sida hade tydligen skett på förekommen anledning.

I en artikel av pastor B Eriksson, föreståndare för baptistförsamlingen Filadelfia i Örebro, framgick det att det förekom en omfattande agitation ute i landet för en sammanslagning mellan P och ÖM. På det centrala planet ville han nu meddela att det inte fanns några sådana planer.²⁸¹ Det verkade som om styrelsen för ÖM hade mindre intresse av en sammanslagning än folket på gräsrotsnivå. I benämningens "enhetskonferens"²⁸² låg från ÖMs styrelses sida ingen som helst antydning om någon planerad sammanslagning med P. När MB kallade konferensen för "de fria döparförsamlingarnas enhetskonferens i Örebro"²⁸³ låg däri en viss markering mot de mer organiserade döparsamfundet. Likheten mellan P och ÖM var dock mindre på det organisatoriska planet än på det läromässiga.

LP hade alltså fått ge vika för ÖM och deras krav från 1937/38 om en alliansbetonad enhet. Det var detta slags samverkan som ÖM förordat i sitt svar till den då avgivna inbjudan med P men som LP

²⁷⁵ MB 10/1 1946 s 4

²⁷⁶ Ibm 21/3 s 3

²⁷⁷ Ibm 17/1 s 4 cit i Dagen 12/1 1946

²⁷⁸ Ibm 14/2 s 8

²⁷⁹ Ibm

²⁸⁰ Ibm 14/2 s 8

²⁸¹ Ibm 28/2 s 4

²⁸² Ibm 14/3 s 3

²⁸³ Ibm 21/3 s 4

menade var ett avslag på inbjudan om samverkan.²⁸⁴ LPs uppfattning var att allians var helt värdelöst.²⁸⁵

Den nu samlade konferensen blev trots ÖMs uttryckliga begäran inte bara en gemenskapskonferens. Redan från början fick de olika ämnena en koncentration kring enhetsproblemet och i bakgrunden låg frågan om en slutlig sammanslagning.

Tre huvudlinjer märktes i diskussionerna. Den första linjen var en försiktig och avvaktande inställning. Den andra linjen ville ha en sammanslagning även om den låg i framtiden. Slutligen fanns det en avvisande inställning utan sammanslagning ens i framtiden. De ledande personerna manade till försiktighet. LP sade redan i sitt första anförande att man måste "skynda långsamt".²⁸⁶ Redan 1937 hade han föreslagit en sammanslagning på sikt.²⁸⁷ Till skillnad mot det krav han då reste om full integration ville han nu inte pressa principen "allt eller intet". Det var bättre att samarbeta i någon liten fråga än att äventyra allt samarbete. Sin aversion mot alliansverksamhet grundade sig på tron att detta skulle vara en ersättning för fullt samgående.²⁸⁸ Här förelåg tydligen en skillnad mellan allians som ett steg mot sammanslagning i framtiden och allians som en ersättning för en sammanslagning. I praktiken var det naturligtvis svårt att hålla isär denna skillnad.

Även denna gång underströk LP att han inte kunde frångå sin uppfattning att lokalförsamlingen skulle bedriva mission och inte en för ening i likhet med ÖM. Han ville dock inte slå sönder något utan istället försöka att finna en väg till samarbete som kunde leda till full enhet. Meningen var inte att för enighetens skull göra eftergifter som var betydelsefulla för de två parterna.²⁸⁹

I P var det ständigt organisationsfrågan som stod i vägen. Den försiktighet som de ledande i ÖM uttalade var också grundad på organisationsfrågan. J Magnusson rekapitulerade händelseförloppet under konferensen från det misslyckade sammanslagningsförsöket. Både det året och 1944 hade han i enhetssammanhang med P

²⁸⁴ EH 1938 s 41, 50f

²⁸⁵ Se t ex Pethrus 4 (1919) 1958 s 146, cit Magnusson i EH 1937 s 689, DK 1944 s 104

²⁸⁶ Enhetskonferensen i Örebro 1946 s 44

²⁸⁷ EH 1937 s 690

²⁸⁸ Enhetskonferensen i Örebro 1946 s 34

²⁸⁹ Ibm s 88ff

framhållit ÖMs administrativa roll för de fria baptistförsamlingarna.²⁹⁰ För tredje gången tog han nu upp samma fråga och framhöll för ÖMs del den yttre missionens centrala ledning i Sverige med administrativa missionärskonferenser på vart och ett av de yttre fälten. Denna arbetsform var praktiskt motiverad och inte bibliskt. Något exempel på att en lokalförsamling administrerat någon mission eller stått som ansvarig för någon missionär fanns inte i NT, upprepade han. Han ansåg därför att det var lika bibliskt med en central organisation för den yttre missionen som med en lokalförsamling som skötte en sådan administration. Trots de motsatta uppfattningarna ville ingendera part avvisa tanken på samarbete.²⁹¹

De som talade för en sammanslagning ansåg inte att det fanns så stora svårigheter att de inte med god vilja kunde övervinnas.²⁹² En radikal röst bland pingstvännerna talade för en organisatorisk sammanslagning direkt på riksplanet, som den enda lösningen av hela enhetsproblemet.²⁹³ En sådan lösning var dock inte alls i överensstämmelse med den decentraliserade struktur som rådde i P. Det var också tveksamt om ÖM i detta sammanhang hade kunnat företräda hela sin rörelse i en sådan sammanslagning. Ingendera av parterna hade för denna konferens några fullmakter från sina församlingar för en sammanslagning.

Skillnaderna mellan de två rörelserna fick olika stark betoning. Från de tveksamma återkom ofta uttryck som "det får väl Herren ordna" och att "Guds vilja" skulle ske ifråga om en sammanslutning.²⁹⁴

Misshälligheterna från 1937/38 framskytmade i samtalen och torde i viss mån ha hämmat samtalen. En del lokala stridigheter ute i landet kom också fram. Flera talare menade att dessa oenigheter kunde bara lösas genom att bägge parter tog på sig sin del av skulden och gjorde upp med varandra.²⁹⁵ Pastor A Blomgren från P föreslog att de skulle inte i första hand gå till rätta med varandra utan förlåta varandra.²⁹⁶

²⁹⁰ EH 1937 s 689 artikel av John Magnusson

²⁹¹ Enhetskonferensen i Örebro 1936 s 74ff, MB 11/4 1946 s 5

²⁹² Ibm s 12

²⁹³ Enhetskonferensen i Örebro 1946 s 46f, se äv EH 1945 s 636 där samma krav framfördes på rikskonferensen av samma person

²⁹⁴ Enhetskonferensen i Örebro 1946 s 14f, 39, 85

²⁹⁵ Ibm s 45, 74ff, 81ff, 84ff

²⁹⁶ Ibm s 87, MB 11/4 1946 s 5

LP gav efter detta en kort redogörelse för sina initiativ till enhet 1937 och framåt. Han beklagade det sätt på vilket han tagit sina initiativ och vände sig direkt till ledarna i ÖM och bad dem om förlåtelse för detta. I ÖM var man villig både att förlåta och att själva be om förlåtelse för vad som brustit i deras förhållande till P.²⁹⁷ På denna offentliga uppgörelse mellan ledarna följde en gemensam uppgörelse då de ca 1 000 deltagarna fattade varandras händer i gemensam bön till Gud och till varandra om förlåtelse.²⁹⁸

Konferensens egentliga målsättning torde ha varit att från LPs och Ps håll få tillfälle att göra upp med ÖM för det oskickliga sätt som enhetskontakterna tagits och sköts 1937/38 samt de negativa följder detta fört med sig under många år. Nu nio år senare kom detta tillfälle. Det var tydligt angivet att syftet med konferensen inte var någon sammanslagning mellan de två rörelserna och att det inte heller var meningen att lämna 1944 års påbörjade enhetsarbete med de andra döparsamfunden, som tydligen VP trodde när den konstaterade att det nu bara var två av de fem döparsamfunden kvar från hösten 1944.²⁹⁹ Denna konferens i Örebro var inget annat än en intern uppgörelse mellan P och ÖM i avsikt att undanröja de misshälligheter som fortfarande var kvar dem emellan. Bortsett från lokala initiativ och enskilda försök på konferensen till fullständig sammanslagning, framgick det nu att konferensens mål var nått sedan särskilt ledarna inom P och ÖM gjort upp sina mellanhavanden.

Som ett ytterligare steg i "skuldlikvideringen", för att använda ett uttryck från 1944,³⁰¹ för den rådande splittringen mellan döparna sändes på LPs förslag en telegrafisk hälsning till BS i vilken både P och ÖM förklarade sig delaktiga i splittringen. Hälsningar sändes även till HF och FB.³⁰² Det var en stor förändring som LP här gav uttryck för vid en jämförelse med de föregående åren då samfunden gavs hela skulden för den rådande splittringen både genom sitt organiserande och sin världstillvända inställning.³⁰³

²⁹⁷ Enhetskonferensen i Örebro 1946 s 90f, 98, 101

²⁹⁸ Ibm s 103, MB 11/4 1946 s 5

²⁹⁹ VP 4/4 1946 s 3

³⁰⁰

³⁰¹ Se not 244 (s 180)

³⁰² Telegram till BS, HF, FB, ÖMA, se äv Enhetskonferensen i Örebro 1946 s 103f

³⁰³ Pethrus 4 (1919) 1958 s 139-147, 166-183

Efter denna uppgörelse vände sig konferensen till LP, som var sammankallande för fortsättningskommittén från 1944, och önskade att den skulle sammanträda. Ledamöterna från P och ÖM i kommittén uppmanades att ha hand om det fortsatta enhetsarbetet mellan P och ÖM.³⁰⁴

Det bestående resultatet av konferensen blev som nämnts uppgörelsen. För många var denna av större betydelse än om en yttre organisatorisk enhet kommit till stånd, konstaterade ÖMs organ MB. Ingen behövde nu heller göra avkall på den egna uppfattningen.³⁰⁵ Tidningen uppmanade ÖMs församlingar ute i landet att inte förhastas sig med lokala sammanslagningar utan istället låta det mogna fram.³⁰⁶

I Örnsköldsvik sammanträdde efter konferensen styrelsen för Elimförsamlingen (ÖM) och pingstförsamlingen Filadelfia. De tillskrev Filadelfia i Stockholm och ÖMs styrelse med en vädjan att arbeta för en full sammanslagning.³⁰⁷

Samarbete i form av alliansmöten fortsatte efter konferensen mellan pingstförsamlingar och ÖM-församlingar med förnyad aktualitet och med en större uppslutning. Gemensamma konferenser och predikobesök i varandras församlingar blev vanligare.³⁰⁸ Dessa möten förde visserligen parterna närmare varandra men de rev inga organisatoriska gränser.

Som redan nämnts var styrelsen i ÖM oroad över att det skulle bli några förhastade sammanslagningar på det lokala planet. I sitt svar på skrivelsen från Örnsköldsvik hänvisade ÖM till den kommitté som fått i uppdrag att arbeta med dessa frågor. Styrelsen manade vidare till försiktighet i frågan om sammanslagning.³⁰⁹

På förekommen anledning vände sig J Magnusson mot den agitation som han menade hade uppkommit efter konferensen. I något fall hade en liten pingstförsamling vägrat ansluta sig till en redan befintlig ÖM-församling med den motiveringen att denna först måste lösgöra sig från ÖM. Agitation av sådant slag samt försök att

³⁰⁴ MB 11/4 1946 s 8

³⁰⁵ Ibm ledaren, LP i Dagen 6/4 1946 cit i Enhetskonferensen i Örebro 1946 s 151ff

³⁰⁶ MB 11/4 1946 ledaren

³⁰⁷ Elimförsamlingen och Filadelfiaförsamlingen i Örnsköldsvik till ÖMs styr 29/4 1946, ÖMA

³⁰⁸ MB 1946 29/5 s 2, 6/6 s 2, 11, 13/6 s 2, 20/6 s 2, 12/9 s 2 m fl

³⁰⁹ ÖMs styr till Elimförsamlingen och Filadelfiaförsamlingen i Örnsköldsvik 11/6 1946, ÖMA

ockupera varandras områden borde vara slut nu efter denna konferens, ansåg J Magnusson.³¹⁰ ÖMs ängslan bottnade utan tvekan i att de inte ville äventyra sitt eget arbete genom några sammanslagningar som skulle dra församlingar och grupper från deras missionsarbete och därigenom försvaga detta.

ÖMs verksamhet erbjöd inga självklara öppningar till integration med P. ÖM var en samlande och central organisation för både yttre och inre mission. P hade nu fått klart för sig att ett samarbete utan integration var inte bara möjligt utan även den enda vägen i förhållandet till ÖM. ÖM var ett eget och fristående samfund. Dess arbete fick inte längre ses som ett hot mot P. Ett samarbete över gränserna kunde istället resultera i att de två rörelserna kompletterade varandra bättre utan sammanslagning. LPs önskan om ett samarbete även i mindre skala³¹¹ visade att han var angelägen om att både behålla en försonlig attityd mot ÖM och ett varaktigt samarbete i frågor av gemensamt intresse.

Det var återigen organisationsfrågan på bägge håll som var det stora hindret för ett helt samgående mellan P och ÖM. Läran om de karismatiska gåvorna och tjänsterna var med undantag för små nyanser identiska. Ps samfundsfria församlingssyn var helt motiverad av denna lära. De baptistförsamlingar som samarbetade med ÖM hade samma motivering för sin församlingssyn men av praktiska skäl hade de ÖM som sitt samarbetsorgan. P lade större vikt vid den lokala församlingens självständighet även som samarbetsmetod. De hade därmed dragit ut de fulla konsekvenserna av sin karismatiska uppfattning om samfundsfrihet.

I ÖMs svar till P 1938 framgick det att de inte var redo att offra sin "nyvunna ... frihet"³¹² genom att gå samman med P för att därmed helt försvinna in i pingstförsamlingarna som "de pingstbetonade" gjort. P å sin sida kunde inte gå ifrån sin samfundsfria församlingssyn genom att acceptera ÖM som organisation inom de i övrigt organisationsfria pingstförsamlingarna. Den enda form för samarbete som återstod för P med ÖM och övriga samfund var en gemenskap över gränserna i form av alliansmöten. Det märkliga var att just denna gemenskapsform, som allt sedan 1919 fram till 1944 motarbetats som

³¹⁰ MB 13/6 1946 ledaren

³¹¹ Se not 288 ovan

³¹² ÖMs svar till konferensinbjudan publicerat i EH 1938 s 50

"lappverk"³¹³ och som helt värdelös,³¹⁴ skulle bli den form som bäst passade P särskilt då på det lokala planet. Hela Ps struktur med suveräna lokalförsamlingar utan någon vald övergripande auktoritet gjorde pingstförsamlingarna lämpade för lokala aktiviteter i högre grad än central samverkan med samfund av organiserad typ.

Men det var inte alla pingstförsamlingar som accepterade alliansmöten. Det fanns många pingstförsamlingar som såg alliansmöten som något mycket obiblistiskt. Med direkt hänvisning till samförståndskonferensen med ÖM 1946 uttalade sig flera pastorer i Blekinge mot "de s. k. alliansmötena".³¹⁵ Den enda enhet de ville bekänna sig till var "Andens enhet genom fridens band".³¹⁶ Kompromisser för enhetens skull ville man inte veta av. På evangelistveckan i Luleå ville man inte heller vara med om något "organiserat alliansarbete, som berövade den enskilda församlingen hennes handlingsfrihet".³¹⁷ Det var den gamla uppfattningen från 30-talet som här gjorde sig gällande. Pingstvännerna menade sig stå helt på biblisk grund. Med anledning av årets enhetssträvanden ville många inte förlora "troheten och kärleken till sanningen om den bibliska församlingen"³¹⁸ genom att binda upp sig i allianser med något samfund. Slutsatsen blev att många pingstvännerna trodde att de prutade av på något som inte bara var dyrbart för dem utan som utgjorde själva "sanningen" genom att stärka kontakten med andra kristna som inte var lika övertygade om den samfundsfria församlingssynen. De menade sig bli delaktiga i andra kristnas divergerande uppfattningar genom att ha gudstjänster tillsammans med dem.³¹⁹

P hade vid flera tillfällen betygat sin vilja till samarbete med andra kristna. Men för det mesta kom det inte längre än till uttalade önskningsar. LPs deklaration 1919 om enhet mellan de kristna kunde inte leda till något resultat. Enheten kunde i detta fall bara vinnas på den samfundsfria församlingssynens grund. I samband med det ekumeniska mötet i Stockholm 1925 förklarade LP att pingstförsam-

³¹³ Pethrus 4 (1919) 1958 s 146

³¹⁴ Ibm 6 (1929) 1958 s 17f, EH 1937 s 945, DK 1944 s 104

³¹⁵ EH 1946 s 659

³¹⁶ Ibm

³¹⁷ Ibm s 661

³¹⁸ Ibm 1947 s 15f

³¹⁹ Se not 16-19 (s 153)

lingarnas frihet från organisation gjorde det lättare för dem att gå ihop med andra kristna än om de varit organiserade i ett samfund.³²⁰ Utvecklingen visade emellertid på motsatsen. För att bryta den isolering som P gick in i kring 30-talet krävdes det att pingstvännerna gjorde avkall på sitt dogmatiska och kanske framför allt emotionella motstånd till de organiserade samfunden.

LPs försök att på egen hand integrera hela ÖM med P misslyckades och ledde till många års bitterhet mellan de två rörelserna. Först med enhetsdebatten och enhetskonferensen 1944 började en mjukare attityd hos P att framträda mot samfunden. Nu visade det sig att P kunde bara nå samförstånd med samfunden på samfundens egna villkor, dvs en alliansbetonad gemenskap. Själva konferensen var en sådan gemenskap och den följdes av flera lokala sådana ute i landet.³²¹ Uppgårelsen med ÖM 1946 stärkte ytterligare denna alliansbetonade gemenskapen samt utplånade de sista resterna av motståndningarna mellan P och ÖM från 1937/38. Däremot var det på Ps samfundsfria församlingssyn svårare att nå fram till ett samarbete i konkreta frågor. Avsaknaden av en övergripande styrelse hos P gjorde det svårt för samfunden att knyta centrala arbetskontakter med P.

De senaste årens enhetsarbete hade gjort att P tonat ner organisationsfrågan som hinder för kontakt med andra kristna. P hade i detta fall bortsett från sin egenart, det som LP kallade "barnstadiet",³²² utan att för den skull ha lämnat sin övertygelse om den samfundsfria församlingssynen. P och vissa samfund möttes nu på en bredare plattform bestående av gemensam tro och lära. Det var därför ett stort steg när P kunde räcka handen till samförstånd på denna grundval. Men ännu skulle det dröja länge innan samma gemenskapsform skulle utsträckas till kristna av annat dopsätt än vuxendopet.

³²⁰ EH 1925 s 167

³²¹ Se not 230 (s 179), 266 (s 184) och 267 (s 184)

³²² Se not 269 (s 185)

Kap IV. Samverkan mellan lokalförsamlingarna, 1916–1947

Inledning

De personer som gripits av pv sökte sig som ett resultat därav till varandra. När sedan Filadelfia i Stockholm uteslöts ur BS följde grupper och enskilda med ut ur samfundet.¹ Av grupperna blev det fristående församlingar som i sin tur sökte sig till varandra men utan att bilda något nytt samfund. Filadelfia blev redan från början den ledande församlingen för de nya grupperna och församlingarna. Dess pastor, den knappt 30-årige LP,² blev nu ledare för den del av pv som levde utanför BS. Den gemensamma tron på Andens dop, gåvor och tjänster samt motståndet från omgivningen blev det som höll tillsammans pingstförsamlingarna till en enhet utan gemensamt antagna stadgar.

Några år efter Filadelfias uteslutning förklarade LP i polemik mot J Ongman i ÖM, att all yttre organisation som avsåg att hålla ihop kristna församlingar var obiblisk och felaktig.³ Det var naturligt att de organisationsfria församlingarna sökte sig till varandra för gemensamma aktioner. Organisationsfriheten kunde bara bevaras och föras vidare med hjälp av ett gemensamt handlingsmönster. Redan tidigt uppstod det ett behov av att de fria församlingarna konsoliderade sig.

Som ett led i denna konsolideringsprocess startade Filadelfia EH vars provnummer kom ut i dec 1915. Den blev det samlade organet för pv utanför BS. Filadelfias bibelskola och Förslaget Filadelfia kom tidigt att betraktas som ett uttryck för hela Ps aktivitet.⁴

De fora som kanske fick den största betydelsen för de samfundslösa församlingarna och grupperna var olika slags konferenser som samlade de väckelsestroga på skilda håll i landet. De viktigaste blev de regelbundet återkommande konferenserna, d v s rikskonferenserna, predikantkonferenserna i Stockholm samt de s k evangelistveckorna. Till rikskonferenserna kan också räknas bibelstudieveckan i Husbondliden som startade som ett samlade organ för pingst-

¹ Söderholm II 1927 s 94

² Född 11/3 1884

³ Se not 191 (s 53)

⁴ Se härom Sahlberg 2009 (1977) s 34ff

församlingarna i norra Sverige.⁵ Eftersom denna vecka inte fick någon riksomfattande betydelse kommer den att utelämnas här i framställningen.

Det blev Nyhemsveckan eller Kölingaredsveckan som från sin första början tog rollen som hela Ps rikskonferens. Den började i Korsberga 1916.⁶ Predikantkonferensen startade i Stockholm 1934 men först 1943 blev den en årligt återkommande konferens.⁷ Evangelistveckorna var regionalkonferenser för predikanter inom ett visst område.⁸

På dessa tre slags konferenser kunde gemensamma beslut och uttalanden tas upp. Inga av deltagarna i någon av dessa konferenser var valda eller utsedda av sina församlingar. Vad som sades och gjordes betraktades som rekommendationer som varje församling frivilligt kunde ansluta sig till eller avstå ifrån.

1. Rikskonferenserna från 1916

I Ps början var rikskonferenserna informella samlingar för pvs predikanter. De var avsedda för bön och bibelstudier.⁹ Det var 24 deltagare som samlades i Korsberga¹⁰ till vad som senare har kallats för Ps första rikskonferens.¹¹ Mötena var mycket fria och improviserade. Inga samtalsfrågor var avfattade i förväg. Allt skulle stå under "Den Helige Andes ledning".¹² Inget program var uppgjort. "Herrens Ande ledde allt", hette det,¹³ vilket var ett uttryck för att allt som gjordes skulle vara i överensstämmelse med Guds vilja och att ingen skulle stå som ledare över den andre. "Ja, där besannandes Pauli ord: Den ene akte den andra yppare än sig själv".¹⁴

De frågor som togs upp till samtal var typiska för den pågående pv. En samtalsfråga lydde: "Vad innebär det att vara 'döpt i en Ande

⁵ EH 1925 s 245

⁶ Ibm 1916 s 96

⁷ Se Predikantkonferenserna i Stockholm från 1934 (s 196)

⁸ Se not 224 och 225 (s 222)

⁹ EH 1916 s 96

¹⁰ Ibm

¹¹ Ibm 1935 s 411, Pethrus 1954 s 109

¹² EH 1916 s 112

¹³ Ibm s 115

¹⁴ Ibm, 1917 s 102

till en kropp' enligt 1 Kor. 12:13?"¹⁵ Dopet i den Helige Ande var grunden för den samfundsfria församlingssynen. En annan samtalsfråga blev därför: "Kristi församling. 1) Församlingens inre organisation. 2) Lokalförsamlingarnas inbördes förhållande till varandra".¹⁶

På denna fåtaligt besökta rikskonferens drogs redan nu riktlinjerna kraftigare upp för de samfundsfria församlingarna. Kärnan i dessa riktlinjer var lokalförsamlingen och dess suveränitet. I ett av referaten i EH hette det: "Inga resolutioner ha avfattats eller antagits".¹⁷ I ett annat referat beskrevs rikskonferensen som "en salig frihet och enhet", "endräkt i samtal", "saliga dagar av 'himmel på jord'".¹⁸ Det var inte bara friheten som betonades utan även enheten. Men det var en ny slags enhet utan organisation. Till uppbyggelsekaraktären av konferensen hörde det att finna vägar till konsolidering av både lära och liv. Redan denna första rikskonferens avslöjade dessa båda sidor som pingstförsamlingarna kom att alltmer värna om.

Denna första lilla rikskonferens fick stort utrymme i EH. Fyra referat skrevs om den.¹⁹ De som tog initiativ till den var LP, A B Lindgren och C Widmark.²⁰ Följande års rikskonferens hölls i Linderås²¹ där frågor som var aktuella för pv togs upp. Liksom på rikskonferensen 1916²² deltog även detta år andra samfundsrepresentanter.²³ "Den Helige Ande var för alla gemensam."²⁴ Det var tydligt att de stora lärofrågorna som dop och organisation inte var skiljande på dessa första rikskonferenser.

Efter veckan i Linderås fortsatte mötena i Kölingared. Att döma av referatet var det emellertid bibelstudieveckan i Linderås som skulle räknas som den andra rikskonferensen.²⁵ T o m 1922 hölls riks-

¹⁵ Ibm 1916 s 111

¹⁶ Ibm

¹⁷ Ibm

¹⁸ Ibm s 112

¹⁹ Ibm s 111, 114, 115, 122

²⁰ Ibm 1935 s 411

²¹ Ibm 1917 s 102, 1935 s 411

²² Pethrus 1954 s 109

²³ EH 1917 s 102

²⁴ Ibm

²⁵ Ibm s 107f, 1935 s 411

konferenserna i Kölingared,²⁶ varefter de flyttade till Västerås under de två följande åren.²⁷ F o m 1925 har rikskonferenserna med få undantag hållits i Kölingared.

Trots att de första rikskonferenserna gjorde anspråk på att vara helt ledda av Anden²⁸ hade varje rikskonferens från 1916 en ordförande som ledde samtalen.²⁹ Här ville deltagarna praktisera en kombination av karismatisk och vald ledning.

Dessa rikskonferenser hade stor betydelse för Ps fortsatta konsolidering. Även om de i första hand ägnade sig åt inbördes uppbyggelse togs snart även andra frågor upp. Som en direkt följd av debatten kring de kristnas enhet under åren 1918–19³⁰ gjorde rikskonferensen 1919 ett uttalande mot all organisation³¹ och markerade därmed sin egen ställning som en självständig rörelse. Det var bara predikanterna som tecknade under uttalandet. Det blev en vägledande upplysning ur lärosynpunkt för pingstvännerna ute i landet.

Till skillnad mot samfundskonferenserna hade Ps rikskonferenser aldrig några valda eller utsedda delegater. Inga protokoll skrevs endast referat. De beslut och uttalanden som gjordes kunde p g a sin lösa karaktär inte bli något annat än sanktioner och rekommendationer i frågor som rörde läran eller verksamheten. De följande åren skulle dock visa att trots denna fria sammansättning blev rikskonferenserna ett starkt forum och ett nödvändigt inslag för församlingarnas sammanhållning och handlande.

Efter hand deltog allt fler medlemmar på rikskonferenserna. Det betydde att principiellt kunde vem som helst påverka beslut och uttalanden. De frågor som togs upp torde emellertid knappast ha intresserat andra än pingstvännen. Ett stort inslag i rikskonferenserna handlade om den Helige Ande, lokalförsamlingen o dyl,³² alltså frågor som starkt berörde pingstvännerna.

²⁶ Ibm 1918 s 108, 1919 s 116, 1920 s 106, 1921 s 126, 1929 s 102

²⁷ Ibm 1923 s 251, 1924 s 331

²⁸ Ibm 1916 s 112, 1917 s 35, 1918 s 108, 1919 s 116

²⁹ Ibm 1918 s 108, 1919 s 116, se Sahlberg 2009 (1977) s 88 not 33 där han felaktigt påstår att en "broder" utsågs 1922 och "att f.f.g. en 'ordförande'"... utsågs 1926. – "Till ordförande valdes samma broder som vid de föregående bibelstudieveckorna", EH 1918 s 108. "Efter det att funktionärer för förhandlingarna valts..." EH 1919 s 116.

³⁰ Westin 1958 s 238ff, Pethrus 1954 s 135ff

³¹ Se bilaga VI

³² EH 1923 s 338ff

1925 firade rikskonferenserna tioårsjubileum.³³ Det var fortfarande mest predikanter som samlades.³⁴ Bland övriga frågor togs en så ovanlig fråga upp som ekonomin. Men det påpekades att dessa frågor skulle behandlas som andliga frågor och helst avgöras genom bön och fasta för att undvika "upprivande debatter".³⁵ Någon demokratisk procedur var det inte frågan om. Tanken var den att ett omfattande meningsutbyte kunde skada en frågas lösning. Men genom bön och fasta ansågs alla frågor kunna få en självklar lösning utan argumentation och utan att någon eller några skulle påtvinga de andra sina synpunkter. Det var detta som den första rikskonferensen i Korsberga velat ge uttryck åt.³⁶

Samma år startade Ps andra stora konferens den s k Lapplandsveckan.³⁷ Som redan visats fick den aldrig karaktär av rikskonferens utan blev snarare en stor regional konferens för norra Sverige.

En blick på rikskonferensernas flydda tio år visade att inga stora förändringar inträffat. Samma frågor fortsatte att ventileras men ur något varierande synvinklar. Även om rikskonferenserna inte helt och fullt avslöjade Ps verksamhet blev det som sades där klara direktiv för landets pingstförsamlingar. De lokala frågorna beslutades i allmänhet i församlingarna under det att gemensamma frågor behandlades centralt på rikskonferenserna. Vad gäller Ps yttre mission togs en del beslut om den på separata konferenser.³⁸

Till rikskonferensen 1926 såg det ut som om flera deltagare kom som inte var predikanter. Antalet var det hittills största, ca 4-500.³⁹

Kring 1925 tilltog intresset bland medlemmarna för rikskonferenserna. Det torde ha berott på att rikskonferenserna började att ta upp frågor av mer allmänt intresse. Till dessa hörde ekumeniken och den yttre missionen. De vanliga lärofrågorna samlade sitt givna intresse, som t ex Jesu tillkommelse och Israels återvändande till sitt land.⁴⁰ Varning för falska läror⁴¹ sammankopplades senare i samtalen

³³ Ibm 1925 s 323

³⁴ Ibm

³⁵ Ibm s 340

³⁶ Se not 14 ovan

³⁷ EH 1925 s 245, inte 1919 som Sahlberg 2009 (1977) s 29 säger

³⁸ Se not 299 (s 107)

³⁹ EH 1926 s 331

⁴⁰ Ibm s 343

med problemet kring ekumeniken.⁴² Det var inte svårt att spåra efterdyningarna till föregående års ekumeniska möte i Stockholm. "Kristna, som i vår tid inträda i allians med både katoliker och allehanda rationalister, kunna vi på inga villkor alliera oss med",⁴³ hette det i G E Söderholms referat från rikskonferensen. Det var inte att ta miste på att LPs angrepp på det ekumeniska mötet året förut⁴⁴ här fick sin sanktion. Vid denna tid inträdde i P ett radikalare ställningstagande mot all ekumenik som senare (1931) ledde till att P helt stängde sina dörrar mot andra kristna.⁴⁵

Årets rikskonferens vittnade också om ett tilltagande intresse hos pingstvännerna för deras egna angelägenheter. Den yttre missionen hade under några år stått i centrum för P genom tillkomsten av SFM. Samtidigt blev FBI aktuellt. Föreståndare för FBI var R Fris, en av de tre i SFM. Predikant- och missionärsutbildningen tillsammans med yttre missionen togs fram till skärskådning. Den stora frågan blev hur utbildningsfrågan skulle kombineras med den samfundsfria församlingssynen. Man frågade sig därför av vem en sådan utbildningsanstalt skulle skötas, "av enskilda, av en församling eller av alla tillsammans ...?"⁴⁶ FBI sköttes enskilt av R Fris. Som riktmärke enades rikskonferensen om att kunskap inte var att förakta, men att en predikantskola gärna medförde att originaliteten utplånades samt att kunskapen trängde undan den Helige Ande. Därför skulle utbildning av föreståndare bäst ske i församlingen⁴⁷ som var den rätta miljön för detta. Det var där Guds Ande verkade och det var där Bibelordet tolkades rätt.⁴⁸ Därmed hade FBI fått rikskonferensens underbetyg som utbildningsanstalt för pingstpredikanter. Missionsfrågan fick en liknande behandling. Dess arbete hade "ej lett till avsett resultat".

41 Ibm s 332

42 Ibm s 356

43 Ibm s 367

44 Pethrus 5 (1925) 1958 s 113ff

45 Se "... vi känner behov av isolering ..." (s 131)

46 EH 1926 s 367

47 Ibm

48 Jfr Holm 1978 s 87

Rikskonferensen krävde en omläggning för att församlingarna skulle ha kvar sin handlingsfrihet.⁴⁹

Det var ingen tillfällighet att predikantutbildningen och missionsfrågan togs upp samtidigt. Förhållandet med FBI hade komplicerats genom att R Fris även var en av de tre ledarna i SFM. Denna organisation hade börjat uppträda som en från pingstförsamlingarna helt fristående och självständigt missionsorgan som ville kanalisera Ps yttre mission. Både SFM och FBI ansågs därför som ett potentiellt hot mot den samfundsfria församlingssynen vars grund var Andens gåvor och tjänster. Andens gåvor och tjänster fick inte trängas undan av "mänskliga kunskaper och gåvor".⁵⁰ Inte heller fick SFM uppträda som något slags "samfundsorganisation" över församlingarna.⁵¹

På följande års rikskonferens som slog rekord med sina 600 deltagare sköts samarbetsfrågorna tillfälligt åt sidan. Det största intresset tilldrog sig detta år allianssträvanden som genom 1925 års ekumeniska möte blivit högaktuellt. Frågan behandlades ingående men utan att tillföra ämnet något nytt. Allians med andra kristna ansågs fortfarande som "falskhet" och ett "rävspel",⁵² en låtsaslek att man var ett utan att i verkligheten vara ett. "Ett hjärta och en själ"⁵³ var ett älskat citat från den första kristna församlingen i Jerusalem. Det var en enhet som gjorde all allians överflödigt.⁵⁴

Inläggen var fräna vidräkningar med den ekumeniska rörelsen där katoliker, lutheraner och frikyrkofolk gått samman. Ekumeniken ansågs som en sammanblandning som undergrävde Bibelordet.⁵⁵ Pingstvännerna uppmanades därför att ta avstånd från de samfund som deltog i de ekumeniska strävandena "som ytterst förbereda Antikrists framträdande"⁵⁶ och som inom sig hade "nyteologer"⁵⁷ som ifrågasatte Bibelns auktoritet. Samma tendenser fanns i andra länders

⁴⁹ EH 1926 s 367

⁵⁰ Ibm

⁵¹ Ibm

⁵² Ibm 1927 s 329

⁵³ Ibm s 328

⁵⁴ Ibm s 328-331, 339

⁵⁵ Ibm s 331

⁵⁶ Ibm s 339

⁵⁷ Ibm

p:er både beträffande den ekumeniska rörelsen och predikantutbildningen.⁵⁸

Det stora intresse som ekumeniken tilldrog sig visade att P såg allvarligt på detta arbete. Ekumeniken var en stor fara. De senaste årens rikskonferenser bidrog till att omgärda P med en fast läromur mot samfunden p g a dessas ekumeniska strävanden. Dessa och liknande frågor avslöjade en stark rädsla hos P för yttervärlden. Här gällde det inte att i första hand gå ut och försöka påverka eller vinna meningsmotståndarna utan här gällde det att själv bevara sin religiösa integritet. Uttryck som att "vara vaken" och "att vara på sin vakt"⁵⁹ visade att pingstvännerna var rädda att i sammanhang utanför den egna kretsen förlora gjorda erfarenheter och egna uppfattningar. En varning mot att inte bli för dömande och hård mot andra kristna framfördes också på rikskonferensen.⁶⁰ Men detta var en ströröst i den helhet av aggressiva försvarsattityder som årets rikskonferens gav uttryck för.⁶¹

Rikskonferensen gjorde också ett uttalande i tre punkter mot samfunden. För det första stod samfunden och särskilt deras ledning emot Andens verk. Därför kunde inte P liera sig med dem. För det andra gjorde samfunden gemensam sak med de stora världskyrkorna "i danandet av en kyrklig världsallians" som ytterst var en förberedelse för Antikrists kommande. Därför skulle "alla andliga människor" ta avstånd från dessa samfund. För det tredje fanns det "nyteologer" ibland samfunden och därför måste P ta avstånd från dem.⁶² Denna programförklaring kom att 1931 ligga till grund för LPs uttalande mot samfunden.⁶³

Rikskonferenserna skapade en enhet som utestängde all yttre inblandning. För de organisatoriskt fria församlingarna blev de både en skyddsmur och ett kollektivt språkrör som i stor utsträckning präglade pingstförsamlingarnas åsiktsbildning i olika frågor.

⁵⁸ Hollenweger 1976 s 430, se äv Westin 1958 s 294 som påpekar att norska p visat större samarbetsvilja med andra kristna än P

⁵⁹ EH 1927 s 329, 330

⁶⁰ Ibm s 339

⁶¹ Jfr Sahlberg 2009 (1977) s 66

⁶² EH 1927 s 339, Westin 1958 s 217

⁶³ Pethrus 6 (1931) 1958 s 159ff

Nästa fråga som togs upp till samtal rörde sig kring helgelsen.⁶⁴ Den hade direkt anknytning till föregående fråga om ekumeniken och avståndstagandet mot samfunden för att inte "besmittas och göra oss delaktiga av deras synder", d v s "nyteologernas".⁶⁵ Helgelsen var ett ofta återkommande ämne.⁶⁶ Helgelse betydde att man tog avstånd från världen. Den sammankopplades också med Andens dop. "Andedop och helgelse stå sålunda i nära samband med vartannat."⁶⁷ De karismatiska frågorna invävdes ofta i andra frågor.⁶⁸

På 1928 års rikskonferens hade de sedvanliga frågorna fått en mer undanskymd plats för mer praktiska frågor. "Söndring" och "brödragemenskap" och "opposition" o dyl var ord som visade att P var på väg mot en inre kris.⁶⁹ Lojalitet och solidaritet sins emellan framhölls som ett oeftergivligt krav för enheten. Kritik mot "mera skolning för prediktanterna"⁷⁰ motargumenterades med kravet på ett rätt bruk av "Andens svärd. Guds ord".⁷¹

Även på denna rikskonferens fick SFM utstå kritik. Yttre missionen borde handhas av "församlingarna som sådana" hette det och skötas på ett sätt som ingav medlemmarna "förtroende för missionen".⁷²

Det är svårt att veta om någon avvikande mening förekom vid detta tillfälle. Någon sådan har inte refererats i EH. Genom referaten byggdes emellertid en stark opinion upp mot SFM och dess ledare. Förpostfäktningar mot både SFM och FBI⁷³ hade nu samlats och kanaliserats genom rikskonferensen och fördes vidare ut i landet genom EH. SFM som tillsatts med så stora förhoppningar 1924⁷⁴ hade nu blivit en börda för P. Det var bara rikskonferensen som kunde göra något åt detta.

⁶⁴ EH 1927 s 339-342

⁶⁵ Ibm s 339

⁶⁶ Ibm 1923 s 339, 1924 s 344

⁶⁷ Ibm 1927 s 339-342

⁶⁸ Ibm s 351, 1928 s 698f

⁶⁹ EH 1928 s 406, se äv s 77

⁷⁰ EH 1928 s 423

⁷¹ Ibm

⁷² Ibm s 436

⁷³ Se Franklinstriden (s 114)

⁷⁴ Se not 303 och 304 (s 108)

Det var tydligt att rikskonferenserna hade undergått en förändring med åren både i inflytande och praktisk inriktning. Strax efter 1925 fick rikskonferenserna inslag av delvis nya frågor. Allians, helgelse, den första kärleken, församlingen och organisation visade att enheten i P inte alltid var så självklar. Samtalen under dessa år avsåg att få pingstvännerna att hålla sig borta från världens besmittelser som i detta fall var ekumenik och splittring. I bakgrunden skymtade Stockholmsmötet 1925 och samfundens engagemang i detta. Irritation över en tilltagande organisation fanns också med. Frågan kring den första kärleken riktade sig mot splittring i de egna leden. "Och må allt, som söndrar hjärta från hjärta, försvinna för Guds kärleks varma kärleksflöden".⁷⁵ Orden vittnade värtaligt om den oenighet som rådde kring vissa frågor, främst organisationsfrågan.

Ett år senare var striden om organisation i full gång. Men de föregående årens konsolidering gjorde att splittringen inte blev så stor.⁷⁶

Rikskonferensen gjorde ett samlat uttalande och krävde SFMs upplösning.⁷⁷ Uttalandet sades vara "enhälligt". Med tanke på de föregående årens många stridigheter kring SFM som talade om att det fanns olika meningar om rådet torde årets beslut om rådets upplösning få ses som ett majoritetsbeslut. Genom referatet och införandet av uttalandet i EH fick församlingarna ute i landet del av händelserna på rikskonferensen. Eftersom inga avvikande meningar refererats blev bilden kring rikskonferensen tämligen enhetlig.

Allt sedan pvs början hade den samfundsfria församlingssynen gjort sig gällande på hemmafronten. Som en naturlig utveckling av detta ansåg man i P att samma sak måste gälla även på de yttre fälten, trots att många menade att det var omöjligt och opraktiskt.⁷⁸ En liten missionskonferens med ett fåtal deltagare hade bildat SFM som ett samarbetsorgan för hela P.⁷⁹ I brev till LP skrev R Fris före 1929 års rikskonferens och uppmanade honom att inte låta rikskonferensen bli någon "samfundskonferens" som beslutade i missionsfrågan. Istället borde bara de missionerande församlingarna delta i en mindre

⁷⁵ EH 1928 s 391, 406

⁷⁶ Jfr dock Sahlberg 2009 (1977) s 84

⁷⁷ Bilaga VII

⁷⁸ Se not 258-262 (s 101)

⁷⁹ Se not 299, 301-304 (s 107)

konferens för att handlägga missionsfrågan.⁸⁰ Församlingarnas självständighet torde emellertid inte varit så stark att dessas representanter kunnat hävda sig mot SFM och FBI på en mindre konferens. Det blev därför rikskonferensens ovalda deltagare, predikanter och medlemmar, som med LP i spetsen krävde en avveckling av ett organ som tillsatts av liten missionskonferens i Stockholm 1924.⁸¹

Rikskonferensens uttalande var ett krav och publicerades i EH.⁸² Trots att deltagarantalet bara var ca 600⁸³ av Ps ca 30 000 medlemmar⁸⁴ uppträdde rikskonferensen nu liksom ofta förut med en auktoritet som ingen lokalförsamling kunnat uppbåda.

Den splittring som strax därpå gjorde sig gällande möttes av en fast och enad front som rikskonferenserna grundlagt och vidmakthållit under en följd av år. Denna enhet var paradoxalt nog en samfällid kamp mot organisation och för den samfundsria församlingssynen på Ps yttre fält. Det var alltså klart att de fria församlingarna inte utan rikskonferensernas ingripande kunnat hävda sin uppfattning.

Efter den stora krisen kunde nu rikskonferenserna med förnyad kraft återgå till Ps gamla klassiska frågor kring läran om "Andedopets välsignelser".⁸⁵ Det var viktigt att rikskonferensen tog upp frågor som kunde ena och fördjupa Ps religiösa liv för att hålla vid makten Ps egenart. Frågan kring det karismatiska hade större utsikter att ena Ps folk än organisationsfrågan eller några andra frågor. Årets rikskonferens, 1931, blev därför en stark manifestation för Ps lära. Av referatets 71 spalter på 25x6,5 cm² i EH tog denna fråga upp 59 spalter.⁸⁶ Ps grundläggande lära fick här en förnyad översyn. Genom EH fick pingstvännerna ute i landet del av dessa vägledande diskussioner.

Organisationsstriden gjorde att pingstförsamlingarna slöt sig hårdare tillsammans. Även lärofrågorna gjorde sitt till detta. Det ständiga kretsandet kring de egna problemen både vad gäller arbets-

⁸⁰ Fris till LP, odaterat, FrA, Carlsson 2008 (1973) s 53

⁸¹ Se not 79 ovan

⁸² Bilaga VII

⁸³ EH 1929 s 406

⁸⁴ Björkquist 1959 s 120

⁸⁵ EH 1931 s 470

⁸⁶ Ibm s 470-71, 484-87, 501-04, 516-19, 532-36, 548-51

metoder och läror gjorde att P isolerade sig på ett sätt att själva isole-
ringen blev något av en ny kris under många år framåt.

1933 års rikskonferens löste inte denna kris genom att försiktigt
öppna på Ps dörrar för "de pingstbetonade".⁸⁷ P vandrade vidare på
sin väg utan alltför stort intresse för samfund och samhälle. Den blev
alltmer konsoliderad i takt med den stora medlemstillströmningen
under dessa år.⁸⁸

Den 20e rikskonferensen, 1935, samlade ca 1 200 deltagare,⁸⁹ en
stor skillnad mot 1916 års 24 deltagare. Rikskonferenserna hade
undergått en viss förändring även om det inte var fråga om några
tvåra kast.

I ett av de första referaten från rikskonferensen 1916 hette det:
"Inget i förväg uppgjort program" varmed menades att det mänskliga
fått ge vika för det gudomliga i själva ledningen av rikskonferenserna.
Nu var det annorlunda. Frågorna var väl förberedda, särskilt de stora
samtalsfrågorna. Ledande i rikskonferenserna var alltid Filadelfia i
Stockholm med sin föreståndare LP och andra från samma försam-
ling. Som redan påvisats blev det vanligare med åren att viktiga
frågor förbereddes av Filadelfias styrelse innan de togs upp i någon
rikskonferens.⁹⁰

Den stora frågan på rikskonferensen 1935 var "Guds plan med
pingstväckelsen".⁹¹ Frågeställningen visade hur P ville understryka
sin egenart och sitt företräde som fria församlingar framför de organi-
serade samfundet. Diskussionerna riktade sig också mot de
samfundsförsamlingar som inom sig hävdade Andens dop men var
organiserade.⁹² Samma resonemang fanns samtidigt i LPs artiklar i ET
nr 6 och 7.⁹³ Vad både rikskonferensen och LP ville ha sagt var att
enbart det karismatiska inslaget i en församling inte var tillräckligt för
att denna skulle räknas som en pingstförsamling. Det konstitutiva för
en pingstförsamling var alltid den samfundsfria församlingssynen i
kombination med Andens dop och Andens gåvor och tjänster. Ett av

⁸⁷ Se not 599, 601 och 602 (s 148)

⁸⁸ Se not 577 (s 145)

⁸⁹ EH 1935 s 478

⁹⁰ Se not 372-376 (s 240)

⁹¹ EH 1935 s 524

⁹² Ibm s 525

⁹³ ET 1935 s 211, 242

dessa ting var inte tillräckligt för att konstituera en pingstförsamling. Tydligare än så kunde inte gränsen dras mot samfunden där man på sina håll enligt LP ville göra "de fria pingstförsamlingarna överflödiga"⁹⁴ genom att i sina församlingar sporadiskt anlita "andedöpta vittnen".⁹⁵

På denna rikskonferens kunde LP även meddela att striden kring SFM var helt avslutad sedan en uppgörelse kommit till stånd med hans forne medarbetare A Gustafsson.⁹⁶ Offentliggörandet av uppgörelsen fick här på rikskonferensen den nödvändiga officiella prägel och sanktion som gjorde det möjligt för A Gustafsson och Södermalms Fria Församling att återinträda i P.

De första 20 rikskonferenserna hade många gemensamma drag. Deltagarna var fortfarande predikanter och medlemmar som inte valts som delegater men väl uppträdde som sådana när det behövdes. Rikskonferenserna behandlade i stort samma frågor som under de gångna åren. I förstahand var det Andens dop och Andens gåvor och tjänster⁹⁷ samt församlingen och den andliga friheten.⁹⁸ Ur lärosynpunkt avslöjade inte rikskonferenserna att några större förändringar hade inträtt.

1935 utgjorde en milstolpe för P därigenom att hela P nu var enat efter organisationsstriden 1929. Rikskonferensen uppmanade Filadelfia i Stockholm att ta hand om nästa års rikskonferens, vilket Filadelfia åtog sig under de två följande åren då rikskonferenserna anordnades i Malmköping.⁹⁹ Det betydde att LP och Filadelfia fick ett utökat inflytande över rikskonferenserna. F o m 1936 inlämnades samtalsfrågorna i förväg till EH för publicering.¹⁰¹ I praktiken betydde det att den karismatiska ordning då det hette att "Herrens Ande ledde allt"¹⁰² trängts tillbaka för kravet på större ordning och förberedelse.

⁹⁴ Ibm s 212

⁹⁵ Ibm

⁹⁶ EH 1935 s 559, Fris 1973 s 327f

⁹⁷ Se t ex EH 1916 s 111, 1919 s 119, 1920 s 69, 1923 s 339f, 1925 s 350f, 1929 s 438f, 1932 s 440f, 1935 s 540f

⁹⁸ Se t ex EH 1919 s 147f, 1924 s 344, 1930 s 480f, 1934 s 468f

⁹⁹ EH 1936 s 526, 1937 s 508

¹⁰⁰

¹⁰¹ Ibm 1936 s 451

¹⁰² EH 1916 s 115

P g a att Filadelfia planerade den Europeiska Pingstkongressen återgick rikskonferenserna till Nyhem med år 1938.¹⁰³ I inbjudan till årets rikskonferens hette det att veckan var avsedd för "Herrens vittnen och församlingsäldste",¹⁰⁴ varmed menades att övriga medlemmar var välkomna i mån av utrymme.¹⁰⁵

Med LPs försök 1937 att integrera hela ÖM visade 1938 års rikskonferens en betydligt större öppenhet för alliansmöten än som kanske någonsin tidigare. Uppfattningen om allians med andra kristna hade luckrats upp en aning men i bakgrunden fanns alltid den reservationen att ingen allians fick ske på kostnad av den egna tolkningen av Ordet.¹⁰⁶ Varje församling förklarades nu ha sin frihet att själv avgöra hur den skulle handla men med reservationen att den inte skulle behöva pruta av på "de gudomliga sanningar, som Gud levandegjort",¹⁰⁷ d v s den samfundsfria församlingssynen och de karismatiska gåvorna och tjänsterna.

LP sökte på denna rikskonferens att väcka intresse för "det tryckta ordet"¹⁰⁸ och påminde därvid om vad EH hade betytt "för väckelsens framgång".¹⁰⁹ Av referatet framgick det emellertid att LPs fråga inte omfattades av något större intresse. Några av dem som yttrade sig i anslutning till ämnet menade att det var "de andliga nådegåvorna" som hade betydelse för evangeliets framgång. Detta underströks också av en missionär från Brasilien varefter missionsfrågan togs upp.¹¹⁰ LP torde här ha tänkt sig få rikskonferensens stöd för en daglig tidning.¹¹¹ Filadelfias styrelse hade inte visat någon större entusiasm för saken när LP första gången hade tagit upp den 1935.¹¹² Med den utveckling som rikskonferenserna fått hade det säkerligen haft stor betydelse om LP kunnat hänvisa till rikskonferensens stöd, när han något senare tog upp tidningsfrågan igen i Filadelfias

¹⁰³ EH 1938 s 180

¹⁰⁴ Ibm s 275

¹⁰⁵ Ibm s 367

¹⁰⁶ Ibm 1936 s 584ff, 1937 s 589, 1938 s 557

¹⁰⁷ Ibm 1938 s 557

¹⁰⁸ Ibm s 558, Sahlberg 2009 (1977) s 128f

¹⁰⁹ Ibm

¹¹⁰ Ibm

¹¹¹ Jfr Sahlberg 2009 (1977) s 127

¹¹² Sahlberg 2009 (1977) s 127f

styrelse.¹¹³ Ofta hade det varit tvärtom att en viktig fråga först behandlades i Filadelfias styrelse innan den kom upp på rikskonferensen.¹¹⁴ Det skulle dröja ännu några år innan rikskonferensen gavs tillfälle att yttra sig i tidningsfrågan. Fram till dess hade rikskonferenserna inte tagit upp några saker som alltför mycket skiljde sig från det gamla vedertagna mönstret.

Kriget medförde en minskad tillströmning till rikskonferenserna.¹¹⁵ Trots kriget vad det Ps egna interna problem som för det mesta upptog tiden och intresset på rikskonferenserna. Frågor som organisation,¹¹⁶ nöjesliv och adiafora¹¹⁷ och även andra för P viktiga frågor¹¹⁸ behandlades ingående.

1944 blev ett nytt märkesår för P. Tre stora och delvis nya frågor kom upp samtidigt.¹¹⁹ Samtliga syntes vara väl förberedda. Allians och eventuellt samgående med döparna var en helt ny fråga som snabbt kom att spränga många gamla fördomar mot de organiserade samfunden.¹²⁰ Missionsfrågan var inte ny men fick nu ett vidgat intresse.¹²¹

Det politiska engagemanget som plötsligt lyftes in bland pingstvännerna nu malde utan tvivel sönder många av de föreställningar om att kristna inte borde arbeta politiskt. LP menade däremot att det inte var något fel att vara med om att tillsätta eller själv ha en tjänst i riksdagen eftersom "all överhet var av Gud".¹²² Kristna, aktiva politiska insatser var ett salt som påverkade samhället i kristen riktning. C G Hjelm ansåg dock att kristendomens största insatser i samhället gjorts då den saknat "säte och stämma i samhällsinstitutionerna".¹²³ Rikskonferensen uttalade sig emellertid som helhet i positiva och väckande ordalag för kristet engagemang i samhället.

¹¹³ Styr prot 5/5 1938 § 151, FA, Sahlberg 2009 (1977) s 129

¹¹⁴ Se not 90 ovan

¹¹⁵ EH 1940 s 484, 1941 s 504

¹¹⁶ Ibm 1941 s 589

¹¹⁷ Ibm 1942 s 536f, mer härom s 161ff i manuset.

¹¹⁸ EH 1943 s 502f, 1945 s 591f

¹¹⁹ Se not 377-387 (s 241)

¹²⁰ Se Pingströrelsen tar kontakt med döparerörelserna (s 163)

¹²¹ Se not 245 och 246 (s 100)

¹²² EH 1944 s 610

¹²³ Ibm s 616

Det var således en stor omsvängning som skett sedan 30-talets början då pingstvännerna tog avstånd från politik. "Det är en politik, som ligger på vårt hjärta, och det är himmelrikets", hette det då.¹²⁴

Det var i detta sammanhang man också måste se behovet av en dagstidning. Styrelsen i Filadelfia hade vägrat att ställa upp på en dagstidning.¹²⁵ Det var då LP och några till beslutade sig för att själva starta en dagstidning.¹²⁶ Utan att vidare ha behandlats i Filadelfias styrelse togs tidningsfrågan direkt upp i rikskonferensen där den presenterades och sanktionerades.¹²⁷ Handlings sättet var unikt så tillvida att LP gick "vid sidan av styrelsen och församlingen", som han själv säger.¹²⁸ Den lokala församlingens auktoritet sköts här åt sidan och rikskonferensen inträdde och agerade självständigt till förmån för ett enskilt initiativ som antogs som en gemensam angelägenhet.

Tidningen kom ut 1 november 1945. När LP i den första ledaren skrev om den ovan nämnda rikskonferensen "att Sveriges pingstfolk representeras av de många församlingarnas ledare"¹²⁹ betydde inte detta, att det bara var föreståndarna som understött tidningen på rikskonferensen. Som redan visats hade ingen rikskonferens några ombud som valts eller utsetts av någon församling, något som man var väl medveten om.¹³⁰ Något ekonomiskt beslut att stödja Dagen kunde således inte tas. Men pingstfolket hade enligt LP "sagt tydligt ifrån" att de ville ha en daglig tidning.¹³¹ Uttalandet var enligt LP "enigt och trosvisst".¹³² Det var viktigt för tidningens framtid att den från början fick sanktion som en hela Ps angelägenhet. Detta kunde också vara förpliktande för församlingarna ute i landet.¹³³ Tidningen var inte länge ett enskilt initiativ utan kunde nu ses som ett uppdrag från P.

¹²⁴ Pethrus 6 (1931) 1958 s 169, Sahlberg 2009 (1977) s 120f

¹²⁵ Dagen 25 år 1970 s 6

¹²⁶ Sahlberg 2009 (1977) s 142-154

¹²⁷ EH 1945 s 608, se äv s 974

¹²⁸ Dagen 25 år 1970 s 6

¹²⁹ Dagen 1/11 1945 i LP som ledarskribent 1954 s 13

¹³⁰ DK 1947 s 247

¹³¹ Dagen 1/11 1945 i LP som ledarskribent 1954 s 13

¹³² Ibm

¹³³ Carlsson 2008 (1973) s 73

Två år senare uttalade sig rikskonferensen 1947 för Dagen som bl a "ett av de mäktigaste medel till stöd för Ps sak".¹³⁴ Som synes kunde en rikskonferens även i arbetsfrågor ge legitimitet åt en sak som om den haft valda ombud.

De ofta återkommande frågorna kring organisation, ekumenik, allians och "världsväsende" befäste Ps gränser mot yttervärlden och samfunden.

Från 1935 fram t o m 1947 stärktes Ps lärofrågor ytterligare genom den ensidiga betoningen av Ps egenart. Rikskonferensen gav riktlinjer för yttre missionen¹³⁵ och för inre missionen¹³⁶ och "till fortsatt, frimodig kamp för sanning och rätt".¹³⁷ Diskussionerna kring "frihet" och "frigörelse" återkom ofta men avsåg alltid församlingarnas frihet och den enskildes frigörelse inom ramen för den tolkning som bl a rikskonferenserna fastställde, synade och vidmakthöll. Alla fick på detta sätt veta var Ps gränser gick mot "världen" och samfunden. Yttre ting som klädsel, smycken¹³⁸ och allt annat som rymdes under begreppet "världslighet"¹³⁹ blev Ps synliga gränser mot omvärlden.¹⁴⁰

De lugnare förhållanden som kom med efterkrigsåren medförde en synlig strävan att återgå till de gamla positionerna. Det var uppenbart att förändringarna från 1944 ifråga om ekumenik och politik hade varit för snabba. 1947 års rikskonferens inleddes visserligen med orden: "Säg till Israels barn, att de draga vidare".¹⁴¹

Det var nu 40 år sedan pv kom till Sverige. Det var dags att syna de gångna årens arbetsinsatser och pundets förvaltning. Frågan "Är pingstväckelsen alltfort den väckelserörelse som den ursprungligen var?" gav anledning till en inventering av den nya öppenhet som sedan 1944 fått insteg i P. "Jesu tillkommelse" och "Andens gåvor" var gamla samtalsämnen¹⁴² som togs fram och aktualiserades i samband

¹³⁴ DK 1947 s 248

¹³⁵ EH 1929 s 423, 1936 s 690

¹³⁶ Ibm 1925 s 340, 1930 s 480

¹³⁷ DK 1946 s 167

¹³⁸ EH 1932 s 518, 1942 s 536f

¹³⁹ Ibm 1947 s 613

¹⁴⁰ Se not 291 (s 229)

¹⁴¹ EH 1947 s 588

¹⁴² Ibm s 611

med "världslighet" och "allians".¹⁴³ Det var inte svårt att känna igen tongångarna från 30-talet.¹⁴⁴

Rikskonferensernas ansvar i utformningen av Ps variationslösa tolkning av lära och kristet liv var uppenbart. Särskilt kom detta att gälla adiafora och ekumenik. Den samfundsfria församlingssynen togs väl om hand på rikskonferenserna men på samma gång fick lokalförsamlingarna en stark bindning till rikskonferenserna för sitt kollektiva handlingsmönster. Lokalförsamlingarnas frihet gällde i första hand en frihet från skrivna stadgar i förhållande till varandra. Men sammanhållningen var lika fast och enhetlig som om skrivna stadgar funnits.¹⁴⁵

Rikskonferenserna blev inte bara "en vägvisare"¹⁴⁶ utan i viss mån även ett styrande forum. Detta handlingsmönster syntes i högsta grad vara förenligt med den samfundsfria församlingssynen såsom den utformats i Sverige. Rikskonferenserna betraktades inte som en maktfaktor vid sidan om lokalförsamlingarna utan som ett nödvändigt komplement för gemensamma inre och yttre aktioner.

Rikskonferensen 1947 visade att "Israels barn" inte tänkte dra vidare på de nya vägar mot större ekumenisk kontakt eller alltför starkt samhällsengagemang enligt appellerna från 1944. LP förklarade på rikskonferensen ett år efter samförstånds-konferensen med ÖM att han inte trodde på allians.¹⁴⁷ Hans vägran att delta i det kyrkliga mötet det året¹⁴⁸ var en klar antydning om att han inte var villig att pröva nya vägar för kontakt med andra kristna.

¹⁴³ Ibm s 512

¹⁴⁴ Ibm 1932 s 518

¹⁴⁵ Se äv Carlsson 2008 (1973) s 71f, 73

¹⁴⁶ DK 1946 s 167

¹⁴⁷ EH 1947 s 633, Sahlberg 2009 (1977) s 164 cit brev från LP till Knut Petersen, d 21 april 1948: Vad gäller enhetssträvandena med de döpta innebar detta ingen allians utan en enhetsstanke att så många som möjligt av dessa kunde förenas, men då naturligtvis på Nya Testamentets, d.v.s. pingstväckelsens grund. Nu har emellertid så gott som alla förbindelser utåt slitits sönder och vi stå, när det gäller denna sak, ungefär där vi stod vid slutet av 20-talet; med världen och samfunden emot oss."

¹⁴⁸ Se not 81 och 82 (s 160)

Denna medvetna tillsnörning mot omvärlden fick på höstens predikantkonferens en förnyad betoning.¹⁴⁹ P drog nu vidare på den väg som i stort sett varit densamma under de senaste 20 åren.

2. Predikantkonferenserna i Stockholm från 1934

Som redan visats i det föregående var de första årens rikskonferenser i första hand ämnade för predikanterna. Men efter några år utvecklades de till att besökas av fler medlemmar än predikanter. Därför gjorde sig ett behov gällande av ett forum för bara predikanter. 1934 beslöt Filadelfia i Stockholm att inbjuda Ps predikanter till en konferens med den motiveringen att rikskonferenserna besöktes även av andra predikanter.¹⁵⁰ Enligt LPs förhandsanmälan skulle konferensen behandla frågor "av avgörande betydelse" för arbetet ute i landet.¹⁵¹ Den skulle alltså redan från början ta sig an arbetsfrågor som inte rikskonferensen kunde göra p g a sin öppenhet för vem som helst att delta. Predikantkonferensen hölls i april och samlade ca 500 deltagare från Sverige och övriga Norden.¹⁵²

I denna första predikantkonferens återkom diskussionen från föregående års rikskonferens angående dem som hade samma lära som P men som fortfarande stod kvar i något samfund.¹⁵³ Här skulle församlingarna vara försiktiga så att de inte släppte in personer med avvikande åsikter i centrala frågor som t ex läran om Andens dop med tungotal som det "bibliska tecknet på Andens dop" eftersom det fanns många som ansåg sig ha Andens dop utan tungotal.¹⁵⁴ Det var tydligt att detta var riktat mot ÖM där J Ongman på sin tid hävdade Andens dop utan tungotal.¹⁵⁵ Predikantkonferensen tog här på sig rollen som väktare för den lärotolkning som P företrädde och gav uttryck för att Andens dop skulle följas av tungotal.¹⁵⁶

¹⁴⁹ Se not 201-204 (s 219)

¹⁵⁰ Fils prot 15/1 1934 § 28, FA

¹⁵¹ EH 1934 s 240f

¹⁵² Ibm s 329

¹⁵³ Ibm s 374

¹⁵⁴ Ibm s 375

¹⁵⁵ Ongman 1931 s 453

¹⁵⁶ Om Andens dop med tungotal se Eriksson 1961 s 65ff, Holm 1976 s 81ff

Predikantkonferensen ville också avvisa påståenden om "påvevälde" i P och att församlingarna inte skulle vara helt fria.¹⁵⁷ Av resonemanget framgick det att meningarna inte var helt odelade bland predikanterna i denna fråga.

Förhållandet till "söderriktningen", d v s Södermalms Fria Församling togs också upp men mer i förbigående av referatet att döma.¹⁵⁸ R Fris i Södermalms Fria Församling hade sänt ett brev till predikantkonferensen och begärt en uppgörelse med de församlade representanterna för P.¹⁵⁹ Församlingarna hade den ena efter den andra slutit upp kring Filadelfia i Stockholm under organisationsstriden 1929. Det syntes därför naturligt för R Fris att vända sig till de församlade predikanterna med denna begäran, eftersom de varit med om att utestänga Södermalms Fria Församling från gemenskapen och även med tanke på den inriktning som predikantkonferensen skulle ha i frågor "av avgörande betydelse".¹⁶⁰

LPs svar till R Fris var att han borde ställt sitt brev till Filadelfia och inte till predikantkonferensen eftersom schismen rörde en enskild församlings angelägenhet.¹⁶¹ Schismen gällde emellertid den samlade P och den s k söderriktningen. Organisationsfrågan var inte någon enskild församlings angelägenhet. Hela P hade slutit upp kring den. Även om Filadelfia var den huvudagerande så gällde striden den samfundsfria församlingssynen som sedan länge varit varje lokalförsamlings egendom. Upplösningen av schismen hade därför med fördel kunnat ske med de församlade predikanterna som var med och agerade i striden. LP valde emellertid att låta de huvudagerande göra upp med varandra för att hålla schismen på det lokala planet så mycket som möjligt eftersom detta var mer i överensstämmelse med Ps församlingssyn. Här kolliderade emellertid en enskild församlings angelägenhet med samtliga pingstförsamlingars angelägenhet, d v s den samfundsfria församlingssynen.

I missionsfrågan drogs riktlinjerna upp bl a med hänvisning till LPs artikel i ET nr 2 samma år. Missionen skulle ledas ute på respektive fält utan inblandning av något missionsällskap. De yttre

¹⁵⁷ EH 1934 s 375

¹⁵⁸ Ibm

¹⁵⁹ Se not 563 och 564 (s 144)

¹⁶⁰ EH 1934 s 240

¹⁶¹ Se not 566 (s 144)

fälten borde vidare snarast helt skötas av inhemska ledare.¹⁶² I LPs artikel som predikantkonferensen anslöt sig till stod det bl a:

Därför borde den gemensamma ledning, som missionen behöver, och den administration, som kan vara av nöden, förläggas till respektive missionsfält och icke till hemlandet.

Det skulle icke gå, säger man; det vore att giva missionärerna för stor makt! Men varför kunna icke missionärerna få lika stor makt över missionen, som de som sitta hemma? Finnes det något skäl för den meningen, att hemmavarande predikanter eller församlingsmedlemmar äro mera skickade att bestämma över missionen än missionärskåren ute på fältet? Naturligtvis icke.¹⁶³

Vad LP här skrev visade mycket klart att han hade organisationsstriden för fem år sedan i gott minne. I klartext menade LP att "hemmavarande predikanter och församlingsmedlemmar" inte fick bli en ersättning för SFM för att nu uppträda som någon slags missionsstyrelse över de olika missionsfälten.

Någon ny predikantkonferens blev det inte förrän 1940 och då annonserades den som "Bönevecka för predikanter och församlingsföreståndare".¹⁶⁴ Den skulle vara en uppbyggelsekonferens.¹⁶⁵ I sin förhandsanmälan nämnde LP behovet av bön inför "dessa tider av nöd och svårigheter".¹⁶⁶ Kriget var i full gång och tydliga tecken fanns också på en inre kris i Filadelfia.¹⁶⁷

S Lidman hade i församlingsmötet den 11 november samma år utsetts till styrelsens ordförande och f kyrkoherden H Thulin och pastor E Lindskog i Östermalms Fria Församling hade kallats att tillsammans med pastor Törnberg vara församlingens föreståndare.¹⁶⁸ Östermalms Fria Församling gick in i Filadelfia strax efter nyår.¹⁶⁹ Med detta i bakgrunden var det förstäeligt att inga arbetsfrågor togs upp under predikantkonferensen.¹⁷⁰ Deltagarantalet var ca 250, d v s hälften mot 1934.¹⁷¹

¹⁶² EH 1934 s 376

¹⁶³ ET 1934 s 36

¹⁶⁴ EH 1940 s 920, Fils prot 16/9 1940 § 447, FA

¹⁶⁵ EH 1940 s 884

¹⁶⁶ Ibm s 920

¹⁶⁷ Fils prot 30/9 § 469, 7/10 § 479, 14/10 § 490 1940, FA

¹⁶⁸ Fils prot 11/11 1940 §§ 537, 538, FA

¹⁶⁹ Fils prot 13/1 1941 § 21, 20/1 § 30, 3/2 § 60, FA

¹⁷⁰ EH 1940 s 972f, 989ff

¹⁷¹ Ibm 1934 s 989

Hela första dagen av predikantkonferensen avskildes till bön var efter samtal togs upp kring "bönens betydelse".¹⁷² Samtalen övergick sedan till fastans betydelse i bönen¹⁷³ samt helgelse.¹⁷⁴ Varningar uttalades mot "ytlighet och skämt"¹⁷⁵ och mot en "stel och lagisk" förkunnelse.¹⁷⁶ Det var alltså kring mer pastorala problem som samtalen rörde sig denna gång. Av det korta referatet såg det ut som om händelserna inom Filadelfia och världskriget lagt en tillfällig sordin på pingstpredikanternas arbetsiver.

LP återkom emellertid från USA på hösten 1941.¹⁷⁷ Men någon predikantkonferens hölls inte den hösten eller den följande.

Först tre år senare, d v s 1943, återkom predikantkonferensen denna gång för att stanna. Ca 400 predikanter samlades. Frågeställningarna såg inte ut att ha påverkats av det pågående kriget i Europa och runt Sveriges gränser. Samtalen kretsade liksom förut kring de egna problemen och dessa var helt läromässiga. Den stora frågan var "världsväsendet". Den hade strax före predikantkonferensen ingående behandlats av Filadelfias styrelse där man påtalade "biografbesök, teaterbesök och andra världsliga nöjen" samt "besvär med klädsele".¹⁷⁸ LP tog sedan upp saken i EH lagom före predikantkonferensen och deklarerade att "seger och framgång" var beroende av att P bestämt tog avstånd från "den bedrägliga världssanden".¹⁷⁹ Denna procedur att först behandla ärendet i styrelsen och sedan ta upp det i EH innan det slutligen togs upp på predikantkonferensen visade att frågan tillmättes en stor betydelse. I predikantkonferensen förklarade LP sedan att "man räddar världen genom att gå ut ur världen".¹⁸⁰ Predikantkonferensen gjorde ett uttalande som bannlyste "det smygande världsväsendet", "de världsliga moderna", swing-pjattsväsen" och "tobaksbruk".¹⁸¹

¹⁷² Ibm 1940 s 973

¹⁷³ Ibm s 989

¹⁷⁴ Ibm s 990

¹⁷⁵ Ibm

¹⁷⁶ Ibm s 991

¹⁷⁷ Ibm 1941 s 816

¹⁷⁸ Fils prot 22/11 1943 § 630, FA

¹⁷⁹ EH 1943 s 974

¹⁸⁰ Ibm s 1021

¹⁸¹ Ibm

Den stora tillströmningen av medlemmar under dessa år¹⁸² torde bidragit till att många av pingstvännernas gamla uppfattningar om adiafora börjat ifrågasättas. Detta kunde bäst motarbetas genom en gemensam aktion från föreståndarnas sida.

Med tanke på det pågående världskriget var det märkligt att detta inte tilldrog sig någon större uppmärksamhet i de offentliga debatterna. Omvärldens stora omvälvningar hade inte lyckats tränga undan fixeringen kring de problem som under årtionden haft så stort utrymme i P.

Först 1944 inträffade i P en radikal förändring som emellertid betydligt senare skulle leda till en större social, kulturell och politisk öppenhet bland pingstvännerna. De nya tankar som signalerade en kursändring togs först upp på årets rikskonferens¹⁸³ varefter en av dessa tre stora frågorna, nämligen enhetsfrågan, följdes upp av predikantkonferensen på hösten¹⁸⁴ och strax därpå tog själva enhetskonferensen vid.¹⁸⁵ Aldrig förr i Ps historia hade en liknande konferens hållits med andra samfund.

Predikantkonferenserna tog också upp frågor som inte gärna kunde tas upp på rikskonferenserna. Årets predikantkonferens tog upp den föreslagna dissenterlagen. Ps särställning med fria, icke-samorganiserade församlingar krävde en speciell behandling. Filadelfia fick predikantkonferensens uppdrag att tillvarata Ps intressen inför det nya lagförslaget.¹⁸⁶ Predikantkonferensens ovalda representanter gav således Filadelfia ett uppdrag å hela Ps vägnar på samma sätt som vilken samfundskonferens som helst som delegerar ifrån sig ett uppdrag.

Ett annat spørsmål som för Ps del tillhörde predikantkonferensens arbetsområde var en understöds- och pensionskassa för predikanter.¹⁸⁷ Bakgrunden till att denna fråga kom upp var att en liten pingstförsamling i Närke ordnat en pensionskassa för sina anställda.¹⁸⁸ Ett förslag publicerades i EH till församlingarna att ordna pensionsfrågan

¹⁸² Björkquist 1959 s 120

¹⁸³ EH 1944 s 608ff, se äv s 146f i manuset

¹⁸⁴ EH 1944 s 1212

¹⁸⁵ Se Döparerörelsernas enhetskonferens 1944 (s 177)

¹⁸⁶ EH 1944 s 1213

¹⁸⁷ lbm

¹⁸⁸ lbm s 81

för sina predikanter i något försäkringsbolag.¹⁸⁹ Det var detta förslag som predikantkonferensen tog upp samt hänsköt hela frågan till de kommittéer som redan arbetat med det. De uppmanades att senare komma in med förslag.¹⁹⁰ Därmed hade predikantkonferensen gett legitimitet åt en kommitté som den själv inte valt.

Svårigheterna med en gemensam pensionskassa för Ps predikanter låg i den samfundsfria församlingssynen. En central pensionskassa i likhet med samfundens skulle bara "öka det obibliska samfundsväsendet och samfundsbyråkratin", ansågs det.¹⁹¹ Den lösningen var alltså otänkbar. Risken för "samfundsväsende" ansågs inte föreligga om varje församling var för sig ordnade med sina anställdas pensionering. Men detta skulle bli för betungande för de mindre församlingarna.

Redan på rikskonferensen följande år där utredningskommittén presenterat pensionsfrågan hade kommittén kommit fram till att det inte gick att ordna någon pensionskassa.¹⁹² Frågan gick till höstens predikantkonferens¹⁹³ som tog upp frågan som nummer ett på dagordningen. Den ansågs inte representera en verklig "troslinje".¹⁹⁴ När därför "broder Pethrus talade om troslinjen" förstod alla att en gemensam pensionskassa inte hörde hemma i P. Istället fick nu Filadelfia i uppdrag att förvalta en understöds-kassa för predikanter dit enskilda och församlingar kunde sända sina bidrag.¹⁹⁵

Att behålla den samfundsfria församlingssynen och samtidigt ha en gemensam pensionskassa ansågs betydligt svårare än att ordna en understöds-kassa som fick sporadiska bidrag och från vilken hjälp sedan kunde ges till behövande predikanter. Ingen församling behövde nu binda sig vid något försäkringssystem och den lokala församlingens suveränitet kunde bevaras intakt genom att ge frivilliga bidrag.

¹⁸⁹ Ibm s 614

¹⁹⁰ Ibm s 1213

¹⁹¹ Ibm s 81

¹⁹² Ibm 1945 s 636

¹⁹³ Ibm

¹⁹⁴ Ibm s 1236

¹⁹⁵ Ibm s 1236

På årets predikantkonferens presenterades också Dagen¹⁹⁶ som rikskonferensen redan gett sin sanktion. Enhetsfrågan togs också upp och ledde till den redan omnämnda samförstånds konferensen med ÖM.¹⁹⁷

Predikantkonferenserna tog alltså på sig stora befogenheter i frågor som rörde hela P. Liksom rikskonferenserna kunde de legitimera och moraliskt stödja kollektiva angelägenheter. I och med att kriget nu var slut fattade predikantkonferensen beslut om konkreta hjälpaktioner inom pingstförsamlingarna för krigets offer.¹⁹⁸ Det var första gången en sådan fråga behandlats i ett forum för hela P. Dylika frågor hörde i regel till de lokala församlingarnas verksamhetsområde.¹⁹⁹

Åren 1944–47 hade för Ps del fört med sig förändringar i många stycken. Den öppenhet för nya grepp och metoder som visade sig på 1944 års rikskonferens gav eko även på predikantkonferensen senare på hösten. De två följande årens rikskonferenser och predikantkonferenser visade att många av de gamla uppfattningarna omprövats. Men det såg också ut som om förändringarnas vindar varit för snabba. I 1947 års predikantkonferens kom mycket tillbaka av Ps gamla centrala frågor. Åt "världslighet" ägnades stort utrymme igen. Den var ett tecken på "förflackning" och borde radikalt bekämpas.²⁰¹ Denna "förflackning" kom också att sättas i samband med enhetsfrågan, som inte längre var så självklar. "Religiös allians" var inte detsamma som att följa "den bibliska linjen", hette det.²⁰² Ps folk borde inte ha gemenskap med dem som tolererade "allt slags världslighet".²⁰³ Inte heller borde de ha gemenskap med dem som var "motståndare till Andens verk".²⁰⁴ Dessa invändningar riktade sig mot det enhetsarbete som pågått under de senaste åren. Trots en del röster som inte ville ge upp tron på det påbörjade enhetsarbetet gav årets predikantkonferens

¹⁹⁶ Ibm s 1237

¹⁹⁷ Se Samförstånds konferensen mellan Pingströrelsen och ÖM 1946 (s 186)

¹⁹⁸ EH 1945 s 1237

¹⁹⁹ Ibm 1947 s 856, 919

²⁰⁰

²⁰¹ Ibm s 1046

²⁰² Ibm

²⁰³ Ibm

²⁰⁴ Ibm

ett intryck av återgång till förut intagna positioner samt en viss stagnation ifråga om utåttriktad aktivitet.

En anledning till detta var utan tvivel händelserna i Mellersta Östern och Israels eventuella återupprättande som stat. Pingstvännernas tro var den att Israels återupprättande som stat var ett tydligt tecken på Jesu snara tillkomst.²⁰⁵ Frågan behandlades i slutet av predikantkonferensen och samlade ett tiotal talare.²⁰⁶

Vad som sades och gjordes på predikantkonferensen fick direkt betydelse för församlingarna ute i landet. På predikantkonferenserna liksom på rikskonferenserna diskuterades och fastställdes även läran och livet. De gick hand i hand och likriktade pingstvännerna till en homogen och ofta allvarstygnd rörelse som höll sig borta från världen i väntan på den himmelske brudgummen. Detta ständiga avståndstagande från omvärlden med dess problem bidrog inte till att skapa öppningar för nya och välbehövliga insatser bland utomstående.

Som synes fanns det stora likheter mellan predikantkonferenserna och rikskonferenserna. Längre fram i tiden utvecklade sig emellertid predikantkonferenserna mot en mer praktisk inriktning än rikskonferenserna. Vid denna tid var det dock mer sällan som predikantkonferenserna tog upp frågor om gemensamma konkreta materiella insatser i samhället. Detta var säkerligen inget tecken på bristande vilja till sociala insatser som oförmågan att finna acceptabla vägar som samtidigt inte inkräktade på den samfundsfria församlingssynen.

Som redan nämnts behölls de sociala insatserna på det lokala planet. Men på det läromässiga planet, särskilt beträffande ekumenik och "världsväsande", flyttade årets predikantkonferens gränserna tillbaka till 30-talet.²⁰⁷ Ps önskan var att få vara en från världen och dess yttringar avskild rörelse.

3. Lokalförsamlingarnas regionala konferenser:

Evangelistveckorna

Ett viktigt inslag i Ps början var olika slags konferenser, såsom uppbyggelsekonferenser, missionskonferenser, bibelstudieveckor o dyl. Ur de senare utvecklades de regionala konferenserna som var avsedda för ett visst områdes predikanter och som övergick till att

²⁰⁵ Ibm 1926 s 343ff, 1933 s 511ff, 1944 s 896, 1020

²⁰⁶ Ibm 1947 s 1047

²⁰⁷ Brev från LP till Knut Petersen cit i Sahlberg 2009 (1977) s 164

allmänt kallas för "evangelistveckor". Dessa fick stor betydelse för den lokala sammanhållningen och utgjorde ett viktigt forum för lokalförsamlingarnas samarbete.

I början kallades de omväxlande för "Pingstmöte ... 10–12 feb"²⁰⁸ eller "Evangelistmöte ... 16–18 juni".²⁰⁹ Eftersom ingen namnfixering fanns vid denna tid förekom även andra benämningar på dessa sammandragningar som kunde vara i flera dagar. "Uppbyggelsekonferens" och "Uppbyggelsemöte"²¹⁰ var ibland benämningar för samma slag konferenser. På andra rikskonferens som hölls i Linderås annonserades som "Pingstmöte"²¹¹ men refererades i EH som "Bibelstudievecka".²¹²

Konferenserna var mestadels mycket fria. Annonserna vände sig till vem som helst utan att specificera någon särskild kategori som fallet blev senare. Själva mötesordningen gav plats åt predikanter eller medlemmar att uppträda med tal och vittnesbörd som de själva ville då ju "intet program med bestämda talare förekom".²¹³ I annonserna till "Evangelistmöte eller Pingstmöte uppmanades "evangelister och andra vänner, som känna sig manade av Gud att komma".²¹⁴ Till de flesta av konferenserna var emellertid predikanter kallade som "lovat" komma eller "väntas" komma.²¹⁵ Att uppmana dem som kände sig "kallade" eller "manade" att komma torde varit ett uttryck för en önskan att tro sig vara gudomligt ledd.

Mycket snart utvecklades vissa konferenser till att hållas bara för predikanter inom ett visst område. De vände sig till "evangelisterna" inom det området.²¹⁶ Dessa "evangelistmöten" samlades från norr till söder. Det kunde då heta att de var ämnade för "evangelisterna i Jämtland"²¹⁷ eller "vittnena från Västerbottens Lappmark"²¹⁸ eller bara

²⁰⁸ Se t ex EH 1917 s 8

²⁰⁹ Se t ex ibm s 96

²¹⁰ EH 1916 s 112

²¹¹ Ibm 1917 s 80

²¹² Ibm s 102

²¹³ Ibm 1916 s 39, 1917 s 35, 102

²¹⁴ Ibm 1918 s 12, 68, 1920 s 36, 88, 1921 s 80, 1922 s 100

²¹⁵ EH 1916 s 24, 1917 s 16, 80, 1918 s 40, 1919 s 76, 1921 s 36, 1922 s 28 o s v

²¹⁶ Ibm 1918 s 52, 1919 s 59

²¹⁷ Ibm 1918 s 52

²¹⁸ Ibm 1919 s 194

"Skåneevangelisterna".²¹⁹ Parallellt med dessa hölls de vanliga uppbyggelsemötena för medlemmar eller för predikanter och medlemmar och som vanligtvis inte hade något exakt namn. Före 1920 och några år därefter torde "pingstmöte" och "evangelistmöte" ha varit en vanlig benämning på regionalkonferenserna²²⁰ och några år in på 20-talet var bl a "bibelstudievecka" och "uppbyggelsemöte" vanliga namn på de icke-regionala konferenserna.²²¹

Utvecklingen blev den att rikskonferenserna och regionalkonferenserna i stort följde samma mönster. De var först ämnade för predikanter men efter hand blev det så att vem som helst kunde komma för att lyssna och delta.²²² Först i mitten på 20-talet blev regionalkonferenserna mer bestämda vad gäller tid, plats och deltagare. Namnet på dessa veckor var då "evangelistmöte" vilket angav att det i första rummet var regionens pingstpredikanter som avsågs.²²³

Det blev nu vanligare att "evangelistmötena" vände sig till en mer bestämd kategori med uttryck som "Upplands-evangelister",²²⁴ "evangelister i Östergötland",²²⁵ samtidigt som det klart angavs att sammandragningarna gällde bara predikanter inom P med formuleringar som "fria evangelister",²²⁶ "alla fria vittnen i Norrbotten"²²⁷ eller "fria Herrens vittnen".²²⁸ Vid denna tid började också namnet "evangelistvecka" att förekomma för regionalkonferenserna. Det uppträdde i annons i EH första gången i januari 1926 med den försiktiga formuleringen "s. k. evangelistvecka"²²⁹ men slog inte helt igenom förrän kring 1930.²³⁰

²¹⁹ Ibm 1922 s 100, se vidare 1926 s 48, 195, 311, 491, 519, 531, 638, 1927 s 39, 75, 155, 244, 647 o s v

²²⁰ Ibm 1918 s 80, 1919 s 52, 1920 s 96 o s v

²²¹ Ibm 1924 s 72, 84, 144, 564, 1925 s 140

²²² Ibm 1925 s 60

²²³ Ibm s 100, 140, 176, 1926 s 47 o s v

²²⁴ Ibm 1926 s 74

²²⁵ Ibm s 48, se äv s 140, 195, 638, 1927 s 39, 115, 244, 647 o s v

²²⁶ Ibm 1926 s 247

²²⁷ Ibm s 275, se äv s 491, 519 o s v

²²⁸ Ibm 1927 s 271, 1928 s 175, 1930 s 486

²²⁹ Ibm 1926 s 48

²³⁰ Ibm 1930 s 103, 118, 179, 667, 805, 1931 s 130, 726, 727 o s v, "Evangelistmöte" nämns i EH 1931 s 95 men avser då uppbyggelsekonferens

Evangelistveckornas stora betydelse låg i att de stärkte enheten mellan pingstförsamlingarna. Denna medvetna konsolidering²³¹ gjorde liksom rikskonferenserna hela P till en fast och tillsluten rörelse samt bidrog till att göra avståndet större till de organiserade samfundet. Som redan nämnts deltog en del samfundspredikanter i Ps första rikskonferenser.²³² Uttrycket "fria vittnen" o dyl var en klar markering mot predikanter inom samfundet.

Det finns således anledning anta att en förändring inträtt med tanke på att det var under dessa år som organisationsfrågan, de kristnas enhet och SFM var aktuella problem i P. Under organisationsstriden 1929 stod samfundet på A P Franklins sida. Dessa frågor kunde inte undgå att tas upp på evangelistveckorna som också i en del fall tog öppet parti för Filadelfia och mot Södermalms Fria Församling och dess nya tidning Missionsfacklan.²³³

Av de fåtal referat som sändes till EH fram t o m 1930 kunde utläsas att samtalsfrågorna för det mesta rörde sig kring den Helige Ande, lokalförsamlingen, bönen och den lokala verksamheten.²³⁴ Till verksamheten hörde mötesteknik, församlingstukt o dyl.²³⁵ Dessa frågor utgjorde underlaget för pingstförsamlingarna på det lokala planet. I undantagsfall engagerade sig evangelistveckorna i riksangelägenheter.²³⁶

Det stora och ofta återkommande samtalsämnet som behandlades på olika konferenser och inte minst på evangelistveckorna var allt som hade med den Helige Ande att göra.²³⁷ Därefter kom församlingen och Jesu tillkommelse.²³⁸ Med tiden kom det in andra frågor som dominerade samtalen men Anden och dess verksamhet fanns alltid med på ett eller annat sätt.

Av 32 annonserade evangelistveckor i EH 1931 var bara 22 refererade. Av dessa hade nio samtal förts över Anden och vad där-

²³¹ Ibm 1928 s 698

²³² EH 1917 s 102

²³³ EH 1930 s 1721, 486, se äv s 86 i manuset

²³⁴ EH 1926 s 522, 1928 s 171, 359, 698, 1929 s 185, 329, 1930 s 333, 486, 805

²³⁵ Ibm 1929 s 185, 807, 1930 s 333, 397, 435, 805 o s v

²³⁶ Se not 427 och 428 (s 127)

²³⁷ EH 1916 s 111, 1917 s 102, 1920 s 110 o s v

²³⁸ Ibm

med sammanhängande.²³⁹ Tolv gånger hade frågor kring verksamheten behandlats²⁴⁰ och församlingen hade ventilerats sju gånger.²⁴¹ En för P så viktig fråga som Jesu tillkommelse behandlades tre gånger²⁴² och bönen likaså tre gånger.²⁴³ Allians och ekumenik behandlades fem gånger.²⁴⁴ Vad som kom att dominera P det året var således frågor kring den egna verksamheten. Till dessa kan också läggas samtalen kring allians som var aktuellt just det året med anledning av LPs uttalanden mot samfunden.²⁴⁵ Frågan kring Jesu tillkommelse hade kommit i skymundan, vilket sammanföll med den tid då P konsoliderade sig på ett alldeles särskilt sätt genom att strikt ta avstånd från omvärlden.²⁴⁶ Under sådana förhållanden fick Jesu tillkommelse inte samma betydelse som under den tid då P var hemlös utanför samfund. Att däremot Andens gåvor intog en så stor plats berodde uteslutande på att dessa alltid sammankopplades med verksamhetsfrågor. Utan Andens gåvor och tjänster och Andens kraft fanns ingen framgångsrik verksamhet eller urkristen församlingsform.²⁴⁷ Även ämnet bönen sammankopplades ibland med verksamhet.²⁴⁸

En undersökning av femårsperioden från 1931 till 1935 visar att intresset för allt som rörde den Helige Ande inte avtagit mycket. Enligt de 146 refererade evangelistveckorna under denna period där samtal över olika ämnen lämnats var Andens dop, gåvor och tjänster o dyl föremål för samtal på 54 evangelistveckor.²⁴⁹ Motsvarande siffra för ämnet verksamhet var 49²⁵⁰ under det att Jesu tillkommelse behandlades 28 gånger²⁵¹ och bönen 13 gånger.²⁵² Flera av ovan nämnda

²³⁹ Ibm 1931 s 130, 289, 371, 425, 521, 536, 570, 726, 727

²⁴⁰ Ibm s 176, 212, 227, 369, 372, 392, 423, 475, 694, 726, 727, 1932 s 3

²⁴¹ Ibm 1931 s 176, 212, 369, 373, 425, 536, 570

²⁴² Ibm s 255, 331, 694

²⁴³ Ibm s 255, 694, 726

²⁴⁴ Ibm 1921 s 176, 273, 371, 423, 726

²⁴⁵ Se not 453 (s 132)

²⁴⁶ Sahlberg 2009 (1977) s 55f, 65f

²⁴⁷ Se konf och mötesref i EH 1916 s 3, 111, 1917 s 75, 1920 s 67, 1922 s 102f, 1924 s 225, 1926 s 380f, 1928 s 70, 1929 s 185, 1931 s 135, 156, 175, 726, 727

²⁴⁸ EH 1931 s 8

²⁴⁹ Se t ex EH 1931 s 130, 1932 s 207, 1933 s 358, 1934 s 200, 1935 s 463

²⁵⁰ Se t ex EH 1931 s 219, 1932 s 283, 1933 s 400, 1934 s 201, 1935 s 140

²⁵¹ Se t ex ibm 1931 s 255, 1932 s 438, 1933 s 412, 1934 s 238, 1935 s 463

²⁵² Se t ex ibm 1931 s 255, 1932 s 728, 1933 s 781, 1934 s 238, 1935 s 710

ämnen diskuterades på en och samma evangelistvecka. Utan att dra alltför bestämda slutsatser av detta material synes tendensen emellertid vara rätt klar. Under det att samtalen kring de karismatiska frågorna fortfarande var dominerande hade ett sådant ämne som verksamhet alltmer börjat sysselsätta pingstförsamlingarna medan ämnena Jesu tillkommelse och bönen kommit något i skymundan.

Evangelistveckornas betydelse som enande faktor hade fått ökad aktualitet. Denna enhet prisades på evangelistveckorna.²⁵³ Däremot avvisades allians och ekumenik.²⁵⁴ Att avvisa all allians och ekumenik ansågs som en förutsättning för att bevara enheten mellan pingstförsamlingarna.²⁵⁵ Man var väl medveten om att evangelistveckorna stärkte sammanhållningen mellan regionens pingstförsamlingar²⁵⁶ och det ansågs som självklart att pingstförsamlingarna höll ihop och inte engagerade sig i ekumenik.

Evangelistveckorna var med om att skapa ett klart ställningstagande mot samfunden och deras alliansplaner samt en strikt enhet inåt så att man kunde tala om att stå utanför eller innanför P. I det avseendet var det ingen skillnad på P och de organiserade samfunden. En medlem tillhörde inte längre bara lokalförsamlingen utan även P. Även om samtliga slags konferenser mer eller mindre bidrog till denna starka känsla av samhörighet så var det särskilt på evangelistveckorna som den fick sin teologiska motivering.

Den samfundsfria församlingssynen utgjorde grundvalen för dessa evangelistveckor. Det var i denna församlingstyp som Andens gåvor och tjänster verkade och bara här fanns "Andens frihet".²⁵⁷ Men "Andens frihet" hörde ihop med "Andens enhet" och förutsatte vidare en solidaritet och ett samarbete som krävde respekt för varandras beslut i olika församlingsfrågor, så att t ex en utesluten medlem inte borde tas in i någon annan pingstförsamling utan att först ha gjort upp i sin gamla.²⁵⁸ Ett likartat uppträdande skulle pingstförsamlingarna också inta mot samfund och organisation. Däremot skulle man inte uppträda avvisande mot enskilda medlemmar inom samfunden.

²⁵³ EH 1931 s 175, 290, 1932 s 337, 1933 s 229

²⁵⁴ Ibm s 1931 s 273, 424, 726, 1933 s 228, 1934 s 199

²⁵⁵ Ibm 1931 s 176, 424, 726, 1934 s 199

²⁵⁶ Ibm 1931 s 175, 290

²⁵⁷ Ibm 1933 s 781

²⁵⁸ Ibm 1931 s 37, 290f

Dessa skulle man "älska" och "visa dem vägen i Guds ord, då det gäller de bibliska sanningar, som vi leva uti".²⁵⁹ Sedan borde man bedja för dem så de blev befriade från "alla mänskliga organisationsband"²⁶⁰ samt "visa dem på vad Guds ord säger om den verkliga bibliska lokalförsamlingen".²⁶¹ Pingstvännernas övertygelse om den samfundsfria församlingens företrädare framför de samfundsorganiserade församlingarna gavs ny näring på evangelistveckorna. Vidare underströk evangelistveckorna att enheten mellan de kristna låg helt på det karismatiska och organisationsfria planet. Allt annat var ett hot mot "de klara bibliska linjerna"²⁶² och mot enheten och måste därför avvisas.²⁶³ Enheten bestod i att hålla fast vid en gemensam tro och lära.²⁶⁴ Lydnad för Ordet innebar också frihet. Vid sidan om Bibelordet fanns varken enhet eller frihet.²⁶⁵

Pingstvännernas försök att göra skillnad på enskilda medlemmar i ett samfund och själva samfundet torde i praktiken ha varit svårt. Regeln blev den att i den mån P tog avstånd från samfunden omfattade detta även de enskilda medlemmarna i samfunden möjligen med några få undantag.

Enligt Ps syn var organisation ingen form av enhet som däremot "Andens enhet" var. "Andens enhet" behövde inga "stipulerade stadgar och lagar"²⁶⁶ varmed menades skrivna stadgar och lagar. Men de muntliga regler och tolkningar för lära och liv som ventilerades och fastställdes på främst evangelistveckorna var minst lika bindande som skrivna stadgar. Den frihet och enhet som var ett uttryck för Ps gemenskap hade ingen plats för avvikelser.²⁶⁷ Det var en kollektiv frihet i en kollektiv enhet där "Andens frihet" var helt beroende av "Andens enhet".²⁶⁸ De som uppträdde med någon egen slags frihet vid

²⁵⁹ Ibm s 177

²⁶⁰ Ibm

²⁶¹ Ibm

²⁶² Ibm s 273, 1932 s 535

²⁶³ Ibm s 176

²⁶⁴ Ibm s 371, 1932 s 206v

²⁶⁵ Ibm 1932 s 205

²⁶⁶ Ibm s 337

²⁶⁷ Ibm s 206, 371

²⁶⁸ Ibm 1933 s 781, 783

sidan om den vedertagna uppfattningen i hithörande frågor skulle man dra sig ifrån.²⁶⁹

Rektor Nordström på BSs predikantseminarium ville inte utan vidare hålla med om att Ps sammanhållning var ett resultat av "Andens enhet". Som han såg det var P det "mest disciplinerade samfundet här i landet" som följde "den centrala ledningen".²⁷⁰ Han menade att denna enhet snarare var ett resultat av "ett starkt personligt inflytande"²⁷¹ än ett verk av Anden. Det finns ingen större anledning att bortse från dessa anmärkningar. Det stora inflytande som LP ådagalade vid denna tid var säkerligen ett direkt resultat av organisationsstriden för en del år sedan. Men samtidigt bör man hålla i minnet att pingstförsamlingarnas uppslutning kring Filadelfia och LP hade mer att göra med den samfundsfria församlingssynen än med LP personligen.

Under femårsperioden 1931–35 diskuterades enhet och allians samt nödvändigheten av enhet mellan pingstförsamlingarna på 15 evangelistveckor.²⁷² Ämnet församlingen behandlades ur olika synvinklar på 30 evangelistveckor och kom därmed på tredje plats av de behandlade ämnena.²⁷³

För tioårsperioden 1936–45 märktes en förskjutning i de ämnen som togs upp på evangelistveckorna. En undersökning av tio vanliga och ofta återkommande ämnen visade att ämnet verksamhet behandlades på 84 evangelistveckor och intog därmed första platsen för hela ovan nämnda period.²⁷⁴ Samtalen kring Anden och Andens gåvor och tjänster kom på andra plats med 53 evangelistveckor.²⁷⁵ Ämnet Jesu tillkommelse kom på tredje plats.²⁷⁶ Först på sjunde plats kom ämnet församlingen som behandlades på 20 evangelistveckor.²⁷⁷

²⁶⁹ Ibm s 784

²⁷⁰ SvM 7/3 1933

²⁷¹ Ibm

²⁷² Se t ex EH 1931 s 176, 423, 1932 s 205, 1933 s 400, 1935 s 311

²⁷³ Se t ex ibm 1931 s 369, 1932 s 428, 1933 s 400, 1934 s 238, 1935 s 849

²⁷⁴ Se t ex ibm 1936 s 373, 1937 s 300, 1938 s 770, 1939 s 201, 1940 s 358, 1941 s 955, 1942 s 400, 1943 s 500, 1944 s 1113, 1945 s 803

²⁷⁵ Se t ex ibm 1936 s 140, 1938 s 544, 1940 s 760, 1942 s 402, 1944 s 155

²⁷⁶ Se t ex ibm 1936 s 463, 1938 s 545, 1940 s 760, 1942 s 400, 1945 s 488

²⁷⁷ Se t ex ibm 1936 s 504, 1939 s 657, 1941 s 507, 1943 s 354

Det var tydligt att P i allt högre grad hade blivit en etablerad rörelse med ett växande intresse för verksamhetsfrågor. Till verksamhetsfrågor kan även läggas ett sådant ämne som väckelse vilket upptogs till samtal på 30 evangelistveckor och intog därmed fjärde plats på listan.²⁷⁸ Förutom att detta var en typisk verksamhetsfråga avslöjade den att den gamla hänförelsen från 20- och 30-talen hade minskat och andra frågor såsom bönen och "världsväsendet" hade trätt i förgrunden. "Världsväsendet" behandlades på 22 evangelistveckor²⁷⁹ och bönen på 27 evangelistveckor²⁸⁰ under samma period. Ämnet församlingstukt kom sist på listan med sina åtta evangelistveckor²⁸¹ men bör i detta sammanhang paras ihop med "världsväsendet".

För hela perioden 1936–47 inträffade en förskjutning så att ämnet Jesu tillkommelse kom på fjärde plats, föregånget av ämnet väckelse, och den för P så viktiga frågan om församlingen fick behålla sin sjunde plats.

Evangelistveckornas samtal kring väckelse och "världsväsende" visade att P genomgick en inre stagnation, särskilt i lära och liv. Klagomål om stagnation och passivitet²⁸² sattes ofta i samband med moralisk uppluckring,²⁸³ tidsläget och nöjeslystnaden²⁸⁴ som hinder för väckelse.

Anledningen till stagnationen torde ha varit Ps självpåtagna isole-ring och därmed åtföljande självupptagenhet med de egna interna problemen. Medlemmarnas bristande aktivitet påtalades ofta och upptog flera evangelistveckors allvarliga intresse.²⁸⁵ Gudstjänsterna hade blivit "underhållningsmöten"²⁸⁶ och "verksamheten har ofta lagts så att man sökt få medlemmarna välsignade mer än att få dem i arbete", sades det.²⁸⁷ Dessa självrannsakande ord visade hur man på

²⁷⁸ Se t ex ibm 1936 s 589, 1938 s 544, 1940 s 560, 1942 s 613, 1944 s 202

²⁷⁹ Se t ex ibm 1937 s 926, 1939 s 494, 1941 s 291, 1943 s 354, 1945 s 1122

²⁸⁰ 80 Se t ex ibm 1936 s 589, 1938 s 195, 1940 s 762, 1943 s 923, 1945 s 368

²⁸¹ Se t ex ibm 1936 s 917, 1940 s 879, 1944 s 202

²⁸² EH 1938 s 545, 1942 s 30

²⁸³ Ibm 1944 s 202

²⁸⁴ Ibm 1945 s 11, 1195

²⁸⁵ Se t ex ibm 1942 s 30, 402f, 1945 s 1196, 1947 s 15, 614

²⁸⁶ EH 1942 s 466

²⁸⁷ Ibm

evangelistveckorna kunde se på situationen i de egna leden.²⁸⁸ Samstämmiga vittnesbörd under perioden 1936–47 talade om behovet av väckelse²⁸⁹ och gav olika svar på hur man skulle råda bot på detta problem.²⁹⁰

Det framgick också klart att inflytandet utifrån hotade att tränga in i pingstförsamlingarna i form av "världsväsande". Till detta hörde som regel nya moden i kläder och frisyrier, spel, romanläsning, nöjen såsom bio och teater o dyl.²⁹¹ Under hela perioden 1936–47 behandlades "världsväsandet" på 23 evangelistveckor²⁹² varav på 14 under krigsåren 1941–43.²⁹³ Detta "världsväsande" ansågs som ett tecken på "högmod"²⁹⁴ och avfall²⁹⁵ och ansågs som ett "hinder för Guds verk och själars frälsning"²⁹⁶ och måste därför stoppas.²⁹⁷

Diskussionen kring "världsväsandet", eller som det ibland kunde kallas "världsläkställighet"²⁹⁸ eller "tidsålderns väsende",²⁹⁹ på evangelistveckorna nådde sin kulmen 1942. På sju evangelistveckor ute i landet togs "världsväsandet" upp.³⁰¹ På tre centrala platser, Uppsala, Norrköping och Göteborg, togs "världsväsandet" upp på evangelistveckorna. Därmed anslogs signalerna för det nya året. "Världsväsandet" i form av moderna kläder och frisyrier var ett hot mot "vittnen" och församlingar.³⁰² Det var en "smygande fara" ifråga om "synd och världsläkställighet".³⁰³ På evangelistveckan i Gilead, Göte-

²⁸⁸ Ibm 1938 s 606

²⁸⁹ Se t ex ibm 1937 s 101, 1940 s 919, 1942 s 614, 1945 s 540, 1947 s 615

²⁹⁰ Ibm

²⁹¹ Ibm 1936 s 916, 1938 s 606, 1940 s 762, 1942 s 53, 342, 1943 s 354, 1945 s 1122, 1946 s 1152, se äv Hollenweger 1976 s 50f

²⁹² Ibm

²⁹³ EH 1941 s 291, 1942 s 341, 1943 s 354

²⁹⁴ Ibm 1942 s 467, jfr laestadianismen som med skärpa betonar enkelhet i det yttre, se t ex Hasselberg 1935 s 267f

²⁹⁵ EH 1943 s 355

²⁹⁶ Ibm s 163

²⁹⁷ Ibm 1944 s 156

²⁹⁸ Ibm 1942 s 342

²⁹⁹ Ibm s 362

300

³⁰¹ Ibm s 332, 341, 361, 400, 401, 402, 466

³⁰² Ibm s 362

³⁰³ Ibm s 341f

borg, talade LP om filmens faror. Även resefilm kunde medföra "ödesdigra konsekvenser" genom att den gav smak för nöjesfilm, menade han.³⁰⁴ Filmen som teknik fick en liknande behandling. På evangelistveckan i Jönköping i början på mars liknades "världsväsendet" vid en "liten infektion" som snart kunde övergå i "blodförgiftning".³⁰⁵

Den profana pressen var inte tyst med pingstvännernas inställning till "världsväsendet" och deras tolkning av vad som egentligen var "världsväsende". En stor debatt blossade upp i huvudstadspressen där LP och S Stolpe var de huvudagerande. Diskussionen gällde kristen film och teater som LP var helt emot till skillnad mot S Stolpes positiva inställning till detta.³⁰⁶ LPs övertygelse stod emellertid fast: "Det moderna nöjeslivet är inte kultur".³⁰⁷ I debatten blandade sig även den danske prästen K Munk och skrev en artikel där han menade att världstillvänd kultur mycket väl kunde förenas med kristendomen.³⁰⁸

Debatten hade satt fart på pingstvännernas negativa inställning till "världsväsendet". Pastor O Ydrefelt gav ut sin bok "Var går gränsen?" som gav en tämligen utförlig bild av Ps ställning i dessa frågor som hörde till "världsväsende". Idén till boken "kom till mig i en evangelistvecka", sade han.³⁰⁹ Den gavs ut i april det året och blev ett skarpt inlägg i frågan. Till de två viktiga frågor han tog upp hörde modet och nöjeslivet. Viktigast var modet i fråga om frisyrr och kläder. Detta ansågs avslöja människans inre ställning.³¹⁰ För den sk hårfrågan citerade han 1 Kor 11:6, 14-15³¹¹ och som stöd i klädfrågan 1 Tim 2:9 och 5 Mos 22:5.³¹² Någon skillnad gjordes inte här på GT och

³⁰⁴ Ibm s 400

³⁰⁵ Ibm s 333

³⁰⁶ StT 9, 10/3 1942

³⁰⁷ NDA 20/3 1942, se äv StT 21/3, DN 21/3, StT 23, 24, 25, 26/3 1942

³⁰⁸ StT 19/4 1942, jfr Bloch-Hoell 1956 s 324 som påvisar att samma tendenser fanns i norska p ang "film, teater og andre 'verdslige fornøyelser' och "upassende klesdrakt". Se äv Holm 1978 s 39 och Hollenweger 1976 s 35f.

³⁰⁹ Ydrefelt 1944 s 5

³¹⁰ Ibm s 16-19

³¹¹ Ibm s 11

³¹² Ibm s 18

NT. Det var farligt att komma på fel sida "om denna gränslinje", d v s om "hövisk dräkt", sade han.³¹³

På liknande sätt behandlades "världens nöjen". De ställdes i motsats till den kristna glädjen. Till världens nöjen hörde även smutslitteratur. "Nej, världens alla nöjen ha förbleknat och förlorat sin makt att tjusa den själ, som smakat frälsningens sötma".³¹⁴

Risken med denna gränsdragning torde vara att den blev för subjektiv och tog mer hänsyn till vad den enskilde kunde presteras i yttre och synlig världsfrånvändhet än i synliga praktiska insatser för en omvärld som vid detta tillfälle bestod av krig och allmän förödelse på Europas slagfält. Detta synliga ställningstagande tog inte alltid heller hänsyn till människans inre fromhet, som inte nödvändigtvis kunde iaktas i en yttre likriktad enkelhet av uppträdandet.

På årets rikskonferens i juni togs "världsväsendet" upp som första samtalsfråga.³¹⁵ Bekymrade röster uttalade sig mot nöjeslivet som gripit omkring sig bland både troende och icke-troende. En varning uttalades mot att låta själva kristenlivet bli "något slags nöjesliv" istället för "korsbärarens, martyrens, kristusefterföljarens liv".³¹⁶ Bote-medlet mot "världsväsendet" ansågs vara en större skärpa i predikan samt för ungdomarnas del en större aktivitet i församlingslivet så att inga döda punkter i form av fritid uppstod. "I en kristens liv bör det icke finnas någon fritid. Han skall ständigt vara upptagen av att tjäna Gud".³¹⁷

Som synes var det på evangelistveckorna som "världsväsendet" togs upp i olika delar av landet, varefter debatten om detta gick vidare ut i den profana pressen. Frågan ansågs så viktig att den senare togs upp på rikskonferensen för att där få sin slutliga och avgörande sanktion av pingstfolket.

De skarpa angreppen mot olika former av nöjesliv visade med vilket allvar pingstfolket ville skilja sig från världen i både ord och handling. De senare årtiondenas utveckling har emellertid visat på både svårigheten och olämpligheten av att leva upp till denna allvarstyngda inåtvändhet som endast med svårighet kunnat stödjas av NT.

³¹³ Ibm s 19

³¹⁴ Ibm s 28

³¹⁵ EH 1942 s 537f

³¹⁶ Ibm s 537

³¹⁷ Ibm s 538

Emellertid fortsatte "världsväsendet" att sysselsätta pingstvännerna och en del samfundsledare vid mitten av 40-talet. Från evangelistveckan i Karlstad publicerades ett uttalande mot att "systrarna permanenta och frisera sitt hår efter denna tidsålders väsende" samt en uppmaning till övriga pingstförsamlingar att bekämpa detta slag av "världsväsende".³¹⁸ En del samfundsledare gjorde gemensam sak med pingstvännerna när det gällde det ökade nöjeslivet bland frikyrkorna. Samtidigt trodde de sig märka att det fanns en parallell strömning av längtan efter väckelse hos många.³¹⁹ För pingstvännernas del fortsatte kampen mot alla former av "världsväsende" i både det yttre uppträdandet³²⁰ och det inre livet.³²¹

De som anslöt sig till en pingstförsamling måste alltså rätta sitt liv efter dessa regler. Kvinnor med kort hår måste låta detta växa för att kunna anlägga en passande "pingstfrisyr" och besök på olika nöjesetablissemang måste upphöra. Allt detta ansågs som goda och eftersträvansvärda tecken på ett moget och väl utvecklat kristet liv.³²²

Det starka engagemanget kring "världsväsendet" vittnade även om en förmyndarmentalitet som bottnade i en undervärdering av medlemmarnas religiösa mognad och intellektuella förmåga att skilja på form och innehåll, teknik och underhållning. Dessa bud och regler om yttre saker torde i stor utsträckning hämmat det kristna livets fördjupning och församlingarnas numerära tillväxt, samtidigt som det förtoget intresset kring andra problem som t ex gemensamma sociala insatser. Den sociala sidan av evangeliet nämndes tre gånger i förbigående under kriget och då i anknytning till den egna verksamheten.

³¹⁸ Ibm 1944 s 11

³¹⁹ SvM 12/12 1944

³²⁰ EH 1944 s 155f

³²¹ Ibm 1945 s 1122, 1946 s 1152

³²² Ydrefelt 1944 s 28ff, Pethrus 1969 s 217 ger 25 år senare en mer nyanserad bild av "pingstfrisyrren". "Det är i renlärighetens tecken man nu går fram med förkunnelsen om håret. Vi har ingen läroframställning i Skriften om kort eller långt hår. Vad bibeln säger i denna fråga är att man skall uppträda i hövisk dräkt. Då modet är lättsinnigt och utmanande skall man som kristen protestera däremot framför allt genom att inte följa det. Men där bör både män och kvinnor vara på sin vakt. Då det gäller förkunnelsen får den naturligtvis varna för det onda. Men inte göra en sådan sak som håret till en central helgelsefråga".

Utåtriktade samhällsinsatser utanför den egna verksamheten³²³ var inte upp till samtal på någon av de refererande evangelistveckorna.

Ett annat för P viktigt ämne var Jesu tillkommelse. Parusin hade redan i pvs början stort utrymme.³²⁴ Men alltefter som Ps verksamhet utökades reducerades intresset något för parusin. För hela perioden 1931–47 intog Jesu tillkommelse tredje plats på listan över de tio viktigaste ämnena.

Jesu tillkommelse kopplades ofta ihop med olika tecken såsom judarnas återvändande till Palestina,³²⁵ jordbävningar, politisk oro o dyl.³²⁶ Allt sådant ansågs som tillförlitliga tecken på att Jesu tillkommelse var nära.³²⁷ Frågan om den kristna församlingen skulle vara med i "vedermödan" eller inte var föremål för livliga diskussioner och olika åsikter.³²⁸ Den ledande uppfattningen var att "bruden"³²⁹ inte skulle vara med i "vedermödan".³³⁰

Intresset för Jesu tillkommelse hade inte avtagit nämnvärt mycket trots att detta ibland gjordes gällande.³³¹ Det var snarare så att Jesu tillkommelse tilldrog sig ett något större intresse under krigsåren än förut. Märkligt nog upptog ingen evangelistvecka under 1947 och inte heller årets rikskonferens något om de förberedelser som just då gjordes i FN för att upprätta den judiska staten.³³²

Av vad som ovan visats framgår det att evangelistveckorna hade en stor betydelse för Ps olika läror. I stort sett var det samma ämnen som togs upp till samtal år efter år över hela landet. På evangelist-

³²³ EH 1939 s 939, 1940 s 760, 1943 s 499. Se Pethrus 1969 s 216 där han 25 år senare säger om detta förhållande: "Ej heller pingstväckelsen kan undgå de faror, som är förenade med frestelserna till självgodhet, fariseism och egenrätt färdighet. ... För pingstväckelsens i Sverige vidkommande är frågan: Skall den bli en liten sekt inom ett trångt stängsel av långt hår och långa kjolar uppbyggt av förakt för samhällets angelägenheter eller skall den fortfara att vara en fri andlig rörelse med ett budskap och en uppgift för hela samhället".

³²⁴ Bloch-Hoell 1956 s 158, Hollenweger 1976 s 415

³²⁵ EH 1926 s 343, 1935 s 849, 1937 s 998, 1939 s 34

³²⁶ Ibm 1933 s 402, 1936 s 849, 939, 1939 s 17, 34, 54, 1946 s 1083

³²⁷ Ibm 1942 s 937, 1947 s 347, 954

³²⁸ Ibm 1931 s 256, 1933 s 264, 1934 s 291, 1937 s 998, 1939 s 896

³²⁹ Ibm 1933 s 228

³³⁰ Ibm 1937 s 291f

³³¹ Ibm 1944 s 11

³³² Cattan 1969 s 25f, se äv s 155 not 6 om Predikantkonf som tog upp Israelfrågan

veckorna fastställdes en enhetlig lära som ofta var hård, dömande och självgod.

Genom att pingstförsamlingarna tog avstånd från de organiserade samfunden kom teologin att sakna den flexibilitet och nyans som en regelbunden kontakt med andra kristna kunnat föra med sig. Istället utvecklades en speciell *pingstteologi* som inte bara saknade variationsrikedom utan även bidrog till att göra P till en allvarlig och samhällsfrånvärd rörelse med lite eller inget intresse för omvärlden.

Även om det var på rikskonferenserna som det slutliga avgörandet fälldes i någon tolkningsfråga så var det främst på evangelistveckorna som Ps teologi fick sin utformning. Evangelistveckornas betydelse i detta avseende kan inte överskattas, särskilt med tanke på att P konsekvent vägrat grunda något predikantseminarium för sina pastorer³³³ utöver de bibelskolor som årligen ordnades i bl a Filadelfia i Stockholm. Bibelskolorna utvecklades inte ur evangelistveckorna som N G Holm påvisar att fallet blev i Svenskfinland.³³⁴ Men för kännedom av svensk pingstteologi torde evangelistveckorna fortfarande vara den främsta källan.

Förutom för läran hade evangelistveckorna betydelse för Ps konsolidering. De var ett uttryck för att alla "fria Herrens vittnen"³³⁵ både kunde och måste hålla ihop. Det är därför ingen överdrift att påstå att evangelistveckorna fick samma betydelse ur sammanhållningssynpunkt som baptisternas distriktsföreningar. Den samfundsfria församlingssynen krävde sammanhållning. Det var "något fel"³³⁶ att gå ifrån den stora gemenskapen och eftersträva en individuell församlingsfrihet, skild från det gemensamma. Att gå ut i "härlig frihet" var att lämna skrivna och av konferenser eller kommittéer antagna stadgar för att ställa sig under "Andens ledning".³³⁷

Men den karismatiska friheten fick inte användas hur som helst. Andens gåvor måste användas "innanför Ordets rämärken"³³⁸ i annat fall kunde verklig frihet skadas.³³⁹ Här ville evangelistveckan i

³³³ Pethrus 6 (1929) 1958 s 29-78

³³⁴ Holm 1978 s 54f, 87

³³⁵ EH 1930 s 159

³³⁶ Ibm s 1938 s 873, 1939 s 936

³³⁷ Ibm 1937 s 358f, 1938 s 546, 1947 s 615

³³⁸ Ibm 1942 s 217

³³⁹ Ibm

Lycksele betona Ordets överhöghet i förhållande till Andens gåvor. Dessa fick inte vara styrande så att Ordet ställdes åt sidan. Andens gåvor skulle användas "under ansvarskänsla".³⁴⁰

Till Andens "frihet att verka"³⁴¹ hörde således att "förbli vid Guds ord",³⁴² d v s vid läran såsom den tolkats och accepterats i P. Det var på evangelistveckorna som läran i allmänhet fick sin slutbehandling. Det var dessa regionala konferenser som gav "korrigeringar och upplysningar ... i de viktiga bibliska sanningar, som vi ha att förkunna i en tid, då man mer och mer vänder sig bort från sanningen och 'samlar åt sig lärare hoptals'".³⁴³ Det var denna bundenhet vid det karismatiska och vid Ordet som betecknades som "Andens frihet" och "Andens enhet". Andra läror än dessa ansågs vara mer eller mindre avvikande från "viktiga bibliska sanningar". Denna ofta återkommande bekännelse till att ha rätt i bibeltolkningarna var ett resultat av Ps isolering från andra kristna. Den gjorde också sitt till att avståndet mot dem hölls konstant.

Som redan visats intog samtalen kring den Helige Ande fortfarande ett stort utrymme på evangelistveckorna. För hela perioden 1931–47 kom detta ämne på andra plats, föregånget av verksamhetsfrågor. Att verksamhetsfrågor sedan länge intog första plats berodde dels på Ps växande verksamhet och dels på en avtagande hänförelse kring de karismatiska frågorna.³⁴⁴ Pingstförsamlingarna hade blivit mer verksamhetstillvända. Det gällde för både lokal- och riksplenet. Däremot hade P inte blivit mer samhällstillvänd med undantag för 1944 och tillfälligt strax därefter.³⁴⁵

För perioden 1931–47 intog ämnet verksamhet den första platsen med 159 evangelistveckor. På andra plats kom Andens gåvor med 127 evangelistveckor följt av Jesu tillkommelse med 68 och ämnet församlingen med 50 evangelistveckor. Som synes hade det för P så viktiga ämnet församlingen skuffats ner till fjärde plats. Det var tydligt att ekklesia, de utkallade, hade kommit i bakgrunden för ett mer arbetsinriktat synsätt. Verksamhetsfrågor och samarbetsfrågor hade en mer

³⁴⁰ Ibm

³⁴¹ Ibm 1937 s 152

³⁴² Ibm 1938 s 95

³⁴³ Ibm 1943 s 115

³⁴⁴ Se not 282ff (s 228)

³⁴⁵ Se not 119 (s 209)

kollektiv och universell inriktning än vad själva lokalförsamlingsbegreppet hade. Teoretiskt levde emellertid den samfundsfria församlingssynen kvar men dess rätta element var i intim kontakt med den stora gemenskapen av likasinnade.

Andens gåvor och tjänster hade som synes inte kommit i skymundan. Det karismatiska inslaget i P intog fortfarande en framskjuten plats i pingstförsamlingarna och gavs förnyad näring på evangelistveckorna.

4. Sammanfattning av samverkansfrågan

Med åren hade de tre här nämnda fasta konferenserna utvecklat en styrande karaktär för Ps lära, liv och verksamhet. Detta sammanhänge med pvs övergång till etablerad P.

I början fanns det ingen ambition i pv att bilda något samfund.³⁴⁶ Men efter Filadelfias uteslutning ur BS förändrades detta snabbt. Tre år efter uteslutningen hade pingstförsamlingarna egen tidning, bibelskola, sångbok och rikskonferens. Vid den tiden hade rikskonferenserna mer karaktär av uppbyggelsekonferens. Först strax efter 20-talet och särskilt kring 30-talet fick de karaktären av fast institution.

Att exakt ange när pv övergick till att bli P är svårt. Ett avgörande steg i den riktningen var Filadelfias uteslutning 1913. En del av pv stannade då kvar i BS i de församlingar som samarbetade med ÖM. Mycket tyder på att 1916 när pingstförsamlingarna fick ovan nämnda gemensamma organ var det avgörande året för en konsolidering som sedan blev allt starkare med åren.

Som redan nämnts var det 1916 som LP avvisade J Ongmans första invit att gå tillbaka till BS.³⁴⁷ Längre fram på året hölls pingstförsamlingarnas första rikskonferens i Korsberga.³⁴⁸ Direkt mot samfundsorganisation stod det i referatet därifrån "att vi smälte samman i Kristi Andes kärleks- och eldsdop".³⁴⁹ Enheten fick inte vara grundad på organisation.

Denna första rikskonferens blev i detta avseende ett nekande svar till dem som trott att pingstförsamlingarna skulle återvända till BS. Men den var också en förklaring till att pingstförsamlingarna nu var

³⁴⁶ Hollenweger 1976 s 29f, Westin 1958 s 292, 365, Bloch-Hoell 1956 s 175ff, 208ff

³⁴⁷ Se not 187 (s 52)

³⁴⁸ Se not 11 (s 196)

³⁴⁹ EH 1916 s 122

en egen och självständig rörelse med den samfundsfria församlingssynen som grund för sin fortsatta verksamhet. Behovet av sammanhållning var således lika stort i pingstförsamlingarna som i vilken annan kristen gruppering som helst.

Följande år, 1917, deklarerade LP "att vi aldrig *aldrig* mera vilja låta oss fångas" av något slags organisation.³⁵⁰ Det betydde att pingstförsamlingarna nu funnit en gemensam samhörighet i sin samfundsfria församlingssyn och det var denna som utgjorde grunden för sammanhållning. Mycket snart visade det sig att pingstförsamlingarna kunde kombinera stora krav på lokal suveränitet med en stark enhet på riksplånet.

Rikskonferenserna blev det forum där Ps angelägenheter beslutades eller sanktionerades. Uttalandet på rikskonferensen 1919 mot organisation³⁵¹ var en sådan samlad aktion. Det undertecknades av 102 predikanter och blev vägledande för hela P. Efter sex år gjordes ett liknande uttalande av 1925 års rikskonferens. Denna gång gällde det en inre angelägenhet. Uttalandet riktades som en varning till SFM att inte uppträda som någon slags organisation med egen makt.³⁵² Året därpå skärptes tonen mot SFM p g a dess organiserande av den yttre missionen.³⁵³ När inte heller detta uttalande gav önskat resultat gjorde rikskonferensen tre år senare ett skriftligt uttalande mot SFM.³⁵⁴

De föregående årens varningar och det skriftliga uttalandet riktade sig inte bara till de tre personer som utgjorde SFM utan även mot dem som på något sätt svävade på målet ifråga om den samfundsfria församlingssynen. Samtidigt ville det understryka att Ps program beträffande den samfundsfria församlingssynen först och främst var en "gudomlig" ordning från vilken man inte utan vidare avvek.

Här uppträdde rikskonferensen som representant för hela P. Rikskonferensens auktoritet visade sig här vara större än lokalförsamlingens eftersom den representerade summan av de lokala pingstförsamlingarna. De församlade pingstförsamlingarna utgjorde i in-skränkt bemärkelse en universell församling där lokalförsamlingens frihet var beroende men också begränsad av enheten i helheten.

³⁵⁰ Ibm 1917 s 102

³⁵¹ Se bilaga VI

³⁵² EH 1925 s 362

³⁵³ Ibm 1926 s 367f

³⁵⁴ Se bilaga VII

Ramen kring helheten var Andens gåvor och tjänster. Det var alltså inte bara den gemensamma tron på det karismatiska som var enande utan framför allt den praktiska tillämpningen av den.³⁵⁵

Den amerikanske pingstledaren W H Durham utvecklade dessa tankar som sedan påverkade P.³⁵⁶ LP förde dem vidare i tal och skrift. Församlingen var en kropp som skulle hållas samman på ett gudomligt sätt, d v s den Helige Ande³⁵⁷ och Kristi kärlek till ett "hängivet brödraskap",³⁵⁸ hävdade han. Han tog bilden av bl a gräshopporna som enligt Ords 30:27 höll ihop "i härordning" och frågade: "Skulle då icke Guds församling kunna gå i slutna led till gemensamma företag, utan att vara styrda av yttre mänskliga anordningar?"³⁵⁹ Till de sammanhållande banden lade LP också Skrifternas undervisning som ett "värn mot allsköns villfarelser".³⁶⁰

Vad pingstvännerna menade var att de i alla stycken skulle följa den urkristna mönsterbilden så bokstavligt som möjligt. Bara då blev organisation överflödig. Skriften var rättesnöret med en tolkning som var gemensam för alla. Liksom det under den nytestamentliga tiden fanns apostlar, profeter, evangelister, herdar och lärare skulle det även nu finnas sådana tjänster.³⁶¹ Det var dessa som, tillsatta karismatiskt, d v s av Gud, höll ihop församlingarna till en enhet.³⁶²

Däremot tog LP avstånd från sättet att utnämna vissa personer till olika andliga tjänster. På rikskonferensen 1923 behandlades denna fråga och slutsatsen blev att tjänsterna visserligen fanns men de skulle tillsättas av Gud.³⁶³ En del av dessa tjänster gällde inte lokala förhållanden. Ps uppfattning var att apostlar, profeter o s v arbetade inom den universella församlingen.³⁶⁴ Det var därför helt följdriktigt att denna sak fick sin behandling och uttolkning på rikskonferensen som representerade helheten av pingstförsamlingarna.

³⁵⁵ Se not 264-276 (s 67)

³⁵⁶ EH 1916 s 9f, 29f

³⁵⁷ Pethrus 4 (1919) 1958 s 145

³⁵⁸ Ibm s 151

³⁵⁹ Ibm s 152

³⁶⁰ Ibm s 156

³⁶¹ Se not 355 ovan

³⁶² Ibm

³⁶³ EH 1923 s 339

³⁶⁴ Pethrus 4 (1919) 1958 s 159ff

I den polemik som utvecklade sig om detta angrep LP den engelska p "Guds församling" som utnämnde och tillsatte apostlar och profeter hos sig.³⁶⁵ De enda titlar som P hade var pastor, evangelist och missionär. Samtliga fanns redan från Ps början³⁶⁶ och torde ha övertagits av BS.

Det var enligt denna uppfattning om gudomlig tillsättning som LP framträdde som ledare för P men alltid utan att han fått någon sanktion från någon rikskonferens.³⁶⁷ Visserligen avvisade han sitt ledarskap 1920 med orden: "Jag har aldrig varit är icke och kommer aldrig att bliva ledare för pingstväckelsen i Sverige eller annorstädes".³⁶⁸ Ett liknande uttalande gjorde han under organisationsstriden knappt tio år senare då han skrev att varken "Gud eller människor" hade kallat honom till Ps ledare. Det var Ps fiender som utsett honom till ledare. Inte heller skulle han ta emot ett sådant ledarskap. Det skulle bli "en trälldom under frihetens täckmantel".³⁶⁹ När han sade att Ps fiender hade utsett honom till ledare torde han menat att dessa ansåg P vara ledd av människor. Detta var emot den karismatiska uppfattningen om gudomlig ledning.

Men redan från Ps början uppträdde LP som ledare i både ord och gärning, ombedd eller oombedd. Att LP i denna fråga ville förneka sitt ledarskap hade två orsaker. Den ena var att han aldrig blivit vald som Ps ledare eftersom det inte fanns något forum för detta. Han såg sig själv som av Gud tillsatt som ledare och behövde inte väljas. Den andra orsaken var ett slags ödmjukhet som enligt LP gav innehavaren av en andlig tjänst rätt att förneka detta. Som exempel hänvisade han till Johannes Döparen: " 'Är du Elias?' – 'Nej', sade han, 'det är jag icke'. – 'Vem är du då?' – 'Jag är rösten av en, som ropar i öknen'. Det

³⁶⁵ EH 1923 s 339. I brev till S Björner, ledare för denna rörelse i Danmark, skrev LP och betecknade den som "besynnerlig" och "obiblsk" p g a deras sätt att tillsätta andliga tjänster i församlingarna. Han jämförde den med den Irvingianska kyrkan (7/1 och 31/12 1923, LPA).

³⁶⁶ Jfr dock Sahlberg 2009 (1977) s 87f, 88 not 34 där han felaktigt påstår att "broder ersatts med 'pastor'" kring 1945. Se "pastor" i EH 1916 s 163, 1917 s 23, 29, 1921 s 18. – Sahlberg säger vidare att "1929 användes f.f.g. titeln 'missionär'". Se "missionär" i EH 1916 s 29, 39, 41, 70, 1919 s 19, 1921 s 70.

³⁶⁷ Se EH 1945 s 636 där uttrycket "riksledare" användes på årets rikskonferens om de ledande inom P

³⁶⁸ EH 5/2 1920 cit i Carlsson 2008 (1973) s 21

³⁶⁹ Se bilaga VII

där löste mig", tillade LP och fortsatte: "Man kan ha ett andligt ämbete utan att själv vara riktigt klar över det".³⁷⁰ Denna argumentering visade att LP inte var omedveten om sitt ledarskap i P.

LPs ställning som föreståndare för landet största pingstförsamling med bibelskola, förlag och veckotidningen EH gav honom en ledarposition som både han själv och andra inte tog miste om. Sin dominerande ställning kunde han även utnyttja på rikskonferenserna.³⁷¹

En del viktiga frågor som blev föremål för beslut och uttalanden i riks- och predikantkonferenserna hade ofta först behandlats i Filadelfias styrelse. Så var det med SFM som grundligt behandlades där innan rikskonferensen tog ställning till frågan. Samma förhållande var det med "de pingstbetonade". Som ett resultat av LPs föredrag i Filadelfia 1931 mot all allians intog pingstförsamlingarna ute i landet en avvisande hållning även mot sådana kristna som utan att vara matrikelförda hade samma lära som P. Detta förhållande togs då upp i Filadelfias styrelse för att sedan på rikskonferensen 1933 behandlas i samtalen. LP hade lagt märke till att det ständiga betonandet av Ps egenart hade i sig själv blivit ett slags "samfundsväsende".³⁷² Ps dörrar öppnades nu för "de pingstbetonade" och andra likasinnade. Därmed hade rikskonferensen gått på LPs linje.

Den ingående diskussionen kring ÖMs utbrytning ur BS 1937 ledde emellertid inte till någon aktion från rikskonferensens sida. LPs försök att integrera ÖM i P var helt vid sidan om den praxis som under åren tagit form angående Ps gemensamma handlingsmönster.

Även i lärofrågor framträdde Filadelfia och LP som ledande för hela P. Innan predikantkonferensen i Stockholm 1943 tog upp frågan om det tilltagande "världsväsendet" hade denna sak först behandlats i Filadelfias styrelse.³⁷³ Strax före predikantkonferensen skrev LP en artikel i EH mot "världsväsendet",³⁷⁴ vilken säkerligen hade sin betydelse för att påverka predikantkonferensen som också gjorde ett uttalande mot "världsväsendet".³⁷⁵ Denna samverkan mellan Filadel-

³⁷⁰ Pethrus 8 (1936) 1958 s 97

³⁷¹ Se not 331 (s 113)

³⁷² Styr prot 28/3 § 32, 10/4 § 184 1933, FA

³⁷³ Fils prot 22/11 1943 § 630, FA

³⁷⁴ EH 1943 s 973f

³⁷⁵ lbm s 1021

fia och predikantkonferensen torde inte varit någon tillfällighet. Den var mycket betydelsefull för att betona denna "lärofråga", som LP kallade den.³⁷⁶

På ett liknande sätt förbereddes den stora frågan kring döpar-ekumeniken 1944. Det började med att LP höll en predikan om enhet mellan döparna strax före rikskonferensen, som tog upp frågan och gav den en positiv behandling.³⁷⁷ Senare på hösten togs frågan upp på predikantkonferensen i Stockholm.³⁷⁸

Filadelfia tog en aktivt ledande roll i P vilket gjorde att LP som församlingens föreståndare kunde uppträda på ett auktoritativt sätt som ledare för hela P. Alla inom och utom P var medvetna om detta. När hälsningar sändes från rikskonferensen till exempelvis kungen eller till någon myndighet var det i regel LP som undertecknade dessa tillsammans med S Lidman eller någon annan.³⁷⁹ På avslutningsmötena som drog extra mycket folk var det också regel att LP predikade tillsammans med S Lidman eller någon annan.³⁸⁰

Denna procedur att Filadelfias styrelse ibland behandlade en del frågor före någon rikskonferens var ett uttryck för det ansvar men också den ledarställning som Filadelfia och LP intog i P. Men det var inte någon bunden praxis. Det var ibland så att Filadelfia ville ha sanktion av något större forum för en del av sina egna beslut när det gällde angelägenheter som de bedömde som allmänna för hela P, som t ex litteraturarbetet, Kageholms folkhögskola o s v.³⁸¹

Under rikskonferensen 1944 gjordes också en appell för 100 nya missionärer och 10 milj kronor.³⁸² Meningen var att så snart kriget var slut skulle dessa åka ut för att avbyta dem som p g a kriget inte kunnat komma hem för vila.

Här visade det sig att den lokala församlingen var otillräcklig som missionsorgan. Eller var det kanske så att rikskonferensens drive för 100 nya missionärer skulle ses som ett komplement till lokalförsamlingens kompetensområde? Den svåra situation som uppstått

³⁷⁶ Ibm s 1020

³⁷⁷ Se not 216f (s 177)

³⁷⁸ Se not 247 (s 181)

³⁷⁹ EH 1938 s 514, 1940 s 525, 1945 s 657

³⁸⁰ Se t ex EH 1926 s 368, 1930 s 514, 1934 s 503, 1935 s 559

³⁸¹ EH 1942 s 541, 1946 s 632, DK 1946 s 195, 214

³⁸² EH 1944 s 630

genom kriget krävde en extra insats som en eller ett par lokalförsamlingar inte kunde göra ensamma. Rikskonferensens appell var därför inte bara en orientering av det gemensamma behovet utan fyllde också det behov av samordning som uppstått genom kriget. Administrationen av de nya missionärerna sköttes givetvis av de lokala församlingarna var för sig som förut.

På samma rikskonferens togs också det politiska engagemanget fram. LP som var inledare till frågan tog som utgångspunkt "det moraliska förfallet i tiden".³⁸³ Med denna motivering försökte han att väcka entusiasm för saken hos pingstfolket. Han menade att nu var tiden inne att stödja politiska insatser genom kristna riksdagsmän.³⁸⁴ Ps gamla uppfattning var att politik inte kunde förenas med "verklig kristendom".³⁸⁵ De ville placera politiken bland sådant som "samfundsstrider" och "intresse för idrott" o dyl.³⁸⁶ Resultatet av 1944 års rikskonferens blev dock i detta fall att två medlemmar i Filadelfia ställde upp i höstens val till riksdagen.³⁸⁷

Som redan nämnts kunde inga bindande beslut fattas på Ps riksföra eftersom detta skulle strida mot den samfundsfria församlingssynen. Men det moraliska stöd som rikskonferensen gav åt döparekumeniken, yttre missionen och det politiska engagemanget gjorde att dessa frågor kunde föras vidare med större kraft än om bara en eller några lokalförsamlingar agerat i frågorna.

Följande år, 1945, skickade rikskonferensen en protestskrivelse till justitieministern mot bl a dansundervisningen i skolorna.³⁸⁸ Den undertecknades av LP och A Holmberg.³⁸⁹ Skrivelsen fick inga direkta resultat men var en manifestation för ett gemensamt intresse för landets ca 80 000 pingstvännen.³⁹⁰ Även frågan om en dagstidning var uppe på rikskonferensen det året. Den hade utan framgång behandlats flera gånger i Filadelfias styrelse.³⁹¹ Det torde därför bara ha varit

³⁸³ Ibm s 608

³⁸⁴ Ibm s 610

³⁸⁵ Ibm 1936 s 916

³⁸⁶ Ibm 1938 s 324

³⁸⁷ Ibm 1944 s 858

³⁸⁸ Ibm 1945 s 608

³⁸⁹ Ibm s 657, DK 1945 s 254

³⁹⁰ Björkquist 1959 s 120

³⁹¹ Sahlberg 2009 (1977) s 126-133

tack vare rikskonferensens stöd som Dagen kunde genomföras och sedan sakta arbeta in sig på tidningsmarknaden.³⁹²

Både riks- och predikantkonferenserna arbetade med samma frågor. Det fanns inget särskilt kompetensområde som den ena konferensen hade framför den andra.

När predikantkonferensen började 1934 angavs det tydligt att den skulle behandla sådant som var "av avgörande betydelse" för hela P.³⁹³ Predikantkonferenserna fick emellertid som redan påpekats en mer verksamhetsinriktad utformning än rikskonferenserna. Men de har aldrig slagit ut rikskonferenserna som istället med åren ökat sitt inflytande. Som representant för P har predikantkonferenserna fått större betydelse vid handläggning av utåtriktade frågor som t ex frågan kring dissenterlagen.³⁹⁴ Annars har de arbetat sida vid sida och i en del fall remitterat frågor till varandra som t ex i frågan om pensionskassan.³⁹⁵

De beslut och uttalanden som Ps riksföra, d v s både riks- och predikantkonferenserna, gjorde visade att den samfundsfria församlingssynen inte var en individualistisk församlingssyn. Det fanns utrymme för kollektiva beslut även om dessa fattades på ett annorlunda sätt än hos de organiserade samfunden. Inget beslut avgjordes genom röstning³⁹⁶ utan bara genom acklamation. I många fall var besluten inte mindre betydelsefulla för det. I flera fall var det bara rikskonferenserna som kunde lösa vissa gemensamma problem, som t ex organisationskrisen 1929,³⁹⁷ "de pingstbetonades" inträde i P 1933³⁹⁸ eller 1944 beträffande ett aktivt samhälleligt engagemang³⁹⁹ samt kanske främst då rikskonferensen gav Dagen sitt stöd.⁴⁰¹ Det fanns också plats för en gemensam ledare som både inåt och utåt företrädde hela P.⁴⁰²

³⁹² Se not 125-134 (s 210)

³⁹³ Se not 151 (s 213)

³⁹⁴ Se not 186 (s 217)

³⁹⁵ Se not 190-194 (s 218)

³⁹⁶ EH 1944 s 566, DK 1947 s 247

³⁹⁷ Se bilaga VII

³⁹⁸ Se not 598, 599, 601 och 602 (s 148)

³⁹⁹ Se not 122 (s 209)

⁴⁰⁰

⁴⁰¹ Ibm s 153 not 34

⁴⁰² Sahlberg 2009 (1977) s 85f, jfr bilaga VIII

Det blev alltmer en fast regel att gemensamma saker togs upp för att beslutas och sanktioneras av rikskonferenserna. Även i de fall då inga beslut eller uttalanden gjordes blev rikskonferensernas debatter vägledande i lärofrågor och allmän inriktning mot omgivningen. Det var således inte bara uppbyggelse som numera karaktäriserade Ps riksföra som under de första åren. Deras inflytande växte i takt med de gemensamma åtagandena.

Man får inte bortse från att Ps riksföra med sitt inflytande kunde kväva enskilda initiativ eller köra över enskilda församlingars beslutanderätt trots att besluten formellt var rekommendationer.⁴⁰³ För att en samlad aktion skulle kunna genomföras krävdes det en gemensam uppslutning som i en del fall gjorde att lokalförsamlingens suveränitet fick offras för det kollektiva. Lokalförsamlingens auktoritet räckte inte i regel till att ekonomiskt och moraliskt göra sig gällande utanför lokalplanet. Det var då en samlad aktion kunde göras även om en sådan tillfälligt naggade den samfundsfria församlingssynen i kanten. Därmed framstod det klarare att lokalförsamlingens uppgift var bäst lämpad för de lokala förhållandena.

På samma gång var det just dessa riksföra och regional konferenser som gjorde det möjligt för den samfundsfria församlingssynen att leva vidare utan skrivna stadgar och regler för sin kollektiva samexistens. Det fanns ett intimt samspel mellan lokalförsamlingarna och Ps riksföra och regionala konferenser med ett ömsesidigt hänsynstagande till varandras oskrivna kompetensområden. Trots att ingen av de nämnda konferenserna hade några valda ombud kunde stora gemensamma åtaganden genomföras relativt friktionsfritt. Vad pingstvännerna alltid syftade till i sitt organisationsfria umgänge var att inom sina egna led bevara "Andens enhet genom fridens band".

⁴⁰³ Carlsson 2008 (1973) s 73: "ibland kallas dessa beslut 'sanktion', 'uttalande', 'meningsyttring', men praktiskt har de fyllt samma funktion som öppet redovisade beslut."

Bilagor

Bilaga I - ur Wecko-Posten d 2 maj 1913

Till Filadelfiaförsamlingen, Stockholm.

Bröder och systrar!

Med anledning af en fråga om sluten eller öppen kommunion, som behandlats af baptistpredikanternas i Stockholm och omnejd konferens, har Eder föreståndare Lewi Pethrus meddelat, att Eder församling öfvar öppen kommunion så till vida, att I inbjuden till Herrens måltid sådana, som bekänna sig vara troende och döpta, men icke tillhöra någon troende eller döpt församling eller baptistförsamling.

Då emellertid denna praxis strider emot principen om sluten kommunion, som efter grundlig utredning på frågan och efter moget öfvervägande omfattats af de svenska baptistförsamlingarna allt ifrån början, och då församlingen vid sitt bildande och vid sin anslutning till Stockholms distriktförening af baptistförsamlingar förklarar sig vara och vilja vara en baptistförsamling, som följer den uppfattning af Herrens ord, som är utmärkande för baptistförsamlingarna, anse, att församlingen i nattvardsfrågan frångått de beslut den fattat, på grund af hvilka den inträdde i Stockholms distriktförening.

Distriktföreningens utskott, som upptagit frågan till behandling med anledning af uttalande af broder Lewi Petrus, får därför broderligt tillråda församlingen att återgå till sluten kommunion i enlighet med systerförsamlingarnas uppfattning af Guds ord och gemensam praxis.

Skulle mot förmodan församlingen vilja fasthålla vid sitt nuvarande förfarande i nattvardsfrågan, anse vi, att den därigenom ställer sig utom Stockholms distriktförening af Baptistförsamlingar, till hvilken den anslutit sig under bekännelse om att stå på de svenska baptistförsamlingarnas ståndpunkt.

Som stöd för att vår uppfattning är den rätta i kommunionfrågan må nämnas, att Herrens måltid är en Herrens gåfva till församlingen och icke till de troende och döpta såsom enskilda individer (1 Kor. 11:23; 10:17) att den är ett uttryck för den innerligaste enhet, som framställes såsom en organisk enhet, en kropp, församlingskroppen, såsom genom nattvarden – som ock genom ordet – skall näras (Rom. 12:5; 1 Kor. 12:27; 10:17; Apg. 2:42; Matt. 26:26), att församlings-

begreppet ur timlig synpunkt är lokalt och endast ur himmelsk och evig synpunkt är universellt eller allmänneligt; hvilken hvar och en kan öfvertyga sig om, som studerar de ställen i Nya testamentet, där ordet församling förekommer; och att den första kristna församlingen i Jerusalem, församlingarnas urbild, var beständig icke endast i brödsbrytandet utan ock i gemensamheten (Apg. 2:42). Säger man, att alla troende och döpta i den första kristna tiden hörde till församlingen utan vidare, så kan detta sättas i tvifvelsmål. Men äfven om hvarje troende och döpt då ansåg det själfallet, att han skulle sluta sig till och tillhöra Kristi församling på platsen, så äro förhållandena så väsentligt annorlunda nu, då många, som bekänna sig tro och följt dopsanningen, ändock i så mångfaldiga stycken stå i en orätt ställning till ordet. Ingen är därför församlingsmedlem med mindre han begärt och blifvit beviljad inträde i någon församling.

Den öppna kommunionen äfven i dess mest begränsade form, skulle ock åstadkomma partiskhet, oreda och många svårigheter ifråga om församlingstukten och församlingsvården. Vi anse därför att äfven det minsta öppnande på dörren i kommunionfrågan är ett steg tillbaka och ett steg från ordet för oss såsom baptistförsamlingar, är att svika vårt heliga fädernearf. På grund häraf vilja vi på det mest bevekande och broderliga sätt råda Eder att förblifva ett med systerförsamlingarna i tro, lära och vandel, och välsignelsens, ordningens och ordets Gud, vår Herre Jesu Kristi fader, skall då vara med Eder och oss.

Å Stockholms distriktförenings utskotts vägnar enligt uppdrag:

John Johansson,

J. Byström,

K.V. Schedin.

Stockholm den 23 april 1913.

Bilaga II – ur Svenska Tribunen d 7 maj 1913

Rich Edhelbergs referat över Filadelfiaförsamlingens uteslutning ur Baptistsamfundet den 29 april 1913:

Några dagars besök i hufvudstaden har det varit mig förunnat att göra, närmast med anledning av Stockholms distriktsförenings årsmöte.

...

Mot mängden av talare stod br. Petrus så godt som ensam, endast hörbart stödd af ett par, tre bröder från sin församling, under det hans öfriga meningsfränder – sådana funnos flera – tego och samtyckte till det han sade. Men br. Petrus blef icke någon af sina många motståndare svaret skyldig. Med klarhet och kraft bevisade han det bibliska och berättigade uti att vid Herrens bord mottaga enhvar, som gjort sinnesändring, trott och blifvit delaktig af ett bibliskt dop samt gjort sig känd som en sann kristen, äfven om den icke ännu är medlem af någon baptistförsamling. Han drog också fram i öppen dag, att många kämpade för uteslutningen, icke så mycket för denna lilla frihet, som församlingen praktiserade, utan emedan man ville komma den nya rörelsen, och det sammanhängde därmed, till lifs. Då några protesterade häremot hänvisade han bl.a. till en nyss i samfundstidningen införd vidlyftig artikel af läraren i Betelseminariet, J. Cederot, hvare denne, utan att redaktionen gjort någon invändning däremot, under rubriken om nattvardsfirandet i Filadelfiaförsamlingen dragit in den nya rörelsen, Svenska Tribunen, Örebro missionsförenings verksamhet, o.s.v. Protesterna blefvo efter det svaret icke så lifliga. Med öfverlägsen talang replikerade han både den ene och den andra. Icke förty beslöt dock mötet att afbryta sin förbindelse med Filadelfiaförsamlingen, och ordförandeklubban föll, innan någon kom sig för att begära votering, hvadan det, trots en del nej, kom att heta, att beslutet fått "oblandat ja". Diskussionen gick mot slutet allt mer i trötthetens tecken. En mängd ombud och andra troppade af, och beslutet föranledde ingen sensation. Det var tydligt, att det icke gällde gemenskapen i Guds församling och med Gud, utan endast samfundsgemenskapen, d.v.s. förbindelsen med en af människor grundad förening.

...

R.E.

Bilaga III – ur Svenska Tribunen d 7 maj 1913

FILADELFIAFÖRSAMLINGEN I STOCKHOLM OCH NATTVARDSPRÅGAN.

Både politiska och religiösa tidningar ha den sista tiden innehållit en hel del vilseledande artiklar, angående vår ställning i nattvardsfrågan. "Sv. morgonbladet" för den 30 april säger t.o.m. att Filadelfiaförsamlingen uteslutits ur baptistsamfundet på grund af at den *öfvat öppen kommunion*. Med anledning häraf anse vi oss berättigade, om icke skyldiga att gifva en enkel förklaring och korrekt framställning av denna sak.

Hvad vi gjort oss skyldiga till är, att en del troende och döpta personer, för hvilka vi hysa förtroende som sanna kristna, hafva fått deltaga med oss vid firandet af Jesu döds åminnelse.

Detta hafva vi gjort, för att efterkomma Guds ord. Och detta medvetande att vi med vårt handlingssätt äro på Guds ords fasta mark, har gjort att vi hellre underkasta oss uteslutning, än att vi skulle taga tillbaka och förneka, hvad Gud tydligen visat oss i ordet.

Man har i striden mot oss velat påskina, att det är församlingsgemenskapen, som saken gäller, men den som aldrig så litet känner förhållandena vet, att *samfundsgemenskapen* är den ömma punkten i detta sammanhang. För att en person, enligt baptisternas principer skall vara berättigad att deltaga i brödbrytelsen, måste densamme tillhöra en församling, som är ansluten till baptistsamfundet.

Man må vara medlem af en församling, bestående af endast troende och döpta, ha samma uppfattning i lärofrågor som baptistförsamlingarna i allmänhet, och lefva i öfrigt som bibeln lär, men man är icke värdig att deltaga i Jesu döds åminnelse, såvida den församling, man tillhör icke är ansluten till någon distriktförening af baptistförsamlingar. Man tror, att denna måltid, som Jesu instiftat, för att genom densamma framställa sin död för hela världen, är till endast för baptister. Tro baptisterna detta? För att vi ej kunna tro och praktisera denna oresonligt partiska lära, ha vi – "uteslutits ur gemenskapen". Vid en pastorskonferens i Stockholm hörde jag en af pastorerna berätta, att en nära släkting till honom var hos honom på besök, och ville deltaga vid brödbrytelsen i hans församling. Släktingen ifråga var, enligt pastorns egen utsago, en verklig kristen i tro och vandel samt medlem af en organiserad, troende och döpt församling, men pastorn hade ändock icke samvete till att låta sin

släkting deltaga med i brödbrytelsen, utan denna utvisades från Herrens bord på grund af att den församling hon tillhörde, ej var ansluten till "samfundet". Detta handlingssätt förskaffade berättaren ett rungande bifall från den församlade pastorskonferensen.

Vi ha aldrig förnekat bibelns framställning av den lokala församlingen, men vi kunna icke heller förneka, att bibeln talar om en universell, allmännelig församling. Denna senare betydelse av församlingsbegreppet förnekas af rättrogna baptister. När Jesus sade: "På denna klippa skall jag bygga min församling, och dödsrikets portar skola icke varda henne övermäktiga", så talade han om den universella församlingen. Man har velat påstå att Frälsaren vid detta tillfälle endast talade om grundläggandet af församlingen i Jerusalem, men med församlingen i Jerusalem lades ju grunden till hela den kristna kyrkan. Om dessa ord skulle ha en inskränkt betydelse, så har vår tids församling förlorat ett af Jesu skönaste löften: "Dödsrikets portar skola icke varda henne (församlingen) övermäktiga", ty vi ha då ingen rätt att tillämpa dessa ord på den nuvarande församlingen. Tro vi då, att Jesus, den enda gången han på jorden brukar benämningen "min församling", talade endast om församlingen i Jerusalem? Nej. Den organisation, som Jesus benämner på detta sätt, omfattar mycket mer än församlingen i Jerusalem. Den omfattar hvarje själ, som enligt bibelns lära blifvit införlifvad med denna lefvande organism – Jesu Kristi församling. I Grekiskt och svenskt handlexikon öfver nya testamentets skrifter, säger Melin i sin tolkning af det grekiska ordet ekklesia: "Församling, kyrka, antingen *hela kristna samfundet* eller en enskild församling, tillhöra en viss art", och för att angifva hvar ordet förekommer i den första betydelsen citerar han just detta ställe: Matt. 16:18. Samma mening lägger Paulus i ordet församling, när han i Kol. 1:24 säger: "Nu fröjdar jag mig i mina lidanden för eder och uppfyller i mitt kött, hvad som fattas i Kristi lidanden, *för hans kropp, som är församlingen*". I samma betydelse omtalas församlingen i EF. 5:23-27, 29, 32 och många andra ställen.

Den lokala församlingen omtalas först af Jesu i Matt. 18:17, där han talar om församlingstukten: "Men hör han dem icke, så säg det till församlingen. Hör han icke heller församlingen, så vare han för dig som hedningen och publikanen". I denna senare betydelse förekommer ordet församling på flera ställen i nya testamentet. Lokalförsamlingar äro endast grupper af den stora församlingen, med den universella församlingens plikter och förmåner. Är det nu till den

universella eller lokala församlingen, som Herren gifvit en åminnelsemåltid? Om den skulle vara gifven och begränsad till lokalförsamlingen, så vore den gifven endast till församlingarna i Jerusalem och Korint, ty till dessa två är måltiden direkt öfverlämnad. Men om vi tro, att hvad som öfverlämnades åt dessa församlingar, gäller äfven för oss, så erkänna vi ju församlingens universella betydelse. Jesus instiftade denna måltid med sina apostlar, och hvad apostlarna fingo, det fick hela församlingen, till hvilken de utgjorde grunden. "Vi äro uppbyggda på apostlarnas och profeternas grund". De mottogo uppdraget att göra alla folk till lärjungar, döpande dem till Faderns, Sonens och Den Helige Andes namn, lärande dem att hålla allt hvad Jesus befallt, och detta uppdrag hafva vi fått med dem. Så äfven med nattvarden. Hvad Jesus öfverlämnade åt apostlarna, gafs äfven åt oss. Det är alltså den bibliska universella församlingen, som undfått af sin Herre och Frälsare denna heliga måltid.

Hvar går då gränsen till denna församling? Detta få vi klart för oss, om vi först besvara en sådan fråga som denna: Hvad gör oss till församlingsmedlemmar? Det är i Guds ord angifvet tre erfarenheter, som en själ måste genomgå för att den skall kunna vara, hvad Herren väntar af en församlingsmedlem. Den första erfarenheten är sinnesändring, den andra är dop i vatten och den tredje är att själen mottaget Den Helige Andes gåfva. När själarne på pingstdagen frågade: "Hvad skola vi göra?" så svarade Petrus: "Gören sinnesändring, och hvar och en låte döpa sig i Jesu Kristi namn till syndernas förlåtelse; och I skolen undfå Den Helige Andes gåfva" (Apg. 2:38). Här är den klara, bibliska vägen in i Guds församling. Samma tre moment omtalar Jesu i sitt samtal med Nikodemus, då han säger: "Sannerligen, sannerligen säger jag dig: Utan att en varder född på nytt, kan han icke se Guds rike", och: "Utan att en varder född af vatten och Ande, kan han icke ingå i Guds rike" (Joh. 3:3, 5). Se huru dessa två anförda öfverensstämma med hvarandra: Göra sinnesändring – födas på nytt. – Låta döpa sig – födas af vatten. Undfå Den Helige Andes gåfva – födas af Ande. Jesu tal till Nikodemus och Petri tal på pingstdagen utmärka med slående likhet de tre olika momenten vid en människas övergång från världen till församlingen.

Två av dessa erfarenheter, sinnesändringen och mottagandet af Andens gåfva, äro erfarenheter, som till sitt innersta väsen äro förlagda till det osynligas värld. Däremot är dopet en yttre, synlig handling, genom hvilken själen på ett synligt sätt för sin omgifning

bekänner hvad hon i det fördolda upplefvat – skilsmässa från synden och förening med Gud. Det förgångna begravdes och hon uppstår till ett nytt lefverene. Öfver en människas inre erfarenheter kan endast hon själf och Gud döma, därför räknade apostlarna med hvad de sågo – själens egen bekännelse. När Lukas skall beskrifva huru många som på pingstdagen lades till församlingen, så räknar han dem som blefvo döpta. Han säger: "De som då gärna mottogo hans ord *läto döpa sig och på den dagen förökades församlingen* med omkring tre tusen själar. Dopet utgör alltså den bibliska församlingens synliga gräns. Församlingen förökades på den dagen som dopet skedde. Då en själ, som ändrat sinne, efterkommer Jesu befallning om dopet och därmed inför vänner och fiender bekänner sig tillhöra Jesus, då blir hon en medlem i den bibliska församlingen. Det är icke inskrifningen i någon församlings medlemsmatrikel, utan efterkommandet af Jesu befallning som gör oss till medlemmar i Guds församling.

På denna grund våga vi ej utestänga från Herrens bord dem, hvilka tagit det steg, som gör dem till medlemmar i Kristi församling. T.o.m. baptisterna erkänna, att de som blifvit döpta utom deras samfund ha tagit det steg, som berättigar dem till församlingsgemenskap, ty när förut döpta personer komma till en baptistförsamling och vilja bli inskrifna där, så gör man ingenting med dem, utan anser dem redo att "hälsas välkomna till församlingen och Herrens bord". Hvad gjorde dem då värdiga därtill? Ja, säg det, den som kan!

Det sades på Stockholms distriktförenings årsmöte den 28 april, *att endast baptistförsamlingen utgör Kristi kropp*. Totalintrycket av hela diskussionen i nattvardsfrågan var, att endast baptister äro värdiga att delta i nattvarden. Detta var för oss, Filadelfiaförsamlingens ombud, omöjligt att erkänna, hvarför vi uteslötos från distriktföreningen. Vi vilja då mycket hellre bli uteslutna ur distriktföreningen, en organisation, som bibeln icke omtalar, än att från Herrens bord utesluta sådana personer, som Paulus omtalar i Gal. 3:27: "I, så många som hafven blifvit döpta till Kristus, haven iklädt eder Kristus".

Stockholm den 3 maj 1913.

Lewi Petrus

Bilaga IV – ur Svenska Tribunen d 4 juni 1913

FILADELFIAFÖRSAMLINGEN I STOCKHOLM VÄDJAR TILL BAPTISTSAMFUNDETS STUNDANDE ÅRSKONFERENS.

...

Till Svenska baptistförsamlingarnas 36:te allmänna konferens i Elimkyrkan, Eskilstuna, den 9–13 juni 1913.

Som konferensen känner, har Filadelfiaförsamlingen i Stockholm, på Stockholms distriktförenings af baptistförsamlingar årsmöte den 19 april d. år uteslutits från nämnda distriktförenings gemenskap. Då en hel del röster från olika delar af landet höjts emot den meningen att vi genom ofvannämnda beslut blifvit skilda från Svenska baptistsamfundet, och då § 2 i stadgarna för "Sällskapet Svenska baptistmissionen" endast talar om medlemskap i Sällskapet Svenska baptistmissionen och icke angående medlemskap i Baptistsamfundet, äfvenledes när det är ett faktum, att baptistförsamlingar funnos i Sverige långt innan någon distriktförening bildades och då Baptistsamfundet i Sverige existerat i årtal före "Sällskapet Svenska baptistmissionens" bildande, äro vi ovissa om huruvida medlemskap i "Sällskapet Svenska baptistmissionen" och Svenska baptistsamfundet är samma sak.

Med anledning häraf beslöt Filadelfiaförsamlingen å sitt församlingsmöte d. 2 juni 1913, att till Svenska baptistsamfundets konferens detta år framställa en vördsam förfrågan, huruvida hon under närvarande förhållanden bör anse sig som medlem af Svenska baptistsamfundet eller ej.

Stockholm den 3 juni 1913.

Å Filadelfiaförsamlingens i Stockholm vägnar:

Lewi Petrus, Alfr. Gustafsson,
föreståndare. bitr. predikant.

Filip Lundberg,
sekreterare.

Bilaga V– ur Svenska Tribunen d 27 augusti 1913

Pastor Barratt skriver i sitt blad om Filadelfiaförsamlingens i Stockholm uteslutning ur distriktföreningen följande, som vi återgifva utan ändring av bladets egen svenska:

...

"Man må bemärka att de vänner som deltogoro voro *döpte som fullvuxne*, men då de icke tillhörde baptistsamfundet, så var det oriktigt, och då Petrus och hans församling icke ville upphöra härmed blef församlingen och föreståndaren utdrifna. Jag måste säga, att väl har jag förut hört och läst om *fanatism*, men maken till detta skall man länge leta efter. Jag plägar icke i min tidning dröja stort vid det samfundet företaga sig, men ett så graverande exempel på partiskhet och kärlekslöshet finner man sällan. För min personliga del håller jag för att *alla* Guds barn hafva rätt att deltaga i brödsbrytelsen. Det är sant att dopet är en förklaring af vår tro på Jesus, men det är nattvarden eller brödsbrytelsen också. De, hvilka sutto vid det första nattvardsbordet och bröto brödet tillsammans med Jesus, hade icke mottagit det kristna dopet. Det blef *först instiftadt efter Kristi uppståndelse* (Matt. 28:18-20). Det finna vi äfven tydligt af Apg. 19:2-5. Det lönar icke att bortresonera detta med att dessa 12 män voro okunniga. De hade haft en storslagen lärare, (18:24-28 v.) men Johannes dop var *icke* tillfyllest. Det sägs icke när Jesu egna lärjungar blefvo döpte, men mycket skedde som icke är nedskrifvet (Joh. 21:25) så är det intet bevis. Här är icke heller frågan om dessa vänner voro döpta som barn, nej, de voro döpta som fullvuxne och dock ovärdiga att deltaga ute baptisternas brödbrytelse. Jag förstod så väl Petri utrop då han berättade det: "*Halleluja! Det är godt att vara fri!*" Nu kan jag icke begripa att jag varit bunden så länge". Nej, är det sådana bojor som baptisterna smida i Sverige, då må det vara godt att bli fri dem. Men jag förstår icke att en enda man eller kvinna inom samfundet som har någon rättskänsla kvar, kan bevittna sådant utan att manstarka resa sig till protest mot *orättfärdigheten* och om de icke bli hörda, utgå *massvis*. Huru litet samfundets handlingssätt öfverensstämmer med *Spurgeons* ande! Han var dock deras störste geni och ledare!"

Bilaga VI – ur Evangelii Härold d 31 juli 1919 s 116

VARFÖR VI TAGA BESTÄMT AVSTÅND FRÅN SAMFUNDSORGANISATION.

På grund av de uttalanden, som den sista tiden gjorts från samfundshåll, anse vi nödvändigt att uttala vår uppfattning angående de i vårt land nu existerande samfundsorganisationerna och den ställning vi böra intaga till desamma. Vi hysa den uppfattningen, att Guds församling enligt skriften bör vara fri, och att den icke har rättighet att erkänna någon över sig stående myndighet. Likaledes anse vi, att de män som togo första steget till de nuvarande samfundens bildande – om också i välmening – förbisågo samfundsväsendets många och stora faror, samt att de lidande de utstodo icke härledde sig från något hävdande av samfundsidén utan när de ledo förakt, misshandling och stundom fängelse, var det till följd av att de predikade de bibliska sanningarna om sinnesändring, de troendes dop och en från världskyrkan skild församling. Samfundssystemet såsom sådant anse vi bärstamma från de bibelstridiga världskyrkorna, och att det saknar varje stöd i Nya Testamentets heliga skrifter, som för oss även i hithörande frågor är det enda rättesnöret. Vidare: samfunden äro icke (särskilt baptistsamfundet) vad de säga sig vara, nämligen endast missionsorganisationer, utan de och deras styrelse utöva en självtagen myndighet, som enligt påtagliga exempel förleder dem att förgripa sig på de enskilda församlingar. – Organisationer sådana som dessa ha visat sig utöva ett hämmande inflytande på den Helige Andes verk i världen, dels genom att sätta mänskliga inrättningar i de andliga ämbetenas och gåvornas ställe och på så sätt förleda Guds folk att icke känna den saknad av de gudomliga anordningarna, som de eljest skulle göra, dels genom att den mänskliga enhet, som åstadkommes genom organisationer ingjutes i samfundsmedlemmarna, medvetandet om en viss styrka och makt, som alstrar självförtröstan och leder både enskilda och församlingar bort ifrån det beroende av Herren allena, som är så nödvändigt för en sann andlig framgång i Guds rike, dels genom att den stora mängden i samfunden icke låter sig ledas av Guds Ande och att denna majoritet utövar ett hämmande tryck över de församlingar och medlemmar, som vilja vara ledda av Guds Ande, dels ock genom att de mest andliga i samfunden i allmänhet bliva trängda av sitt samfund. På dessa grunder anse vi samfundssystemet vara ett allvarligt hinder för den Helige Andes verk och således även

för den pingstväckelse, som Gud under de senaste 12 åren låtit gå fram över vår jord. Av detta rent andliga skäl anse vi oss böra taga avstånd ifrån de nuvarande samfundens organisationsväsende samt göra det till vår bön inför Gud, att de fria församlingarna i vårt land må hålla sig rena från allt dylikt organisationsväsende. Det förhållandet, att samfunden allt mer och mer belasta sig med allt flera, nya organisationer, visar att de avlägsna sig allt mer och mer ifrån den bibliska friheten, varför frågan om att taga avstånd från samfundsväsendet är mera brännande nu än någonsin förr. Detta innebär dock icke att vi taga avstånd från de enskilda personer, vilka tillhöra samfunden, ty så många av dessa, som äro verkligt andliga äro vi förenade med genom samhörighet, som Guds Ande verkar. Vårt uttalande är heller ingen dom, ty vi vilja vara ett med alla Guds sanna barn var de än må finnas och avsky allt partisinne och all självhävdelse, uppmanande varandra och alla Guds barn, till vilka dessa våra ord nå, att vaka och bedja, så att allt hos oss må ske i en sann kristlig kärlek och att vår opposition emot de obibliska samfundssystemen aldrig må framföras i en kärlekslös och bitter anda.

Beträffande församlingarnas inbördes förhållande till varandra tro vi på den gemensamma erfarenhetens, det gudomliga ordets, den Helige Andes och Kristi kärleks sammanhållande makt. Vi anse att denna vår ståndpunkt i samfundsfrågan skall – kanske mera härefter än hittills – åsamka oss mycket missförstånd, motstånd och även förföljelse, men vi vilja anse det som en stor nåd att få bära detta för den stora sanningens skull, besinnande att aldrig någon sanning under historiens lopp kommit till sin rätt i Guds församling utan brytningar och lidande för deras vidkommande, som haft sanningen kär. Undertecknade, samlade i Kölingared, Västergötland, för bibelstudium och bön den 16–22 juni 1919 hava härmed gjort detta vårt uttalande och sända härmed till alla heliga sin varma brodershälsning med Gal. 5:1, Joh. 8:36.

(Undertecknat av 102 predikanter)

Bilaga VII – ur Evangelii Härold d 4 juli 1929 s 423

"Man beslöt också enhälligt att göra följande uttalande, vilket genom Evangelii Härold skulle bringas till de fria församlingarnas kännedom: Med erkännande av det goda, som bröderna inom Svenska Fria Missionen var för sig uträttat, uttala deltagarne i bibelstudieveckan i Kölingared som sin uppfattning, att Svenska Fria Missionen uti den utformning, som den för närvarande fått, icke motsvarar pingstväckelsens gudomliga riktlinjer, sådana vi funnit dem i Nya Testamentet och såsom de utdanats i vårt land. Vi erkänna, att vi i mer eller mindre grad dela ansvaret för ordnandet av de fria församlingarnas yttre mission kommit i det nuvarande läget. Vi anse, att den organisation, som mot den inom pingstväckelsen allmänt rådande meningen genom Svenska Fria Missionen framskapats till vad den från början icke var avsedd att bliva, snarast möjligt bör upplösas och dess egendom övergå till de fria församlingarna själva. I stället för den nuvarande organisationen anse deltagarne, att de fria församlingarna själva böra få utgöra de organ, genom vilka även pingstväckelsens yttre mission bedrivs. Vi anse även, att föreliggande frågas lösning i denna riktning är av livsavgörande betydelse för pingstväckelsens framtid i vårt land och i många andra länder."

Bilaga VIII – ur Evangelii Härold d 31 oktober 1929 s 691

LEDARESKAPET INOM PINGSTVÄCKELSEN

Det har många gånger smärtat mig djupt, att man oupphörligen talat om undertecknad såsom ledare av pingstväckelsen i Sverige. Ledsamt nog måste jag tro, att många talat på detta sätt endast därför att de veta, huru ett sådant ledarskap strider mot min uppfattning.

Om emellertid någon skulle leva i den tron, att pingstväckelsen i Sverige har en mänsklig ledare, så vill jag göra ännu ett försök att taga en sådan ur denna villfarelse. Pingstväckelsen i Sverige har nämligen ingen gemensam organisation och kan således icke ha tillsatt någon människa som ledare. Ett sådant handlingssätt strider även uppenbart mot den oavhängighet, som råder mellan de fria församlingarna i vårt land. Undertecknad *har icke och vill icke ha* ett ord att säga till om inom de fria församlingarna i Sverige. Jag kunde lika gärna giva mig till att bestämma över metodist- eller baptistförsamlingarna i landet. Varken Gud eller människor ha kallat mig till något sådant, och jag tackar Gud, att jag konsekvent får hålla mig borta från ett sådant ledarskap. Att man blir kallad att tjäna olika församlingar i landet är ju en helt annan sak. Vi anse, att vi böra vara ett med Guds barn, var de än finnas, och därför avsky vi att sammansluta oss och inordna oss under en gemensam mänsklig hövding.

Jag har ingen annan ledarställning än den jag innehaft nu i mer än 18 år som en av de äldste eller föreståndarna för Filadelfiaförsamlingen i Stockholm. Detta är allt. Ledarskapet för pingstväckelsen i Sverige ha de, som äro fiender till detta fria Andens verk tilldelat mig, men jag har aldrig någonsin mottagit denna ledarbefattning, och med Guds hjälp kommer jag aldrig att mottaga den. En sådan trældom under frihetens täckmantel ber jag Gud bevara mig för.

Det som givit detta Andens verk i Sverige den härliga framgång och den oskattbara enhet, som vi under så många år rönt, har utan tvivel till stor del sin grund däruti att friheten icke endast varit ett talesätt ibland oss utan en verklighet. Ingen har varit herre över den andre, utan vi hava alla varit fria bröder, som stått till ansvar för vår tjänst endast inför Gud och de lokala församlingar, vi tillhört. Må detta härliga förhållande få fortsätta, tills Jesus kommer!

Det brukar nu för tiden vara så, att när predikanter icke längre förmå att utföra något direkt själavinnarearbete, så brukar man hava

någon ledarplats reserverad åt dem med mer eller mindre klingande namn. För min del är jag glad att få vara mitt uppe i arbetet för själarnas frälsning och beder Herren av allt mitt hjärta, att Han må bevara mig från att falla offer för ett ledarebegär, som aldrig har gjort annat än skada åt Guds Andes verk.

"Där Herrens Ande är, där är frihet" (2 Kor. 3:17)

Lewi Pethrus

Summary in English

THE INDEPENDENT LOCAL CHURCH AND THE GIFTS AND MINISTRY OF THE HOLY SPIRIT. THE ECCLESIASTICAL CONCEPT OF THE SWEDISH PENTECOSTAL MOVEMENT 1907–1947.

Chapter I. From homeless congregations to Pentecostal movement, 1907–1919.

The Pentecostal revival came to Sweden from the USA via Norway. It was almost immediately repudiated as heretical by the Historical Christian denominations, mainly because of its doctrine of speaking in tongues. The small Baptist Church, known as Filadelfia, became its most important centre. The church was excluded from the Baptist Society because of its so called "Open Communion", which meant that it received other Christians to Holy Communion who were not members of a Baptist church.

Individuals, groups and even whole congregations began leaving their own denomination, especially the Baptist Society, in order to stay free together with the Filadelfia Church. Filadelfia, together with its pastor Lewi Pethrus, soon emerged as the leaders of these churches which existed outside the established denominations. They did not want to organize a new denomination. On the contrary they believed that Christian churches should stay together without any kind of denominational ties. Lewi Pethrus rejected all proposals to return to the Baptist Society. In his opinion every kind of organization was against the New Testament's teaching and thus unacceptable. Christian congregations were to be held together by means of the gifts and ministry of the Holy Spirit. This was what he called "the Unity of the Spirit".

Chapter II. The concept of the independent local church is formed, 1919–1933.

The church in the New Testament became the pattern of these congregations which consistently refused to be organized or to adopt a common constitution. The local church was the centre of their ecclesiastical concept. It was regarded as the highest religious authority. Every kind of organization was considered unbiblical. Only "the Unity of the Spirit" should prevail amongst the churches. The gifts and ministry of the Holy Spirit were quite enough for unity. The belief in

the priority of the independent local church over the denominational church soon became one of the most important doctrines of the Swedish Pentecostal movement. All activities were considered to be run without the aid of organization. The Holy Spirit should lead all practical occupations too. This was applicable both to domestic religious work and missionary work abroad.

After many demands for a co-ordinated missionary work the SFM (Swedish Free Mission) was created as an organ for the missionary work of all the Pentecostal churches in Sweden. This duality of having no organized activity on the home-field and yet a strong organization for the missionary fields resulted in an open conflict during 1929 between Lewi Pethrus and the leader of the SFM, Dr. A P. Franklin. Lewi Pethrus was victorious and Dr. Franklin excluded from the Filadelfia Church. Then the idea of the independent local church prevailed also on the missionary fields.

Chapter III. The Pentecostal movement breaks its isolation, 1933–1947.

The organized denominations opposed the Pentecostal movement during this conflict. The Pentecostal churches retorted by isolating themselves from the denominations over a long period of years. The ecumenical view of the Pentecostals had for many years been negative. They had generally disassociated themselves from the ecumenical movement and renounced all collaboration with the organized denominations.

After the above mentioned conflict they took up a clearly and distinctly negative attitude towards the denominational Christians. Lewi Pethrus pointed to what he considered to be the liberal Bible-views of the denominations, their interest in politics, and their opposition to the Pentecostal movement during the conflict, but above all because of their organization. These were the alleged reasons why the Pentecostals withdrew from the denominations.

After a while the isolation itself tended to become some sort of a denominational idea but without a written or adopted constitution. In order to break away from this concept and their self-imposed isolation from the other Christians, Lewi Pethrus and the Filadelfia Church tried to renew their fellowship with the Baptist denominations of Sweden and to come to terms with them, possibly even establishing some degree of collaboration. This did not, however, lead to an organiza-

tional unity. The results were a better understanding between the Pentecostals and the various Baptist denominations. The Pentecostal renouncement of organization decreased a little but from an ecumenical point of view the Pentecostals still held their opinions from the thirties.

Chapter IV. The co-operation of the local churches, 1916–1947.

A strong spirit of co-operation existed between the Pentecostal churches. They met regularly at both national and regional conferences. The annual conference at Nyhem was very important for the whole of the Pentecostal movement. The preachers' conference which took place every autumn in Stockholm from 1943 was also very important for the holding together of these churches which had no visible, organizational unity.

At the annual conferences doctrinal and practical problems of mutual interest were taken up and discussed, and likewise local questions were discussed at the regional conferences. Because the Pentecostals kept mostly to themselves, a special Pentecostal theology developed at these conferences, especially at the regional ones where problems were met at a local level. Since the Pentecostals rejected the idea of a training school specially for preachers, the regional conferences kept alive the Pentecostal doctrines. Most debated was, apart from co-operational questions, everything that dealt with the Holy Spirit and His gifts and ministry. Ethical [issues] took a great deal of time and interest, becoming an important part of Pentecostal theology for a long time into the fifties.

"The Unity of the Spirit" was always stressed. Only within this unity there was a real "freedom of the Spirit". This freedom, much spoken of during the conferences, was a freedom within the framework of doctrine that was shaped mainly at the regional conferences.

These conferences were not considered to be a means of power over the churches or even with the same degree of authority. They were regarded, however, as a complementary factor to both co-operation and the maintaining of the integrity of the local church.

There is neither a central government for the Pentecostal churches nor a commonly adopted constitution. The independence of these churches is, however with necessity, related to the sum of all the local churches, and is based on the concept of the gifts and ministry of the Holy Spirit.

Källor och litteratur

Otryckta källor

Bromma

Baptistsamfundets arkiv, BSA

Baptistsamfundets Årstryck 1913, 1919

Handlingar vid de Svenska Baptistförsamlingarnas Andra

Årskonferens, 11–15 juni 1858

Ekerö

Lewi Pethrus' arkiv, Kaggeholms folkhögskola, LPA

Brevsamling

Linköping

Linköpings I Baptistförsamlings arkiv, LBA

Församlingsprotokoll

Mariannelund

Fris' Rickard arkiv. Mariannelunds folkhögskola, FrA

Dagböcker 1929–34

Brev

Protokoll o dyl ang SFM

Stockholm

Filadelfiaförsamlingens arkiv, FA

Styrelseprotokoll

Församlingsprotokoll 1910–47

Årsberättelser 1932–35

Tidningsurklipp

Svenska Missionsförbundets arkiv, SMFA

Protokoll

Tyringe

Protokoll Filadelfiaförsamlingen 12/11 1938

Örebro

Örebromissionens arkiv, Folkkrörelsernas arkiv, ÖMA

Styrelseprotokoll o dyl

Brev

Brev

Bengtsson, Bertil, pastor 7/9 1977

Stenström, Åke, pastor, 17,19/7 1977

Ånfors, Alvar, pastor 29/8 1977

Intervju

Åke Stenström 19/7 1977

Tryckta källor och litteratur

Andersson A 1929 Präster och Profeter, Stockholm

Andrén Olof 1965 Apostlagärningarna, Stockholm

Barratt T B 1942 Självbiografi, Stockholm

Bergsten, Kyrø-Rasmussen, Engelsen 1957 Dopet Dåben Dåpen, Stockholm

Bergsten T 1965 En bok om DOPET i ekumenisk belysning, Stockholm

Björkquist C 1959 Den svenska pingstväckelsen, Stockholm

Bloch-Hoell N 1956 Pinsebevegelsen, Oslo

– 1964 The Pentecostal Movement, Oslo, New York

Briem Efr 1924 Den moderna pingströrelsen, Stockholm

Brodd Sven-Erik 1982 Evangelisk Katolicitet, Uppsala

Carlsson Bertil 2008 Organisationer och beslutsprocesser inom Pingströrelsen, Forserum (en något redigerad utgåva av den första från år 1973)

Cattan Henry 1969 Palestine The Arabs and Israel, London

Christensen Torben-Göransson Sven 1969, Stockholm

Dagen 25 år 1970, Stockholm

Dahl G 1923 Den bibliska församlingen, Stockholm

Dahlgren Curt 1982 Maranata En sociologisk studie av en sektrörelses uppkomst och utveckling

De Frikyrkliga samfunden i Sverige 1934, Stockholm

du Plessis David 1980 Man kallar mig Mr Pingst, Herrljunga

Eckerdal Lars 1981 Svenska kyrkans gudstjänst SOU 1981:66 Bilaga 3, Stockholm

Eckerdal Lars och Persson Per Erik 1980 Dopet en livstydning, Stockholm

Eeg-Olofsson Ansgar 1977 Axel Andersson Siare och vägvisare, Stockholm

- Enhetskonferensen i Örebro 1946, Örebro
- Eriksson Algot 1961 Andens dop, Värnamo
- Europeiska Pingstkonferensen 5–12 juni 1939 Tal, samtal och predikningar, Stockholm
- Franklin A P 1930 Schismen inom Pingströrelsen Vem bär ansvaret? Stockholm
- Fris Rakel 1973 Insyn i mina minnens värld, Jakobsberg
- Gadelius Bror 1907a Massornas själsliv, Stockholm
– 1907b Om besatthet och talande med tungomål, Stockholm
- Gee Donald 1941 The Pentecostal Movement, London
- Goodall Norman 1964 Christian missions and social ferment, Epworth P
- Göransson Sven 1967 Gunnar Westin In Memoriam KA s XVI ff
– 1976 Church History s 73f i Faculty of Theology at Uppsala University
- Hammar Karl Gustav 1972 Liberalteologi och kyrkopolitik. Lund
- Harris Ralph M 1973 Spoken by the Spirit, Missouri USA
- Hasselberg Carl J E 1935 Under Polstjärnan, Uppsala
- Hessler C A 1964 Statskyrkodebatten, Stockholm
- Historik över Linköpings I Baptistförsamlings verksamhet 1869–1944, 1944, Linköping
- Hollenweger Walter J 1971 Die Pfingstkirchen, Stuttgart
– 1976 The Pentecostals, London
- Holm Nils G 1976 Tungotal och Andedop, Uppsala
– 1978 Pingströrelsen, Åbo
- Hydén Johannes 1934 Varför vi icke deltaga i alliansmöten (tredje uppl), Stockholm
- Hörmander Oscar 1980 Scharauismen och samhället, Stockholm
- Kyrkans beslutande organ, Om ämbetsstruktur och representationsstruktur i kyrkan 1976, Lund
- Larsen Stein Ugelvik och Montgomery Ingun (red) 1982 Kirken, krisen og krigen, Bergen
- Lenhammar Harry 1977 Allmänna Kyrkliga Mötet 1908–1973 Målsättning och funktion, Uppsala

- Linderholm Emanuel 1924 Pingströrelsen dess förutsättningar och uppkomst, Stockholm
– 1925 Pingströrelsen i Sverige, Stockholm
- Linköpings historia del 5 1910–1970 1980, Linköping
- Ljung Jörgen 1978 Organisation och strategi i Örebromissionen
Uppsats C-nivå Linköpings universitet, Linköping
- Magnusson John 1957 Under Guds ledning, Örebro
- "...men Gud gav växten" Örebromissionen 75 år 1967, Örebro
- Miller Basil 1975 Charles Finney, Stockholm
- Mullsjö Missionsförsamling 90 år (jubileumsskrift) 1969, Jönköping
- Nichol John Thomas 1966 Pentecostalism, New York
- Nicklasson Gösta 1971 Missionsförbundet och ekumeniken, Stockholm
- Nilsson Sven 1972 Uppbrott Baptistförsamlingen Filadelfia Örebro 1897–1972, Örebro
- Nordström N J 1938 Svenska Baptistsamfundet i ord och bild, Stockholm
- Odeberg Hugo 1965 Korintierbrevet, Stockholm
- Ongman John 1931 Samlade skrifter, Örebro
- Palmqvist Arne 1964 De aktuella kyrkobegreppen i Sverige, Uppsala
- Pethrus Lewi 1958 Samlade skrifter del 1-9, tryckåret för den i samlingsverket ingående boken anges inom (), Stockholm
– Memoarer 1953 Den anständiga sanningen, Stockholm
1953 Medan du stjärnorna räknar, Stockholm
1954a Hänryckningens tid, Stockholm
1955 Hos Herren är makten, Stockholm
1956 En såningsman gick ut, Stockholm
– 1960 Brytningstider Segertider, Stockholm
– 1954b Lewi Pethrus som ledarskribent, Stockholm
- Pingstväckelsens riktlinjer 1917 utgiven av en pingstkonferens i Berlin, Stockholm
- Roberth Gustaf 1940 En avslöjad hemlighet, Stockholm
- Sahlberg Carl-Erik 2009 Pingströrelsen och tidningen Dagen, Forserum (en något redigerad utgåva av den första år 1977)
- Salmi Ritva 1973 Dopet inom pingströrelsen i Finland, Helsingfors

- Sherrill John 1967 Tala med andra tungor, Stockholm
- Sundén Hjalmar 1981 Religionspsykologi, Stockholm
- Sundkler Bengt 1968 Nathan Söderblom His Life and Work, Lund
- Sundstedt Arthur 1969 Pingstväckelsen – dess uppkomst och första utvecklingskede 1, Stockholm
- 1971 Pingstväckelsen och dess vidare utveckling 2, Stockholm
 - 1971 Pingstväckelsen och dess genombrott 3, Stockholm
 - 1972 Pingstväckelsen och dess utbredning 4, Stockholm
 - 1973 Pingstväckelsen – en världsväckelse 5, Stockholm
- Söderholm G E 1927 Den svenska pingstväckelsens historia 1907–1927 del I II
- 1933 del II omarbetad
- Thulin Henning 1944 Kring kyrkan och pingstväckelsen, Stockholm
- Törnberg Allan 1945 Barndop eller vuxendop?, Stockholm
- Waller Sture Religionsfrihet SOU 1964:13 1958 års utredning kyrka-stat: III
- Vingren Gunnar 1968 Pionjärens dagbok, Stockholm
- Westin Gunnar 1920 Samfund och enhet, Stockholm
- 1943 I urkristen tid, Stockholm
 - 1957 Den kristna friförsamlingen genom tiderna, Stockholm
 - 1958 Den kristna friförsamlingen i Norden, Stockholm
 - 1963 I den svenska frikyrklighetens genombrottstid, Stockholm
 - 1965 Svenska Baptistsamfundet 1887–1914, Stockholm
- Wiström Rolf och Lina 1951 Ett lyckligt liv, Stockholm
- Ydrefelt Oscar 1944 Var går gränsen? (tredje uppl), Stockholm
- 1945 Vårt beroende av Anden, Stockholm
- Åberg Göran 1972 Enhet och frihet, Lund
- 1980 Sällskap och samfund, Stockholm

Tidningar

- Aftonbladet 1942
- Borås Nyheter 1930
- Dagens Nyheter 1907, 1929, -30, -31, -42
- Göteborgs-Tidningen 1930
- Jönköpings-Posten 1930

Nya Dagligt Allehanda 1942

Social-Demokraten 1920, -29, -30

Stockholms Dagblad 1931

Stockholms Tidningen 1929, -30, -42

Svenska Dagbladet 1929, -30

Svenska Morgonbladet 1929, -31, -44

Tidskrifter

Biblisk Tidskrift 1927, -28

Den Kristne 1944–47

Evangelii Härold 1915–1947

Evangelii Härolds månadshäfte 1921, -22

Hemmets Vän 1919

Missionsbaneret 1937, -38, -44, -46

Svenska Tribunen 1907, -13, -14, -19

Trosvittnet 1923

Vecko-Posten 1944, -46

Wecko-Posten 1907, -13, -14, -18, -19

Förkortningar

AB	Aftonbladet
BN	Borås Nyheter
BS	Baptistsamfundet
BSA	Baptistsamfundets arkiv
BT	Biblisk Tidskrift
DN	Dagens Nyheter
DK	Den Kristne
EH	Evangelii Härold
ET	Evangelisk Tidskrift
FA	Filadelfias arkiv
FB	Fribaptisterna
FrA	Fris' arkiv
GP	Göteborgs-Posten
GT	Göteborgs-Tidningen
HF	Helgelseförbundet
HV	Hemmets Vän
JP	Jönköpings-Posten
LBA	Linköpings I Baptistförsamlings arkiv
LP	Lewi Pethrus
LPA	Lewi Pethrus' arkiv
MB	Missionsbaneret
NB	Närkes-Bladet
NDA	Nya Dagligt Allehanda
P	Pingströrelsen (i Sverige)
p	pingströrelse(n) (i allmänhet)
PV	pingstväckelsen
SFM	Svenska Fria Missionen
SMF	Svenska Missionsförbundet
SMFA	Svenska Missionsförbundets arkiv
SocD	Socialdemokraten
ST	Stockholms-Tidningen
StD	Stockholms Dagblad
SvD	Svenska Dagbladet
SvM	Svenska Morgonbladet
SvT	Svenska Tribunen
TV	Trosvittnet
VP	Veckoposten
WP	Wecko-Posten
ÖM	Örebro Missionsförening eller Örebromissionen
ÖMA	Örebromissionens arkiv

Personregister

Ahlvén Hj	Gustafsson Alfred	Roberth Gustaf
Andersson Aron	Gustafsson Algot	Roberts Evan
Andersson Axel	Gustafsson H	Rundbäck K A
Axelsson Walter	Haglund Oscar	Rundgren V E
Backman A E	Hedeen Carl	Rydberg Oscar
Barratt T B	Hedegård David	Rydén Rickard
Benander C E	Hjelm C G	Sahlberg Carl-Erik
Berg Daniel	Hellström K G	Salmi Ritva
Billing Einar	Hollenweger Walter J	Schmid Wolfgang A
Björk O L	Holm Nils G	Seland Jens
Block-Hoell Nils	Holmberg Adrian	Seymour William
Blomgren Alvar	Hydén Johannes	Sjöberg Tage
Borgström Efraim	Hydén N	Sjödín August
Borgström J A	Jansson Anders	Sjölin K G
Briem Efr	Jeffreys George	Stadling Jonas
Byström Jakob	Johansson Ivar	Steiner Leonard
Carlsson Bertil	Jones Charles	Stenström Åke
Carlsson C	Järvstam Olle	Stolpe Sven
Carlsson John	Larsen Severin	Sundén Hj
Cederöth John	Leander	Sundstedt Arthur
Claesson Ivar	Lidman Sven	Säther Alfred
Dahl G	Lidman Ulla	Söderholm G E
Dahlgren Curt	Linderholm Em	Thulin Henning
Danielsson Hj	Lindgren A B	Torrey R A
du Plessis David	Lindskog Elis	Truvé Theodor
Durham W H	Magnusson John	Törnberg Allan
Edmund Anders	Mahan Asa	Upman T C
Edhelberg Rich	Mangs Frank	Vingren Gunnar
Ek Andrew	Moody Dwight L	Waldenström P P
Engzell Albert	Mosesson Gustaf	Wahlborg John
Eriksson Birger	Munk Kaj	Westin Gunnar
Eriksson C	Nichol John Thomas	Widmark Carl
Finney Charles	Nordström N J	Wigglesworth Smith
Franklin A P	Nyström Samuel	Ydrefelt Oscar
Fransson Fr	Olovson Alex	Åberg Göran
Fris Rickard	Ongman John	Åkesson Helge
Frostenson Anders	Ongman Paul	
Gadelius Bror	Parham C	
Gee Donald	Petersen Knut	
Gehlin Ernard	Pethrus Lewi	
Germanos av Seleucia	Pålsson	
Grenehed Herbert	Ramselius Nils	

SKRIFTER UTGIVNA AV INSAMLINGSSTIFTELSEN FÖR PINGSTFORSKNING

1. Bertil Carlsson, *Organisationer och beslutsprocesser inom Pingströrelsen* (2008); nyutgåva
2. Bertil Carlsson, *Organizations and Decision Procedures within the Swedish Pentecostal Movement* (2008); nyutgåva
3. Bertil Carlsson, *Vårt behov av sanning* (2008)
4. Carl-Erik Sahlberg, *Pingströrelsen och tidningen Dagen – från sekt till kristet samhälle 1907–1963* (2009); nyutgåva
5. Carl-Erik Sahlberg, *Pingströrelsen, kyrkorna och samhället – en studie kring tidningen Dagen 1964–1974* (2009); nyutgåva
6. Rhode Struble, *Den samfundsfria församlingen och de karismatiska gåvorna och tjänsterna. Den svenska pingströrelsens församlingssyn 1907–1947* (2009); nyutgåva